

ဦးစံထွန်းအောင်

ကိုယ်တွေ့ မေယျာမြေ

ဤစာတမ်းကို ရေးခြင်းမှာ စစ်မှန်သော သမိုင်း၌ တစ်ပြည်လုံးသိသင့်သိထိုက်သော အစိတ်အပိုင်းတစ်ရပ်ကို ကိုယ်တွေ့နှင့်စာတွေ့ပါ ပိုင်းခြားထင်မြင်သိမြင်နိုင်ကြစေရန် တင်ပြလိုသည့် ဆန္ဒတစ်ခုတည်းကို မူတည်၍ ရေးသားခြင်းမျှသာ ဖြစ်ပါသည်။ စာရေးပျင်းခြင်း၊ အိုမင်းမစွမ်းရှိခြင်းတို့ကြောင့် ဤသို့ရေးသားရန် စိတ်မကူးမိခဲ့ပါ။ သို့သော် အချို့ပုဂ္ဂိုလ်တို့သည် ရခိုင်ပြည်သမိုင်းကို မိမိတို့လိုရာ စိတ်ကူးကြံဆ၍ မဖြစ်နိုင်သည် ဖြစ်နိုင်သည်ကို မတွေးတောဘဲ လိုရာဆွဲငင်ရေးထားကြလေ သည်တို့ကို ခဏခဏတွေ့ရသည်။ ထို့ပြင်အချို့ပါမောက္ခတို့ကပင် (ဒါကဘာလဲ) ရခိုင်သမိုင်းမှာ ဤလူမျိုးကို မတွေ့ဘူးဟု ကလားဟူသော မေးမြန်းတင်ပြချက်များပင် ပေါ်ပေါက်ခဲ့သည်ဟု ကြားရပြန်ရာ အနာဂါတ်ကာလတွင် မှားယွင်းသော သမိုင်းတစ်ရပ်ကျန်ရစ်မည်ကို စိုးရိမ်ခြင်းကြောင့် မဖြစ်မနေ ကြိုးပမ်းရပေသည်။

ဤစာတမ်းကို အချိန်မီရေးသားရန် လိုပေသည်။ ကျွန်ုပ်မှာ အသက်၇၀ကျော်နေခဲ့ပြီဖြစ်၍ ဤစာတမ်းမျိုး တစ်စောင် မထွက်မီ ကျွန်ုပ်ကွယ်လွန်ခဲ့သော် ဒေသနှင့်ပတ်သက်သော အတွေ့အကြုံအများဆုံးရှိသူ သက်ကြီးတစ်ဦးရှာ၍ အရေးခိုင်းရန် မှာ မလွယ်ကူပေ။ ယခုလည်း ကျွန်ုပ်မှတစ်ပါး ဤစာတမ်းမျိုးကို ရေးသားရန် လူတစ်ယောက်မျှမမြင်သောကြောင့် ဤနယ်ရှိ မွတ်ဆလင်များနှင့် ရိုဟင်ဂျာဟူသော အမည်ဆက်စပ်ပုံကို ကျွန်ုပ်မသေမီ ရေးသားပြီး ကျန်ရစ်ခဲ့စေလိုသည်။ ဤစာတမ်းကျန် ရစ်မှသာ နောင်လာနောက်သားများ ဤနယ်၏သရုပ်မှန်ကို သိရှိနိုင်ကြမည်ဖြစ်ပါသည်။ ဤနယ်၏အတွေ့အကြုံ အမှတ်အသားရှိသော သက်ကြီးရွယ်အိုအိုလျှင် ကျွန်ုပ်တစ်ဦးသာ ကျန်နေတော့သဖြင့် မလွဲမရှောင်သာဘဲ ရေးသားရပေသည်။

ဤစာတမ်းသည် ရိုဟင်ဂျာအမည်ကို ခံယူလိုသော မွတ်ဆလင်တစ်ဦးစ နှစ်ဦးစကို ချေပ၍၊ သမိုင်းမှန်ကို တင်ပြရုံမျှ သော စာတမ်းမဟုတ်ဘဲ၊ မြို့နယ်ဖြစ်စဉ်စာစောင် တစ်ခုလည်းဖြစ်စေလိုသော စာတန်းဖြစ်သဖြင့် အချိန်မီရေးသားသင့်သည် ဟု ယူဆလျက် ရေးသားလိုက်ရပေသည်။

စာဖတ်သူများက ကျော်လွှားမဖတ်ဘဲ နိဒါန်းမှစတင်၍ အဆုံးတိုင် ဖတ်ရှုကြပါရန် မေတ္တာရပ်ခံပါကြောင်း
စံထွန်းအောင်
ဘူးသီးတောင်
၁၆-၁၂-၆၉

ကျေးဇူးတင်ပါကြောင်း

- (၁) ဦးကုဏ္ဍလ   လမ်းမကျောင်းဆရာတော်   ဘူးသီးတောင်
- (၂) ဦးဘသိန်း   အထက်တန်းပြဆရာ   အထက(၁) စစ်တွေ
- (၃) ဦးအောင်သာကျော်   ၎င်း။   ဘူးသီးတောင်

အထက်ပါပုဂ္ဂိုလ်များသည် ကျွန်ုပ်လိုလားသော စာအုပ်စာတမ်း၊ သမိုင်းများကို တတ်နိုင်သရွေ့ ရှာဖွေပေးကြခြင်းဖြင့် များစွာ အထောက်အကူပြုကြသောကြောင့် အထူးကျေးဇူးတင်ပါကြောင်း။

စံထွန်းအောင်
ဘူးသီးတောင်
၁၆-၁၂-၆၉

နိဒါန်း

ဤစာစောင်ကို ရေးရခြင်းမှာ အဓိကအကြောင်းရင်းကို ဖော်ထုတ်ခြင်း မပြုခဲ့သော် မူဆလင်များကလည်းကောင်း၊ လူတစ်ဦးက တစ်ဦးအား လူတစ်မျိုးက တစ်မျိုးအား မလိုမှန်းထား၍ဖြစ်စေ၊ တင်စားလို၍ဖြစ်စေ၊ ရေးသားသကဲ့သို့ ထင်မြင် ယူဆနိုင်ပေသည်။ အချို့ခေတ်ပညာတတ်ခေါင်းဆောင်ပြုချင်သူတစ်စုက ဟိုနယ်သည်နယ် လှည့်ပတ်ဖြားယောင်း၍ မွတ်ဆလင်၏အကျိုးမဲ့ကို ပြောဆိုလျှင် ချစ်ခင်ပြီးသောစိတ်ဓါတ် ကိုင်းညွတ်ပြီးသောစေတနာတို့မှာ ဝေဒနာဖြစ်သွားတတ်ပါ သည်။ ထို့ကြောင့်

- (၁) စာရေးသူကား မည်သူနည်း။ မည်သည့်လူတန်းစားမျိုးနည်း၊ မည်သို့စိတ်ဓာတ်မွေးသနည်း။
- (၂) မည်သူ့အကျိုးကို ရည်မှန်းရေးသနည်း။
- (၃) မည်သူက စတင်၍မရေးဖြစ်လျှင် ရေးဖြစ်အောင် လှုံ့ဆော်သနည်း။
- (၄) အတိတ်က ဘယ်လိုဖြစ်ခဲ့သနည်း။

စသည်များကိုတင်ပြရလျှင် စာဖတ်ပရိသတ်နှင့် စာနာပရိသတ်တို့ သဘောပေါက်နိုင်ဖွယ်ရာဖြစ်သောကြောင့် ဤအချက်များကိုပါ စာနိဒါန်း၌ ရှင်းလင်းတင်ပြရမည်ဖြစ်ပါသည်။

(၁) စာရေးသူမည်သူနည်း

ကျွန်ုပ်သည် မူဆလင်ဘာသာဝင် မဟုတ်သော်လည်း ဤနယ်မွတ်ဆလင်များအကျိုးကို လွန်ပြီးသော မွတ်ဆလင် ခေါင်းဆောင်များ၊ ယခုအချိန် ခေါင်းဆောင်လုချင်၍ အမျိုးမျိုးဖန်တီးနေကြသော စိတ်မျှမကူးဝံ့သော စွန့်စားခြင်းမျိုးဖြင့် အသက်ကိုပင် ပမာဏမပြုဘဲ ဆောင်ရွက်ပေးခဲ့ဘူးခြင်းကြောင့် မွတ်ဆလင်များအကျိုးခံစားခဲ့ရဘူးခဲ့ကြလေပြီ။ အသက်ကို စွန့်လွှတ်ခြင်း၊ ဥစ္စာကို စွန့်လွှတ်ခြင်းဖြင့် ကူပံ့ပေါင်းများလေပြီ။ ရခိုင်မွတ်ဆလင် ချစ်ကြည်ရေးကိုသာ အဓိကထား၍ မိမိ၏ ကြီးပွားရေးကို စွန့်လွှတ်ကာ ယနေ့တိုင် ဆောင်ရွက်ခဲ့လေပြီ။ ကျွန်ုပ်သည် မောင်ဘသာစသော ခေတ်ခေါင်းဆောင် ပေါက်စ ကလေးများကဲ့သို့ စကားလွတ်ခနဲပြော အလုပ်ကိုလွတ်ခနဲလုပ်ပြီး အတိတ်ပစ္စုပ္ပန် အနာဂါတ်၊ တိုင်းပြည်လူမျိုးချစ်ကြည်ရေး၊ လစ်လျူလျက် မပြောဆို၊ မရေးသားမိသည်ကို မွတ်ဆလင်တစ်မျိုးလုံး ဝန်ခံရပေမည်။

လောက၌ မည်သည့်အမျိုးသားမဆို မိမိတို့ ဘာသာဝင်များ၊ မိမိတို့သွေးချင်းသားချင်းများ မိမိတို့ဇာတ်တူမျိုးတူ၊ အနွယ်တူတို့၏ အထင်မှား အမြင်မှားခြင်းဖြစ်စေ၊ အမျိုးမျိုးစွပ်စွဲခြင်းကို ခံယူကာ၊ အခြားလူမျိုးတစ်မျိုး ဘာသာလည်း မတူသူများကို ကာကွယ်ကူညီစောင့်မခြင်းများကို ပြုမည်ကား မဟုတ်ချေ။

သို့သော် ကျွန်ုပ်တစ်ဦးကား ထိုဓမ္မတာတရားကို ဆန့်ကျင်လျက်၊ မူဆလင်များကို အကူအညီပေးခြင်း၊ ကယ်ဆယ်ခြင်း၊ စောင့်မခြင်းများလွန်းသဖြင့် (ကုလား) စံထွန်းအောင်ဟူသော ဘွဲ့တံဆိပ်ကြီးကို ပေးအပ်ခြင်း ခံရသူ လူထူးလူဆန်းကြီး တစ်ဦးဖြစ်ခဲ့ပြီ။ အသက်အန္တရာယ်နှင့်လည်း ရင်ဆိုင်ခဲ့ရပေါင်းများလေပြီ။ ဘယ်သူက ဘာပြောပြော၊ ဘယ်သူရန်ပြုပြု မဖြူ မိမိလုပ်ငန်းကိုသာ တွင်တွင်လုပ်ခဲ့၏။ ကျွန်ုပ်၏အောင်မြင်ခြင်း မပြောပလောက်၊ ကျွန်ုပ်၏ချစ်ကြည်ရေးလုပ်ငန်းကို မွတ်ဆလင်ခေါင်းဆောင်များလက်ခံပါလျှင် သို့မဟုတ် အသင့်အတင့်ကူညီပါလျှင် များစွာခရီးရောက်ပေမည်။ ယခုကား 'ဆန်းလျက်နှင့်မရ' ပန်းလျက်နှင့်မရ' ဆိုသကဲ့သို့ ပင်ပန်းစွာဆောင်ရွက်ခဲ့ပါလျက် မှန်းချေမပေါက်ခဲ့ချေ။ သို့သော်လည်း မလျှော့ဘဲ ဇွဲလုံ့လဖြင့် ဖြစ်ရာမှာလုပ်ရတော့မည်ဟု မှန်းဆကာ စာရေးရန် ကြိုးပမ်းခဲ့ရပြန်လေသည်။

ကျွန်ုပ်အား ရခိုင်ပြည်၌လည်းကောင်း၊ ဗမာပြည်၌လည်းကောင်း၊ ဘာသာခြင်းလူမျိုးအတွက်လည်းကောင်း၊ အသက် စွန့်ကာ အကြိမ်ကြိမ်စောင့်မရုံမက၊ မိမိအားသေကြောင်းကြံသော အချို့မွတ်ဆလင်ခေါင်းဆောင်တို့ကိုပင် သေသည့်တိုင်၊ သေပြီးအလောင်းပုတ်သွားသည့်တိုင် ကူညီသောတစ်ဦးတည်းသော ပုဂ္ဂိုလ်ဟုခေါ်လိုက ခေါ်နိုင်ပေမည်။

ဘယ်ကဲ့သို့ ကူညီသည်ကို ဖော်ထုတ်မရေးပြီ။ မွတ်ဆလင် လူထုတစ်ရပ်လုံးသိပြီးဖြစ်သည်။ ဗမာပြည်တွင် ကျွန်ုပ်ကဲ့သို့ ဘွဲ့တံဆိပ်တပ်ဆင်ဘူးသူမှာ လူမျိုးချစ်ကြည်ရေးကို အဓိကအထားဆုံးဖြစ် သခင်နု ခေါ် ဦးနုတစ်ဦးသာ တွေ့ဘူးပါသေးသည်။ ထိုပုဂ္ဂိုလ်လည်း (ကရင်နု) ဟူသောဘွဲ့ကို ပေးဘူးကြောင်း ကြားဘူးရပါသည်။

ကျွန်ုပ်ထိုကဲ့သို့ မွတ်ဆလင်များကို ကူညီခြင်းကြောင့် မွတ်ဆလင်ခေါင်းဆောင်ကြီးတစ်ဦးဖြစ်သော မစ္စတာအဒူဂါဖား က ရန်ကုန်မှနေ၍ ကျွန်ုပ်အား အောက်ပါစကားများပါဝင်သော စာများဖြင့် ချီးကျူးရေးသားထားသည်ကို တင်ပြပါရစေ။

၎င်းက ထိုသို့ရေးသောစာများစွာ ရှိသော်လည်း စာတစ်စောင် နှစ်စောင်မှ လူများသဘောပေါက်နိုင်ရုံမျှသော စကားအနည်းငယ်စီကို ကောက်နုတ်ဖော်ပြပါအံ့။

ရန်ကုန်တွင် ခိုလှုံနေသော မစ္စတာအဒူဂါဖားက ၁၆-၉-၄၉ နေ့ကျွန်ုပ်ထံပေးသောစာတွင် . . .

It is needless to say that you have been taking a keen interest for the establishment of law and order in that area and have been trying to relieve the down trodden and oppressed muslim even at the rick of life not to speak of in curring displeasure of youf co-religeonists

၁၀-၁၂-၁၉ နေ့က ပေးသော နောက်စာတစ်စောင်တွင်

you are the only gentleman who is dying for justic, fair play and peace, in whom the muslim commu- nity have full confidence.

ဤမျှလောက် ခေါင်းဆောင်များကသာ ချီးကျူးကြသည်မဟုတ်၊ မွတ်ဆလင်လူထုကလည်း ‘မွတ်ဆလင်ပါးဗ်’ မွတ်ဆလင်တို့၏ဘခင်ဟု ခေါ်ဝေါ်ချီးကျူးခြင်းကို ခံရဘူးသူတစ်ဦးလည်း ဖြစ်ပေသည်။

ဤသည်များကိုကြည့်ခြင်းဖြင့် မွတ်ဆလင်တို့၏ အသက်စည်းစိမ်နှင့် အန္တရာယ်အမျိုးမျိုးကို သူတို့၏ခေါင်းဆောင်များ ပင် မကြံစည်ဝံ့သော စွန့်စားခြင်းဖြင့် ကူညီကာကွယ်၍ မိဘသဘွယ်ဖြစ်သောကျွန်ုပ်သည် မိမိအား သစ္စာမစောင့်ဘဲ၊ ပျက်စီးစေရန် ကြံရွယ်ခဲ့သော မွတ်ဆလင်ခေါင်းဆောင်များကိုပင် အာဇာတမထားဘဲ သေသည့်တိုင်အောင် သေပြီးသည့်နောက် ကာလတိုင်အောင် ကူညီခဲ့ပေသည်။ ထို့ကြောင့်မွတ်ဆလင်တို့၏ မိတ်ဆွေကြီးတစ်ဦးဟု ယနေ့တိုင် မှတ်ယူခဲ့နေရဆဲ ဖြစ်ပါသည်။ ယနေ့တိုင်အောင် တတ်နိုင်သရွေ့ မွတ်ဆလင်များအား ကူညီနေသည်ကို မွတ်ဆလင်မိတ်ဆွေ တို့ မငြင်းသာပေ။

(၂) ဤစာစောင်သည် မည်သူအကျိုးနည်း

ရခိုင်ပြည်ရှိ မွတ်ဆလင်များသည် မိမိတို့ဘာသာဝင် ပညာတတ်များ၊ လူချမ်းသာများကိုလည်း အလွန်အားကိုးတတ်သော ပညာမတတ်သည့်ဦးရေ များပြားသည့် အမျိုးသားတစ်စုဖြစ်ပေသည်။ အထူးသဖြင့် မိမိတို့ဘာသာဝင်များကပြောတိုင်း ယုံကြည်တတ်ကြသည်။ ပညာမတတ်ကြသည့် အားလျော်စွာ တစ်ပိုဒ်တစ်ဂါထာ သင်ကြားဘူး၍ စာတစ်အုပ် ပေတစ်အုပ် ဖတ်ဖူးသော ပညာတတ်ယောင်တို့ ဝါကြွားလေသမျှကို ယုံကြည်ကာ အကျိုးရှိနိုးနိုးနှင့် လိုက်နာခဲ့ကြသောကြောင့် နစ်နာဘူးပေါင်းလည်း များလှလေပြီ။

ယခုလည်း စာတတ်မွတ်ဆလင်လူငယ်တစ်စု၏လှုပ်ရှားမှုနှင့် တွေ့ကြုံ၍ ယုံကြည်သူများလည်း ရှိပေမည်။ ထိုကိစ္စ၌ အာရုံမဝင်စားပဲ မိမိတို့ဘာသာလုပ်ကိုင်စားသောက်နေသူများလည်း ရှိပေမည်။ သူတို့လူတစ်စုသည်လည်း ရှေးခေါင်းဆောင်များ ခြေရာကို နင်းကာ ဝါဒဖြန့်ကြလေသည်။ မွတ်ဆလင်လူထုသည် ထိုသူများ၏ အဆင့်ဆင့်ဝါဒဖြန့်ခြောက်လှန့်ခဲ့မှုကြောင့် ကျီးလန့်အစာစား ဖြစ်နေကြလေသည်။ မြော်ခေါ် စဉ်းစားရန်လည်းကောင်း၊ ဖြစ်ရပ်ကို ဝေဖန်ရန်လည်းကောင်း၊ မိမိတို့ဘာသာဝင်များထဲမှ မည်သူမျှ လမ်းခင်းမပေး၊ ကြောက်မှန်းသိလျှင် တိုး၍ ကြောက်အောင် ဖိခြောက်နေကြရာ အဖြေမှန်ထွက်ရန် လမ်းစဉ်မရ။ မိမိတို့ပင် ကိုယ့်ဉာဏ်ဖြင့် ဝေဖန်နိုင်ရန်လည်း စာဟူ၍ ‘ကကြီး’ကိုပင် ပုတ်လောက်ရေးပြ၍မသိ။ အခြေအနေအတွေ့အကြုံ ဗဟုသုတကင်းမဲ့ကြလေသည်။ သူတို့တစုပြောသမျှ ဘုရားစကားတမျှ ယုံကြည်ရသဖြင့် ကာယဆင်းရဲခြင်းဖြင့် ရှာဖွေစားသောက်နေကြသော ဤလူထုမှာ စိတ္တဆင်းရဲခြင်းလည်း တိုးတက်ဖိစီးနေကြပြန်သည်။ ထိုသို့တွေးတောကြောက်လန့်နေကြသည်နှင့်အမျှ ထိုခေတ်စာပေတတ်လူတစ်စု၏ ခွဲခန့်တောင်းခံခြင်းဟူသမျှကို နွေမိုးဆောင်းမလတ် စိုစွတ်သော ချွေးဖြင့် ရင်နှိုးအပ်သော ငွေစကလေးများကိုပင် မစားရပဲ မသောက်ရက် မဝတ်ရက်ထားရာမှ သူတို့ခြောက်လှန့်သော အန္တရာယ်မှ လွတ်ကင်းရန် ၎င်းတို့လက်သို့ ရေစက်မချ၊ အမျှမဝေဘဲ လျှာဒါန်းပေးကမ်းလိုက်ရသဖြင့် ဆင်းရဲတွင်း နက်သည်ထက်ပို၍ နက်ရှိုင်းခဲ့လေပြီ။

ဤကဲ့သို့ ဆင်းရဲမျိုးစုံကို မိမိဘာသာဝင် ခေါင်းဆောင်များ ခြေဖဝါးအောက်၌ ခံစားနေကြသူများအား ထိုအဖြစ်မှ လွတ်ကင်းရန်လည်းကောင်း၊ စာပေအသင့်အတင့်တတ်သူများထံမှ တဆင့်ကြားနာကာ ဝေဖန်နိုင်ရန်လည်းကောင်း၊ အချို့မွတ်ဆလင်ပညာတတ်ကလေးများက တစ်အိမ်တည်းနေ တစ်အိုးတည်းစားနှင့်တူသော ရခိုင်သားတို့၏ စိတ်ဓာတ်ကို ထိခိုက်အောင် မသက်ဆိုင်သောနေရာ၌ နည်းမျိုးစုံနှင့် တင်စားရှုတ်ချရေးသားနေကြသဖြင့် ညီအစ်ကိုမောင်နှမကဲ့သို့ ရင်းနှီးစွာ နေသင့်ကြသောလူနှစ်မျိုး မကြည်မဖြူ၊ ငြူစူစိတ်များ ဖြစ်ပွားစေပြန်ရာ၊ ထိုကိစ္စ၌ သူတို့၏ အရေးအသား သူတို့၏အဆိုများ မှန်မမှန် အကျိုးရှိမရှိ ချစ်ကြည်ရင်းနှီးဘွယ်ရာ ဖြစ်မဖြစ်တို့ကို အသင့်အတင့်သိကြစေရန် ဤစာစောင်ကို ရေးသားရပါသည်။ ဤစာစောင်သည် ပြည်ထောင်စုတိုင်းရင်းသားတိုင်းတို့၏ ဗဟုသုတရရန်မျှသာမဟုတ်ဘဲ ဆင်ခြင်တုံတရားရ၍ မွတ်ဆလင်တို့ အကျိုးတိုးပွားစေရန် ဖြစ်စေမည့် စာစောင်ဖြစ်သည်ဟု ယောနိသောမနသီကာရဖြင့် နှလုံးသွင်းသင့်ပေသည်။

(၃) မည်သူလှုံ့စော်၍ ရေးရသနည်း။

ဤစာစောင်ကိုရေးဖြစ်အောင် စိတ်ကိုဆွပေးခြင်းမှာ (က) ဂျာမားကြီးမှူးသော မူဂျာဟစ်သောင်းကျန်းသူများကို ဖန်တီးခဲ့သူများ (ခ) ရှုမဝမဂ္ဂဇင်းတွင် ‘ရခိုင်တိုင်းနှင့် မူဆလင်’ဟူသော ဆောင်းပါးရှင် မောင်သော်၊ (ဂ) ဂါဒီယန်မဂ္ဂဇင်းတွင် ‘ရခိုင်ပြည်၌ ရှုဂျာရှိစဉ်’ဟူသော ဆောင်းပါးရှင်ဘသာ (ဃ) ရိုဟင်ဂျာ ရာဇဝင်အကျဉ်းချုပ်ကို ရေးသားသော ရိုဟင်ဂျာ အမျိုးသား အဖွဲ့ချုပ် (င) ယခုမျက်မှောက်အချိန် မရေမရာ ဝါဒဖြန့်ကာ တောခိုသောင်းကျန်းနေကြသော မွတ်ဆလင်ခေတ် ပညာတတ် တစ်စုတို့ကပင် ကျွန်ုပ်၏ စေတနာတော်သောစိတ်ကို ထိုးဆွလှုပ်ရှားရေးသားစေသည်ဆိုလျှင် မှားမည် မဟုတ်ပေ။

(၄) အတိတ်ဖြစ်ရပ်ကား

ဤမေးခွန်းဖြစ်ရပ်ကား အထက်ဖော်ပြခဲ့သူ (၅)ဦးတို့၏လှုပ်ရှားမှု ရေးသားမှုကို သမိုင်းအရ ကိုယ်တွေ့အရ တစ်ခုစီ တင်ပြသွားခြင်းပင် အတိတ်ဖြစ်ရပ်ဟူလိုသည်။

ထိုနောက်မှ ‘ကိုယ်တွေ့မေယုမြေနှင့် ရိုဟင်ဂျာ’ အတိတ်ခေတ်မှ ပစ္စုပ္ပန်ခေတ်တိုင် ကိုယ်တွေ့များကို ရေးသားဖော်ပြ သွားပါမည်။ ထိုသို့ရေးသားဖော်ပြမှသာ သူတို့အဆိုများမှာ သမိုင်းအဆို ကိုယ်တွေ့များနှင့် မည်မျှညီညွတ်သည်ကို သိနိုင်ပေ မည်။

ဤသို့ ရေးသားခြင်းမှာလည်း စေတနာသန်သန်ဖြင့် ဟုတ်မှန်ရာကို ရေးသားလျက် မွတ်ဆလင်တို့၏ ရအပ်သော အခွင့်အရေးကို ထိခိုက်ရန် မကြံရွယ်ကြောင်းကိုလည်း တာဝန်ယူပါသည်။

အခန်း(၃) မှ (က)ကု ရှင်းလင်းပါမည်။

ပြည်ထောင်စု မြန်မာနိုင်ငံတော် လွတ်လပ်ရေးရသည် ချက်ချင်းပေါ်ပေါက်လာခဲ့သော မူဂျာဟစ်လှုပ်ရှားမှုသည် လူမိုက်လူတေတစ်စုတို့ မိုက်မိုက်ကန်းကန်း လုပ်လျက်တိုင်းပြည်၏ငြိမ်းချမ်းရေးကို ဖျက်ဆီးခဲ့သည်ဟု ယူဆလျှင် အမှားကြီး မှားချေမည်။

မူဂျာဟစ်သောင်းကျန်းမှုသည် စေတီတောင်ရွာ၊ ယာယီသူကြီး ဆူလတန်နှင့် သူ၏ညီ မဟာမက်တို့ထံမှ မြစ်ဖျားခံခဲ့သဖြင့် ထိုသူတို့၏မိုက်အားဖြင့် စီးပွားရှာခဲ့ရာမှ စတင်၍ တစတစ ကြီးထွားလာသည်ဟု အချို့တင်ပြလို၍ တစွန်းတစ ထုတ်ဟတင်သွင်း ထိုးဖောက်ကြည့်ကြလေသည်။

သို့ရာတွင် ထိုမျှကြီးကျယ်သော မူဂျာဟစ်လှုပ်ရှားမှု ဆင်ပြောင်ကြီးကို ထိုမျှသေးငယ်သော သားရေဖြင့် ဖုံးအုပ် ကာကွယ်ရန် မဖြစ်တော့သောကြောင့် ခေါင်းဆောင်များ အတိအကျ အဖြေမပေးဘဲ ဝေလည်လည်ပြောခဲ့ကြသည်ကို ကြားဘူး ကြပေမည်။ ဤလှုပ်ရှားမှုသည် ကြိုတင်ပြင်ဆင်ထားသော လှုပ်ရှားမှုကြီးပင်ဖြစ်ပါသည်။

မူဂျာဟစ်လှုပ်ရှားမှု၏အစမှ ကာဆင်း၏ နောက်ဆုံးခြေလှမ်းထိ ကျွန်ုပ်တို့ကိုယ်တိုင် တွေ့ရှိသိရသမျှကို မှတ်သား လျက် ‘ကျွန်ုပ်သိသော မူဂျာဟစ်’ အမည်ဖြင့် စာတမ်းတစ်ခုကို ၁၉၅၇ခုနှစ်ကပင် ရေးသားပြီးစီး ပါလေသည်။

သို့ရာတွင် နိုင်ငံရေးအခြေအနေပြောင်းလဲမှုကြောင့် ထိုကိစ္စထဲ၌ပင် နစ်မြုပ်နေ၍ ထုတ်ဝေခွင့်မရခဲ့ပါ။

ကျွန်ုပ်သည် ရခိုင်အမျိုးသားတို့၏ ခေါင်းဆောင်တစ်ဦးဖြစ်သည် အားလျော်စွာ မဖြစ်သင့်ဘဲ ဖြစ်ခဲ့ကြသောလူမျိုးရေး အာယာတများ ပြေပျောက်အောင်နှင့် လူနှစ်မျိုးပြန်လည်ရင်နှီးချစ်ကြည်မှု ရနိုင်ရန်ကို အမြဲကြိုးစားဆောင်ရွက်နေသော တစ်ဦးတည်းသော ပုဂ္ဂိုလ်ဖြစ်ပါသည်။

ထိုသို့ဆောင်ရွက်ရာတွင် မိမိသည် မွတ်ဆလင်များနှင့် အထူးရင်နှီးမှုဖြစ်နိုင်မည်ဖြစ်၍ တတ်နိုင်သရွေ့ ရင်းနှီးစွာ ဆက်ဆံလာခဲ့သဖြင့် ခေါင်းဆောင်တိုင်အပြုအမူအပြောအဆိုကို အကဲခပ်မိ သိရှိမိခဲ့ပေသည်။

ထို့ပြင် ကျွန်ုပ်တို့ ရခိုင်အမျိုးသားများသည် ဤနယ်တွင် ယခုအချိန် လူနည်းစုမျှသာ ဖြစ်နေသောကြောင့် အကယ်၍ အဓိကရုဏ်းဖြစ်ခဲ့သော် ကျွန်ုပ်တို့ပင် ဦးစွာရင်ဆိုင်ရမည်ဖြစ်၍ မလပ်သောသတိဖြင့် ကြည့်ရှုလေ့လာခဲ့ရသည်မှာ မည်သူမျှ မငြင်းနိုင်သောကိစ္စတစ်ရပ် ဖြစ်ပေသည်။

ထိုအချိန်ကာလတွင် ကျွန်ုပ်သာသတိကင်းခဲ့သော် လူနှစ်မျိုးလုံး၏အထဲမှ ကိုယ်ကျိုးရှာသမားများ၏ ပြုမူလှုပ်ရှားမှု ကြောင့် ထိန်သိမ်းမရလောက်အောင် ဆိုးရွားသော အဓိကရုဏ်း ဖြစ်ပေါ်နိုင်စေမည့် ဖြစ်ရပ်များနှင့်လည်း ရင်ဆိုင်ခဲ့ရလေ သည်။ ဤကိစ္စများကို စစ်တွေခရိုင်၌ ခရိုင်ဝန်လုပ်ခဲ့သော မစ္စတာရိုလင်နှင့် ရဲဝန်ထောက်ကမာလ်ဆင်းတို့ အသိဆုံးဖြစ်ပေ သည်။

ထို့ကြောင့် မူဆလင်လူထု၏ စိတ်ဓာတ်နှင့် လူထုထဲသို့ ထိုးဖောက်ဝင်ရောက်လေ့လာနိုင်ခဲ့၍ အများဆုံး ရင်းနှီးနိုင်ခဲ့သောလူမျိုးခြားမှာ ကျွန်ုပ်တစ်ဦးထက် ပို၍မရှိဟုဆိုချင်ပါသည်။

ထိုမှတ်ဆလင်ခေါင်းဆောင်များ၏ နှုတ်စလျှာစနှင့် လှုပ်ရှားမှုများကို ကျွန်ုပ်၏နားမျက်စေ့ပြင်ဘက်သို့ မထွက်စေဘဲ တတ်နိုင်သရွေ့ စောင့်ကြည့်ဝေဖန်သုံးသပ်ဆုံးဖြတ်ခွင့်ရခဲ့လေသည်။ ဤသို့သုံးသပ်ခွင့်ရခဲ့သည့် အားလျော်စွာ မူဂျာဟစ်၊ စ၊ လယ်၊ ဆုံးကို အသိဆုံးလူများအနက် ကျွန်ုပ်တစ်ဦး အပါအဝင်ဖြစ်ခဲ့လေသည်။

ထိုသို့သိရန်နှင့် ရင်းနှီးရန်ရည်ရွယ်လျက် မိမိကိုယ်ကျိုးကိုလုံးဝဖယ်ရှားလျက် သန်ရှင်းနိုင်သမျှ သန်ရှင်းရန် ပြောဆိုနိုင်ခွင့်ရှိနိုင်သမျှ ရှိရန် သတိတရားနှင့် စောင့်စည်းခဲ့လေသည်။

ကျွန်ုပ်သည် ရွေးကောက်ပွဲတိုင်း၌ ရသေ့တောင်မဲဆန္ဒနယ်မှ ဝင်ရောက်ယှဉ်ပြိုင်ခဲ့သော် နိုင်ခြေများစွာရှိလေသည်။ နိုင်ရမည်ဟုဆိုနိုင်ခဲ့လေသည်။ သို့သော်လည်း ဘူးသီးတောင်မဲဆန္ဒနယ်ကို မလွတ်ဘဲ ကြေးငွေကုန်ကျ အပင်ပန်းခံကာ မဲဆွယ်ခြင်း၊ တရားဟောခြင်း၊ စေ့စပ်ခြင်းများ ပြုခဲ့ရလေသည်မှာ ကျွန်ုပ်သည်မှတ်ဆလင်များနှင့် မည်မျှငြိမ်းချမ်းစွာ ချစ်ကြည်လာရေးကို ရှေ့ရှုခဲ့လေသနည်းဟု စဉ်းစားနိုင်ပေသည်။

ထိုမူဂျာဟစ်လှုပ်ရှားမှု အကျဉ်းအားဖြင့် မဖော်ပြခဲ့သော် မှတ်ဆလင်ခေါင်းဆောင်အမည်ခံ အချို့တို့၏ခန့်မှန်းနိုင်ရန် အကြောင်းတစ်ရပ် ချွတ်ယွင်းချက်ဖြစ်မည်ဟု ယူဆလျက် အသင့်ဖော်ပြသွားပေမည်။

မူဂျာဟစ်လှုပ်ရှားမှုကို ဖော်ပြခြင်းမပြုမီ ယခုစာတမ်း၌ဖော်ပြခဲ့သော ဆောင်းပါးစာတမ်းများကို ရေးသားခဲ့သော ဘာသာ၊ မောင်သော် စသောသူတို့သည် မိမိတို့၏စာအုပ်စာတမ်းဆောင်းပါးများကို အဘယ်အကျိုးအလို့ငှါ ရေးသားခဲ့ကြလေသနည်း။ ဗဟုသုတသက်သက်လား။ ရည်ရွယ်ချက်ရှိလေသလားဟူသော ပြဿနာတစ်ရပ်ကျန်ရှိရစ်မည်ကို အနည်းငယ် ရှင်းလင်းပါရစေ။

သူတို့သည် ဗဟုသုတအတွက် ရေးသားလျှင် တကယ်စစ်မှန်သော ဖြစ်ပျက်မှုကို အခြေခံထား၍ မှန်မှန်ကန်ကန် ရေးသားလျက် ရခိုင်နှင့်မှတ်ဆလင်နှစ်မျိုးလုံး၏ အားတက်ဘွယ်ရာ နှစ်သက်ဘွယ်ရာ အထုပတ္တိကိုသာ ရှာဖွေရေးသားသင့်ပေသည်။ ဥပမာ။ ဦးသိန်းဖေမြင့် ရေးသော 'အရှေ့မှနေဝန်းထွက်သည့်ပမာ'နှင့် သခင်တင်မြရေးသားသော 'ဘုံဘဝမှာဖြင့်' စသော သတင်စာကဏ္ဍများကဲ့သို့ ဖြစ်သင့်သည်။

တဖန်နီးစပ်ရာနေရာနေသော ဗုဒ္ဓဘာသာဝင်နှင့် မှတ်ဆလင်ဘာသာဝင်တို့ နီးစပ်ထက်မက နီးစပ်၍ ချစ်ကြည်ရေး ဖြစ်စေရန် ရေးလေသလားဟု ကြည့်ပြန်ရာ ထိုသို့တစ်မျိုးသားနှင့် တစ်မျိုးသားချစ်ကြည်လေးစားကြည်ညိုလာစေရန် စကားတစ်လုံးမျှမပါ။ ရခိုင်တစ်မျိုးသားလုံးအား သူတို့၏ခြေဖဝါးအောက်ရောက်အောင်သာ နှိမ့်ချရေးသား ထာသည်ကို တွေ့ရပြန်ရာ သူတို့၏ အရေးအသားသည် သူတို့အပေါ်၌ တိုင်းရင်းသား ရခိုင်အမျိုးသားများ ချစ်ခင်လေးစား ကြေနပ်မှုများ မဖြစ်နိုင်သောအချက်များချည်း ဖြစ်ပေါ်လာခဲ့ရပေသည်။ ထို့ကြောင့် ထိုချစ်ကြည်ရေး ရည်ရွယ်ချက်ဖြင့် ရေးသားထားပုံလည်း မပေါ်ချေ။

တဖန်သူတို့ ရေးသားနေကြခြင်းကို ရခိုင်တိုင်းရင်းသားအဖြစ် ခံယူလို၍ ရေးနေကြသလားဟု ဝေဖန်ရာ ထိုအသုံးအနှုံး အတော်ပင်ပါနေ၍ ဟုတ်ပေလိမ့်မည်ဟု ဆုံးဖြတ်ရသည်။

တိုင်းရင်းသားအဖြစ် ခံယူလိုသူတို့သည် မိမိ၏တိုင်းရင်းဖြစ်လိုသော တိုင်းပြည်ကို ရှုတ်ချ၍ ဂုဏ်သတင်းညံ့ဖျင်းစေရန် ရခိုင်ဘုရင်၏ပျော့ကွက်ကလေးတစ်ခုတစ်လေကို ဟိမဝန္တာချဲ့ကားရေးသားခြင်း၊ ညံ့ဖျင်းသောဘုရင်တစ်ဦးတစ်လေကို ပြု၍ မှတ်ဆလင်အောက် ရခိုင်ခဏတာမျှ ခိုလှုံခဲ့သည်ကို ရေးနိုင်လျက် ရခိုင်ဘုရင်အဆက်ဆက် ဘင်္ဂလားပြည်နယ်တစ်ခြမ်းလုံးကို နှစ်ပေါင်း ၂၀၀ကျော် ဆက်တိုက်စိုးမိုးခဲ့၍ ဘင်္ဂလားဘုရင်၏ဘဏ္ဍာဆက်သခြင်းကို ခံနေခဲ့ရခြင်းနှင့် ရခိုင်ဘုရင်၏ ရေတပ်ကို မဂိုရ်ဘုရင်ဧကရာဇ်များပင် ထိတ်လန့်ကြောက်ရွံ့ရအောင် ကြီးကျယ်ခြင်း နောက်ဆုံးပြန်လည်တိုက်ခိုက်သော ဘုရင်ခံဆီယစွတာခန်ကပင် ဒတ်ချ်အကူအညီမရလျှင် မတိုက်ဝံ့ခြင်းကို ချီးကျူးထုတ်ဖော်၍ အဘယ်ကြောင့် မရေးချင်သလဲ။ ထို့ကြောင့် မှတ်ဆလင်အမျိုးသား စာတတ်ကလေးများသည် သူသတို့စာဖြင့် သူတို့ပြည်ကို ဖော်ပြနေကြသည်မဟုတ်ပါလား။ သူတို့ချစ်ခင်သော တိုင်းပြည်နှင့် လူမျိုးကို ဖော်ပြနေသည်မဟုတ်ပါလား။

သင်တို့သည် ရခိုင်တိုင်းရင်းသားဖြစ်လိုလျှင် ရခိုင်ပြည်ကို ချစ်ရမည်။ ရခိုင်တိုင်းရင်းသားများကို ချစ်ရမည်။ ရခိုင်အမျိုးသားများနှင့် ချစ်ကြည်လေးစားရှိကြရမည်။ ရခိုင်ဘုရင်နှင့် ရခိုင်ပြည်ကို ရှုတ်ချနေသော သင်တို့သည် ရခိုင်ပြည်သူများ ဖြစ်ကြပါ၏လား။ အဘယ်ကြောင့် အကြောင်းမဲ့ ရခိုင်ဘုရင်နှင့် ရခိုင်အမျိုးသားများကို ရှုတ်ချလွယ်ပါသလဲ။

မှတ်ဆလင်သည် ဘာသာအယူဝါဒမျှသာ၊ ဗုဒ္ဓဘာသာသည်လည်း တိုင်းပြည်နှင့်လူမျိုးအပေါ် ဆက်နွယ်စရာ မဟုတ်။ ဘာသာအယူဝါဒသည် တစ်ဦးတည်း၏ယုံကြည်ချက်မျှသာဖြစ်၍ ရခိုင်မှတ်ဆလင်၊ ဗမာမှတ်ဆလင်၊ ဘင်္ဂလီမှတ်ဆလင်၊ ပန်ချာပီမှတ်ဆလင်၊ တရုတ်မှတ်ဆလင်၊ အင်္ဂလိပ်မှတ်ဆလင်၊ တူရကီမှတ်ဆလင်၊ အာရပ်မှတ်ဆလင်၊ စသောလူမျိုးအသီးသီး

တို့ ယုံကြည်နိုင်သော ယုံကြည်ချက်တစ်ရပ်ဖြစ်၍ ဗုဒ္ဓဘာသာမှာလည်း ရခိုင်ဗုဒ္ဓဘာသာ၊ ဗမာဗုဒ္ဓဘာသာ၊ အင်္ဂလိပ်ဗုဒ္ဓဘာသာ၊ တရုတ်ဗုဒ္ဓဘာသာ၊ ဂျပန်ဗုဒ္ဓဘာသာ၊ ဘင်္ဂလီဗုဒ္ဓဘာသာ စသောလူအသီးသီးတို့ ယုံကြည်ချက်တစ်ရပ်သာ ဖြစ်လေသည်။

ထိုဘာသာ ယုံကြည်မှုသည် တိုင်းပြည်လူမျိုးနှင့်မဆိုင် တူရကီတိုင်းပြည်ကောင်းစား၍လည်းကောင်း၊ အာရပ် အီဂျစ် တိုင်းပြည်ကောင်းစား၍လည်းကောင်း၊ ဘူးသီးတောင် မောင်းတောမြို့နယ်တို့ရှိ မွတ်ဆလင်များ ကောင်းစားမည်မဟုတ်၊ အားတက်ဘွယ်မဟုတ်၊ မိမိဘဝသည် မွတ်ဆလင်ဖြစ်နေ၍ သားခရစ်ယာန်ဖြစ်နေစေကာမူ မိမိဖခင်အား ဟန့်တားရှုတ်ချကဲ့ ရဲ့ခြင်းကို မပြုသင့်၊ မိမိဘဝသည် မိမိနှင့်ဘာသာတူသော ခရစ်ယာန်တစ်ဦးနှင့် ရန်ဖြစ်ကြလျှင် ဘဝင်ဖက်မှာသာ ရပ်တည် နေရမည်မှာ ဘာသာတိုင်းမှ ညွှန်ကြားချက်တစ်ရပ်ဖြစ်ပေသည်။ ရခိုင်တိုင်းရင်းသား ခံယူလိုကြသော သင်တို့ကား အဘယ်ကြောင့် ရခိုင်လူမျိုးဘက်မှ မားမားမတ်မတ် မရပ်တည်နိုင်ဘဲ ရှုတ်ချကြပေသနည်း။ ဤလည်း ပြဿနာတစ်ရပ်ပင်။

သင်တို့မှတ်မိကောင်း မှတ်မိပေလိမ့်မည်။ တူရကီပြည်ခေါင်းဆောင်ကြီး ‘ကာမာလ်ပါရှာ’က တူရကီသည် ပဌမ၊ မွတ်ဆလင်သည် ဒုတိယဖြစ်ရမည်ဟု မိန့်မြွက်ဘူးလေသည်။ ထို့ကြောင့် သင်တို့မှာလည်း မြန်မာပြည် (ရခိုင်ပြည် အပါအဝင်) သည် ပဌမ၊ မွတ်ဆလင်သည် ဒုတိယဖြစ်ရမည်။ သို့သော် ယခုကား သင်တို့မှာ မွတ်ဆလင်သည် ပထမ၊ (ရခိုင်အပါအဝင်) မြန်မာပြည်မှာ ဒုတိယဖြစ်နေပြီတကား။ မဂိုမုတ်ဆလင်ကြီးကျယ်ပုံ၊ ဘင်္ဂလီမုတ်ဆလင်ကြီးကျယ်ပုံ၊ အာရပ်ရေကြောင်း ကြီး ကျယ်ပုံ၊ စသော မွတ်ဆလင်ဘာသာဝင် အခြားလူမျိုးအသီးသီးတို့၏ ကြီးကျယ်ပုံကို ဂုဏ်ယူ၍ ရခိုင်ပြည်ကြီးကျယ်ပုံ၊ ရခိုင် ရေတပ်မတော်ကြီးကျယ်ပုံ၊ ရခိုင်လူမျိုးရေကြောင်းကျွန်းကျင်ပုံတို့ကို ဂုဏ်မယူရဲဘဲ ရှုတ်ချထားခဲ့သည်မှာ သင်တို့အား ဤတိုင်း ပြည် တိုင်းရင်းသားတို့မှ ပေါက်ဖွားခဲ့သူများ ဖြစ်ခဲ့လေသလားဟု ယုံမှားဘွယ်ရာအချက်ကြီးတစ်ရပ် မဟုတ်ပေလား။ သင်တို့ ၌တိုင်းရင်းသားသွေး ပါခဲ့ပေ၏လား။

သဘောထားကြီးသော နိုင်ငံခြားမူဆလင်နှင့် ဟိန္ဒူတစ်စုတို့၏ ပြောဆိုပုံကို ကျွန်ုပ်တင်ပြပါမည်။

ဒုတိယကမ္ဘာစစ်ကြီးအတွင်း ကျွန်ုပ်အား ဗြိတိသျှတို့က ဖမ်းဆီး၍ ဒက္ကာဗဟိုထောင်၌ ထိန်းသိမ်းထားစဉ် ဟိန္ဒူနှင့် မူဆလင်အရာရှိကလေးများသည် အခါအခွင့်သင့်တိုင်း ကျွန်ုပ်ထံလာရောက်ဆွေးနွေးကြလေသည်။ ကစားကွင်းသို့ ထွက်၍ ဘောလီဘောပုတ်ခြင်း၊ ခြင်းလုံးခတ်ခြင်းများပြုလျှင်လည်း ပတ်ဝန်းကျင်အခန်းများ၌ရှိနေသော နိုင်ငံရေးသမား အထိန်းသိမ်း ခံများ၊ ကျွန်ုပ်နှင့် တွေ့ဆုံဆွေးနွေးတတ်ကြလေသည်။

ထိုသို့ ဆွေးနွေးရာ သမိုင်းရေးရာ ဆွေးနွေးမှုရောက်လျှင် ရခိုင်စစ်သည်တော်များနှင့် အမှုထမ်းများ ရက်စက်ပုံကို သမိုင်းအရ တင်ပြကြသော်လည်း ရှုတ်ချသင့်လျက် မရှုတ်ချဘဲ၊ ရခိုင်ပြည်နှင့် ရခိုင်ဘုရင်ကို ချန်လှပ်၍ ‘ရခိုင်စစ်သည် တော်အချို့နှင့် ပင်လယ်ဓားပြများ’ဟုသာ ပြောဆိုတင်ပြခဲ့ကြလေသည်။ ထိုသူတို့က ရခိုင်ပင်လယ်ဓားပြသည် ဓားပြပင်ဖြစ် ၍ ပြည်သူလူထုနှင့်မဆိုင်၊ ပြည်သူလူထု၌ အပြစ်တင်ဖွယ်မရှိ၊ ထို့အပြင် ယခင်ရခိုင်သည် ယခုရခိုင်မဟုတ်၊ ယခင်ဘင်္ဂလီ သည် ယခုဘင်္ဂလီမဟုတ်သောကြောင့် ရန်သူနယ်ချဲ့ကို တွန်းလှန်ရာ ပူးပေါင်းတွန်းလှန်သင့်ကြောင်း တင်ပြဆွေးနွေးကြ လေသည်။

ထို့ပြင် ၁၉၄၂-ခု ဩဂုတ်လ တော်လှန်ရေးကြီး ကျရောက်တော့မည့်ဆဲဆဲ ၎င်းတို့ထံမှ ကျွန်ုပ်ထံသို့ လျှို့ဝှက်စာတစ် စောင်ဖြင့် တော်လှန်ရေးကျရောက်တော့မည်။ သင်တို့ဘာမျှမစိုးရိမ်နှင့်၊ သင်တို့၏အန္တရာယ်အရပ်ရပ်ကို စောင့်ရှောက်မည်။ စသည်အားပေးခြင်းများ ပြုလေသည်။

ဒိန်နာချပူရ်ဒူရဂါးပူဇာ

၁၉၄၄-ခု မေလတွင် အစာငတ်ခံ ဆန္ဒပြခြင်းကြောင့် ဘင်္ဂလားပြည်မြောက်ပိုင်း၊ ဒိန်နာချပူရ်ဒူရဂါးသို့ ရွှေ့ပြောင်း ခဲ့လေသည်။ ထိုတောင်၌ ဟိန္ဒူဒူရဂါးပူဇာ ကျင်းပကြလေသည်။ ထိုပွဲတွင် ပြဇာတ်တစ်ခု ကပြကြလေသည်။ ပြဇာတ်တွင် ဟိန္ဒူအကျဉ်းသားချည်းမဟုတ်ဘဲ မွတ်ဆလင်အကျဉ်းသားများလည်း ပါဝင်ကြလေသည်။

ပြဇာတ်မှာ သမိုင်းနောက်ခံထားသော ထိုးဇာတ်ဖြစ်လေသည်။ ရခိုင်ဘုရင်နှင့် ဘင်္ဂလားဘုရင်တို့ မကြာခဏ စစ်မက် ဖြစ်ပွားရာ ထိုနှစ်ပြည့် ကူးသန်းရောင်းဝယ်မှု ချစ်ကြည်မှုကင်း၍ ဆုတ်ယုတ်နေစဉ် မဟာမိတ်ဖြစ်ရန် ဘင်္ဂလားဘုရင်၏ သားတော် အငယ်ဆုံးက ကြိုးစားပုံကို ခင်းကျင်းပြသကြလေသည်။

ကျွန်ုပ်တို့အား ဧည့်သည်အဖြစ် ပွဲကြည့်ဖိတ်လေသည်။ ထောင်အရာရှိများနှင့် အုပ်ချုပ်ရေးအရာရှိများလည်း ခွင့်ပြု လေသည်။ ထိုအရာရှိများစွာလည်း လာရောက်ပွဲကြည့်ကြလေသည်။

ပြဇာတ်ကို ဘင်္ဂလီဘာသာစကားဖြင့် ပြောဆိုကပြကြလေသည်။ ကျွန်ုပ်တို့ နားလည်ရန် ခရိုင်ဝန်က စကားပြန်အဖြစ် ဖြင့် ဘာသာပြန်ဆိုပြောပြလေသည်။ ဘင်္ဂလားဘုရင်နှင့် ရခိုင်ဘုရင်နှစ်ပါး စစ်ထိုးဖန်များသောကြောင့် ပြည်သူလူထုသေကြေ ပျက်စီး ဆုတ်ယုတ်ခြင်းကြောင့် စစ်ရေးဖြင့်သာ အနိုင်ပိုင်းဖြတ်လိုသော ဘင်္ဂလားဘုရင်သည် စစ်ရေးစစ်ရာလိမ္မာသော ရခိုင်ဘုရင်အားလုပ်ကြံရန် သားတော်အငယ်ဆုံးကို တိုင်းပြေးပြည်ပြေးယောင်ဆောင်စေ၍ ရခိုင်ဘုရင်ထံ၌ ခစားစေလေသည်။

ရခိုင်ဘုရင်လည်း ရိုးသားစွာ ချီးမြှင့်လျက် ကိုယ်ရံတော်အဖြစ် ထားခဲ့လေသည်။ တောကစားထွက်စဉ်တွင် ဘုရင်အားလုပ်ကြံရန် အခွင့်သာခဲ့သော်လည်း ရခိုင်ဘုရင်၏အဆုံးအမကို နာယူလျက် မဟာမိတ်ပြုကာ ပြန်လာသောဇာတ်ထုတ်ကိုပြုလေသည်။ စေတနာအလွန် မွန်မြတ်ပေသည်။ ခေတ်သစ်တွင် တွေ့ကြရသော ရှေးသမိုင်းဝင် ရန်သူများဖြစ်ကြသူ ရခိုင်များအား မဟာမိတ်ဖြစ်ရန် ရည်ရွယ်ချက်ဖြင့် ကပြခြင်းပင်။ ဤဇာတ်ထုတ်ကို လွတ်လပ်ရေးပွဲတော်တွင် မွတ်ဆလင်အမျိုးသားနှင့် ရခိုင်အမျိုးသားများပူးပေါင်း၍ ကပြရန်အကြံပေးဘူးပါသည်။ သို့သော် သူတို့မနှစ်သက်။ သူတို့၏ အူရဒူစကားပြော ပြဇာတ်ကိုသာ ကပြကြလေသည်။ ပြဇာတ်ကပြသော မွတ်ဆလင်လူငယ်များမှာ အားလုံးလိုပင် ရခိုင်စကားပြောတတ်ကြ၍ ရခိုင်လူငယ်များနှင့် ပူးပေါင်းကပြရသော် ဘင်္ဂလီစကားလိုရာ၌ ဘင်္ဂလီစကားပြော၍ ရခိုင်စကားလိုရာ၌ ရခိုင်စကားပြောနိုင်မည်ဖြစ်၍ ဘင်္ဂလားပြည်ထောင်ထဲ၌ ကျွန်ုပ်တို့ ကြည့်ခဲ့ရသော ဇာတ်ထုတ်ပိုမိုကောင်းမွန်သည့်ပြင် လူလူချင်းစိတ်သဘောထား အတော်ပင် ရင်းနှီးသွားစရာ ရှိပေသည်။ သူတို့မလိုလား။ ဤသို့ သဘာဝကျ၍ ကြည့်ရှုစရာကောင်းသောဇာတ်ကို မလိုလားခြင်းမှာ ရခိုင်နှင့်ရင်းနှီးမှုကို လိုလားပုံမပေါ်။

တပြည်းတည်းနေသော ဤလူနှစ်မျိုးတို့ ဘယ်အချိန်၌ သင့်မြတ်ကြပါမည်နည်း။

မူဂျာဟစ်လှုပ်ရှားမှု၏ရည်ရွယ်ချက်

မူဂျာဟစ်လှုပ်ရှားမှုသည် လူမိုက်တစ်စုတို့၏မိုက်ကြေးခွဲ တောင်းစားသည်မှ ကျယ်ပြန့်ခြင်းမဟုတ်။ ဆူလတန်နှင့် မဟာမတ်ညီအကိုတို့သည် ဘူးသီးတောင်မြို့နယ် အရှေ့ဘက်နယ်နိမိတ်တွင် တည်ရှိသောစေတီတောင်ရွာ၌ နေကြလေသည်။ ထိုရွာတွင် ရခိုင်များ ပြန်မရောက်သေးချေ။ ထိုစဉ်တွင် မွတ်ဆလင်သက်သက်သာရှိနေ၍ ဆူလတန်အား သူကြီးခန့်ထားခဲ့လေသည်။ သူကြီးအဖြစ်ဖြင့် လက်ရှိအာဏာရ တစ်ဦးဖြစ်သည့်အပြင် မဟာမတ်မှာ မြန်မာစာကောင်းစွာတတ်၍ ကျောင်းဆရာ လုပ်ဘူးသူဖြစ်နေခြင်းကြောင့် ကောင်းစွာစည်းရုံးနိုင်လေသည်။ ၎င်းတို့၏လက်တွင် သေနတ်နှင့် ကျည်ဆံများ စွာရှိနေလေသည်။

မဟာမတ်၏မိုက်အား၊ အပြောကောင်းခြင်းအား အစ်ကိုဆူလတန်၏ အာဏာအားတို့ စုပေါင်းကာ စည်းရုံးရာ မွတ်ဆလင်လူငယ် အတော်ပင် စုမိလေသည်။

မဟာမတ်နှင့် မူစတာဘီ(နောက်ကာလ၌ မူဂျာဟစ်ဗိုလ်) တို့ ခေါင်းဆောင်သော ဘောင်းဘီအနက်၊ အင်္ကျီအနက် ဆင်တူဝတ်ထားသော မွတ်ဆလင်လူငယ်စုသည် ၁၉၄၇ခုနှစ် မေလပဌမ သီတင်းပတ်တစ်နေ့တွင် နံနက် ၁၁နာရီအချိန် ခွဆုံရဲကင်းတပ်ရှေ့မှ စီတန်းလမ်းလျှောက်ခါ ‘ပါကစ္စတန် ဇိန္နီဘတ်’ဟူသော ကြွေးကြော်သံကို ကြွေးကြော်သွားကြလေသည်။ ဤသည်မှာ သူတို့၏ရည်ရွယ်ချက်ကို ဘော်ပြလိုက်ခြင်းပင် ဖြစ်ပေသည်။ ထို့နောက် တရွေ့ရွေ့စည်းရုံးပြီး လူအတန်ငယ်များပြားလာသောအခါ ၁၉၄၇-ခု၊ ဒီဇင်ဘာလအတွင်း ကျေးရွာပေါင်းများစွာမှ ကိုယ်စားလှယ်များပါဝင်သော အစည်းအဝေးကြီးကျင်းပလျက် လက်နက်ကိုင်၍ တော်လှန်ရန် ဆုံးဖြတ်ပြီးနောက် လက်နက်ကိုင်သူပုန်အဖွဲ့၏ ဗဟိုဌာနကို ဘူးသီးတောင်မြို့ အရှေ့တောင်ဘက် ဂူမိုင်ကွာသော ဒပြုချောင်းရွာ၌ ချထားရန် သတ်မှတ်လိုက်ကြလေသည်။

ပတ်ဝန်းကျင်ကျေးရွာများ၏ အကူအညီဖြင့် အဖွဲ့သားများနေရန် တန်းလျားများစွာကို ရုတ်ချည်းလုပ်နိုင်ခဲ့သည်။

ထိုနေရာမှ ဗဟိုစခန်းပြု၍ ပတ်ဝန်းကျင်ကျေးရွာများသို့ သွားရောက်စည်းရုံးကြလေသည်။ အဆိုကျော် ဇာဖော်ရ် ကဝါလ်သည် ဗမာတစ်ပြည်လုံး လှည့်လည်လာသူဖြစ်သည့်အပြင် ဆွေကြီးမျိုးကြီးမှ ပေါက်ဖွားလာသူဖြစ်၍ ဥက္ကဋ္ဌဖြစ်လာရာ သူ၏စည်းရုံးမှု စွမ်းရည်ကြောင့် သာ၍လွယ်ကူစွာ ကြီးမားလာလေသည်။

မြို့ပေါ်မှ လူကြီးလူကောင်းအမည်ခံ အချို့လည်း မငြိမ်မသက် ကြွေမှုမဆည်နိုင်၊ ဒပြုချောင်းသို့ သွားလိုက်၊ မြို့သို့ပြန်လိုက်၊ ဖြစ်နေပေသည်။ ဗြိတိသျှတို့ စွန့်ပစ်ထားခဲ့သော လက်နက်ကျည်ဆံများစွာ ရွာတိုင်းတွင်ရှိနေရာ လက်နက်ကိုင် ၂၇၀၀(နှစ်ထောင်ခုနစ်ရာ) ထိ လွယ်လွယ်ကူကူနှင့် ဖွဲ့စည်းနိုင်ခဲ့လေသည်။

ဥက္ကဋ္ဌ ဇာဖော်ရ်ကဝါလ် ခေါင်းဆောင်ကာ မူဂျာဟစ်အမည်ဖြင့် ဗိုလ်ချုပ်အဖြစ် ရွေးချယ်ခံရသော အဒူရှူကူရ်၏ အုပ်ချုပ်မှုအောက်ရှိ လက်နက်ကိုင် ၂၇၀၀တို့သည် မူဂျာဟစ်ဟူသောအမည်ကို ခံယူလျက် လှုပ်ရှားကြလေသည်။ ၎င်းတို့၏ အလံမှာ ပါကစ္စတန်အလံမျိုး ကြယ် လခြမ်းပုံပါရှိသည်။

ဘူးသီးတောင်မြို့နယ်၌ မူဂျာဟစ်လှုပ်ရှားလာသောအခါ မောင်တောမြို့နယ် အလယ်သံကျော်ရွာတွင်နေသော ဂျာမိယတ္တူအူလမာအဖွဲ့ အတွင်းရေးမှူး ဆရာဒူဒူများသည် လက်နက်ကိုင် ၃၀၀ကျော်ဖြင့် မူဂျာဟစ်အဖွဲ့သို့ ဝင်ရောက်လာလေသည်။

ဂျာမိယတ္တူအူလမာအဖွဲ့သည် အမည်အားဖြင့် ဘာသာရေးအမည်ဖြစ်သော်လည်း နိုင်ငံရေး၌ ဦးစီးဆောင်ရွက်နေသော အဖွဲ့ဖြစ်၍ အမတ်လောင်းရွေးချယ်ခြင်း၊ ရွေးကောက်ပွဲတွင် ဝင်ရောက်ခေါင်းဆောင် ဝါဒဖြန့်ချိခြင်း၊ မဲဆွယ်ခြင်း၊

နိုင်ငံရေးဆုံးဖြတ်ချက်များကို ချမှတ်ခြင်းတို့ကို ပြုလုပ်ခဲ့လေသည်။

ဤကိစ္စကို ထိုစဉ်က ရဲစခန်းမှူးဖြစ်၍ နောက်ကာလ၌ ပါလီမန်အမတ်ဖြစ်ခဲ့သော မစ္စတာအဘူလ်ခိုက်နှင့် ကျွန်ုပ် ဆွေးနွေးဘူးသည်။ ၎င်းက ပြိတီသူတို့ မြန်မာနိုင်ငံသို့ ပြန်ဝင်လာစဉ် မွတ်ဆလင်များ၏အကူအညီကိုလို၍ ပြိတီသူတို့က အားပေးခဲ့ရာမှ ဖြစ်ပေါ်လာခြင်းဖြစ်ကြောင်း၊ မြန်မာနိုင်ငံကို ပြန်လည်သိမ်းပိုက်ပြီးနောက် ကိုယ်ပိုင်အုပ်ချုပ်ရေးရသော မွတ်ဆလင်ပြည်နယ်ပေးမည်ဟုပြောခဲ့ဘူးကြောင်း၊ ထိုအစွဲအလန်းနှင့် ရခိုင်မွတ်ဆလင်အဓိကရုဏ်း ဖြစ်ဘူးခြင်းတို့ကြောင့် ဖြစ်ပေါ်လာခြင်းဖြစ်သည်ဟု ပြောပါသည်။ ထို့ကြောင့် ‘မူဂျာဟစ်’သောင်းကြမ်းမှုသည် ဂျာမီယတ္တူအူလမာအဖွဲ့နှင့် မသက် ဆိုင်ဟုဆိုရမည်မှာ ယုတ္တိမတန်သောစကားများသာဖြစ်ပေသည်။

ဤကိစ္စနှင့် ပတ်သက်၍ ကျွန်ုပ်တို့ နားမျက်စိကို အမြဲဖွင့်ထားရပေမည်။ ဒုတိယကသျှိမိပြည်နယ် မဖြစ်ဟုဆိုနိုင်ပါ မည်လား။ ‘မပြေးဘူး၊ ကန်ရာတော့ ရှိနေပါသည်။’

တဖန် ကျွန်ုပ် ရန်ကုန်မြို့တွင် မူဂျာဟစ်ကိစ္စနှင့်ပတ်သက်၍ ဆွေးနွေးရန်အသွား လေဆိပ်တွင် ထိုစဉ်ဝန်ကြီး ဦးခင်မောင်လတ်၊ မစ္စတာအဒူဂါဖား(အမတ်)၊ မစ္စတာဆူလတန်အာမတ် (အမတ်)တို့ကိုတွေ့ရလေသည်။ ဦးခင်မောင်လတ်က မူဂျာဟစ်ကိစ္စဆိုလျှင် မသွားပါနှင့်၊ မစ္စတာဆူလတန်အာမတ်နှင့် မစ္စတာအဒူဂါဖားတို့က မူဂျာဟစ်များ အလင်းဝင်ရန် ကြိုးစားပါမည်ဟု တာဝန်ယူခဲ့ကြပြီ။ သူတို့အားသာလျှင် အကူအညီပေးပါဟုပြောသဖြင့် ကျွန်ုပ်၏ခရီးစဉ်ကို ဖျက်သိမ်း၍ သူတို့နှင့်ပြန်လာခဲ့ကြလေသည်။

အဖွဲ့နှစ်ဖွဲ့ ဖွဲ့လိုက်ကြလေသည်။ မောင်တောနယ်တွင် မစ္စတာဆူလတန်အာမတ်၊ မစ္စတာဖရက်အာမတ်နှင့် မစ္စတာ နူရာမောက် (အလယ်သံကျော်)ဟုထင်သူတစ်ယောက်နှင့် ဘူးသီးတောင်တွင် မစ္စတာအဒူဂါဖား၊ မစ္စတာအဘူတော်ရှော နှင့် ကျွန်ုပ်တို့နှင့် အဖွဲ့နှစ်ဖွဲ့ဖြစ်လာလေသည်။ ကျွန်ုပ်မှာ ငြိမ်းချမ်းရေးကို လိုလားသည့် အားလျော်စွာ တာဝန်ယူကာ သူတို့နှင့်အတူ လိုက်လံဟောပြောလေသည်။ အသင့်အတင့် အလင်းဝင်ခဲ့ကြလေသည်။ တစ်နေ့တွင် မူဂျာဟစ်ခေါင်းဆောင် များနှင့် ဖုံညိုလိပ်ရွာတွင် တွေ့ဆုံဆွေးနွေးရန် ချိန်းဆိုလိုက်ကြလေသည်။ ကျွန်ုပ်တို့အဖွဲ့သည် ချိန်းဆိုသည့်နေ့တွင် ဖုံညိုလိပ်ရွာ သို့ ရောက်ကြလေသည်။ မစ္စတာအဘူတော်ရှော အိမ်တွင် တည်းခိုကြလေသည်။ သို့သော် ညအချိန်၌သာလျှင် မစ္စတာအဘူ ဘော်ရှောအိမ်၌ ဆွေးနွေးရန်လိုလားသည်ဟုဆိုသဖြင့် စောင့်ဆိုင်းနေကြလေသည်။

မစ္စတာအဘူဘော်ရှောနှင့် မစ္စတာအဒူဂါဖားတို့သည် နေ့လည်တိုးတိုးတိတ်တိတ် တိုင်ပင်ကြပြီးနောက် အိမ်တွင် မတွေ့ဆုံတော့ပြီ။ တောစပ်နားတွင်သာ တွေ့ဆုံမည်ဖြစ်၍ ဦးစံထွန်းအောင် ကျန်ရစ်ပါဟုဆိုကြလေသည်။ ကျွန်ုပ်မှ အခြေ အနေကို သုံးသပ်ပြီး သူတို့နှစ်ဦးသဘောမတူက မလိုက်သင့်ဟုဆုံးဖြတ်ခါ ကျန်ရစ်လေသည်။

ကျွန်ုပ်သည် သောင်းကြမ်းသူ ဗိုလ်ဖိုးလှနှင့် ဗိုလ်ကိုးလံတပ်တို့နှင့် တောရွာ၌သွားရောက်တွေ့ဆုံဆွေးနွေး အလင်းဝင် နိုင်ခဲ့သည့်အပြင် ဗိုလ်အဒူရော်ရှိတ်(ဘောလီဈေး)မူဂျာဟစ်၏တပ်စိတ်များကို တောတွင်း၌ သွားရောက်တွေ့ဆုံ၍ ကိုယ်တိုင် ဆောင်ယူလာကာ အလင်းဝင်နိုင်စေခဲ့သူဖြစ်လင့်ကစား သူတို့ကမလိုက်ပါစေလိုသော် လိုက်ရန်မသင့် အန္တရာယ်မကင်းဟု ယူဆ၍ ကျန်ရစ်ခဲ့ခြင်းဖြစ်ပေသည်။

မစ္စတာအဒူဂါဖားနှင့် မစ္စတာအဘူဘော်ရှောတို့သည် ညဦးယံကပင် သွားကြရာ သန်းခေါင်ကျော် သုံးနာရီထိုးအချိန် မှသာ ပြန်ရောက်လာကြလေသည်။ ကျွန်ုပ်မှာ မျက်စေ့တဖွင့်ဖွင့် နားတဖွင့်ဖွင့်နှင့် တညလုံးမအိပ်နိုင်ဘဲ ရှိလေသည်။ အိပ်ရာမှ ထခါ အကျိုးအကြောင်းကိုမေးခါ တိုတိုတုတ်တုတ်ပင်ဖြေကြလေသည်။

အဘယ်ကြောင့် ကျွန်ုပ်အား မခေါ်သလဲ၊ သူတို့ဆွေးနွေးရာတွင် ကျွန်ုပ်ပါဝင်ခြင်းကို အဘယ်ကြောင့် မကြိုက်ပါသလဲ။ မူဂျာဟစ်ကပင် မကြိုက်လား။ မူဂျာဟစ်သည် ငြိမ်းချမ်းရေးအဖွဲ့တွင် ကျွန်ုပ်ပါသည်ကို သိပြီးမဟုတ်လား။ မွတ်ဆလင်အကျိုးကို သယ်ပိုးကူညီရုံမျှမက အန္တရာယ်အမျိုးမျိုးကိုလည်း အသက်စွန့်ကာ ကာကွယ်နေသည်ဟု မူဂျာဟစ်က သိပြီးဖြစ်လျက် မူဂျာဟစ်ကပင် ကျွန်ုပ်အား မလိုလားလေလား။ စသော ပြဿနာများကို ယနေ့တိုင် ဝေခွဲဖြေရှင်းမရနိုင်သေးပါ။

ဂိုနုများ(သိမ်တောင်)သည် တစ်ချိန်က မူဂျာဟစ်ဗိုလ်မှူးအဖြစ် ပါဝင်ခဲ့လေသည်။ သူအလင်းဝင်ပြီးနောက် ကျွန်ုပ်သိမ် သွင်း၍ ကျေးရွာဗတလစ ဥက္ကဋ္ဌဖြစ်လာခဲ့လေသည်။ နောက်ကာလ၌ ကျွန်ုပ်အား အကြည်ညိုဆုံး မူဆလင်တစ်ဦးဖြစ်ပြီး ဆရာရင်း တပည့်ရင်းအဖြစ်ဖြင့် တောင်သူလယ်သမားများအကျိုးကို ကောင်းစွာအတူဆောင်ရွက်ခဲ့ကြလေသည်။

ဂိုနုများသည် မူဂျာဟစ်ပါတီ၏ အတွင်းရေးအားလုံးကို ကျွန်ုပ်အားပြောပြသဖြင့် ကျွန်ုပ်သိရပြီးဖြစ်ပေသည်။ မည်သူမျှ မငြင်းသာသောကိစ္စဖြစ်ပေသည်။ မည်သို့ဖြစ်စေကာ ပြီးခဲ့သည့်ကိစ္စကို ပြီးပါစေတော့။ အဟောင်းကို အသစ်မလုပ်တော့ပြီ ဟု ကျွန်ုပ်၏စိတ်တွင် ဆုံးဖြတ်လျက် နောက်နောင်မဖြစ်ပေါ်လာစေရန်ကိုသာ တားမြစ်လိုသောဆန္ဒဖြင့် မျှီသိပ်ခါ ပူးပေါင်း ဆောင်ရွက်မှုကိုပြုခဲ့ရပေသည်။

ထိုမျှအင်အားကြီး၍ တိုက်ပွဲများဆင်နွှဲခဲ့သော မူဂျာဟစ်တို့၏ ကြွေးကြော်သံမှာ ‘ပါကိစ္စတန်ဒီနွါဘတ်’သာဖြစ်လေ

သည်။ ပါကိစ္စတန်ပြည်နှင့် ပူးပေါင်းရန် တိုက်ခိုက်နေခြင်းမှာ ထင်ရှားပါသည်။ ထိုအချိန်တွင် ပါကိစ္စတန်ဟူသော ပြည်တစ်ပြည် ပေါ်ပေါက်လာခဲ့ပြီ မဟုတ်ပါလော။

ကျွန်ုပ်သည် ဘူးသီးတောင်မြို့ကို မူဂျာဟစ်ဝိုင်းထား၍ ရက်ပေါင်း(၄၀)ကျော်တိုက်ခိုက်နေစဉ် မြို့စောင့်အပျော်တမ်း တပ်၍ ခေါင်းဆောင်မှုသာမဟုတ်၊ တစ်မြို့လုံး၏လုံခြုံရေးအတွက် တာဝန်ခံတစ်ဦးလည်း ဖြစ်နေခဲ့ပေသည်။ ဘူးသီးတောင်ကို တိုက်ခိုက်ရန် ချီတက်လာသော မူဂျာဟစ်တပ်ရှေ့မှ ပါကိစ္စတန်အလံကိုကိုင်လျက် ခေါင်းဆောင်ချီတက်လာသော မွတ်ဆလင် လူကြီးများကို မျက်စေ့ဖြင့် တပ်တပ်ထင်ထင် မြင်ဘူးခဲ့ပါလေပြီ။ မြို့တွင်းမှလည်း လိုအပ်သော ပစ္စည်းများကို ကူညီပေးပို့နေ သည်ဟုလည်း သိရပြန်ရာ သတိကြီးစွာဖြင့် စောင့်ရှောက်နေကြရလေသည်။

ထိုသို့စောင့်နေစဉ် မြို့တွင်းမှ ကြက်ရောင်းသော မိုနီယိုဇာမာ၏သား (အမည်မမှန်သော်)ကို ထမင်းတောင်းတွင် ဓါတ်ပြား၊ ဘီဒီဆေးလိပ် စသည့်အသုံးအဆောင်ပစ္စည်းများနှင့် မြို့မှအထွက်တွင် မြို့ကာကွယ်ရေးတပ်မှ ဖမ်းမိနေသဖြင့် ကျွန်ုပ်ထံယူဆောင်လာခဲ့လေသည်။ မေးမြန်းနေစဉ် ယခုအခါ သမဝါယမတာဝန်ခံ၊ ထိုစဉ်က အခွန်တော်စာရေး ဦးထွန်းစိန် ခေါ် မစ္စတာယူဆွတ်က မြို့ပိုင်ထံသို့ ယူသွားမည်ဟုဆိုကာ ၎င်းသူလျှို့အား ယူသွားလေသည်။ ကျွန်ုပ်လည်း အရေးကြီးသော ကိစ္စများ ဆောင်ရွက်ရန်လိုနေသဖြင့် မြို့ပိုင်ထံမှတဆင့် ရဲသို့အပ်ရန် ထိုသူ၏လက်တွင်ထည့်လိုက်ပေသည်။ သို့သော် ထိုမူဂျာ ဟစ်သူလျှို့အား ရဲသို့မအပ်ဘဲ လွှတ်ပစ်လိုက်ကြောင်း သိရပါသည်။

မူဂျာဟစ်၏အင်အားကို လက်နက်ကိုင် ၂၇၀၀ဟု ဖော်ပြခဲ့လေသော် တစ်နယ်လုံးလိုလို အားပေးကြခြင်းကြောင့် ဘူးသီးတောင်မြို့ကို ဝိုင်းဝန်းတိုက်ခိုက်စဉ် ဒါးလှဲစွဲကိုင်သော လူများပါ စုစုပေါင်းလူ ၅၀၀၀ထက်မနည်းပါဟု မြို့ပြင်ဘက်တွင် နေသော ကျေးရွာသားများ ပြောကြပါသည်။

မူဂျာဟစ်တို့သည် ဘူးသီးတောင်မြို့နယ်မြောက်ပိုင်းမှ ဘူးသီးတောင်မြို့ကို တိုက်ခိုက်ရန် ဆင်းလာစဉ် ရွာတိုင်းရွာတိုင်း မှ ဗိုလ်ရှုကူရန်နှင့် ဇာဖော်ကဝါလ်တို့က ကြိုဆိုချီးကျူး ပန်းကုံးစွပ်ခြင်းများ ပြုကြသည်။ ပါကိစ္စတန်ဇီနွါဘတ်ဟူသော ကြွေးကြော် သံမှာလည်း ပဲ့တင်ထပ်မျှ ဆူညံသွားလေသည်ဟု သိရပေသည်။ ဤကား နယ်သူနယ်သား မွတ်ဆလင်ထု၏ ဆန္ဒကြီးတစ်ရပ် ဟု ယူဆတွယ်မဟုတ်ပါလား။

ပါကိစ္စတန်သို့သာ ကိုင်းညွတ်သော ဤလူများသည် အဘယ်မှာမြန်မာနိုင်ငံကို မြတ်နိုးနိုင်ပါမည်နည်း။ ထို့ပြင် မူဂျာဟစ်တို့သည် ပါကိစ္စတန်ပြည်မှ ကြိုးကိုင်နေသော သူများညွှန်ကြားချက်မှ ပြင်ပသို့ မထွက်နိုင်ချေ။ ဤကိစ္စနှင့်ပတ်သက် ၍ မူဂျာဟစ်ကာဆိမ်းကို တိုက်ခိုက်ရန် ကျွန်ုပ်ဖွဲ့စည်းခဲ့သော ငြိမ်းချမ်းရေးအဖွဲ့၏ ကြေငြာစာတမ်းတွင် ဖော်ပြခဲ့လေပြီ။

တဖန်ထင်ရှားရန် ထပ်မံဖော်ပြပါဦးမည်။ ၁၉၅၆-ခုနှစ် မတ်လအတွင်းက ပါကိစ္စတန်ပြည်ရုံးခါပလောင်ရွာနေ မိရ် ကာဆိမ်း၏ညီ၊ ဆွေယောက်မော်လဘီသည် ဘူးသီးတောင်မြို့နယ်သို့ ဝင်ရောက်လျက် မူဂျာဟစ်အာဘာဆိဂိုဏ်းကို လက်နက် သိမ်းလျက် သူ၏လူယုံများအား လက်နက်တပ်ဆင်ပေးခဲ့ဘူးသည်။ ဤအချက်ကိုထောက်လျှင် ပါကိစ္စတန်ပြည်သား များသည် ဘူးသီးတောင် မောင်တောနယ်ရှိ မွတ်ဆလင်များအား မည်မျှကြိုးကိုင်ချယ်လှယ်နိုင်သည်ကို သိမြင်နိုင်ကြပြီဖြစ်သည်။

ဤကား ပါကိစ္စတန်အား မည်မျှအားကိုး၍ မည်မျှလိုလားသူများဟု ယခု ရိုဟင်ဂျာအမည်ခံလိုကြသောသူများ၏ ဆန္ဒကို ထင်ရှားစေလိုသောအချက်တစ်ချက် ဖြစ်ပါသည်။

သို့သော် သူတို့က ပါကိစ္စတန်ပြည်မှာ မူဂျာဟစ်ကိုသာ ကြိုးကိုင်နိုင်၍ ပြည်သူပြည်သားများနှင့် ဘာမျှမသက်ဆိုင် ကြောင်း ဆိုကောင်းဆိုပေလိမ့်မည်။ သို့သော် ပါကိစ္စတန်ဇီနွါဘတ်ကြွေးကြော်သံမှာ မူဂျာဟစ်နှင့်ပြည်သားများအားလုံး သူ၏ကြွေးကြော်သံဖြစ်နေရာ ပြည်သူနှင့် မူဂျာဟစ်မှာ အဘယ်မျှဆက်စပ်နေသည်ကို သိသာနိုင်ပါသည်။

ထိုထက်သိရန်မှာ ကျွန်ုပ်ကိုယ်တိုင် ရေးသား၍ ပြီးစီးနေသော 'ကျွန်ုပ်သိသော မူဂျာဟစ်'ထုတ်ဝေဖြစ်က ကြည့်ရှုနိုင်ကြ ပါသည်။

ကျွန်ုပ်အမြင်သာ ထိုသို့မြင်သည်မဟုတ်။ သံအမတ် ဦးဖေခင်(မွတ်ဆလင် အမျိုးသားတစ်ဦး) ကပင် ထိုသို့ မြင်သဖြင့် ဤဘူးသီးတောင်နယ်ရှိ မွတ်ဆလင်တို့အား အသိပေးစကား ပြောဟောဘူးပါသည်။

ဦးဖေခင် ပါကိစ္စတန်သံအမတ်အဖြစ် ရှိနေစဉ် ဘူးသီးတောင်မြို့သို့ရောက်လာပါသည်။ ဦးဖေခင်ရောက်မည့် အကြောင်းကို ကြိုတင်သတင်းပေးထားသောကြောင့် နယ်ရှိမွတ်ဆလင်အမျိုးသားများစွာ လာရောက်ကြိုဆိုကြပြီးလျှင် အရာရှိ များ တည်းခိုရိပ်သာ၌ ကျင်းပသောဟောပြောပွဲသို့ လူပေါင်းများစွာ တက်ရောက်ကြလေသည်။ ထိုစဉ်အမတ်ဖြစ်ခဲ့သော ဒေါ်အေးညွန့်၊ ဘူးသီးတောင်၊ မောင်တောဆိုင်ရာ ဂျမီယက္ကာအူလေမာအသင်း၏ဥက္ကဋ္ဌ မစ္စတာဆူလတန် အာမတ်၏ဇနီး လည်း တက်ရောက်ပါသည်။ ဟောပြောပွဲတွင် ဦးဖေခင်က သူသည် ပါကိစ္စတန်သံအမတ်ဖြစ်ကြောင်း မွတ်ဆလင်အမျိုးသား တစ်ဦးဖြစ်ကြောင်း၊ ဘူးသီးတောင်၊ မောင်တောနယ်ရှိ ဘာသာတူ မွတ်ဆလင်အမျိုးသားများနှင့် တွေ့ဆုံလို၍ တကူးတက လာရောက်ရကြောင်း၊ မွတ်ဆလင်များနှင့် တွေ့ဆုံရသဖြင့် ဝမ်းမြောက်ခြင်း၊ ဝမ်းနည်းခြင်းနှစ်မျိုးကို ခံစားရပြီး

ဘယ်လိုပြောရမှန်း မသိဖြစ်နေကြောင်း၊ ယခုစကားပြောရာ၌ပင် တိုက်ရိုက်ဗမာစကားကို မသုံးရဘဲ စကားပြန်ကြားမှထားကာ ပြောဟောရသဖြင့် သူသည် မြန်မာနိုင်ငံတော်၏တနေရာသို့ ရောက်နေသည်ဟု မထင်ဘဲ အရှေ့ပါကိစ္စတန်ပြည်တနေရာသို့ ရောက်နေသလားဟုပင် ယုံမှားသံသယဖြစ်မိပါသည်။

ဤလူထုကိုကြည့်လျှင် အရှေ့ပါကိစ္စတန် စစ်တကောင်းခရိုင်ရှိ လူများနှင့် တသွေမတိမ်းတူလျက် ယဉ်ကျေးမှုပြောဆိုသောစကားမှအစ ခွဲခြားမရ တူညီနေရာ မိမိ၏ယုံမှားမှုမှာ မှန်များမှန်နေသလား စစ်တကောင်းခရိုင်ကား မဟုတ်တန်ရာဟု တွေးတောရပေသည်။ စသောစကားများကို ထုတ်ဖော်ပြောပြခဲ့ရာ အမျိုးသားများမှာ စစ်တကောင်းခရိုင်မှ ဝင်လာကြသော အဆက်အနွယ်များဟု ဆိုသည်ကို ယုံမှားမရှိနိုင်ချေ။

သို့ဖြစ်၍ မူဂျာဟစ်သောင်းကြမ်းမှုသည် ဘူးသီးတောင်၊ မောင်တောနယ်များကိုပါ ပါကိစ္စတန်ပြည်နှင့်ပူးပေါင်းရန် ကိုယ်ပိုင်အုပ်ချုပ်ရေးတောင်းခံခြင်း မဟုတ်ပါလား။

မောင်သော်၏ဆောင်းပါးကို ဝေဖန်ချက်

ရှုမဝမဂ္ဂဇင်း (၁၉၆၉-မတ်လ) ၌ မောင်သော်က ရခိုင်တိုင်းနှင့် မွတ်ဆလင်ဘာသာပြန့်ပွားခြင်းဟူသော စကားလုံးကို သုံးလိုက်သည်။ အတော်ပါးနပ်လိမ္မာစွာ သုံးထားသော စကားလုံးဖြစ်ပေသည်။ ရခိုင်တိုင်းရှိ တိုင်းရင်းသားများ မွတ်ဆလင်ဘာသာသို့ ကူးပြောင်းလျက် မွတ်ဆလင်ဦးရေ တိုးတက်ပြန့်ပွားလာသကဲ့သို့ ထင်ယောင်ထင်မှားဖြစ်စေရန် ကြံဖန်ထားပေသည်။ တော်ပါပေသည်။ မောင်သော်ရေးသလိုမဟုတ်။ ရေးလိုက် 'ရခိုင်တိုင်း၌ မွတ်ဆလင်ဘာသာဝင်များ ဝင်ရောက်အခြေချခြင်း'ဟုရေးလျှင် ပိုမိုးသင့်မြတ်ပေမည်။

သူ့အကြောင်းပြချက်မှာ ဘင်္ဂလားပြည်မှ မွတ်ဆလင်အမြောက်အများ ၁၇ရာစုကပင် ဝင်ရောက်လေဟန် ရေးထားလေသည်။ ဝင်လာပုံကို ရှင်းလင်းပြရာ လွန်စွာသဘာဝမကျသော အကြောင်းပြချက်တွင် မူတည်ထားပေသည်။ မောင်သော်သည် သမိုင်းလေ့လာသူ သုတေသီတစ်ဦးဖြစ်ဟန်ရှိသည်။ သို့သော် မောင်သော်ကြည့်ရှုသော သမိုင်းတို့မှ သတိပြုသင့်သော အချက်အလက်ကို မိမိဆိုလိုရင်းကို သဘာဝကျအောင် ပိတ်ဆို့ရေးသားခြင်းမရှိ။ သဘာဝမကျသော အကြောင်းပြချက်များသာ ဖြစ်နေချေသည်။

သူ၏အကြောင်းပြချက်မှာ ဘင်္ဂလားဆူလတန်ဘုရင်နှင့် မဂိုဘုရင်စစ်မက်ဖြစ်ပွားခြင်းကြောင့် ရခိုင်ပြည်သို့ ဘင်္ဂလားပြည်သူပြည်သားများစွာ ဝင်လာဟန်ရေးထားသည်။ လုံးဝသဘာဝမကျပေ။ ဘယ်သမိုင်း ဘယ်ရာဇဝင်မှာမျှ မရေးသားကြချေ။ ကျွန်ုပ်လည်း ရခိုင်ရာဇဝင်ရှေးအကျဆုံးမှ နောက်ဆုံး ဦးစန္ဒမာလာရေးသားသော ဓညဝတီရာဇဝင်သစ်ထိ လေ့လာဘူးသည်။ ၎င်းပြင် နိုင်ငံခြားသမိုင်းဆရာများ ရေးသားချက်များကိုလည်း လေ့လာခဲ့ပေသည်။ မတွေ့ဘူးချေ။ လုံးဝသဘာဝလည်းမကျ။

ကျွန်ုပ်သည် ကမ္ဘာစစ်ကြီးနှစ်ကြိမ်ကို တွေ့ခဲ့ရပေပြီ။ မိမိတို့တိုင်းပြည် စစ်ဖြစ်နေသောကြောင့် တစ်နည်းကား စစ်ရှုံးနေသောကြောင့် ဘာသာမတူသူများနေထိုင်ရာ တိုင်းပြည်သို့ မိမိတို့ ချောင်ချိရန် ဝင်ရောက်ခိုလှုံခြင်းကိုကား မကြားဘူး။ မမြင်ဘူး။ မတွေ့ဘူးသေးချေ။ မိမိတိုင်းပြည် ဖြစ်ချင်သလို ဖြစ်စေတော့။ မိမိလွတ်လျှင်ပြီးတန်းဖြင့် တိမ်းရှောင်သော ဇာတိမာန်ကင်းမဲ့သည် ဤလူမျိုးကား ဘယ်လိုလူမျိုးပါနည်း။ လောကတွင် ရှိကောင်းရှိပါသလား။ ဖြစ်နိုင်မည်လည်း မဟုတ်ချေ။ ဖြစ်လည်း မဖြစ်ခဲ့ချေ။ ထိုထက်ရှင်းဦးအံ့။ ဘင်္ဂလားပြည်လည်း မွတ်ဆလင်တိုင်းပြည် မဂိုဘုရင်၏ အိန္ဒိယပြည်လည်း မွတ်ဆလင်ပြည် မည်သူ့ရှင် မည်သူနိုင်စေ၊ စိုးပိုင်မည့်သူများ မွတ်ဆလင်ဖြစ်သဖြင့် မွတ်ဆလင်ဖြစ်သော ပြည်သူပြည်သားများမှာ ဘာသာမတူ၊ လူမျိုးမတူသော ရခိုင်ကိုအားကိုး၍ ရခိုင်ပြည်သို့ ဝင်လာမည်မှာ ဖြစ်နိုင်စရာမရှိချေ။ မိမိတို့ ဘာသာတူအုပ်စိုးမှုအောက်တွင်သာ နေကြရမည် မဟုတ်ပါလား။ တဖန် ဒတ်ချ်နှင့် ပေါ်တူဂီတို့ ကျွန်ုပ်ရောင်းဝယ်ရန် ဖမ်းဆီးရာမှ ရှောင်တိမ်းကာ ရခိုင်ပြည်သို့ ခိုလှုံဟန် ရေးသားပြန်၏။ အလွန်ရယ်စရာကောင်းပေသည်။ သမိုင်းအစောင်စောင်တွင် ကျွန်ုပ်တို့ သူများမှာ ပေါ်တူဂီနှင့် ရခိုင်ပင်လယ်ဓားပြများသာ ဖြစ်ကြောင်းကို ထင်ရှားစွာပြထားပေသည်။ မောင်သော်သည် ဤကိစ္စကို မဟုတ်မှန်းသိလျက် မျက်စေ့မှိတ်ခါ ရေးသားထားဟန်တူလေသည်။

ဒါ့ချ်နှင့်ပေါ်တူဂီတို့သည် ဘင်္ဂလားကမ်းခြေတွင် ဩဇာလုနေကြသော လူနှစ်မျိုးဖြစ်ကြောင်း မောင်သော်သိသည်။ ဒါ့ချ်တို့သည် အကွက်လည်လျှင် ပေါ်တူဂီဩဇာကျဆင်းသွားအောင် ဘင်္ဂလားပြည်နှင့် ရခိုင်ပြည်တို့တွင် ဘုရင်နှင့်ပြည်သူများနှင့် ရင်းနှီးအောင် ကြိုးစားနေချိန်ဖြစ်သည်။ ၎င်းတို့ကူးသန်းရောင်းဝယ်ရေးအတွက် ကျွန်ုပ်တို့သည်ကား မှန်သည်။ သို့သော် ကျွန်ုပ်တို့အားမကျဘဲ မဟုတ်ချေ။ ဖော်ပြခဲ့ပြီးအတိုင်း ရခိုင်နှင့်ပေါ်တူဂီများသာ ယနေ့တိုင်အောင် ဘင်္ဂလားပြည်နယ်တွင် ရခိုင်ဆိုလျှင် နားကြောစိမ့်အောင် ကြောက်နေကြသေးသည်ဆိုက မှားမည်မထင်။ အမြဲတမ်းကျွန်ုပ်တို့အားမကျသောကြောင့် ရခိုင်ဆိုလျှင် မုန်းတီးရှုံ့ရှာကြောက်စရာလူတစ်မျိုးဟု ဘင်္ဂလားပြည်သူများ ထင်နေချိန်တွင် ဘယ်လိုအကြောင်းကြောင့်မျှ ရခိုင်ပြည်တွင် ဝင်ရောက်ခိုလှုံကြမည်ကား မဟုတ်ပေ။ ဘယ်သမိုင်းတွင်လည်း မဆိုချေ။ သဘာဝလည်း မကျချေ။

(၁၉၄၂-၄၄)ကျွန်ုပ်အား ပြိတိသျှတို့က ဖမ်းယူသွားကာ ဘင်္ဂလားပြည် (ယခု ပါကစ္စတန်)ဒက္ကာမြို့တွင် ထိန်းသိမ်းထားစဉ် အရှေ့ဘက်မှ ဂျပန်စစ်တပ်၊ ဆူပါချန္ဒရာဘို့ဆစ်စစ်တပ်နှင့် ရခိုင်စစ်တပ်များ၊ ဘင်္ဂလားအော်တွင် ဂျပန်ရေတပ်များ ချီတက်လာပြီဟူသော သတင်းထွက်ပေါ်လာရာ ကျွန်ုပ်တို့ကို ထိန်းသိမ်းထားရာ ဒက္ကာထောင်အရာရှိများဖြစ်ကြသော ဟိန္ဒူနှင့် ဘင်္ဂလီမူဆလင်များသည် ရခိုင်စစ်တပ်ပါလာမည်ကို ကြောက်ကြောင်း ပြောပြကြသည်။ ရခိုင်သည် ရက်စက်စွာလူကိုဖမ်း၍ ပစ္စည်းများကို လုယူသူများဟု ယုံကြည်မှုရှိနေသောကြောင့်ဟု ရှင်းပြကြပါသည်။ သို့သော် သူတို့သည် နိုင်ငံရေးအဝါးဝသူများသာ ဖြစ်ကြသောကြောင့် ရခိုင်တစ်မျိုးသားလုံးအား အပြစ်မဆိုဘဲ ရှောင်လွှဲပြောသွားကြလေသည်။ ယနေ့တိုင် မမေပျောက်နိုင်အောင် အကြောက်ကြီးကြောက်နေကြသော မွတ်ဆလင်အမျိုးသား ဘင်္ဂလားပြည်သူများသည် မွတ်ဆလင်နှစ်နိုင်ငံစစ်ထိုးရုံဖြင့် မိမိတို့အား ဖမ်းဆီးရောင်းစားနေသော ရခိုင်အား အားကိုးယုံကြည်ကာ ရခိုင်ဗုဒ္ဓဘာသာနိုင်ငံသို့ ခိုလှုံရန် ဝင်ရောက်ခဲ့ကြောင်းကို မည်သူမျှ ယုံကြည်စရာမဟုတ်ချေ။ စစ်ဖြစ်နေသော နှစ်နိုင်ငံမှာ မွတ်ဆလင်ဘုရင်ချည်းဖြစ်၍ မည်သူ့ရုံးသည်ဖြစ်စေ၊ အုပ်ချုပ်မည့်ဘုရင်မှာ မွတ်ဆလင်သာဖြစ်သဖြင့် ရခိုင်ထက်ပို၍ အားကိုးနိုင်စရာမဟုတ်ပါလား။ ထိုထက်ပို၍ ရှင်းနိုင်စရာ တစ်ရပ်မှာ ၁၇ရာစုဝင်စကပင် ဘင်္ဂလားပြည်ကို မဂိုရ်ဘုရင်ပိုင်၍ မဂိုရ်ဘုရင်ခံတစ်ဦး အုပ်စိုးနေပြီဖြစ်ပေသည်။

ထို့ကြောင့်မင်းရာဇာကြီးသည် မိမိပိုင်နက်ဖြစ်သော ဂင်္ဂါမြစ်ဝရိုး နဝါခါလီမြို့ကို ဘင်္ဂလားပြည်ကို အုပ်စိုးသော ဘုရင်ခံမသိမ်းပိုက်နိုင်ရန် အင်အားဖြည့်တင်းထားလို၍ စစ်တကောင်းဘုရင်ခံတို့အား နိုင်ငံတော်ကို ခဏခဏ ဝင်ရောက်တိုက်ခိုက်ခြင်းမှရပ်တန့်ရန် သိမ်းသွင်းခဲ့ရကြောင်းများကို သမိုင်းတွင်ဖော်ပြထားရာ ထိုအချိန်တွင် ဘင်္ဂလားဘုရင်မှာယ ဆူလတန် ဖြစ်ကြောင်း ဖော်ပြခြင်းမှာ လုံးဝမဖြစ်နိုင်စရာသာ မဟုတ်ပါလား။

၁၇-ရာစုမှာပင် မင်းခမောင်းသည် ပေါ်တူဂီတို့၏အတိုက်အခံပြုမှုကို နှိမ်နင်းပြီး ၎င်းတို့အား အစေခံအဖြစ် သွတ်သွင်းလိုက်သည်။ သူတို့သည် စစ်တကောင်းကို ဗဟိုပြု၍ ရခိုင်များနှင့် ပူးပေါင်းကာ ဒက္ကာနှင့် မူရရှိဒဘက်မြို့တိုင် တိုက်ခိုက်လုယက်၊ လူဖမ်းမှုများ ပြုနေပြီဖြစ်သဖြင့် မဂိုဘုရင်နှင့်ဘင်္ဂလားဘုရင်စစ်ဖြစ်၍ ရခိုင်သို့ဝင်ပြေးရသည်အဆိုမှာ လုံးဝမဟုတ်ကြောင်း ထင်ရှားသည်။

တဖန် ၁၇၂၇-ခုနှစ်တွင် လူပေါင်း ၁၈၀၀ဖမ်းယူခဲ့လေသည်ဆိုခြင်းမှာ မှန်ပေသည်။ ထိုသို့ ဖမ်းဆီးသောသူများအနက် ရခိုင်ပြည်သို့ယူလာသောသူများမှာ လက်မှုပညာတတ်မြောက်သူ အနည်းငယ်ကိုသာ ဘုရင်က ရွေးချယ်ယူလျက် အများစုကို အရှေ့အိန္ဒိယကျွန်းစုသို့ သွားရောက်ရောင်းချလိုက်လေသည်။ ထို့ပြင် နှစ်စဉ်နိုင်ငံခြားကုန်သည်များအား ကျွန်တစ်ယောက်လျှင် ငွေအနည်းငယ်စီဖြင့် ရောင်းချလိုက်ကြောင်း၊ ဒါ့ချီလူမျိုး အလုပ်ရုံများအတွက် မပြတ်ကျွန်ဝယ်ကြောင်း၊ ၁၆၄၂ ခုနှစ်တွင် ဘင်္ဂလီကျွန်း ၂၁၀ တရပ်၊ ၃၂၅ယောက်တစ်ရပ်၊ ၁၆၄၅ ခုနှစ်တွင် ၁၄၅ယောက်၊ ၁၆၅၇-ခုနှစ်တွင် ၁၆၃ယောက်၊ ၁၆၆၃ခုနှစ်တွင် ၂၅၃ယောက် စသည်ပါလာကြောင်း၊ ဒတ်ချ်တို့မှတ်တမ်းတွင် ဖော်ပြရှိသောကြောင့် ဘင်္ဂလီကျွန်းများကို တိုင်းပြည်အရပ်ရပ်မှ ဝယ်ယူကြသဖြင့် အားလုံး ရခိုင်ဘုရင်နှင့် ရခိုင်ပြည်တွင်းချည်း ရှိခဲ့လေသကဲ့သို့ တင်ပြခြင်းမှာလုံးဝမမှန်ပါ။

တဖန်စဉ်းစားရန်မှာ ဘင်္ဂလားဘုရင်ခံ ဆီယစ္စတာခန် ရခိုင်ရေတပ်ကို နှိမ်နင်းအောင်မြင်သောအခါ ရခိုင်လူမျိုး ၂၀၀၀ကို ကျွန်အဖြစ် ရောင်းချကြောင်း ဆိုထားရာ ဘင်္ဂလီကျွန်အရောင်းအဝယ်ကြောင့် ရခိုင်ပြည်၌မွတ်ဆလင်ဦးရေ ထိုမျှများပြားလျှင် ရခိုင်ကျွန်မှထိုသူတို့ကဲ့သို့ ဘင်္ဂလားပြည်၌လူဦးရေ အဘယ်ကြောင့်များပြားခြင်း မရှိပါသလဲ။

စင်စစ်မှာ ဘင်္ဂလီကျွန် လေးပုံတစ်ပုံခန့်မျှကိုသာ ရခိုင်ဘုရင်နှင့် ရခိုင်ပြည်အတွက် ရောင်းချ၍ ရခိုင်ပြည်၌မပြောပလောက်သော ကျွန်အဆက်အနွယ် အနည်းငယ်မျှသာ ရှိနေမည်ကား ယုံမှားစရာမရှိချေ။ သို့သော် ဘင်္ဂလားပြည်မှ ဖမ်းယူလာတိုင်း မွတ်ဆလင်ဟုဆိုကာ မှားပေးမည်။ ဘင်္ဂလားပြည်တွင် ဟိန္ဒူမူဆလင်နှစ်မျိုးစလုံးရှိနေရာ ကျွန်ဖမ်းရာ၌ ဟိန္ဒူကို ချန်ထားမည်မဟုတ်ချေ။ မောင်သော်ကလည်း သူ၏စာတမ်းတွင် မွတ်ဆလင်ရော ဟိန္ဒူပါ အဖမ်းခံရသည်ဟု ဝန်ခံထားပေသည်။

တဖန် မောင်သော်က ပေါ်တူဂီသက်သက်သာ လူဖမ်း၍ ကျွန်ရောင်းဝယ်ဟန်ရေးထားရာ ရခိုင်ပြည်သို့ ဝင်ရောက်ခိုလှုံမှုကို အထောက်အထားပြုစေရန် ရည်ရွယ်ခဲ့ပေသည်။ ဤသည်လည်း ယုံထင်စရာ ကြောင်ကိုအိမ်မှာထည့်၍ လှည့်စားခြင်းပင်။

ကျွန်ဖမ်းရာတွင် ရခိုင်နှင့်ပေါ်တူဂီစစ်သင်္ဘောများသည် ပင်လယ်ဓားပြလုပ်ငန်းကို လုပ်ကိုင်နေကြသည်ဟု ဝန်ခံထားရာ ရှေ့နောက်မညီသောစကားဖြစ်၍ မွတ်ဆလင်များ ရခိုင်သို့ ခိုလှုံရန် ဝင်လာသည်ဟူသော စကားကို မထောက်ခံချေ။ မွတ်ဆလင်တို့သည် ဘုရင်ခံ ဆီယစ္စတာခန်တိုက်ခိုက်ရာ ဘင်္ဂလား ၁၂မြို့ကို ရခိုင်လက်လွှတ်ရလေသည်။ 'ဘင်္ဂလားနယ်မှ ဆုတ်ခွာပြေးသော ရခိုင်အမျိုးသားများကိုလည်း ယခင်က ရခိုင်ဖမ်း၍ ကျွန်အဖြစ် ရောင်းစားခံရသော မွတ်ဆလင်များအား လမ်းမှဖြတ်၍ တိုက်ခိုက်သဖြင့် အကျအဆုံးများလှစွာ၏။' ဟုမောင်သော်၏ စာတမ်းကပင်ဆိုသည်။ ထိုမျှ အခဲမကျေဒေါသစွဲကြီးနေသော မွတ်ဆလင်များသည် မဂိုဘုရင်နှင့် ဆူလတန်ဘုရင် စစ်မက်ဖြစ်ပွားသောကြောင့် ရခိုင်ပြည်သို့ ခိုလှုံရန်

ဝင်လာသည်မှာ ဖြစ်နိုင်ပါသလား။ ရယ်ဖွယ်မဟုတ်ပါလား။ ဤစကားများသည် လုံးဝယုတ္တိကင်း၍ ယုံကြည်ထိုက်သော အကြောင်းပြချက်မဟုတ်ကြောင်း၊ မစဉ်းစားမိကြလေသလားဟု မေးချင်၏။

တဖန် ထိုပြေးဝင်ခိုလှုံလာသူများသည် ရခိုင်ဘုရင်ထံတွင် အမှုထမ်း၍ လေးသည်တော်များဖြစ်လာကြဟန် ဝါးလိုက် ပြန်၏။ ဤကား ကြမ်းပိုးကို လိပ်လုပ်သလို မဖြစ်နိုင်သောအချက်ကို မောင်သော်ကိုယ်တိုင်လည်း သိရှိပြီးဖြစ်ပေမည်။

ဤလေးသည်တော်များကား ယခု ကမန်ဟုခေါ်သော ရခိုင်စကားပြော၊ ရခိုင်လို ဝတ်စားဆင်ယင် ရခိုင်ယဉ်ကျေးမှု ကို လက်ခံ၍ ဘာသာရေးမှတစ်ပါး ရခိုင်ဖြစ်နေကြသော ကမန်ဟုခေါ်ကြသည့် အမျိုးသားများသာ ဖြစ်ကြကြောင်း သမိုင်း အစောင်စောင်၌ ဖော်ပြခဲ့သည်များကို အများအသိပင်ဖြစ်ပေသည်။

ဤကမန်များ ဖြစ်ပေါ်လာပုံနှင့် ကမန်များ၏နေရာကို ရှာရှုရာ၏ကိစ္စကို ဖြေရှင်းရာတွင်လည်း ထည့်သွင်းဖော်ပြထား မည်ဖြစ်သည်။

ကမန်တို့ကား မောင်သော်ယူဆထားသော စစ်တကောင်းသား ဘင်္ဂလီများ မဟုတ်ကြောင်း၊ ထင်ရှားသည်။ ပါဝင်ကောင်းက မပြောပလောက်သော ဘင်္ဂလီအနည်းငယ်သာ ပါဝင်ပေမည်။ အားလုံးလောက်ပင် မရှိများဖြစ်ကြလေသည်။ မောင်သော်၏မွတ်ဆလင်များသည် ရခိုင်ပြည်၌ရှိနေသော ရခိုင်တိုင်းရင်းသားအဖြစ်ကို ခံယူလိုကြသည်။ ဘူးသီးတောင် မောင်တောမွတ်ဆလင်တစ်စုအတွက် ဖန်တီးရေးသားနေကြသော်လည်း တိုင်းရင်းသားတို့အား အရေးအသားတိုင်း၌ စော်ကား ခြင်း၊ တင်စားခြင်း၊ ရှုတ်ချခြင်းချည်းပြုကြလေသည်။

ဤကား အရိပ်အနေ အခက်ချိုးသဘောပင် ဖြစ်ပေသည်။ ရှာရှုရာအကြောင်းကို ရေးသားရာ၌ပင် ကုလားအုပ် (၈)စီးတိုက် ကျောက်မျက်ရတနာတို့ကို လိုချင်သည်ဟု ရခိုင်ဘုရင်အား စွပ်စွဲသည်။ သမိုင်း၌မောင်သော်ကဲ့သို့ စစ်တိုက်ဟု အတိအကျမဆို ဖြစ် သို့မဟုတ် စစ်တိုက်ဟု ခန့်မှန်းခြေသာဆိုကြသည်။ ရှိစေတော့။ ဤမျှသောပစ္စည်းကိုလို၍ ရှာရှုရာအား ဩရုံရစ်ထံ မအပ်ဟုဆိုထားသည်မှာ မောင်သော်၏ဆန္ဒသက်သက်မျှသာဖြစ်သည်။ ဤကိစ္စကို နောက်မှရှင်းပြပေအံ့။

တဖန် ရှုရာ၏နောက်လိုက် ၅၀၀ရှိသကဲ့သို့ ရေးထားပြန်သေးသည်။ မောင်သော်သည် သမိုင်းသုတေသီတစ်ဦး ဖြစ်လျှင် အချွတ်ချွတ်အလွဲလွဲ ရေးသားရန်မသင့်။ ရှုရာ၏နောက်လိုက်မှာ ၂၀၀ခန့်မျှသာရှိ၍ ဘုရင်ကို တော်လှန်၍ အာဏာ သိမ်းရန်ကြံစည်သောအခါ နေပြည်တော်ရှိ အနည်းငယ်မျှသော မဟာမေဒင်များ ပါဝင်ကြသည်ဟုဆိုကြသည်။ သမိုင်းဆရာ ဟာဘီနှင့် ပါမောက္ခဒီဂျီအီးဟောလ်တို့ကလည်း ဤအတိုင်းဆိုကြသည်။ မောင်သော်၏အဆိုမှာ အဆမတန် မများပါလား။ မောင်သော်၏အဘော်မှာ ထိုအချိန်၌ မွတ်ဆလင်ဦးရေများပြားနေခဲ့ပြီဟု ဆိုချင်၍ ရေးဟန်တူ၏။ တော်လှန်ရေးဆိုသည်မှာ တိုင်းပြည်နှင့်ချီ၍ လုပ်ရသောတော်လှန်ရေး၊ လက်နက်ကိုင်လူတစ်စုက ချက်ကောင်းကြည့်၍ တော်လှန်သောတော်လှန်ရေး ရှိသည်။

တဖန် ရှုရာ၏နောက်လိုက် ၂၀၀ခန့်မျှနှင့် နေပြည်တော်၌ရောင်းဝယ်ဖောက်ကား စားနေကြသူ အနည်းငယ်၊ ကျွန်အဆက်အနွယ် အနည်းငယ်မျှဖြင့် အမှတ်တမဲ့ တော်လှန်ရေးအာဏာသိမ်းရန် ကြံစည်ခြင်းမျှသာဖြစ်သည်။ အချို့သမိုင်း ၌ ဘင်္ဂလားနယ်မှရောက်လာသော ၈၀ခန့်မျှသော မူးရ်လူစုလည်း ရှုရာထံပေါင်းသည်ဟုဆိုသည်။ ဘယ်ကဲ့သို့ပေါင်းစေကာမူ မောင်သော်ရေးသောအင်အားစုသည် ရှုရာ၌မရှိချေ။

ရှုရာတော်လှန်ရန် ကြံစည်ကြောင်း ဘုရင့်နားတော်သို့ ပေါက်ကြားသွားသဖြင့် လွယ်လွယ်နှင့်ပင် နှိမ်နင်းလိုက်ပြီး သူ၏နောက်လိုက်ဖြစ်သော မဂိုရ်များအား ရခိုင်ဘုရင့်တပ်မတော်တွင် လေးသည်တော်အဖြစ် ခန့်ထားသေးကြောင်းကို ဆိုထား ပြန်သည်။

တဖန်လေးသည်တော်များသည် အထက်အိန္ဒိယမှ နောက်ထပ်ရောက်လာသော မွတ်ဆလင်များနှင့်ပူးပေါင်းကာ ပြင်ပ၂ခုနှစ်တွင် ဆူပူသောင်းကြမ်းမှုအမျိုးစုံပြုသဖြင့် နောင်တွင် စန္ဒဝိဇယဘွဲ့ဖြင့် နန်းတက်သော မင်းသားတစ်ပါးက နှိမ်နင်း လျက် မြို့တော်နှင့်ဝေးသော ရမ်းဗြဲကျွန်း၊ စစ်တွေမြို့အနီး သာယာကုန်းနှင့် သက်နက်ကျေးရွာများသို့ လူစုခွဲကာ တစ်ကျွန်း ပို့ထားလိုက်သဖြင့် ယနေ့တိုင် ထိုသူတို့သည် ကမန်ဟုသောအမည်ဖြင့် ရှိနေကြလေပြီ။ ကမန်ဟုသော စကားမှာ ပါရှင်းစကား ဖြစ်ပြီး ‘လေး’ကို ခေါ်သည်။ ကမန်များသည် ရခိုင်စကားပြော၍ ရခိုင်ကဲ့သို့ ဝတ်စားဆင်ယင်ကြသည်။ ကိုးကွယ်ရာဘာသာ ကလွဲလျှင် အားလုံးမှာ ရခိုင်နှင့်ခွဲမရအောင် တူနေပြီ။

ဤသို့ဆူပူသော ရှုရာနောက်လိုက်များနှင့် အနည်းငယ်သောနေပြည်တော်ရှိ မွတ်ဆလင်များမှာ ကမန်ဟုသောဘဝသစ် ဖြင့် ယနေ့တိုင် တည်ရှိနေပြီဖြစ်သောကြောင့် ယခု ဘူးသီးတောင်၊ မောင်တောများရှိ မွတ်ဆလင်များနှင့် လုံးဝမဆိုင်။ မောင်သော်တို့ ဝန်ခံပြီးဖြစ်သည့်အတိုင်း မဂို(၂၀၀)ခန့် မူးရ်(၈၀)နှင့် နေပြည်တော်မှ ဆူပူရာတွင် ပါဝင်သော မဟာမေဒင်များ မှာ ဆိုခဲ့ပြီးသောနေရာများ၌ ကမန်ဘဝကူးခဲ့ပြီဖြစ်၍ ယခုမွတ်ဆလင်များမှာ ထိုသူတို့မှကြွင်းကျန်နေသူများ မဖြစ်နိုင်တော့ပြီ။ ယခု မွတ်ဆလင်များကား ထိုအရေးတော်ပုံများ၌ ပါဝင်သောအဆက်အနွယ်မဟုတ်ကြောင်း ကောင်းစွာထင်ရှားနေပြီဖြစ်သည်။

ထိုသူများနှင့် ဘာသာတူရုံမျှနှင့် နှစ်ပေါင်းများစွာ ကြာပြီးနောက်မှ ရော၍လိုက်လျှင် ရယ်စရာသာမဟုတ်ပါလား။

ထို့ပြင် ရခိုင်ပြည် မြန်မာပြည်တို့တွင် မွတ်ဆလင်များ ပုန်ကန်ထကြွခဲ့ကြခြင်းကို အသားယူထားပြန်သည်။ မွတ်ဆလင်လူထုများလွန်း၍မဟုတ်။ ရခိုင်ဘုရင်သည် တိုင်းပြည်ကို ပုန်စားပုန်ကန်ပြုသူများကိုပင် သုတ်သင်ခြင်းပြုသင့်လျက် မပြုပဲ မိမိတပ်မတော်တွင် အမှုတော်ထမ်းရွက်စေခြင်း၊ အသက်ကို ချမ်းသာပေးခြင်းစသည့် ကောင်းမြတ်သောစိတ်နေသဘော ထားကို မွေးမြူခဲ့သဖြင့် အတင့်ရဲကာ ပုန်ကန်ကြခြင်း သစ္စာဖောက်ခြင်းသာ။

မွတ်ဆလင်များသည် ဤသို့ မိမိတို့၏အသက်ကို ချမ်းသာပေးရုံမက မိမိထံအမှုတော်ထမ်းရွက်စေရန် ခန့်ထားခဲ့သော ကျေးဇူးတရားကို မထောက်ထားဘဲ ပုန်ကန်သစ္စာဖောက်မှုကိုပင် မောင်သော်က ဂုဏ်ယူထားခဲ့လေသည်မှာ များစွာ ရယ်စရာ ကောင်းသည့်အပြင် မောင်သော်သည် မည်သည့်လူစားမျိုးဖြစ်သည်ကို ထုတ်ဘော်လိုက်ခြင်းဖြစ်ပေသည်။

ဤသို့မရေမရာ ရည်ရွယ်ချက်မရှိဘဲ မွတ်ဆလင်ပြန့်ပွားရေးဟူသော ခေါင်းစဉ်ဖြင့် ရေးသားခြင်းမှာ မွတ်ဆလင်များ တိုင်းရင်းသားဖြစ်လိုခြင်းကြောင့်ပင်လားဟုယူဆစရာပင်။

ဘသာ၏ ဆောင်းပါးဝေဖန်ချက်

ဂါဒီယင်းမဂ္ဂဇင်း (၁၉၆၃-ခုမေလ) တွင် ဘသာ(ဘူးသီးတောင်) အမည်ခံ ရေးသားထားခဲ့ပြန်သည်မှာလည်း မောင်သော်၏ရည်ရွယ်ချက်အတိုင်းပင် ဖြစ်ဟန်ရှိ၏။ သို့သော် ရခိုင်ပြည်သားခံယူလိုချက် ရခိုင်ဘုရင်နှင့် ရခိုင်လူမျိုးများ တစ်ချိန်က တန်ခိုးမည်မျှကြီးခဲ့သည်များကိုမူ ထုတ်ဖော်မပြဘဲ ရခိုင်အမျိုးသားများနှင့် ရခိုင်ဘုရင်၏ ဂုဏ်သိက္ခာမဲ့ကိုချည်း ရေးသားခဲ့ပြန်ရာ မဖြေရှင်းဘဲ မနေနိုင်သဖြင့် ဖြေရှင်းပါတော့မည်။

ဘသာက ရှုဂျာသည် သုံးထောင်မျှသော လေးသည်တော်တို့ကို နောက်လိုက်ပြုခါ ရခိုင်ပြည်သို့ သင်္ဘောဖြင့် လာဟန် ရေးသားထားပေသည်။

ဤကိစ္စကို မောင်သော်စာတမ်းကို ရှင်းခဲ့စဉ်က ရေးသားခဲ့ပေပြီ။ မောင်သော်က (၅၀၀)ရေးသည်ကို ဘသာက (၃၀၀၀)ချဲ့ပြန်သည်။ သူတို့နှစ်ဦး တိုင်တိုင်ပင်ပင် ရေးကြဟန်မတူ။ မည်သူမျှ မမှန်ချေ။ မည်သည့်သမိုင်းတွင်မျှ နောက်ပါ (၃၀၀၀)ပါသည်ဟုမတွေ့ရ။ ဘသာတွေ့သောသမိုင်းမှာ ရခိုင်ပြည်၌ မွတ်ဆလင်ဦးရေ များပြားကြောင်း ရှုဂျာ၏နောက်လိုက် (၃၀၀၀)ဖြစ်နေစေကာမူ စစ်တကောင်းနယ်သား မွတ်ဆလင်များ မဟုတ်ကြခြင်းပင် ဖြစ်သည်။ ရှုဂျာ၏နောက်ပါ(၂၀၀)ကို (၃၀၀၀)လုပ်၍မရနိုင်သည်ကိုလည်း သိသင့်သည်။ ဟာဘီသမိုင်းနှင့် ဒီဂျီအီဟောလ်တို့က (၂၀၀)မျှသာဆိုသည်။ ထိုပုဂ္ဂိုလ် တို့သည် နိုင်ငံခြားသားသမိုင်း ပါမောက္ခများဖြစ်ကြ၍ ယုံမှားစရာမရှိချေ။ ရခိုင်ပြည် သမိုင်းများတွင်လည်း ဘသာ၏အဆိုကို ထောက်ခံချက် လုံးဝ မတွေ့ရချေ။ တဖန် ဘသာက ဘုရင်အား မျူးမတ်များက ဘုရင်ကိုလုပ်ကြံ၍ ထီးနန်းကိုသိမ်းယူရန် မွတ်ဆလင်များက ကြံစည်ကြကြောင်း တင်လျှောက်သောကြောင့် မွတ်ဆလင်များကို အစုလိုက်သတ်ပစ်ခဲ့ကြောင်း ရှုဂျာထွက် ပြေးကြောင်း ဖော်ပြထားသည်။ နောက် ရှုဂျာနောက်သို့ လိုက်၍သတ်ပစ်လိုက်သောကြောင့် ရှုဂျာသေသည်။ ရှုဂျာ၏မယား သားသမီးများကို ချုပ်နှောင်ထား၍ ထိုအချုပ်အနှောင်မှ လွတ်ရန်မွတ်ဆလင်များက နန်းတော်ကို မီးရှို့ကြောင်း၊ ထိုကိစ္စကြောင့် ရိုဟင်ဂျာများအပါဝင် မွတ်ဆလင်များစွာတို့ကို ရက်စက်စွာသတ်ဖြတ်ကြောင်း ရေးထားသည်မှာ ရိုဟင်ဂျာပါလို၍ လုပ်ကြံလာ ခဲ့သောစာတမ်းမျှသာဖြစ်သည်။ ရိုဟင်ဂျာကို ဇာတ်လိုက်လုပ်ရန် ရည်ရွယ်ခဲ့ခြင်းဖြစ်ပေသည်။ ဘယ်သမိုင်း ဘယ်ရာဇာဝင်မှာ မျှ ရိုဟင်ဂျာဟူသော အမည်ရှိသည့်လူမျိုး မပါဝင်ခဲ့ဘူးပေ။ ရိုဟင်ဂျာကို သိလိုလျှင် ကျွန်ုပ်ရေးလတ္တံ့သောမေယူမြေနှင့် ရိုဟင်ဂျာတွင် ကြည့်ပါ။ ပါမောက္ခဟောလ်က အငြိမ်းစားယူပြီးနောက် ဘီလပ်တွင်နေစဉ် မြန်မာပြည်သားတပည့်တစ်ဦး ဘီလပ်သို့ရောက်၍ သွားရောက်နှုတ်ဆက်ရာ ပါမောက္ခက တပည့်အား ရိုဟင်ဂျာဆိုသည်မှာဘာလဲ။ ဘယ်အချိန်က စပေါ်လာ သလဲဟု မေးဘူးကြောင်း ကြားဘူးသည်။ ထိုစဉ်က ရိုဟင်ဂျာဟူသော ဝေါဟာရပင် မရှိသေး။ သူတို့က ရိုဟင်ဂျာဟု တနေ့ ကမျှ မှည့်ခေါ်လျက် လူတိုင်းလက်မခံသေးသော ထိုအမည်ကို ရှုဂျာ၏နောက်လိုက်ထဲတွင် ရောထည့်လိုက်လိုသည်။ သို့မှသာ အနေကြာသော လူတစ်မျိုးဖြစ်လာမည် မဟုတ်ပါလော။

ဤကား ကြမ်းပိုးကို လိပ်လုပ်ခြင်း တမျိုးပေ။ သမိုင်းအစောင်စောင်၌ ရှုဂျာ၏နောက်လိုက်များက ကမန်ဘဝသို့ ကူးပြောင်းကြပေပြီ။ (ရိုဟင်ဂျာမဟုတ်ပါ။) ဟုဆိုထားပါလျှင် ဤရိုဟင်ဂျာမှာ ဘယ်အုပ်စုမှဆင်းသက်၍ ဘယ်နေရာမှာနေပါသလဲ။ အခြေအမြစ်မရှိဘဲ မိုးပေါ်ကျလူမျိုးသစ်တစ်မျိုး ဖြစ်နေပြီမဟုတ်ပါလား။ သမိုင်းဆရာ ဂျာဇူနာတ်ဆာရ်ကာရ်က ရခိုင်ပြည်တွင် မဂိုနှင့်ပထန်များစွာရှိကြောင်း ဆိုထားသည်ဟု ဘသာက ရေးပြန်သည်။ သူတို့အလို အားဖြင့် မဂိုနှင့် ပထန်များစွာဟုဆိုထားသည်။

မူဆလင်များရှိကြောင်း သက်သေထူလိုရင်းပင်ဖြစ်သည်။ များစွာဟူသောစကားသည် အတိုင်းအတာအတိအကျ မဖော်ပြသော သာမန်ဗဟုဝုန်ကိန်းမျှသာ ဖြစ်သည်။ ရာစုထောင်စုအားဖြင့်လည်း ဖြစ်နိုင်သည်တို့ထက်နည်း၍လည်း

ဖြစ်နိုင်သည် များစွာကို ဝေဖန်ရန်မှာ ခေတ်အလိုက် နေရာအလိုက် တိုင်းပြည်အလိုက် အုပ်ချုပ်ပုံအလိုက် လူမျိုးချင်း ဆက်ဆံပုံအလိုက် ကမ္ဘာ့အခြေအနေအလိုက်သာလျှင် ဝေဖန်သင့်သည်။ နိုင်ငံခြားတစ်နေရာသို့ ရောက်နေသော လူနည်းစုတစ်စု၏အနက်မှ များရာအစုအသင်းများ ပါဝင်လျှင် အများ များစွာဟုရေးနိုင်သည်။ နေပြည်တော် တွင် ရှိနေသော မွတ်ဆလင်များအနက် အများစုက ရှုဂျာနောက်သို့ ပါနေခြင်းဖြစ်နိုင်သည်။ ရှုဂျာ၏နောက်လိုက်မှာ စစ်တကောင်း အနွယ်များမဟုတ် မရှိဆိုသည်ကို လက်ခံပြီးသားဖြစ်၍ မရှိရုံများစွာမှာ ၂၀၀၁ခုနှစ်မျှကိုပင်ဆိုထားသည် မဟုတ်ပါလား။

ကျွန်ုပ်သည် ဘာသာတို့ကဲ့သို့ တာဝန်မဲ့သူတစ်ဦး၏ စိတ်နာကျည်းဘွယ်ရာကို မရေးလို။ ဘာသာတို့က စတင်ရေးသား ခြင်းပြုသော်လည်း သည်းခံကာ နာကျည်းစွာ ချေပခြင်းမပြုတော့ဘဲ ရှုဂျာ၏မွတ်ဆလင်များကို ရခိုင်ဘုရင်မည်မျှသက်ညှာ ခဲ့ခြင်း၊ မွတ်ဆလင်နှင့် အခြားနိုင်ငံခြားသားတို့အပေါ် သဘောထားကြီးခြင်းများကိုသာ ဖော်ပြလိုပါသည်။ ရခိုင်ဘုရင်သည် မိမိနိုင်ငံတော်ကို ထိပါး၍ မိမိအားတော်လှန်ပုန်ကန်သော မူဆလင်သူပုန်များကိုပင် မရက်စက်ဘဲ အသက်ချမ်းသာပေးရုံမက ကိုယ်ရံတော်တပ်တွင် လေးသည်တော်အဖြစ် ခန့်ထားခဲ့ပေသည်။ တဖန်ထပ်မံဆူပူသောင်းကြမ်းကြသော်လည်း သေဒါဏ် မပေးဘဲ ရမ်းပြု သက်နက်၊ သာရာကုန်းတို့သို့ ပို့ထားကာ အသက်ချမ်းသာပေးခဲ့လေသည်။ ဤစကားကို မည်သူမျှ မငြင်းနိုင် ပေ။ မိမိအား အကြိမ်ကြိမ်ရန်ပြု၍ တော်လှန်သော၊ နိုင်ငံတော်၏ဆူးငြောင့်၊ ခလုပ်နှင့်တူသည့်လူမျိုးခြား ဘာသာကွဲများကို သဘောထားကြီးစွာ သေဒါမျှချင်းသာပေးခဲ့သော ဘုရင်ကို များမတ်များ လျှောက်ထားရုံဖြင့် အစုလိုက်သတ်သည်ဟု ဘာသာ ရေးသည်မှာ သဘာဝမကျ။ သက်သက်စိတ်ကူးရရာ ရေးသားခြင်းမှာ ထင်ရှားပေသည်။ စင်စစ်မှာ ဟုတ်သည်ဖြစ်စေ၊ မဟုတ်သည်ဖြစ်စေ၊ မွတ်ဆလင်ပြန့်ပွားကြောင်း ရေးလိုလျှင် အထက်ဖော်ပြခဲ့ပြီးသော ဘုရင်နှင့်ပြည်သူတို့၏ သဘောထား ကြီးခြင်း၊ ကရုဏာတရားပြည့်စုံခြင်းကြောင့် မွတ်ဆလင်များ အနေချောင်ချိကာ ပြန့်ပွားခဲ့သည်ဟုဖိုးလိုက်လျှင်ပင် ဟုတ်သလိုလို ယုတ္တိရှိနေသောစကား ဖြစ်ပေဦးမည်။

ရခိုင်ပြည်၌ အနေကြာသူမှန်လျှင် ရခိုင်လူမျိုးနှင့် ရခိုင်ပြည်ကို သံယောဇဉ်ရှိပြီး ရင်းနှီးကြည်ဖြူ၍ ရခိုင်ကိုထိလျှင် မချီအောင် နာကျည်းမည်ဖြစ်လျက် အလွန်အလွန်သဘောထားကြီးလျက် မွတ်ဆလင်တို့အပေါ် သက်ညှာခဲ့သောဘုရင်ကို ပင် မဟုတ်မလျား အစုလိုက်သတ်ဖြတ်သည်ဟု စွပ်စွဲလိုက်ခြင်းမှာ ရခိုင်ပြည်ကို မချစ်။ ရခိုင်ကို မလိုလား။ ရခိုင်ဘုရင်အား မုန်းတီး၍ ရခိုင်မြေကြီးကို မွတ်ဆလင်ပြည်ထူထောင်လိုခြင်းထက် ထူးသောအကြောင်း မမြင်ချေ။

များ၊ ထိုသူများကား ရိုဟင်ဂျာပေ။ ဟု အကျဉ်းချုပ်သတ္တုချ၍ သူတို့ရေးသားခဲ့ကြပေသည်။

ဤအရေးအသားများကား အဘယ်ကြောင့် အဘယ်အကျိုးအလို့ငှာ ရေးသားခဲ့ကြပေသနည်း။

ယုတ္တိမရှိ သမိုင်းရာဇဝင်တွင်မပါ၊ လူမယုံနိုင်သည့်စကားများဖြင့် ရခိုင်များကို စော်ကားထားသည်မှာ အလွန်အလွန် ဆိုးဝါးသောအချက် မဟုတ်ပါလား။

အလွန်ရယ်စရာကောင်းသောအချက်မှာ ဘင်္ဂလားပြည် မြို့ကြီး ၁၂မြို့အပါအဝင် နယ်ပယ်များကို ရခိုင်ဘုရင်က တိုက်ခိုက်သိမ်းယူ၍ နှစ်ပေါင်း ၂၀၀ကျော် ရခိုင်ဘုရင်ခံများဖြင့် အုပ်ချုပ်စေ၍ အခွန်အထုတ်ကောက်ယူခဲ့၏။ တိုက်ခိုက်ဆို ရသော် ကျွန်ပြုကာ နယ်ချဲ့ထားခဲ့ပေ၏။ ထိုသို့ ရခိုင်ကအုပ်ချုပ်နေသော ကာလကိုပင် ရခိုင်ဘုရင်သည် မွတ်ဆလင်ဘုရင်၏ လက်အောက်ခံဖြစ်နေသလို ရေးသားထားခြင်းပင် ဖြစ်သည်။

နရမိတ်လှကဲ့သို့ ညံ့ဖျင်းသော ဘုရင်လက်ထက်မှတစ်ကြိမ်၊ မွတ်ဆလင်ဘုရင်အောက်သို့ ရောက်ခဲ့ရသော်လည်း အများဆုံးအချိန်ကာလမှာ ရခိုင်ဘုရင်များသည် ဘင်္ဂလားအရှေ့ပိုင်း၊ ယခု အရှေ့ပါတီစွတန်၊ တစ်ပြည်လုံးကို အုပ်စိုး၍ ရခိုင်ဘုရင်ထံသို့ ဘဏ္ဍာဆက်ရခြင်း၊ သမီးကညာဆက်ရခြင်းများ ရှိသည်ကား ထင်ရှားသောသမိုင်းဝင် စကားဖြစ်ပေသည်။

အာလီခန်၊ ကလီမာရှား အပါအဝင် ဘင်္ဂလားပြည်ကို သိမ်းယူအုပ်ချုပ်နိုင်ခဲ့သော ဘုရင်များကိုပင် မူဆလင်ဘွဲ့ကို ခံယူရုံဖြင့် မွတ်ဆလင်လက်အောက်ခံဘုရင်များဟု ဆိုလိုက်သည်မှာ အလွန်ရုပ်ဆိုးပေသည်။ မသိချက်ဆိုးဝါးပေသည်။

မိမိနိုင်ငံ၏တစ်စိတ်တစ်ဒေသကို တိုက်ခိုက်သိမ်းယူသောဘုရင်များကို မည်သည့်ဘွဲ့ကို ဆောင်စေကာမူ မွတ်ဆလင် လက်အောက်ခံဟုဆိုနိုင်မည်လား။ ထိုဘင်္ဂလား ၁၂မြို့ကို မွတ်ဆလင်ဘုရင်က ရခိုင်ဘုရင်အား သဒ္ဒါတရားဖြင့် ခွဲဝေပေးလိုက် ခြင်း ဖြစ်ပါသလား။ တဖန် ရယ်စရာရေးသားသည်မှာ ထိုအချိန်၌ပင်လျှင် ရခိုင်ဘုရင်များသည် မွတ်ဆလင်၏လက်အောက်ခံ ဖြစ်နေသည်ဟု ဆိုခြင်းကို ကလေးသူငယ်များပင် ယုံနိုင်စရာမဟုတ်ဘဲလျက် ရေးသားထားပေသည်။ သမိုင်းရာဇဝင်စကားများ ကို မြှုပ်ထားလျက် ရေးသားနေခြင်းပင် ဖြစ်ပေသည်။

ထိုရခိုင်ဘုရင်များ ဘင်္ဂလားပြည် ရခိုင်လက်အောက်ခံ ဘင်္ဂလီများအား ရခိုင်က နှိပ်စက်မှုများလွန်းသည် တကြောင်း၊ ရှုဂျာအား တောင်းခံ၍မရခြင်း တကြောင်းကြောင့်၊ ထို့ကြောင့် ဒတ်ချ် ရေတပ်အကူအညီဖြင့် ရခိုင်ရေတပ်ကို တိုက်ခိုက်ခဲ့လေ သည်။ ထိုစစ်ပွဲ၌ ဘင်္ဂလားဘုရင်ခံချုပ် ဆီယစွတာခန် အနိုင်ရလေသည်။ ရခိုင်လူမျိုးကြီးစိုးခြင်းမှ ဘင်္ဂလားနယ်လွတ်မြောက် ရလေသည်။ ထိုစစ်ပွဲကြောင့် ဘင်္ဂလားနယ်မှ မွတ်ဆလင်များစွာ ရခိုင်ပြည်သို့ ဝင်ပြေးလာကြသည်ဟု ရိုဟင်ဂျာရာဇဝင်ချုပ်

အမည်ခံစာတမ်းတွင် ဆိုထားသည်။

ဟုတ်ပါလျှင် ထိုမှတ်ဆောင်များ စိတ်မနှံ့သူများသော်လည်းဖြစ်ရမည်။ သို့မဟုတ် လွတ်လပ်ရေးကို မလိုလားသူများ သော်လည်း ဖြစ်ရမည်။

အမှန်မှာ မိမိတို့တိုင်းပြည်ကို တိုက်ခိုက်သိမ်းယူသူမှာ မွတ်ဆလင်ဖြစ်သည်။ မိမိတို့အမျိုးသားအစိုးရအုပ်ချုပ်မှု လက်အောက်သို့ရောက်မည်။ ရခိုင်၏ချုပ်ချယ်နှိပ်စက်မှုမှ လွတ်ကင်းမည်။ မွတ်ဆလင်အဖို့ အလွန်ပျော်စရာ မဟုတ်ပါလား။ မိမိတို့တိုင်းပြည်လွတ်လပ်ရေးရ၍ မိမိတို့ပြည် မိမိနေအိမ်တွင် လွတ်လပ်စွာ နေထိုင်ရမည်ကို မလိုလား၍ ကျွန်အဖြစ် သွတ်သွင်းရုံမက မိမိတို့အား ကျွန်အဖြစ် ဖမ်းဆီးရောင်းစားခြင်းကို ပြုနေကြသော ရန်သူရခိုင်များထံ၌ ခိုလှုံရန် ရခိုင်ပြည်သို့ ဝင်လာကြသည်မှာ ဓမ္မတာတရားနှင့် ဆန့်ကျင်သောအချက်ဖြစ်၍ လူယုံနိုင်စရာမဟုတ်သည်ကို စာတမ်းရေးသူများ သတိ မထားမိကြဟန်တူပေသည်။

ကျွန်ုပ်တို့ မြန်မာနိုင်ငံတော်နှင့် အိန္ဒိယပြည်ကို ဗြိတိသျှတို့ နှစ်ပေါင်းများစွာ အုပ်ချုပ်ခဲ့လေသည်။ ထိုသို့ ဗြိတိသျှတို့ စိုးမိုးမှုမှ လွတ်ကင်းအောင် အားထုတ်ကြ၍ လွတ်လပ်ရေးရခဲ့ကြသည်။ လွတ်လပ်ရေးရပြီးနောက် လွတ်လပ်ရေးတိုက်ပွဲအတွက် ဗမာ၊ ရခိုင်စသော လူမျိုးများကိုလည်းကောင်း၊ အိန္ဒိယ(ပါကစ္စတန်အပါအဝင်) လူမျိုးများသည်လည်းကောင်း ဗြိတိသျှတို့ နိုင်ငံသို့ ခိုလှုံရန် ထွက်ပြေးကြသည်ဟု မကြားဘူးပေ။ မွတ်ဆလင်ဘုရင်နိုင်ငံပြီးသော စစ်ပွဲကြောင့် မွတ်ဆလင်များ တိုင်းပြည်သို့ ဝင်ပြေးကြသည်မှာ ရယ်စရာဖြစ်နေပြီမဟုတ်ပါလား။

တဖန် ရှေ့နောက်မညီသောစကားဖြင့် ရခိုင်ပြည်ရှိ မွတ်ဆလင်များကို ရိုဟင်ဂျာလုပ်ရန် ကြံကြသည်ကို ရှင်းပါဦးအံ့။ အာရပ်နှင့် ပထန်တိုင်းရင်းသား ရခိုင်များနှင့် သင့်မြတ်ရာ ရိုဟင်ဂျာဖြစ်လာသည်ဟု ဆိုပြန်သည်ကို တဖန်ဘင်္ဂလား ဘုရင်နှင့် မဂိုဘုရင်စစ်ဖြစ်သောကြောင့် ဘင်္ဂလားနယ်မှလူများစွာ ရခိုင်သို့ ဝင်လာကြကြောင်း ဆိုပြန်သည်။ ဤသည်တို့အား လည်း 'ရိုဟင်ဂျာ'ဟု ခေါ်ရပါမည်လား။

တဖန်ရခိုင်ရေတပ်ကို ဘင်္ဂလားဘုရင်ခံ ဆီယစ္စတာခန် တိုက်သောအခါ မွတ်ဆလင်များစွာ ဘင်္ဂလားပြည်မှ ရခိုင်ပြည် မြောက်ပိုင်းသို့ ဝင်ပြေးကြသည်ဟုဆိုပြန်ရာ ဤသည်တို့ကိုလည်း 'ရိုဟင်ဂျာ'ဟုဆိုရမည်လား။

သို့တည်းမဟုတ် အာရပ်နှင့် ပထန်မှဆင်းသက်လာသော 'ရိုဟင်ဂျာနှင့် ဘင်္ဂလားရိုဟင်ဂျာ'ဟု နှစ်မျိုးကွဲပါသလား။ ဤကားသေးငယ်သောပြဿနာမဟုတ်။ မေးရပါစေ။

နှစ်မျိုးကွဲလျှင် အဘယ်ကြောင့် ဘင်္ဂလားပြည်မှရိုဟင်ဂျာဟု ခေါ်နိုင်မည်လဲ။ သူတို့ ရိုဟင်ဂျာမဖြစ်ခဲ့သေးပေ။ သူတို့၏စာတမ်းက မသေချာလှပါ။

ဤသို့ ရှေ့နောက်မညီသော သက်သေထူခြင်းဖြင့် လူတစ်မျိုးဖြစ်လာနိုင်ရန် မလွယ်ကူပေ။ ဤသို့သော အမေဘုတ် သူချည်ခင်ကို ဘယ်သူဝင်လို့ ရှင်းပါမလဲ။

ကျွန်ုပ်စဉ်းစားမိသည်မှာ ရိုဟင်ဂျာရာဇဝင်ချုပ်နှင့် မောင်သော်တို့ တိုင်တိုင်ပင်ပင် မရေးမိကြဟန်တူပေသည်။

သူတို့ရေးသားချက်အားလုံးသည် သူတို့၏ရည်ရွယ်ချက်ကို အထောက်အကူပြုခဲ့ချေ။ ထိုမှတစ်ပါး ရခိုင်သားတို့၏ စိတ်မချမ်းသာမှုကို ပြုရာကျပေသည်။ တဖန် ရခိုင်နှင့်နီးစပ်ခြင်းမဖြစ်နိုင်ဘဲ ရခိုင်တို့ မခံမရပ်နိုင်အောင် စိတ်ဓာတ်ကြွကာ မုန်းတီးစိတ်ဖြစ်စေရန်ကိုသာ အထောက်အကူပြုနေပေသည်။

ရခိုင်ပြည်၌ အနေကြာကြောင်းပြသရန်ကို သက်သေထူရန်မှာ ရခိုင်မှတစ်ပါး မရှိချေ။

မိတ်ဆွေတို့ကား အိမ်နီးပါးချင်း ဆွေရင်းပမာ နေရမည့်သူများအား ဆဲရဲ၏။ တိုင်းထွာ၏ မာနပြု၏ ချီးနှိမ်၏။ သင်ဘယ်သူဟု အိမ်နီးပါးချင်းသာ သိနိုင်သည်မဟုတ်ပါလား။

ရခိုင်ပြည်တွင် ရခိုင်လူမျိုးများနှင့် ကမ္ဘာကြေအောင် နေလိုကြသော မိတ်ဆွေမုဆလင်များမှာ ရခိုင်အား ချီးနှိမ်မည့် အစား မိမိတို့နေသော ရခိုင်ပြည်ကြီးသည် တခေတ်ကမည်သို့ ကြီးကျယ်ပုံ၊ ရှေးရှေးကပင် မွတ်ဆလင်များနှင့် ရင်းနှီးမှုများကို ဟုတ်သည်ဖြစ်စေ၊ မဟုတ်သည်ဖြစ်စေ ချီးကျူးရေးသားခြင်းဖြင့် ရခိုင်များအား စည်းရုံးသင့်ပေသည်။

သံတမန်ဘဝဖြင့် ခဏမျှလာရက်နေထိုင်ကြသော မန်နရစ်ကဲ့သို့သော ပုဂ္ဂိုလ်မျိုးများပင် ချီးကျူးနိုင်ပါလျက် ရခိုင်ပြည်သားအဖြစ် ခံယူလိုကြသော အဆွေတော်တို့ အဘယ်ကြောင့် ချီးကျူးမရေးသားကြပါသလဲ။

သင်တို့ပန်းတိုင်သို့ရောက်ရန်မှာ ရခိုင်နှင့်ကာလကြာညောင်းစွာ ပေါင်းသင်းနေထိုင်ခြင်းများကို ရှာဖွေ၍ ဟုတ်သည် ဖြစ်စေ၊ မဟုတ်သည်ဖြစ်စေ ရေးသားကာ ရခိုင်တို့ ချစ်ကြည်လေးစားမှုကိုသာ ရှာသင့်ပါလျက်၊ မခံချင်အောင် ရန်ထောင်ရန်စ၊ သဘာဝပြောင်းပြန်။ မမှန်သောလန်ကြုတ်သမိုင်းဖြင့် ရခိုင်ကိုကြောခိုင်းခြင်း မပြုသင့်ပေ။

ဤသို့အကြိမ်ကြိမ်ရေးသားလာကြရာ ကျွန်ုပ်မှာ အဆွေတို့၏စိတ်နေသဘောထားကို ဆန်းစစ်ဝေဖန်လာရသည်ထိ ဖြစ်လာကြလေသည်။ ဤပုဂ္ဂိုလ်စုသည် ငါတို့အား လားလားမျှမလို၊ ဝန်တိုငြူစူကြသူများသာဖြစ်၍ ဆိုးတူကောင်းဘက်

နှစ်ဘက်ကြည်နူးစွာ နေလိုကြသူများ မဟုတ် ကျွန်ုပ်တို့အား ကောင်းခြင်းမမြင်၊ ပြစ်တင်ရှုံ့ချ ပြည်ကပင် နှင်လိုလေသလောဟု တွေးတောစိုးရိမ်ရသည့်အခြေသို့ပင် ဆိုက်ရောက်လေတော့သည်။

သင်တို့သိနိုင်ရန် ဖော်ပြပါမည်။ ရခိုင်ပြည်တွင် မွတ်ဆလင်များနေထိုင်ခြင်းမှာ။ ။

- (၁) ရခိုင်များက သဘောထားကြီးစွာဖြင့် နိုင်ငံခြားသားများကို လက်ခံထားခြင်း။
- (၂) သူတို့၏အထူးသဖြင့် မွတ်ဆလင်များ၏ သက်မွေးဝမ်းကျောင်း ခေါင်းပါးမှုကိုပင် ထောက်ပံ့ပေးကမ်းခြင်း။
- (၃) ရခိုင်လူမျိုးတို့သည် နိုင်ငံခြားသားများအား မိမိတို့နိုင်ငံ၌ အခြေချနေခြင်းကို မနာလိုဝန်တိုစိတ်မရှိခြင်း။
- (၄) ရခိုင်တို့၏ ကိုင်းကျွန်းလုပ်ကိုင်ရာတွင် လိုအပ်သည်ဖြစ်စေ၊ မလိုအပ်သည်ဖြစ်စေ မွတ်ဆလင်သူရင်းငှားများအား (ကျွန်ခေတ်က) ကျွန်များအား စေခိုင်းခဲ့သဖြင့် ရခိုင်ကိုမှီ၍ အသက်မွေးဝမ်းကျောင်း ချောင်လည်ခြင်း။ ထိုကြောင့်သာ မွတ်ဆလင်တို့ ဤမျှတင့်တင့်တယ် အခြေစိုက်နေနိုင်ခြင်း ဖြစ်ပေသည်။ ဤအချက်ကို မည်သူမျှ မငြင်းနိုင်ချေ။

ဤသို့သော ရခိုင်များ၏ သဘောထားကြီးခြင်းများကို ထုတ်ဖော်၍ မိတ်ဆွေတို့ ရေးသားကြပါလျှင် သင်တို့ မိတ်ကောင်း ဆွေကောင်းများ ပေတကားဟု ချီးကျူး၍ သင်တို့အား ကြိုဆိုခြင်းပြုနိုင်ပေမည်။ ရခိုင်ပြည်အပေါ်၌ သံယောဇဉ် ရှိ၍ ရခိုင်လူမျိုးများအား ချစ်ခင်ပေသည်ဟု ကျွန်ုပ်တို့ ယူဆစရာပင်။ သင်တို့ကား လမ်းမှားခဲ့ပြီ၊ သင်တို့ကား အိမ်နီးပါးချင်း တစ်ပြည်တည်းနေ ရခိုင်တို့အား စောင်းချိတ်ရန်စ မခံချင်သောစကားများဖြင့် တိုက်ခိုက်နေသည်နှင့် တူပေသည်။

သင်တို့၏နှုတ်လျှာလွန်သမျှ ပြန်နှုတ်နိုင်ပါဦးမည်လား။

သို့ဖြစ်၍ ရိုဟင်ဂျာဟူသောအမည်ဖြင့် လူတမျိုးလည်းကောင်း၊ ‘ရိုဟင်ဂျာ’ဟူသော ဝေါဟာရသည် လည်းကောင်း၊ ရခိုင်ဘုရင်လက်ထက်နှင့် နောက်ကာလ၊ မြန်မာဘုရင်လက်အောက်ရောက်ခဲ့သည့်နှစ်ပေါင်း ၄၀အတွင်း မပေါ်ပေါက်ခဲ့ဘူးချေ။ ဗြိတိသျှခေတ်တွင်လည်း မပေါ်ပေါက်ဘူးခဲ့သေးဘဲ လွတ်လပ်ရေးရပြီး အတန်ကြာပြီး ၁၉၆၀ခုနှစ်၏ ပတ်ဝန်းကျင်တွင်သာ ပေါ်ပေါက်လာပေသည်။ ဘင်္ဂလီဟူသောလူမျိုးအဖြစ် ခံယူခြင်းမှာ လျော်ကန်သင့်မြတ်သော အမည်ဖြစ်သည်။ အကြောင်းမှာ သူတို့ဆင်းသက်လာသော လူမျိုးတို့၏နေရာများသည် ဘင်္ဂလားပြည်နယ် (တခေတ်က အရှေ့ပါကီစ္စတန်)ယခု ဘင်္ဂလားဒေ့ချ် အတွင်း တည်ရှိနေသောကြောင့် ဖြစ်ပါသည်။

သူတို့စတင်အခြေချကြသည်။

၁၈၂၄-ခု အင်္ဂလိပ်မြန်မာ ပထမစစ်ပြီးခေတ်ဖြစ်သည်။ ထိုခေတ်မှစ၍ ရခိုင်ပြည်သည် ရခိုင်တိုင်းအဖြစ်ဖြင့် အိန္ဒိယ ပြည် လက်အောက်ခံပြည်နယ်ဖြစ်နေခဲ့သည့် ဗမာပြည်အတွင်းရှိခဲ့သည်။ အိန္ဒိယပြည်၏တစ်ဝက်တဒေသဖြစ်နေသော ရခိုင်တိုင်း သို့ သူတို့ဝင်ချင်တိုင်းဝင်၊ ထွက်ချင်တိုင်းထွက်နိုင်ခဲ့သည်။ ထိုအချိန်မှစ၍ အခြေချနိုင်ကြတော့သည်။ သို့သော် အလုံးအရင်းဖြင့် ဝင်ရောက်အခြေမချခဲ့သေးချေ။ ထိုအချိန်တွင် အင်္ဂလိပ်အစိုးရက သူတို့အား စစ်တကောင်းသားများဟု လူတမျိုးသတ်မှတ် ထားခဲ့လေသည်။ ကိုယ်တွေ့မေယုမြေနှင့် ရိုဟင်ဂျာတွင် ဖော်ပြပါမည်။

‘ရိုဟင်ဂျာ’ဘာလဲ. . .

‘ရိုဟင်ဂျာ’မှာ မည်သည့်ဘာသာစကားမျှ မဟုတ်ချေ။ ရခိုင်ပြည်မြို့တော်ဟောင်းဖြစ်သည့် မြို့ဟောင်းကို စွဲ၍ သူတို့၏စကားလုံးနှင့် ပေါင်းစပ်ဖြစ်ပေါ်လာသော စကားဖြစ်ပေသည်။ သူတို့သည် ‘မြို့ဟောင်း’ကို မြို့ဟောင်းဟူ၍ ပီသစွာ မရွတ်ဆိုတတ်။ ‘ရိုဟောင်း’(ရခိုင်သံ) ရိုဟန်း(ဗမာသံ) ဖြစ်လာပေသည် ဂျာမှာ ‘သား’ဟူသောအဓိပ္ပါယ်ဆောင်သည်။ ပေါင်းစပ် လျှင် ရိုဟင်ဂျာမြို့ဟောင်းသားဟူ၍ ဖြစ်သည်။ ဤနယ်မွတ်ဆလင်များ ပြောဆိုသော စကားတွင် ဘူးသီးတောင်သားဟုဆိုလို လျှင် သူတို့စကားဖြင့် ‘ဘူးဆီးဒေါန်းဂျာ’ဟု အသံထွက်လျက် မောင်တောသားကို ‘မောင်ဒိုးဂျာ’ဟု အသံထွက်သည်။ သူတို့သည် လူအမည် ရပ်ရွာအမည်များကို အတိအကျမရွတ်ဆိုတတ်။ အသံများစွာပြောင်းလဲ၍ ရခါလုံးပြောင်းနေတတ်သည်။ ဤစကား ကိုမငြင်းသာပေ။ သူတို့ကိုယ်က မြို့ဟောင်းသားများကို ရိုဟင်ဂျာဟုခေါ်သည့်ပြင် မြို့ဟောင်းနယ်မှ အလုပ်လုပ်၍ပြန်လာသူ များကို ဘယ်ကလာသလဲဟုမေးလျှင် ရိုဟင်ဂျာဟူသောကြောင်း ပြောလိမ့်မည်။

အိမ်သူများအား သင့်ယောက်ျား ဘယ်နေရာသို့ သွားသလဲဟုမေးလျှင် မြို့ဟောင်းနယ်သို့ သွားခြင်းဖြစ်သော် ရိုဟင်း သို့သွားကြောင်း ပြောကြပေလိမ့်မည်။ သို့ဖြစ်၍ ရိုဟင်းမှာ နယ်မြေတစ်ခုကို မပြီမသ ခေါ်ဝေါ်မှုဖြစ်သည်။ ဂျာမှာသူတို့၏ စကား ‘သား’ဖြစ်လျက် ထိုဒေသသားဖြစ်ကြောင်း ပြောလိုသဖြင့် ‘ရိုဟင်ဂျာ’(ဝါ) ရိုဟင်သားဟူ၍ ဖြစ်လာသည်။ ထိုမြို့ဟောင်း နယ်ရှိ သူတို့ထက်အနေအတော်ကြာသော မွတ်ဆလင်နှင့်ရောနှော အမည်ခံလိုခဲ့လေသည်။ တဖန် ထိုသို့ရောနှောအမည်ခံ ၏ မရောင့်ရဲနိုင်သောကြောင့် လူမျိုးစုတစ်စုရှိသလိုဖြင့် သမိုင်းသစ်ထွင်လိုက်ခြင်းသာ ဖြစ်ပေသည်။

သူတို့အခြားရခိုင်အမည်များကို ဘယ်လိုရွတ်သလဲ

ကျွန်ုပ်၏အမည်သည် မွတ်ဆလင်လောက၌ အလွန်ထင်ရှားသဖြင့် မိန်းမ၊ ယောက်ျားမရွေး သိနေကြသည်။ ကျွန်ုပ်၏ အမည် ‘စံထွန်းအောင်’ကို ‘ဆန်ထိုး’(ဗမာသံဘက်) တဖန် ‘ဥက္ကဋ္ဌဆန်ထိုး’ဟုလည်းကောင်း၊ ရွတ်ကြသည်။ ‘ဖုံညိုလိပ်’ရွာကို ‘ပွေမာလီ’ဟုလည်းကောင်း၊ ညောင်ချောင်းရွာကို ‘အိန်ကောင်း’ ဟူ၍လည်းကောင်း၊ စိန်ညှင်းပြားရွာကို ‘ဆိန်ဒါးပြား’ဟူ၍လည်းကောင်း၊ ရွက်ညှိုးတောင်ရွာကို ‘ဝွင်ဂျာဒန်း’ဟူ၍လည်းကောင်း၊ ခွဆုံရွာကို ‘ကွာကျောင်း’ဟူ၍လည်းကောင်း၊ ဘုရားပြင်ရွာကို ‘ပါရာမြန်’ဟူ၍လည်းကောင်း၊ သိန်တောင်ရွာကို ‘ဆိန်းဒါန်း’ဟူ၍လည်းကောင်း အတွေးရခက်လောက်အောင် ပြောင်းလဲသောအသံဖြင့် ရွတ်ဆိုပြောဆိုကြလေသည်။

ထိုသို့မြို့ဟောင်းသားဟု ဂုဏ်ယူကြားလိုသော စကားဖြင့် ရိုဟင်ဂျာဟု အချို့မွတ်ဆလင်များ ပြောဆိုခြင်းကိုပင် ဆွဲငင်၍ လူမျိုးစုတစ်စုဖြစ်အောင် ဖန်တီးလာခဲ့သော ဤရိုဟင်ဂျာမှာ ဘယ်အချိန် ဘယ်ကာလကမှ လူမျိုးစုအဖြစ် တည်ရှိခဲ့ခြင်းမျိုးမရှိပါ။

သာမကထပ်၍ ပြပါဦးအံ့။ ယခုသူတို့တင်ပြသော ရိုဟင်ဂျာရာဇဝင်အကျဉ်းချုပ်ရှိ မြေပုံပေါ် စာတတ်ပေတတ်တစ်စု ရေးသားသည့် ရွာအမည်များပင်လျှင် အသံထွက်မမှန်သည်ကို ကြည့်လျှင်ပိုမိုထင်ရှားပါသည်။

ဥပမာ။ ညောင်ချောင်းကို ‘ယောင်ချောင်း’ဟုရေးလျက် အလယ်သံကျော်ကို ‘အလီသံကျော်’ဟုရေးထားခြင်းများ ဖြစ်ပေသည်။ အခြားအမည်များစွာ ရှိပါသေးသည်။ မြို့ပြဖြစ်နေသော ဘူးသီးတောင် မောင်တောများကိုပင် ပီပီသသ မရွတ်ဆိုနိုင်ကြပေ။

ယခု ကျေးရွာတိုင်းတွင် မေးစမ်းကြည့်ပါက ရိုဟင်ဂျာမခံသူများစွာ တွေ့ရပါမည်။ ရိုဟင်ဂျာမခံသူများမှာ စာတတ်ပေတတ်တစ်စုကလေးမျှသာ။ သူတို့စကားပြောတိုင်း ‘ငါတို့ ဘင်္ဂလီ’ဟု အများဆုံးသုံးကြပေသည်။ ဤကား သဘာဝကျလှပေသည်။

သူတို့၏ ဇစ်မြစ်မပြတ်သော အနွယ်၏အမည်ဖြစ်၍ ပြောဆိုခြင်းဖြစ်သည်။ ပါကီစတန်မပေါ်မီ စစ်တကောင်းခရိုင်သည် ဘင်္ဂလားပြည်နယ်၏ တစ်စိတ်တစ်ဒေသ မဟုတ်ပါလား။ ထိုပြည်နယ်ထဲတွင် ရှိသမျှ ဟိန္ဒူနှင့်မွတ်ဆလင်များမှာ ကိုးကွယ်ရသာဘာသာခြား၍ အပြောအဆို အသုံးအနှုန်း ထပ်တူဖြစ်ပြီးလျှင် လူမျိုးစုအမည်အားဖြင့် ဘင်္ဂလီဟူသော အမည်သာ ရှိလေသည်။ ဟိန္ဒူများကိုလည်း ရိုဟင်ဂျာဟု သတ်မှတ်ရမည်လား၊ ဘူးသီးတောင်၊ မောင်တောနယ်ရှိ မွတ်ဆလင်အားလုံးနှင့် ဟိန္ဒူအားလုံးမှာ စကားလုံးဝခြားနားခြင်း မရှိ၊ ထပ်တူပြောဆိုသည်။

သို့ဖြစ်၍ ရိုဟင်ဂျာကို ဘယ်အချိန်ကျမှ လူမျိုးတစ်စုဖန်တီး၍ ဘယ်ကာလမှ ထွက်ပေါ်လာသည်ကို သိရှိနိုင်ရန် ကိုယ်တွေ့မေယုမြေနှင့် ရိုဟင်ဂျာတွင် ဆက်လက်ကြည့်ရှုတော်မူကြပါ။

ရခိုင်ဘုရင်လက်ထက်တွင် ကျွန်အဆက်အနွယ်များနှင့် ကမန်ဘဝကူးပြောင်းသွားကြသော မွတ်ဆလင်များမှ တပါး မည်သည့်မွတ်ဆလင်မျှ မှတ်မှတ်ရရမရှိကြောင်း တွေ့ရသည်။

ကျွန်ုပ်သည် အဘနိုင်ငံတော်အား ကျွန်တွင်းမရောက်စေရန် အငတ်ငတ်အပြတ်ပြတ် ထောင်ကျ အကျဉ်းခံသော ဒုက္ခမျိုးစုံကို မဖြူသောဇွဲဖြင့် ခံစားကာ ကြိုးစားဆောင်ရွက်ခြင်းဖြင့် ကျေးဇူးဆပ်ခဲ့လေပြီ။ သို့သော် ဤမျှဖြင့် ကျေးဇူးဆပ်ခြင်း မမည်သေးဟု ယူဆကာ ဤကိုယ်တွေ့မေယုမြေနှင့် ရိုဟင်ဂျာဟူသော စာစောင်ငယ်ဖြင့် တဖန်ကျေးဇူးဆပ်ပါ၏။

ယခုရေးလတ္တံ့သောစာစောင်တွင် ဘူးသီးတောင်နယ်ကို အခြေခံရေးသားထားသော်လည်း ဤနှစ်နယ်ရှိ မွတ်ဆလင်များမှာ အတူတူနှင့် အသံတစ်သံတည်းရွတ်ဆိုနေကြသော လူတစ်မျိုးတည်းသာ ဖြစ်သဖြင့် ဘူးသီးတောင်နယ်ကို ချမှတ်သော ဆုံးဖြတ်ချက်သည် မောင်တောနယ်လည်း ပါဝင်ပြီဟု မှတ်ယူစေလိုပါသည်။

ကျွန်ုပ်သည် ဖြစ်စဉ်တစ်ခုကိုသာအဓိကထား၍ ရေးသားခြင်းကြောင့် စာပေချောမွေ့ခြင်း၊ စကားလုံးပြောင်ခြင်း၊ စာသားကောင်းခြင်းကို ဖြစ်စေရန် အချက်အလက်တို့မှာ ချွတ်ယွင်းခြင်းရှိသော်လည်းကောင်း၊ အချို့ကာလ ပရိစ္ဆေဒများကို ရှည်လျားသောကာလအတွင်း ဦးခေါင်း၌သာ မှတ်တမ်းတင်ထားရခြင်းတို့ကြောင့် တိကျစွာ နေ့စွဲရက်စွဲဖြင့် မပြနိုင်ခြင်းတည်းဟူသော ချွတ်ယွင်းချက်များကိုလည်းကောင်း၊ ခွင့်ပြု၍ သည်းခံဖတ်ရှုပါရန် လေးနက်စွာ မေတ္တာရပ်ခံပါကြောင်း။

စံထွန်းအောင်

ပထစဋ္ဌာနချုပ် အမှုဆောင်ဟောင်း

**ဘူးသီးတောင်
၁၉၇၁-ခု နိုဝင်ဘာ ၁၅ရက်။**

ကိုယ်တွေ့မေယုမြေနှင့် ရှိဟင်္ဂျာ အခန်း (၁)

ကျွန်ုပ်၏ဘွားရာဇာတိ

ခရာဇ်သက္ကရာဇ် ၁၈၉၉-ခု၊ မတ်လ ၂၆ရက်နေ့တွင် ကျွန်ုပ်အား ယခုမေယုမြေတည်းဟူသော မေယုကျွန်းဆွယ်ဟု တဖန်ခေါ်ဆိုကြသော မေယုကမ်း သရက်ပြင်ရွာတွင် ဘွားမြင်လသည်။

ကျွန်ုပ်ကား မေယုသားတည်း။ တနည်းကား မွတ်ဆလင်အလိုအားဖြင့် မေယုဂျာ-တည်း။

မေယုဟူသော ဝေါဟာရ

ဤဝေါဟာရကို ရှင်းလင်းအပ်သည်ဟု ယူဆ၍ ရှင်းလင်းရပါမည်။

ဤမေယုဟူသောဝေါဟာရကို ၁၉၆၀-၆၁အတွင်းတွင်သာ အသုံးများလာကြပေသည်။

မေယုနယ်ခြား ခရိုင်အဖြစ်ဖြင့် ၁၉၆၁-ခု ဇူလိုင်လ ၄ရက်နေ့ စစ်တွေခရိုင်မှခွဲထွက်ကာ သီးခြားသောအုပ်ချုပ်ရေး ဖြင့် အုပ်ချုပ်လာသည့်ကာလနောက်ပိုင်းတွင် ဤမေယုဟူသော ဝေါဟာရထင်ပေါ်လာခဲ့ပေသည်။ ဤအချိန်မှ စ၍ သာလျှင် မေယုဟုသုံးစွဲခြင်း ပြုလာကြပေသည်။

မေယုဟူသောဝေါဟာရမှာ အုပ်ချုပ်ရေးအရာရှိများသည် အင်္ဂလိပ်များ ရေးသားထားသော 'MaYu' မေယုဟူသော စကားလုံးကို ရွတ်လိုက်သောအခါမှ မေယုဟုထွက်လာသော အသံလိုက်ဖြစ်လာသည့် ဝေါဟာရတစ်လုံးဖြစ်လေသည်။

မေယုကား ဘာလဲ

သို့သော် မေယုခရိုင်ဟူသော ဒေသတစ်ရပ် ရှေးက ဘယ်အရပ်ပါနည်း။ ရှေးကဘယ်လို ခေါ်ပါသနည်း။ အင်္ဂလိပ် အရေးအသား မှားသလားဟူသော ပြဿနာများ ထွက်ပေါ်လာမည်ဖြစ်ပေသည်။

မေယုသည် မေယုမဟုတ်။ ဆိုခဲ့သော အင်္ဂလိပ်စာလုံးပေါင်း အသံကြောင့် ထွက်လာသောအသံပြောင်း ဝေါဟာရ ဖြစ်သည်။ မူရင်းမှာ 'မယု'ဟူသော ဝေါဟာရသာ အမှန်ဖြစ်ပေသည်။

ဤမယုနှင့်စပ်၍ခေါ်ဝေါ်ကြသည်မှာ မယုကမ်း၊ မယုကျွန်းဆွယ်၊ မယုခုံ၊ (ဟုခေါ်သောသောင်) မယုတောင်၊ မယုမြစ်၊ ထိုမြစ်ကို စောင့်သောနတ်ကို မယုနတ်။ ဝါ။ မယုရှင်မဟု ကျွန်ုပ်တို့ကြားသိလိမ့်မူခြင်းမရှိမီ မဝေဏီကပင် ၁၉၆၁-ကာလထိ ခေါ်ဝေါ်ပေသည်။

ဤမယုဟူသော ဝေါဟာရကို ရခိုင်တို့၏တို့တောင်းလျှင်မြန်စွာ ခေါ်ဝေါ်လေ့ရှိကြသော အချို့ဝေါဟာရကဲ့သို့ မယုဟု ၍ ပြောင်းလဲလာဟန် ပြောဆိုကြလေသည်။ သူတို့မှာလည်း အကြောင်းယုတ္တိ ပြည့်စုံလုံလောက်သဖြင့်သာ ရေးသားကြပေ မည်ကား မချွတ်ပေ။

ကျွန်ုပ်ရှာဖွေလေ့လာခဲ့သော သမိုင်းအစောင်စောင်တွင် ကျွန်ုပ်ယခုရေးမည့် အခြင်းအရာကို မတွေ့ခဲ့ရငြားလည်း ကျွန်ုပ်ငယ်စဉ်ကာလကပင် မေယုကျွန်းဆွယ်၊ ဝါ။ မယုကျွန်းဆွယ်၊ ဝါ။ မယုကမ်းသားများ ဖြစ်ကြသော ကျွန်ုပ်တို့၏ ဘေးဘိုး များမှ အဆင့်ဆင့်ပြောကြားလာသော သက်ကြီးစကားများအဖြစ် ကျွန်ုပ်လက်ခံယူထားသဖြင့် ဤမယုဟူသော ဝေါဟာရ ပေါ်လာပုံကို လက်ခံထားသည့်အတိုင်း တင်ပြပါအံ့။

သမိုင်းဝင်မဟုတ်၍ ပယ်လိုက် ပယ်နိုင်ကြပါသည်။ မီးယုမှ မယုဖြစ်လာပုံလည်း ထိုနည်းသိုက်သမိုင်း စကားဖြစ် ကြောင်း သိရပါသည်။ မိမိခံယူချက်မဟုတ်၍ ဖော်ပြခြင်း မပြုတော့ပြီ။

မယုဖြစ်လာပုံ

အလောင်းစည်သူဘုရင်သည် ဇမ္ဗူသပြေပင်ရှိရာသို့ ဖော်စကြာဖြင့် လှည့်လည်တော်မူရာ၊ ဖရုံကာကျွန်းဟု (အင်္ဂလိပ် ခေတ်က) ခေါ်သောကျွန်းအနီးသို့ ရောက်သည်ကစ၍ လှိုင်းလေအလွန်ကြီးမား၍ ဖောင်တော်မရပ်တည်နိုင်လောက်အောင် ကြောက်မက်ဖွယ် လှုပ်ရှားလာလေ၏။ ဖောင်တော်၌ပါသော ဝန်ကြီး အတွင်းဝန် မင်းမှူးထမ်း ကိုယ်လုပ်မောင်းမများသည် သေဘေးနှင့် ကြုံရပြီးဟု ထိတ်လန့်တုန်လှုပ်ကြလေသည်။ ဘုရင်ကား စက်တော်ခေါ်မြဲ ရှိလေသည်။ မည်သူမျှမနှိုးဝံ့။ ငိုသူငို ဘုရားတသူတနှင့် ရုတ်ရုတ်သဲသဲဖြစ်နေလေသည်။ ဖောင်တော်သည် ယခု မယုမြစ်ဝသို့ ရောက်နေခဲ့ပြီ။ လှိုင်းလေမှာလည်း ပိုမိုဆိုးလာလေသည်။ မှူးကြီးမတ်ရာ သေနာပတိများက ဘုရင်အားလျှောက်ပေးရန် ဖောင်တော်၌ပါလာသော မိဖုရားတစ်ပါး အားတောင်းပန်ကြလေသည်။ မိဖုရားသည် မိမိ၏ဆံပင်ကို ဖြန့်ကြဲဖြေချကာ ဘုရင်၏ခြေတော်စုံကို ဆံပင်ဖြင့် ပွတ်သပ်လျက်

လှိုင်းလေအခြေအနေကို တင်လျှောက်ရန် နှိုးလေ၏။ ဘုရင်သည် အိပ်ရေးမဝဘဲ နိုးရသဖြင့် အမျက်တော်ရှုပြီးလျှင် ကိုယ်ဝန် အရင့်အမာရှိသော မိဖုရားကို ခြေနှင့်ကန်၍ ချလိုက်လေသည်။ မိဖုရားသည် မြစ်ထဲသို့ကျကာ နစ်မြှုပ်သွားပြီးလျှင် မကြာမီ သားငယ်နှစ်ယောက်ကို တစ်ဘက်တစ်ယောက်ပွေ့ဖက်ကာ ဖောင်ရှေ့မှပေါ်လာသည်။ မိဖုရားက အရှင်မင်းကြီးမယူလိုလျှင် ကျွန်တော်မျိုးမနှင့် သားငယ်နှစ်ယောက် နေစရာနေရာတစ်ခုကို ခွင့်ပြုတော်မူပါဟု လျှောက်တင်သည်ဆို၏။ ထိုသို့ လျှောက်တင်သောအခါ ဘုရင်က မှန်ပေသည်။ သင့်အား ငါမယူလျှင် နေရာပေးရမည်။ ထို့ကြောင့် သင်သည် ဤမြစ်ကို အပိုင်စား၍ ဤသောင်ခုံတွင် နေရစ်တော့ဟု မိန့်တော်မူလေသည်။ ထိုသောင်ခုံကို 'မယူခုံ'ဟူ၍လည်းကောင်း၊ မြစ်ကို မယူမြစ်ဟူ၍ လည်းကောင်း၊ မိဖုရားနတ်ကို မယူမြစ်ကို စားရသဖြင့် မယူရှင်မဟူ၍လည်းကောင်း၊ ထိုမြစ်ကမ်းကိုလည်း မယူကမ်းဟူ၍လည်းကောင်း၊ ထိုမြစ်နှင့်ယှဉ်ခါ မြောက်မှတောင်သို့ သွယ်တန်းနေသော တောင်တန်းကိုလည်း မယူတောင်ဟူ၍ လည်းကောင်း၊ ခေါ်စမှတ်ပြာကသည်ဟူသတည်း။

နောက်ကာလ၌ ထိုမယူခုံ၌ရှိနေသော နတ်သားအမိသုံးယောက်အား ပူဇော်ရန် လွယ်ကူစိမ့်သောငှာ ကျွန်းထိပ်၌ မယူရှင်မနတ်ရုပ်၊ သားရဲပန်ဇင်းနတ်ရုပ်နှင့် သားရဲအောင်ဒိုင်နတ်ရုပ်များကို ထုလုပ်ထားကြလေသည်။ မြစ်ကြောင်းခရီးသွား ကြသော ခရီးသည်များသည် ထိုနတ်ဂူဦးအား အမြဲပူဇော်ကြရလေသည်။ မယူရှင်မဟုလည်း ယနေ့တိုင်အောင် ခေါ်ဝေါ်ကြ ပေသည်။

ခရီးသွားများ ပူဇော်သက္ကာရ မပြုကြလျှင် လှေသမ္ဗန်များဖြင့် ခရီးမသွားနိုင်အောင် လှိုင်းတံပိုးဆိုးဝါးသည်ဟုဆို ကြသည်။ အလွန်လှိုင်းလေကြမ်းသောမြစ်ဖြစ်၍ ရှေ့ကမယူရှင်မအား မပူဇော်ဘဲ မကူးဝဲကြချေ။ မြစ်ကူးသမျှလူများမှာ အမွေအနှစ်ခွဲဝေပြီးမှ ကူးကြရသည်ဟု ကြားဘူးပါသည်။ အဓိပ္ပါယ်မှာ သေဘက်များသဖြင့် အမွေခွဲထားခဲ့ခြင်းဖြစ်သည်။

အင်္ဂလိပ်တို့ မြန်မာပြည်ကို တိုက်ခိုက်သိမ်းယူလျက် အုပ်ချုပ်ရေးဖွဲ့စည်းပြီး နောက်တစ်နေ့တွင် အင်္ဂလိပ်အရာရှိများ သင်္ဘောငယ်ဖြင့် မယူမြစ်တစ်လျှောက် ခရီးထွက်ခဲ့ကြရ လှိုင်းပြင်းထန်သောကြောင့် မခံမရပ်နိုင်ဘဲ သင်္ဘောကိုလှည့်ကာ ပြန်ဝင်ခဲ့ရလေသည်။ တဖန် နောက်တစ်နေ့ ခရီးထွက်ပြန်ရာ ယခင်နေ့အတိုင်းပင် မသွားနိုင်အောင် လှိုင်းလေပြင်းထန်သဖြင့် ပြန်ဝင်ရပြန်သည်။ ထိုနည်းအတိုင်း ရက်ပေါင်းအတော်ကြာပင် ဖြစ်ပေါ်နေခဲ့ရာမှ ခရီးသွားနိုင်စေရန် ထိုအင်္ဂလိပ်အရာရှိ သည် အချိန်ကာလ ရာသီဥတုနှင့်စပ်၍ သိလိုသဖြင့် ရခိုင်လူကြီးများ ရခိုင်အရာရှိများနှင့်တိုင်ပင်ကြလေသည်။

လူကြီးများက မယူမြစ်ကို အစိုးရသော နတ်ရှိသည်။ ထိုနတ်၏နတ်ထိန်းကိုခေါ်လျှင် ကောင်းမည်ဟု အကြံပေးချက် အရ နတ်ထိန်းအားခေါ်၍ မေးရာ ထိုမယူနတ်ထိန်းက မယူရှင်မအား ပွဲကန္နားဖြင့်ပူဇော်ရမည်ဟု တောင်းသဖြင့် ပွဲပေးရ လေသည်။

တဖန်နတ်ထိန်းက မယ်တော်မယူရှင်မက သားတော်နှစ်ပါးကို ထိန်းမရကြောင်း၊ ရေကစားလွန်းသဖြင့် လှိုင်းလေ ကြီးကြောင်းများ ပြောဆိုသည်ဟုဆိုပြန်သည်။ ထိုသို့ဖြစ်လျှင် မည်သို့ပြုရမည်လဲဟု မေးမြန်းပြန်ရာ ထိုသူတို့အား ဘုရင်က မြစ်ကို အပိုင်စားပေးထားခြင်းကြောင့် ဘုရင့်အမိန့်ဖြင့် ချုပ်ချယ်ထားမှ ဖြစ်နိုင်မည်ဟုဆိုပြန်သည်။ ဤသို့နတ်ထိန်းက ထွက်ဆိုသဖြင့် ဘုရင်ခံက ဘုရင်မကြီး၏ကိုယ်စား အမိန့်တော်ပြန်တမ်းထုတ်ကာ ရဲပန်ဇင်းနှင့် ရဲအောင်ဒိုင်နတ်ရုပ်တို့၏ ခြေနှစ်ဘက်ကို သံခြေချင်းခတ်ထားလိုက်လေသည်။ ထိုနောက်မှစ၍ မြစ်ကြောင်းခရီးသွားနိုင်လေသည်ဟူ၍ ကြားဘူးပါသည်။

မယူကမ်းသားတို့သည် မယူရှင်မနှင့်သားတော်နှစ်ပါးတို့ကို အလွန်ကြောက်ရွံ့ရှိသေကြလေသည်။ ထိုကျွန်း၌ အ လုပ်လုပ်သောသူများနှင့် ကျွန်းအနီးမှ ဖြတ်သန်းသွားသူများတို့ အမြဲလိုပင် ပူဇော်ပသကြရလေသည်။

ထို့ကြောင့်မယူခရိုင်ဟုခေါ်သော နယ်မြေတည်ရာ၊ ကျွန်းဆွယ်၊ မြစ်၊ တောင်မှစ၍ အားလုံးသည် မေယူမဟုတ် 'မယူ'ဖြစ်ကြောင်း၊ မယူဟူသောဝေါဟာရသည် ယနေ့တိုင် ရခိုင်ပြည်သူ ပြည်သားတို့ နှုတ်မှပြောဆိုခေါ်ဝေါ်နေကြသော စကားလုံးဖြစ်ပေသည်။ 'မေယူ'ကား အရာရှိပိုင်းတွင် မျှသာသုံးသော ဝေါဟာရဖြစ်သည်။ ထို့ကြောင့် ကျွန်ုပ်သည် (မေယူ) အစား (မယူ)ဟူ၍သာ ရေးသားလိုပါသည်။ ရခိုင်လူများစုမှာ မယူဟုရေးမှ နားလည်လွယ်မည်ဖြစ်ပါသည်။

ယခင်မေယူမြေမှာ မယူမြစ်ကိုသာ အခြေထား၍ မယူကမ်း၊ မယူကျွန်းဆွယ်ကိုသာ လူတို့သတ်မှတ်ခေါ်ဆိုကြလေ သည်။ ယခု ခွဲထားသော မေယူခရိုင်တစ်ခုလုံး မပါဝင်ချေ။

ကျွန်ုပ်ရေးလတ္တံ့သော မေယူမြေကား (ဝါ) မယူမြေကား ယခင်လူတို့သတ်မှတ်ထားသော နယ်မြေထက်ကျယ်ဝန် လေသည်။

ယခင်မယူကမ်းကို သိနိုင်ရန် ပြပေအံ့။ ဘူးသီးတောင်မြို့နယ် ဝါးရကျွန်းရွာအောက်ရှိ ရှမ်းမပေါက်သည် ခွဆုံရွာအနီး မှ မယူမြစ်ထဲသို့ စီးဝင်ခဲ့လေသည်။ သို့သော် ရှမ်းမပေါက်၏ ကောက်ကွေ့ရှည်လျားခြင်းကို ဖြတ်လမ်းဖြင့် မယူမြစ်ထဲသို့ဝင် ရန် ကျောက်ဖြူသားသည် ကန်ရွာအနီးမြစ်နှစ်ဘက် နီးစပ်သောနေရာကို တူးဖောက်လိုက်ခြင်းဖြင့် ထိုနေရာမှတပေါက် မယူမြစ်ထဲသို့ ရှမ်းမပေါက် စီးဝင်ရပြန်လေသည်။

ထိုရှမ်းမပေါက်စီးဝင်သည့် ကျောက်ဖြူသားသည် သည်ကံရွာအနီး မြစ်ထိသာ မယုမြစ်ဟုခေါ်၍ အထက်ပိုင်းကို ကုလားပန်ဒင်းမြစ်ဟုခေါ်လေသည်။

ထို့ကြောင့်မယုကမ်းမှာ ထိုနေရာအောက်ပိုင်းဖြစ်သော မယုကမ်းခြေနယ်မြေများသာ ဖြစ်ခဲ့လေသည်။

ယခုမယုကမ်းနှင့် မယုမြေ(မေယုမြေ) ကား မေယုခရိုင်တစ်ခုလုံးနှင့် သက်ဆိုင်လေသည်။ ယခင် မယုကမ်းခြေ မယုမြေထက် ကျယ်ဝန်းလေသည်။

မေယုခရိုင်

၁၉၆၁-ခုနှစ်၊ ဇူလိုင်လ (၄)ရက်နေ့မှစ၍ နယ်ခြားခရိုင်အဖြစ် အုပ်ချုပ်ရေးဖွဲ့စည်းချမှတ်ခါ ဘူးသီးတောင်နှင့် မောင်တောမြို့နယ်များကို စစ်တွေခရိုင်မှခွဲထုတ်ခဲ့လေသည်။ မေယုနယ်ခြားခရိုင်ဟု ခေါ်တွင်စေခဲ့လေသည်။ ထိုမြို့နယ်နှစ်ခုလုံး အပါအဝင်ဖြစ်သော မေယုမြေသည် ယခင်မေယု(ဝါ) မယုမြေထက်ပိုမို ကျယ်ဝန်းလာခဲ့ပေသည်။

ထို့ကြောင့်အမည်အားဖြင့် ဘယ်လိုခေါ်ခေါ် ဒေသအားဖြင့် ဘယ်လိုပင်ရှိနေရှိနေ ယခုစာစောင်တွင် ပါဝင်သော မေယုမြေတည်းဟူသော မယုမြေသည် ယခင်မေယုနယ်ခြားခရိုင်တစ်ခုလုံးနှင့် သက်ဆိုင်ပါသည်။

ဘူးသီးတောင် မောင်တောမြို့နယ်ပါဝင်သော ဤခရိုင်ကို မယုတောင်တန်းခွဲ၍ မယုမြေဟုခေါ်နိုင်ပါသဖြင့် မယုသို့မဟုတ် မေယုခရိုင်ဟု ပညတ်ခဲ့သည်မှာလည်း မမှားပေ။

ပြဆိုလတ္တံ့သော (မေယု)မယုနယ်မြေသည် တနည်းကား မေယုခရိုင်သည် အရှေ့ဘက်၌သာ ပြည်ထောင်စုမြန်မာနိုင်ငံတော်ရှိ၍ အနောက်ဘက်နှင့်မြောက်ဘက်မှာ ပါကစ္စတန်ပြည်(ယခု ဘင်္ဂလားဒေ့ခ်)ပိုင်းရံရှိနေပြီးလျှင် တောင်ဘက်၌ ဘင်္ဂလားအော်ရှိရာ နိုင်ငံခြားအန္တရာယ်အမျိုးမျိုးမှ လွတ်ကင်းသောနယ်မြေမဟုတ်ခဲ့ချေ။ အရှေ့ပါကစ္စတန်မှ မွတ်ဆလင်များမှာ ဤနယ်မြေရှိ မွတ်ဆလင်များနှင့် မည်သို့ရှိ၍မည်မျှ ချယ်လှယ်နိုင်ခဲ့သည်ကို နိဒါန်း၌ အမြွက်ပြခဲ့ပြီ။

နယ်နိမိတ်အနေအထားအရ အန္တရာယ်မျိုးစုံဝင်နိုင်သည်ကို တွေ့မြင်နိုင်ပါသည်။ အန္တရာယ်လည်း ဖြစ်ခဲ့ပြီ ဖြစ်ဆဲများကို နောက်အခန်းများ၌ တွေ့မြင်နိုင်ပါသည်။

အခန်း ၂

နတ်သင်္ဘောပေါ်တွင်

ကျွန်ုပ်၏ဘဝမှာ တောသားလယ်သမားတစ်ဦး ဖြစ်လင့်ကစား မိမိရရှိမည့်အမွေအနှစ်ကို ဦးရီးက မတရားသုံးစား ပစ်ခြင်းကြောင့် ယစ်မျိုးအရာရှိလုပ်၍ တဖန်ရဲအရာရှိအဖြစ် ထမ်းဆောင်နေခဲ့လေသည်။

ကျွန်ုပ်၏ဘဝအား ရသေ့တောင်မှ ဘူသီးတောင်ရဲဌာနသို့ ရွှေ့ပြောင်းရန်အမိန့်အရ ဘူးသီးတောင်သို့ ရွှေ့ပြောင်းလာခဲ့ရလေသည်။ ၁၉၀၅ခု အောက်တိုဘာလအတွင်း တနေ့သ၌ ကျွန်ုပ်တို့ မိသားစုတို့သည် ‘နတ်’မီးသင်္ဘောပေါ် တွင် ရှိကြလေသည်။ ထိုသင်္ဘောသည် စစ်တွေမြို့မှ မယူမြစ်ကြောင်းနှင့် အထက်ပိုင်းဖြစ်သော ကုလားပန်ဇင်းမြစ်ကို ဆန်တက် နိုင်ခဲ့လျက် ဘူးသီးတောင်တွင် ညအိပ်လေသည်။ နောက်တစ်နေ့ ဘူးသီးတောင်မှ စစ်တွေသို့ ထိုခရီးဖြင့် စုံဆင်းလာခဲ့ရလေ သည်။

ကျွန်ုပ်တို့မိသားစုမှာ ကျွန်ုပ်၏ကျေးဇူးရှင် ဘခင်ကြီးနှင့် မိခင်၊ ကျွန်ုပ်၏ညီမတစ်ယောက်နှင့် ကျွန်ုပ်၏ညီအငယ်ဆုံး တို့ ပါဝင်လေသည်။ ကျွန်ုပ်၏အသက်မှာ ထိုစဉ်တွင် ခုနှစ်နှစ်သာ ရှိနေလေသည်။

သင်္ဘောငယ်သည် ရသေ့တောင်ချောင်းမှ ကျွန်ုပ်တို့ကို တင်ဆောင်ကာ ထွက်ခဲ့လေပြီ။ ကျွန်ုပ်သည် ကျယ်ပြန့်သော မယူမြစ်ရေပြင်ကို တစ်မိမိမိမိကြည့်ကာ လက်ဝဲလက်ယာကမ်းခြေများကိုလည်း သတိမလွတ် ကြည့်ရှုလိုက်ပါလာခဲ့လေ၏။ ခရီးတစ်နာရီခန့်တွင် မင်းကျွန်းသို့ ရောက်ခဲ့သည်။ မင်းကျွန်းနှင့် မယူကမ်းကြား မြစ်ကြောင်းမှ ခုတ်မောင်းခဲ့ရာ စဖိုကျွန်းရွာသို့ ရောက်ခဲ့သည်။ ထိုစဖိုကျွန်းရွာ(ယခု ပြင်ရှည်)သည် အလွန်စည်ကားသော ရွာကြီးတစ်ရွာဖြစ်သည်။ အုတ်သွတ်တို့ဖြင့် ဆောက်လုပ်ထားသော သိမ် တိုက်ကျောင်းများနှင့် အိမ်ကြီးယာကြီးများပြည့်သော လူချမ်းသာ ရခိုင်ရွာကြီးတစ်ရွာဖြစ်ကြောင်း ကျွန်ုပ်၏မိခင်ပြောပြ၍ သိရသည်။ မျက်မြင်ဖြင့်လည်း သပ်ယပ်ခမ်းနားသော ကျောင်းကန် သိမ် ပုထိုး အိမ်ကြီးယာသာများက သက်သေပြနေလေသည်။ ဤရွာကား မယူကမ်း၏ စည်ကားသောရွာကြီးများအနက် တစ်ရွာမျှသာ။ ရွာ၏ပတ်ဝန်းကျင်တွင် ရခိုင်ရွာကြီးများစွာရှိသေးကြောင်း သိရပြန်လေသည်။ ယခုစေတီပြင်မြို့နယ်ခွဲတည်ရာ စေတီပြင်မြို့သည်လည်း ယခင်ကျောင်း တောင်ဟုခေါ်သော စဖိုကျွန်းအနီး ရွာကြီးတစ်ရွာဖြစ်ပေသည်။ ထိုတစ်ခွင်၌ ကုလားရွာဟူ၍ မကြားမမြင်ဘူးဟု မိခင်ဆို၏။

စဖိုကျွန်းမြောက်ဖက်၌ ကံပြင်ရွာ ထိုမှသွားလျှင် လက်ျာဘက်၌ ဗြိန်းတောရွာတို့ တည်ရှိကြ၍ အမည်ကြားရုံဖြင့် ရခိုင်ရွာဖြစ်ကြောင်း ကျွန်ုပ်သိနေ၏။ ကျွန်ုပ်မှာ ထိုအရွယ်တွင် ကုလားဟူ၍လည်းကောင်း၊ အင်္ဂလိပ်ဟူ၍လည်းကောင်း၊ ခွဲခြားသိနိုင်သောအရွယ်ဖြစ်လျက် ကုလားဟူသောဝေါဟာရကို မသိခဲ့ချေ။

ထိုရွာတို့မှာလည်း လူချမ်းသာပေါသော ထင်ရှားသည့်ရွာကြီးများ ဖြစ်ကြလေသည်။ ကျွန်ုပ်၏မိခင်ကား ဗဟုသုတရှိ သူနှင့် စိတ်ရှည်သူတစ်ဦးဖြစ်၍ ကျွန်ုပ်မေးသမျှဖြေ၏။ သင်္ဘောလမ်းတစ်လျှောက်၌တွေ့ရသော သမီးလှ၊ အိုးဖောက်- အိုးဖောက်ရွာ သစ်ခွဆုံ၊ ကျွဲခြံမော်၊ ညောင်ချောင်းများမှာ မြစ်ကမ်းခြေရွာများဖြစ်ကြလျက် ကျွဲခြံမော်မှတစ်ပါး ရွာကြီးချည်း ဖြစ်ကြလေသည်။ ညောင်ချောင်း၏ပတ်ဝန်းကျင်၌ ဘုရားပြင်အောင် ပဒိုးတန်း၊ တောင်မော်တို့ကို သင်္ဘောပေါ်မှ မြင်တွေ့နိုင်ကြပေသည်။ ကျွန်ုပ်၏မိခင်က ထိုရွာများမှာ ရခိုင်ရွာများဖြစ်ကြောင်း ပြောပြပါသည်။ ကျွန်ုပ်မှာလည်း စကားများ သူ အမေးအစမ်းများလွန်းသူဖြစ်၍ မြင်သမျှကိုမေး၏။ တလမ်းလုံးစကားပြောလာကြ၏။ ကျွန်ုပ်၏နိဒါန်းတွင် ပြခဲ့သော ရိုဟင်ဂျာဟူ၍ကား မကြားခဲ့ရ။ ရိုဟင်ဂျာရွာလည်း မတွေ့ခဲ့ရ။ အမည်အားဖြင့်လည်း ရခိုင်ရွာဟူ၍ ထင်ရှားနေတော့သည်။

ခွဆုံရွာတွင်မူကား ကုလားအနည်းငယ်ရှိကြောင်း မိခင်ပြော၏။ ကျွန်ုပ်က ကုလားဆိုသည့်အဓိပ္ပါယ်ကို မေးရာ ကျွန်ုပ်တို့ လူမျိုးမဟုတ်။ ရသေ့တောင်တွင်နေစဉ် အမဲသားလာပေးသူ အနုလာ၊ ရေရောင်းသော ဘီစတီ၊ ပဲလှော်ရောင်းသော စာနာပူတို့မှာ ကုလားဖြစ်ကြောင်းပြောမှ အနည်းငယ်သဘောပေါက်လာပေသည်။ ကျွန်ုပ်က ရခိုင်ဆိုသည်မှာ ကျွန်ုပ်တို့ ဆွေမျိုးများလား ကျွန်ုပ်တို့လည်း ရခိုင်မဟုတ်ပါလားဟု မိခင်အားမေးရာ ကျွန်ုပ်တို့မှာ ရခိုင်ဖြစ်၍ ရခိုင်မှန်လျှင် ဆွေမျိုးပင်ဖြစ် သည်ဟု ရယ်၍ ပြောလေသည်။ မိခင်၏စေတနာမှာ ကျွန်ုပ်အား မိမိအမျိုးသားများအပေါ် ချင်ခင်ကြင်နာစိတ် ဖြစ်ပေါ်စေမည့် မျိုးစေ့ကို ချပေးလိုက်ခြင်းပင်။ ထိုအချိန်မှစ၍ ကျွန်ုပ်မှာ ရခိုင်ဆိုလျှင် ဆွေမျိုးချည်းဖြစ်၍ ရခိုင်ကလေးများနှင့် ချစ်ချစ်ခင်ခင်ကစားလို၍ ရခိုင်ကြီးများအား လေးစားလာခဲ့လေသည်။ လူကြီးလူငယ်အားလုံးက ကျွန်ုပ်အား ခင်မင်ကြ၏။ မိခင်ကား စာပေကောင်းစွာမတတ်သော်လည်း မွန်မြတ်သောနုလုံးသားနှင့်ပြည့်စုံ၍ အမျိုးဘာသာနှင့်တိုင်းပြည်ကို ချစ်မြတ်နိုး ၏။ လွတ်လပ်လို၏။ လက်ဦးဆရာဖြစ်သည့် အလားလျော်စွာ ကျွန်ုပ်မေးသမျှကိုသတိထားဖြေရှင်းပြောပြလေ့ရှိ၏။ ဘခင်က ပြောသင့်သလောက်သာပြော၍ ရံခါ စိတ်တိုတတ်လေသည်။ ဘခင်အားကြောက်သဖြင့်လည်း မမေးဝံ့လော။ ခွဆုံရွာမှ လွန်လာသော်လည်း မယူမြစ်သာ ဖြစ်နေသေး၏။ ညောင်ချောင်းလွန်၍ ယခု ဖြတ်လမ်းပြုထားသော ရှမ်းမပေါက်အနီး လက်ဝဲဘက်သို့ ကွေ့သွားသည့်နေရာမှစ၍ မယူမြစ်မဟုတ်တော့ဘဲ ကုလားပန်ဇင်းမြစ်ဟုသာ ခေါ်လေတော့သည်။

ညောင်ချောင်းအထက်ရှိ ရှမ်းမပေါက်မှာ ထိုစဉ်က မရှိသေး။ တဖန်ကုလားပန်ဇင်းမြစ်ကြောင်း ဆန်တက်ရပြန်လေသည်။

ကျွန်ုပ်မှာ ခွဆုံမှစ၍ ‘ကုလား’ဟူသော ဝေါဟာရတစ်လုံး ဗဟုသုတအဖြစ် မှတ်သားခဲ့ရလေသည်။

တဖြည်းဖြည်းဆန်တက်လာရာ ဖရုံချောင်း၊ ငှက်ပျောချောင်း၊ ဂူတာပြင်၊ စိမ်းညင်းပြား၊ ဖိုခေါင်ချောင်း၊ ကံပြင်ရွာတို့ကို တွေ့ရပြန်သည်။ ထိုရွာများအနက်၊ ဂူတာပြင်တွင် ကုလားအနည်းငယ်ရှိ၍ စိမ်းညင်းပြားဈေးအနီးတွင် ကုလားအနည်းငယ်ရှိကြောင်း သိရပြန်သည်။ ရွာတွင်း၌လုံးဝမရှိချေ။ ဈေးနေ့တွင် ဈေးနားရောင်းရန် ရှိနေကြသူများသာ၊ တဖန် ဦးကျော်ရွာ၊ လိုင်ရှည်ပြင်၊ ဆေးအိုးကျ၊ ဝါးထုကျွန်း၊ ဒိုးတန်း၊ ကြိမ်ချောင်းရွာများကို တွေ့ရပါသည်။ အားလုံးမှာ ရခိုင်ရွာချည်းဖြစ်၍ ရိုဟင်ဂျာရွာ မတွေ့ခဲ့ရပေ။ ‘ရိုဟင်ဂျာ’ဟူသော ဝေါဟာရမှာ ထိုစဉ် ပဋိသန္ဓေပင် မရှိသေးချေ။ ကျွန်ုပ်မှာ ထိုရွာများပတ်ဝန်းကျင်တွင် ပြန်ပြူးစိမ်းလန်းသည့် လယ်ကွင်းကြီးများမှာ မိမိတို့ဆွေမျိုးပိုင်ဖြစ်၍ မြင်ရသောစပါးမှာ မိမိတို့ဆွေမျိုး၏စပါးသာဖြစ်သဖြင့် တစ်စုံစီမိမိကြည့်ရှုကာ ပီတိဖြစ်မိ၏။ ကုလားပန်ဇင်းမြစ်ကြောင်း ရောက်လာရာ ကျွန်ုပ်၏မိခင်၏ ဒေသန္တရဗဟုသုတမှာ မမှီတော့သောကြောင့် ဘခင်အား မေးမြန်းယူရ၏။ ကျွန်ုပ်၏ဘခင်ကား ထိုဒေသမှာလည်း သူစိမ်းမဟုတ်ပေ။ ယခင် ယစ်မျိုးအရာရှိလုပ်စက ရောက်ဘူးခဲ့ပြီးဖြစ်၍ နယ်အကြောင်းကို ကောင်းစွာ သိပြီးသူသာ ဖြစ်ပေသည်။

မှတ်ချက်။ ကုလားဟူသော ဝေါဟာရကို ကျွန်ုပ်သုံးနေသည်မှာ ၁၉၀၅ခုနှစ်က အကြောင်းကို ရေးနေခြင်းဖြစ်၍ ထိုခေတ်၏အသုံးအနှုန်းအတိုင်း ရေးသားဖော်ပြရပေသည်။ ကံအားလျော်စွာ သုံးစွဲလာသော အပြောင်းအလဲများကို ထိုခေတ်ရောက်မှဖော်ပြမည်ဖြစ်၍ သည်းခံဖတ်ရှုကြစေလိုသည်။

ဝါးရကျွန်း၏အရှေ့ဘက် လယ်ကွင်းကြီးခြားနေသောရွာမှာ သင်္ဃေတောရွာဖြစ်သည်။ ထိုရွာများတွင်လည်း ကုလားမရှိကြောင်း ဘခင်၏ဖြေရှင်းချက်အရ သိရပါသည်။

သို့ရာတွင် ဝါးရကျွန်းအနီး ဒိုးတန်းရွာတွင်မူကား ရခိုင်ပါးစပြုနေပြီ၊ ကုလားများ ဝင်ရောက်နေထိုင်ကြပြီဟု သိရပါသည်။ ဝါးရကျွန်းနှင့် မျက်နှာချင်းဆိုင်မြစ်တစ်ဘက်၌(ကုလားပန်ဇင်းမြစ်၏အနောက်ဘက် ကမ်းခြေ၌ သပိတ်တောင်ရွာကို သင်္ဘောပေါ်မှ ကောင်းစွာမြင်ရ၏။ အလွန်စည်ကား၍ လူချမ်းသာပေါသော အိမ်ခြေ ၂၀၀ခန့် ရှိသည့်ရွာကြီးတစ်ရွာဖြစ်ကြောင်း သိခဲ့ရပြန်သည်။ ကုလားရွာဟူ၍ အနီးအနားတွင် မရှိကြောင်း ပြောပြသဖြင့် ကျွန်ုပ်မှတ်သားမိသည်။ ဘူးသီးတောင်မြို့ထက် စည်ကားသော ရွာကြီးတစ်ရွာဖြစ်သည်ဆို၏။ ထိုအချိန်တွင် ဘူးသီးတောင်မှာ မြို့ဟူ၍ အမည်မျှသာ ရှိသေး၏။ အိမ်ခြေ ၁၀၀မပြည့်သေးချေ။ ထိုရွာများသည် ဘူးသီးတောင်တွင် မြို့မဖြစ်မီကာလကပင် ရသေ့တောင် စစ်တွေမြို့များနှင့် ဆက်ဆံနေကြသောကြောင့် ဘူးသီးတောင်ထက် တိုးတက်နေကြလေသည်။

ကျွန်ုပ်တို့ စီးလာသောသင်္ဘောငယ်သည် တရွေ့ရွေ့ဆန်တက်လာပြန်ရာ မြစ်၏အရှေ့ဘက်ကမ်းခြေတွင် သပိတ်တောင်နှင့်မျက်စောင်းထိုးရှိနေသော သိန်ထောင်ရွာကို မြင်၏။ သိန်ထောင်ရွာသည်လည်း ရခိုင်ရွာဖြစ်၏။ စာဖတ်သူများလည်း ရွာအမည်ကို သိနိုင်ပေသည်။ သို့သော် အလျားလိုက်ကမ်းခြေတွင် ဆောက်ထားသောအိမ်များမှာ ရခိုင်အိမ်များဖြစ်၍ အရှေ့ဘက်တွင်ကား ကုလားဝင်စပြုနေပြီ။ ရိုဟင်ဂျာကား မဟုတ်ပေ။ ထိုသိမ်ထောင်၏အတွင်းဘက်၊ အတွင်းငှက်သေရွာ၊ ပြင်ငှက်သေရွာ၊ ကျောက်ဆိပ်ရွာ၊ ပျံပင်ရင်းရွာများမှာ အားလုံးရခိုင်ရွာများချည်း ဖြစ်ကြပေသည်။ ငှက်သေသူကြီး ဦးစံထွန်းမှာ ဘူးသီးတောင်တွင် လွန်ခဲ့သည့်နှစ်ပေါင်း ၂၀ကျော်က ကျွန်ုပ်၏မျက်စေ့အောက်တွင် ကွယ်လွန်ခဲ့လေသည်။

ကျွန်ုပ်၏ဘခင်က ဆက်လက်ပြောပြသည်မှာ ၎င်းရွာများ၏အရှေ့တောင်ဘက်တွင် ရှိကြသောပျာရေ၊ ကြာညိုပြင်၊ ကင်းတောင်စသောရွာများသည် စိုင်းတင်ချောင်း၏ လက်ျာဘက်ကမ်းတွင် ရှိကြ၍ သရက်ပြင်၊ ဖုံညိုလိပ်စသောရွာများမှာ လက်ဝဲဘက်ကမ်းတွင် ရှိကြကြောင်း၊ ဖုံညိုလိပ်ရွာမှာ ကုလားအိမ်ခြေ ၂၀ခန့်ရှိသော်လည်း ရခိုင်အိမ်ခြေ ၂၀၀ကျော်ရှိ၍ လူချမ်းသာများ ရှိနေသောရွာဖြစ်ကြောင်း၊ ဘူးသီးတောင်ရောက်သူတိုင်းက ဘုံ ၃၂ဘုံရှိကြောင်း၊ တဘုံမှာ ဖုံညိုလိပ်ဖြစ်၍ နတ်ပြည်ခြောက်ထပ်တွင် တစ်ထပ်ပိုထည့်သွင်းထားသောရွာဖြစ်ကြောင်း၊ ဖုံညိုလိပ်သို့ ရောက်သူမှာ ပြန်ချင်စိတ်မရှိကြောင်း စည်ကား၍ ပျော်မွေ့ဖွယ်ရာဖြစ်ကြောင်းများကို ရှင်းလင်းပြသလေသည်။ သို့ရာတွင် ကျွန်ုပ်ကား ငယ်စဉ်ကရောက်ဖူးပြီး တဖန် နိုင်ငံရေးသမားဘဝတွင် ရောက်ဘူးရာမည်သို့ပျော်ရမှန်း မသိရသောကြောင့် ပျော်ခဲ့ခြင်းမရှိချေ။ ထို့ကြောင့် ပျော်မွေ့ဖွယ်ရာကို မြင်ကာချဲ့ထွင် မပြောတော့ပြီ။

ဤကား ကျွန်ုပ်၏ဘခင်ကား ရှင်းလင်းပြသောအခြေအနေဖြစ်၏။ ကျွန်ုပ်၏မိခင်မှတစ်ဆင့် မေး၍ သိရခြင်းဖြစ်၏။ ကျွန်ုပ်၏ဘခင်မှာ ဖွဲ့ဖွဲ့နွဲ့နွဲ့ပြောလိုစိတ်မရှိ၊ စိတ်တို၏။ သို့သော် ထူးထူးခြားခြား အကြောင်းအရာတစ်ခုနှင့် ကြုံလျှင် ချက်ချင်း ရေးမှတ်ထားတတ်ပေသည်။ မိမိ၏မှတ်တမ်းစာအုပ်နှင့် အစိုးရဒိုင်ယာရီကို တရိုတသေထားတတ်သည်။ ကျွန်ုပ်၏ဘခင်ကား ပျော်ပျော်ပါးပါး ပေါ့ပေါ့ဆဆနေတတ်သူဟု အများကယူဆသလောက် ကျွန်ုပ်တို့အား အရွယ်အလိုက် လေးလေးနက်နက်ဆုံးမခြင်း၊ သတိပေးခြင်း၊ နောက်ကြောင်းပြန်ပြောခြင်းရှိ၏။ အလွန်သတိကောင်း၍ ရဲရင့်သောသူဖြစ်သည်။

သိန်တောင်ရွာကို ကျော်လွန်လာသောသင်္ဘောငယ်သည် မြစ်၏အနောက်ဘက်တွင် ကင်းချောင်းရွာနှင့် သပေါ

ချောင်းရွာများကို မြင်ရပြန်၏။ ရွာများမှာလည်း အမည်၊ အိမ်ပုံစံများနှင့် ရွာ၏အနေအထားကပင် သက်သေထူထပ်ကျက်ရှိပြီဖြစ်၍ ရခိုင်ရွာများဖြစ်ကြောင်းသိရသည်။ အရှေ့ဘက်ကမ်းတွင် ဦးလှဖေရွာနှင့် ရွက်ညှိုးတောင်ရွာများရှိ၍ မျက်နှာချင်းဆိုင် တစ်ဘက်ကမ်းတွင် အုန်းတစ်ပင်ရွာရှိသည်။ ထိုရွာတို့ကား ကုလားအိမ်ကင်းရှင်းသော ရွာများဖြစ်ပေသည်။

နေလည်းဝင်လာသဖြင့် မှောင်စပြုနေရာ များစွာစိတ်မဝင်စားတော့ပြီဖြစ်၍ ဆိတ်ဆိတ်နေ၏။ ဘခင်ကသာ ကျွန်ုပ်၏ မိခင်အား လက်ဝဲဘက်ကွေ့လိုက်သည် ချက်ချင်းတွေ့သောရွာကို ဤကားကွန်တိုင်ရွာ၊ ဇီးပင်တောင်ရွာ တဖန် ဤရွာကား (၁) ငါးပြီးရှားပြင်ရွာဟု အစဉ်အတိုင်းပြောပြ၏။ ဤကွန်တိုင်ရွာမှ ဆက်လက်ပြောပြသော ရွာများမှာတစ်ရွာနှင့်တစ်ရွာ တဖာလုံ နှစ်ဖာလုံမျှသာ ကွာဝေးကြသည်။ နောက်ဆုံး နှစ်ဖာလုံခန့်သွားမိလျှင် လက်ဝဲကမ်းတွင် ဘူးသီးတောင်နှင့်တည့်တည့် နန်းရာကုန်းရွာကို မြင်ရပြီးနောက် လက်ျာဘက်ကမ်း သင်္ဘောဆိပ်တံတားမှ ကျွန်ုပ်တို့မိသားစု တက်ကြရလေသည်။ ကျွန်ုပ်တို့ မှာ ထိုနေ့မှစ၍ ဘူးသီးတောင်သားများအဖြစ် ခံယူလိုက်ကြသကဲ့သို့ ယနေ့တိုင် ကျွန်ုပ်တစ်ဦးတည်း ကျန်ရှိနေသေးသည်။

မိဘနှစ်ပါးနှင့် နှမနှစ်ယောက်မှာ ကွယ်လွန်ကြလေပြီ။ ယနေ့ ကျွန်ုပ်၏စိတ်တွင်ဖြစ်နေသည်မှာ မိဘဟူသော မိမိထံက အကြီးနှစ်ဦးလည်း ကွယ်လွန်လျက် နှမနှင့်ညီငယ် မိမိထက်အငယ် နှစ်ဦးလည်း ကွယ်လွန်လျက် အလယ်တွင် ကျွန်ုပ်သည် ဤဘူးသီးတောင်တွင် ကျန်နေခြင်းမှာ ဤစာစောင်ကို ရေးရန်တာဝန်ချမှတ်၍ ထားခဲ့ခြင်းလေလော၊ ဟုပင်ဖြစ် ပါသည်။ ထိုစဉ်က အစိုးရအမှုထမ်းမိသားစုအဖြစ် ရွှေ့ပြောင်းစေခဲ့လေသော်လည်း ကျွန်ုပ်တို့မိသားစုကား ၁၉၀၅ခုနှစ်မှ ယနေ့တိုင် ဘယ်နေရာကိုမျှ ရွှေ့ပြောင်းခြင်းမရှိပဲ ဘူးသီးတောင်တွင်သာ နေထိုင်လျက် ဘူးသီးတောင်သားအဖြစ် ခံယူခဲ့ကြ လေပြီ။ ကျွန်ုပ်၏ဘခင်မှာ တိုးတက်ပေးသောဘယ်ရာထူးကိုမျှ လက်မခံဘဲ ဘူးသီးတောင်တွင်သာ နေလိုခြင်းတရပ်၊ စိုင်းတင်တစ်နယ်လုံးကို တစ်ဦးတည်းထိန်းသိမ်းနိုင်ခြင်းတစ်ရပ်ကြောင့် ရွှေ့ပြောင်းခြင်းမပြုဘဲထားလျက် အမှုထမ်းသက် ၂၈နှစ်တွင် အငြိမ်းစားယူခါ လယ်သမားသားပြီပြီ မိမိဝယ်ယူထားသော လယ်ကလေးတကာနှင့် သာယာနေသူဖြစ်သည်။ ယနေ့ ကျွန်ုပ်တို့ ဘူးသီးတောင်သားအဖြစ် ခံယူသည်မှာ ၆၇နှစ်ရှိခဲ့ပြီ။ ဤ၆၇နှစ်အတွင်း မေယူမြေ၏အရေးကြီးသောဒေသဖြစ် သည့် ဤဒေသ၌ အတွေ့အကြုံဟူသရွေ့ကို ဤစာစောင်နှင့် သက်ဆိုင်သမျှ တင်ပြသွားပါအံ့။

နောက်တစ်နေ့နံနက်

ကျွန်ုပ်တို့ရောက်သောညကုန်လွန်၍ နံနက်လင်းလျှင် ကျွန်ုပ်၏ဘခင်သည် ဈေးခြင်းကိုကိုင်ခါ ကျွန်ုပ်ကိုပါ ခေါ်ယူလျက် ဈေးဝယ်ရန် ထွက်ခဲ့၏။ ဈေးဟူ၍မရှိသေး။ ဘူးသီးတောင် မောင်တောလမ်းမကြီး၏ လမ်းဆုံမြို့လယ်တစ်နေရာ တွင် ငါးအနည်းငယ်နှင့် ဟင်းသီးဟင်းရွက်များ ရောင်းနေသည်ကို တွေ့ရသည်။ ငါးရောင်းသူများမှာ ဟိန္ဒူဇာတ်ညွတ်ငါမျိုး များသာ ဖြစ်ကြလေသည်။ လမ်းတစ်ဘက်တစ်ချက်၌ အိမ်အနည်းငယ်ရှိလေသည်။ ထိုလမ်းသည် သင်္ဘောဆိပ်မှတက် လာသောလမ်းဖြစ်လေသည်။ သင်္ဘောဆိပ်မှတက်လာသောလမ်းတွင် ကုလား (မွတ်ဆလင်)ထမင်းဆိုင်တစ်ဆိုင် မရမာကြီး ခေါ် ဘရူဝါမျိုး ဗုဒ္ဓဘာသာကုလားထမင်းဆိုင်တစ်ဆိုင်ကို ဆိုင်နှင့်တစ်တန်းတည်းပင် မွတ်ဆလင်ကုလား ဟင်းသီးဟင်းရွက် ရောင်းသောဆိုင်တစ်ဆိုင်၊ လမ်းဆုံ၌ ပထမဆုံး သူကြီးလုပ်သွားသော အနော်ရာလီ၏အိမ်ငယ်၊ ထိုအချိန်တွင် ထိုပုဂ္ဂိုလ်မှာ သူကြီးမဖြစ်သေး။ ကွမ်း၊ ကွမ်းသီး၊ ငှက်ပျောသီးများ ရောင်းချနေသည်။ သူသည် လှေကြီး၏ပဲ့ကိုင်ဆလင်တစ်ဦးလည်း ဖြစ်သည်။ ၎င်းအား အမည်ရင်းကို ထုတ်မခေါ်ဘဲ ဆရမ်း(သစ်ရင်း)ဟုသာ ခေါ်ကြလေသည်။ သူ၏ဆိုင်ကလေးကိုလည်း သစ်ရမ်း(ဆရမ်း)ဆိုင်ဟု ခေါ်ကြလေသည်။ သူသည် မွတ်ဆလင်တစ်ဦးဖြစ်သည်။ အနော်ရာလီသည် လိမ္မာပါးနပ်၍ ရခိုင်နှင့် ရခိုင်အရာရှိများထံ အညံ့ခံကာ ပေါင်းသင်းလေသဖြင့် သူ့အား အရာရှိပိုင်းမှ အရေးပေးလေသည်။

တဖန် ဘသာက သမိုင်းလံကြုတ်ကို ထုတ်ဘော်ပြန်သည်မှာ စန္ဒရီဇယနိမ်နင်းပြီးသော သောင်းကြမ်းသူ မွတ်ဆလင် များကို စစ်တွေကျွန်း၊ ရမ်းဗြဲကျွန်း၊ သံတွဲများသို့ပို့သည့်အပြင် ရခိုင်ပြည် အနောက်မြောက်ဒေသ ဘူးသီးတောင်၊ မောင်တော ရသေ့တောင်၊ ကျောက်တော်၊ မင်းပြားတို့သို့ ပို့သေးသည်ဟုဆိုပြန်ခြင်း၊ မည်မျှရယ်စရာကောင်းပါသလဲ။ ဤသည်လည်း ကမန်တစ်စုသာ ရှုဂျာနော့က်လိုက်မဟုတ်၊ ကျန်နေရာတကာ ရှိသမျှသော မွတ်ဆလင်များကို ရှုဂျာနော့က်လိုက်လုပ်ခြင်းဖြစ် ပေသည်။

ဘသာကို မေးပါရစေ။ ဘူးသီးတောင်၊ မောင်တော၊ မင်းပြား၊ ကျောက်တော်၊ ရသေ့တောင်များတွင် ရှေးက မွတ်ဆလင်များနေထိုင်သော ရွာများရှိပါသေးသလား၊ ဘယ်လိုအမည်ပေးသလဲ၊ ဘယ်အချိန်က စသလဲကို သိပါ၏လား။

လောက၌ရေးသမျှကိုယုံလျှင် ကမ္ဘာကြီး ပြိုကွဲသွားစရာမဟုတ်ပါလား။ သမိုင်းပါမောက္ခ၊ သမိုင်းပါရဂူများ သမိုင်း သုတေသီများ လောက၌ ထင်ရှားရှိပါသည်ကို သတိထားသင့်သည်။ ထင်တိုင်းမရေးပါနှင့်ဟု မေတ္တာရပ်ခံချင်ပါသည်။

ဘသာစကားအတိုင်း စန္ဒရီဇယက စစ်တွေအစ တစ်ပြည်လုံးသို့ ရှုဂျာနော့က်လိုက် မွတ်ဆလင်သောင်းကြမ်းသူများကို ပို့လိုက်သည်ထားပါဦး။ ထိုသို့အပို့ခံရသူတို့အထဲတွင် စစ်တကောင်းနွယ်ဝင်ဘွား မွတ်ဆလင်များမပါဟု တထစ်ကျ ကျွန်ုပ်

ဘယ်သမိုင်းကမျှ ဘူသီးတောင်၊ မောင်တော၊ ကျောက်တော်၊ မင်းပြား၊ သံတွဲတို့သို့ ပို့သည်ဟုလည်း မဆိုသည်ကို သတိပြုစေလိုပါသည်။ ဤကိစ္စနှင့်ပတ်သက်၍ ထပ်မံရေးသားရန် မလိုဟုထင်သည်။ ယခင်မောင်သော်စာတမ်းကို ပြေရှင်းရာ၌ စုံစုံလင်လင်ဖော်ပြခဲ့လေပြီ။

မဂိုမုဆင်းသက်လာသော၊ ရခိုင်စကားပြောပြီး၊ ရခိုင်ယဉ်ကျေးမှုကို လက်ခံ၍ ရခိုင်နှင့်ခွဲမရ ရခိုင်ခေါ်ရမည်လောက်ပင် ရှိနေပြီဖြစ်သော ကမန်များကဲ့သို့ စစ်တကောင်းယဉ်ကျေးမှုအပြည့်အဝဖြင့် ရခိုင်စကားနားမလည်၊ ရခိုင်စကားမပြောတတ်၊ ဗမာစကားနှင့်မူးဝေသည်ဖြစ်သော ဤအမျိုးသားတစ်စုအား အတင်းသွတ်သွင်းလျှင် အလွန်ရယ်စရာကောင်းနေလိမ့်မည်။ ကမန်များက လက်ခံပါမည်လားဟူသည်လည်း ပြဿနာတစ်ရပ်ပင်။ စစ်တကောင်းသား ကမန်ဟူ၍ ကမန်တစ်မျိုးမရှိပေ။

မောင်သော်နှင့် ဘဿနုစံဦးလုံးအတွက် ရှုဂျာကိစ္စကို ထပ်မံ၍ အနည်းငယ်ရှင်းပြပါအံ့မည်။ ရှုဂျာသည် ၁၆၆၀ ခုနှစ်တွင် ရခိုင်ပြည်သို့ စစ်တကောင်းဘုရင်ခံမှတစ်ဆင့် ခိုလှုံခွင့်တောင်းခံခဲ့လေသည်။ ရခိုင်ဘုရင်က လိုက်လျောခွင့်ပြုလှူခွင့် ပေးသဖြင့် ပေါ်တူဂီရေယာဉ်နှင့် သူတို့မိသားစုနှင့် နောက်ပါလူများကို ဆောင်ယူခဲ့လေသည်။ နေပြည်တော်ဖြစ်သော မြောက်ဦးမြို့တော်တွင် ယခုမောင်သာကုန်း ယခင် မင်းသားကုန်း၌ နေထိုင်ခွင့်ပြုခဲ့လေသည်။ ကုလားအုပ် ၆စီးသို့မဟုတ် ၈စီးတိုက်ခန့်သော ရွှေငွေကျောက်မျက်ရတနာများပါသည်။ ၈လကြာသော်လည်း ကတိအတိုင်း ရခိုင်ဘုရင်က မကြာမြို့သို့ ပို့မပေး။ သွားရန်သင်္ဘောထုတ်မပေး။ သမီးကိုတောင်းသည်။ ဧကရာဇ်သွေးဖြစ်သောကြောင့် မခံချင်၍ တော်လှန်ရန်ဆုံးဖြတ် သည့်သူမှာ နောက်ပါ ၂၀၀ခန့်ရှိသည်။ မြို့ပေါ်ရှိ မဟာမေဒင်ဘာသာဝင်များကို သိမ်းသွင်းနိုင်မည်။ အင်ဒိုချိုင်းနားထီးနန်းကို လူအနည်းငယ်ဖြင့် တော်လှန်နိုင်ခဲ့သည့်နည်းတူ သူ့မှာချက်ကောင်းရှိပေမည်ဟု ဆုံးဖြတ်ကြောင်း စသည်တို့ကို ဟာဘီသမိုင်း တွင် ပြထားပေသည်။

သူ၏နောက်လိုက်မည်မျှရှိသည်ကို စဉ်းစားသင့်ပြီ။ သူ့မှာ စည်းရုံးနိုင်မည့် လူအနည်းငယ်ဖြင့် ချက်ကောင်းတွင် လုပ်ကြံလိုကြောင်း ထင်ရှားနေပြီ။

တဖန် ရခိုင်ဘုရင်နှင့် ရခိုင်လူမျိုးများကို စော်ကားသောစကားများကိုသာ ရေးပြန်သည်။ ရေးပုံမှာ တိုင်းပြေးပြည်ပြေး မင်းသားရှုရှုဂျာ၏ ဘဏ္ဍာမျှလောက်ကို ရခိုင်ဘုရင် မမြင်ဘူးလေဟန် ရေးထားသည်။ ဤအရေးအသားသည် ရခိုင်ဘုရင်နှင့် တကွ တပြည်လုံးကိုစော်ကားရာရောက်သည်။ ဘယ်ရာဇဝင်မှာမျှ ရခိုင်ဘုရင် မမြင်ဘူးဟုမဆို။ ဤမျှလောက်ဘဏ္ဍာကို နိုင်ငံတော်ကြီးတစ်ခုလုံး ယခု အရှေ့ပါကိစ္စတန်ခေါ် ဘင်္ဂါ (၁၂)မြို့ (၀၁) ဘင်္ဂလား ၁၂မြို့ကို အုပ်ချုပ်သောဘုရင်တစ်ပါးက မမြင်ဘူး ဖြစ်နိုင်မည်လား၊ ရခိုင်ဘုရင်အနေဖြင့် ဂရုစိုက်လောက်သော ဘဏ္ဍာမဟုတ်ချေ။

ထိုအချိန်သည် ရခိုင်ဘုရင်တန်ခိုးကြီးနေသောအချိန် ဖြစ်ပေသည်။ နိုင်ငံခြားသားများနှင့်ဆက်သွယ်၍ ကူးသန်း ရောင်းဝယ်မှုဖြင့် ရခိုင်ပြည် ဝပြောသာယာနေသည်။ ဘုရင်မှာလည်း အခြားနိုင်ငံများကို တိုက်ခိုက်သိမ်းယူရာ၌ပါသော အဘိုးမပြတ်နိုင်သည့် ပစ္စည်းများစွာ ရှိပေသည်။ ရခိုင်ဘုရင်၏ကြွယ်ဝပုံကို ပေါ်တူဂီဘုန်းကြီးမန်နရစ် ဖော်ပြခဲ့သော သူ့မျက်စေ့ အမြင်တစ်ခုဖြင့်သာ ရှင်းလင်းပြပါမည်။

မန်နရစ်အား ဘုရင်ကပြသသော ဘဏ္ဍာများအနက် ဟံသာဝတီကို တိုက်ခိုက်စဉ်က သိမ်းယူခဲ့သော ပတ္တမြား နားငောင်း တရံပင်လျှင် အဘိုးမပြတ်နိုင်ချေ။ အခြားပစ္စည်းအသုံးအဆောင်များစွာ ရှိသေးသည်။ နန်းတွင်း အသုံးအဆောင် အားလုံးကို ရွှေဖြင့်လုပ်ထားသည်။

ရွှေရေးဆောင်အကြောင်း။ (မန်နရစ်အဆို) ရခိုင်ဘုရင်နန်းတော်ရှိ ရွှေရေးဆောင်မှာငယ်သောအဆောင်မဟုတ်။ ထိုမှကျယ်ဝန်းသောအခန်းကို ရွှေအပြားပြု၍ ကပ်ထားသည်ကို ရွှေရေးဆောင်အတွက် ရွှေမည်မျှကုန်မည် ခန့်မှန်းကြည့်ပါ။ ထို့အပြင် မျက်နှာကြက်တစ်ပြင်လုံးတွင်လည်း ရွှေစက္ကူအတွန်းများ၊ ရွှေသားကိုပုံသွန်း၍ ဖရဲသီး၊ ဘူးသီး၊ ဖရဲသီးများ၊ အနွယ် အပင်အရွက်များ၊ အစုံအလင်ဖြင့်လုပ်ထားသည်ကို မဂိုဘုရင်များ ညီလာခံ၌ စပျစ်နွယ်ကို အလှပြင်သကဲ့သို့ ရွှေဘူးပင်၊ ရွှေဖရုံပင်တို့ဖြင့် အလှပြင်ထားလေသည်။ ထိုအခန်းဆောင်တွင် လူ၏အရွယ်ပမာဏရှိသော ရွှေသားစစ်စစ်ကို လက်နှစ်လုံး ခန့်အထူ သွန်းလုပ်ထားသည့် ရွှေရုပ်ထုနှစ်ရပ်ရှိလေသည်။ ၎င်းရွှေရုပ်တို့၏ ဝတ်စားတန်ဆာတို့တွင် ကြီးပေလှပေဟူသော အဘိုးတန်ကျောက်မျက်ရတနာများ သွင်နှစ်ချယ်ထားကြသည်။ ထိုရွှေရေးဆောင်၏တဘက်က အခန်းထဲရှိ ရွှေစားပွဲပေါ်တွင် ခြူးနွယ်ခြူးပန်းများနှင့် ကျောက်မျက်ရတနာစီချယ်ထားသော ရွှေကြုပ်တစ်လုံးရှိလေသည်။ ထိုကြုပ်တွင် ရတနာနားငောင်း များရှိလေသည်။ ကျွန်ုပ်မှာ (မန်နရစ်)အရှေ့ဘက်တိုင်းပြည်များမှ အဖိုးထိုက် အဖိုးတန် ရတနာအမျိုးမျိုးကို တွေ့ဘူးပေပြီ။ သို့သော်လည်း ကျွန်ုပ်အား ထိုရတနာကြုပ်ကို ဖွင့်လှစ်ပြသောအခါ အရောင်အမျိုးမျိုးထွက်၍ တလက်လက်ဖြစ်နေသော ကျောက်မျက်ရတနာနားငောင်းတို့မှာ မျက်စိကြိမ်းလောက်အောင် တောက်ပနေသဖြင့် ကျွန်ုပ်မှာ စက်ကွင်းမိသောသူသကဲ့သို့

ကြက်သေသေပြီး ခေတ္တဝိုင်နေမိပါသည်။

၎င်းတို့အနက် နားငှောင်းတစ်ရံမှာ အလွန်ကောင်းသောပတ္တမြားကျောက်ကို ထုချွန်ပုံလုပ်ထားသဖြင့် လက်သန်းလောက်ရှည်လျားပြီး အရင်းဘက်က ကြက်တည်စူးလောက် အလုံးရှိပေသည်။ ထိုကဲ့သို့ အဖိုးတန်ကျောက်မျက်ရတနာများအပြင် မင်းမြောက်တန်ဆာတို့မှအပဖြစ်သော ရွှေရေတကောင်း၊ ရွှေမြူတာများစွာတို့တွင်လည်း ကျောက်မျက်ရတနာတို့အပြည့် ရှိသေးသည်။ ဟု ဘုရင်နန်းတော် တစ်ဝတ်တဒေသကို ချီးကျူးရေးထားရာ၌ ဖော်ပြသောရွှေကျောက်မျက်ရတနာများပင် မည်မျှများပြားသည်ကို သိလောက်ပေပြီ။ ဘုရင်နန်းတော်တစ်ခုလုံးနှင့် ဘုရင်ဘဏ္ဍာအားလုံးကို ဖော်ပြရသော် ပြောမကုန်အောင်ရှိမည်ပင်။ ရှုဂျာ၏ကုလားအုပ် ၆စီး၊ ၇စီးဖြင့် ထိုတစ်ဝတ်တဒေသ ရွှေကျောက်မျက်ရတနာများကို တင်ဆောင်နိုင်ပါမည်လော။ လူ၏အရွယ်ပမာဏရှိသော ရွှေရုပ်နှစ်ခုပင်လျှင် ရှုဂျာ၏ဘဏ္ဍာထက် များနေပြီမဟုတ်ပါလား။ ထိုတိုင်ပြေးပြည်ပြေး မင်းသား ရှုဂျာ၏ပြေးရင်းလွှားရင်း ဆောင်ခဲ့သော ဘဏ္ဍာနှင့် နှိုင်းယှဉ်နိုင်ပါသလား။ နှိုင်းယှဉ်သင့်ပါသလား။

မေးပါရစေ၊ ရှုဂျာဘင်္ဂလားပြည်မှ ပြေးလာစဉ် ကုလားအုပ်များ ယူလာပါသလား။ ရွှေငွေကျောက်မျက်ရတနာများကို ကုလားအုပ်ဖြင့် ရခိုင်ပြည်သို့ ဆောင်ယူခဲ့ပါသလား။ မဟုတ်ပါက ကုလားအုပ် ၆စီးမှ ၈စီးတိုက်ဟု ဘဏ္ဍာကို ဘယ်ကဲ့သို့ ခန့်မှန်းနိုင်ပါသနည်း။

ရှုဂျာသည် ဘဏ္ဍာကိုပြိုင်ရန် ရွှေငွေရတနာများဖြင့် လာသည်မဟုတ်။ ရနိုင်သရွေ့ ဘဏ္ဍာများဖြင့် မိမိဆောင်ယူလာနိုင်သော ဘဏ္ဍာကိုယူလျက် အသက်ဘေးလွတ်ရန် ပြေးလာခဲ့ခြင်း ဖြစ်ပေသည်။ ဤကဲ့သို့ ပုဂ္ဂိုလ်တစ်ဦး၏ ဘဏ္ဍာကို ရခိုင်ဘုရင်နှင့် နှိုင်းယှဉ်၍ ဘဏ္ဍာများစွာပါကြောင်း ဖော်ပြခြင်းမှာ ယုတ္တိကင်းသောစကားဖြစ်သည်။ ရေးသားသမိုင်းဆရာများ ရှိပေမည်။ သို့သော် ပုထုဇဉ်ဖြစ်သည့်အားလျော်စွာ မဂိုကို မြောက်ချင်စိတ်ဖြင့် ရခိုင်ကို နှိမ့်ချကာ ရေးသားခြင်းဖြစ်နိုင်သည်။ သို့သော် ရခိုင်ဘုရင်ကို ထိုမျှသောဘဏ္ဍာကို မမြင်ဘူးဟု မည်သူမျှမရေး၊ ဘာသာတစ်ဦးသာလျှင် ရေးသားပေသည်။ ဤစိတ်စေတနာကိုမွေးမြူလျှင် ဘာသာမှာ ဘယ်လို လူစားဖြစ်ကြောင်း လူအပေါင်းဆုံးဖြတ်သွားပေလိမ့်မည်။

သင်တို့တစ်စုသည် ရခိုင်ပြည်သား ခံလိုလျှင် ရခိုင်တစ်မျိုးလုံးကို နှစ်ပေါင်းများစွာက အနိုင်ခံလာသောလူမျိုးဟု မိမိတို့ကိုယ်ကို မြှင့်တင်၍ ရခိုင်တစ်မျိုးလုံးကို နှိမ့်ချထားခြင်းထက် ဆိုးရွားသောစိတ်ဆန္ဒကား ရှိမည်မဟုတ်ချေ။

ရခိုင်လူမျိုးများသည် ဘင်္ဂလားတစ်ဆယ့်နှစ်မြို့အပါအဝင် ဘင်္ဂလားပြည် အရှေ့ပိုင်းကို နှစ်ပေါင်းနှစ်ရာကျော် အုပ်စိုးလာခဲ့ကြသည်ကိုကား သတိရပါလေ၏လား။

ရှုဂျာ၏ဖြစ်ရပ်အမှန်မှာ ဘဏ္ဍာရေးကြောင့်မဟုတ်ဘဲ၊ ရှုဂျာ၏သမီးကို ဘုရင်စန္ဒသူဓမ္မက တောင်းခံရာမပေး ငြင်းဆန်လိုက်ခြင်းသာလျှင် အကြောင်းရင်းဖြစ်ပေသည်။ ဤကိစ္စဖြစ်မီ ရခိုင်ဘုရင်သည် ရှုဂျာနှင့် မိတ်ကောင်းအနေနှင့် မင်းခမ်းမင်းနားမပျက်စေဘဲ ဆက်ဆံခဲ့လေသည်။ သူ့သမီးကို မပေးလိုကြောင်း ခါးခါးသီးသီးငြင်းဆန်ခြင်းကို မှီ၍ ဆက်ဆံမှုကို ဖြတ်တောက်လိုက်ခြင်းပင်ဖြစ်သည်။ မြန်မာနိုင်ငံသုတေသနအသင်း နှစ် ၅၀မြောက် စာစောင်အမှတ် ၂၅ ဒီ၊ ဂျီ၊ အီး၊ ဟောလ်၏ Studies in Dutch Relation with Arakan စာတမ်းကို ဖတ်ကြည့်ပါ။

ရိုဟင်ဂျာ ရာဇဝင်အကျဉ်းချုပ်

၁၉၆၀-ခုနှစ် က ရိုဟင်ဂျာအမျိုးသား ညီညွတ်ရေးအဖွဲ့ချုပ်အမည်ခံ မွတ်ဆလင်အဖွဲ့တစ်ဖွဲ့မှ ရိုဟင်ဂျာရာဇဝင်အကျဉ်းချုပ်ဟု ထုတ်ဝေခဲ့လေသည်။ ကျွန်ုပ်ကောင်းစွာ ဖတ်ကြည့်မိလိုက်သည်။

ထိုရာဇဝင်အမည်ခံ စာစောင်ငယ်၌မည်မျှ ချဲ့ထွင်ရေးသားစေကာမူ အဓိကအကြောင်းရင်းမှာ ယခုလက်ရှိ ဘူးသီးတောင် မောင်တောနယ်များတွင် များစွာနေထိုင်လျက် စစ်တွေခရိုင်ရှိ၊ တခြားမြို့နယ်များသို့လည်း ကူးသွားနေထိုင်ကြသော စစ်တကောင်းယဉ်ကျေးမှုအပြည့်နှင့် စစ်တကောင်းသား စကားပြောနေကြသော မွတ်ဆလင်များသည် ရှေးပဝေသဏီကပင် ရခိုင်ပြည်ရှိ ရိုဟင်ဂျာခေါ် လူတစ်မျိုးဖြစ်ကြောင်း တင်ပြလိုသော စာတမ်းဖြစ်ပေသည်။ ဤလူမျိုးသား (ရိုဟင်ဂျာဟု လူတစ်မျိုးရှိ၍) ရိုဟင်ဂျာလူမျိုးဖြစ်ခဲ့သော် စစ်တကောင်းခရိုင်တစ်ခုလုံးသည် ရိုဟင်ဂျာနယ်မြေနှင့် ၎င်းခရိုင်ရှိ ၎င်းတို့နှင့် လူမျိုးတူ ယဉ်ကျေးမှုတူ စကားတူသော လူမျိုးစုသည် ရိုဟင်ဂျာချည်ဖြစ်နေကြပေလိမ့်မည်ဟု ဆိုနိုင်သည်မဟုတ်ပါလား။

၎င်းတို့စာတမ်းတွင် ဘူးသီးတောင်မြို့နယ်မြေပုံကို ပြထားရာ မြေပုံရှိကျေးရွာများကို မကြာသေးမီက သူတို့ခေါ်ဝေါ်သောအမည်ရှိသည့် ရွာတစ်ရွာ နှစ်ရွာမှတစ်ပါး ကျန်ကျေးရွာအမည်များကို ရှေးဘယ်အစိုးရလည်း အသိအမှတ်မပြုသဖြင့် သူတို့၏ကျေးရွာများ ရှိလေဟန်၊ ဖန်တီးလိုက်ခြင်းမှာ အချိုးနီးဖြစ်နေပါသည်။ ဘာမှယုတ္တိမရှိသော ဤစာတမ်းသည်လည်း မောင်သော်နှင့်ဘသာတို့ ရည်ရွယ်ချက်အတိုင်း နိုင်ငံတော်၏အဆီအနှစ်ကို ခံစားရန် တိုင်းရင်းသားလူမျိုးစုထံတွင် သွတ်သွင်းချင်သောဆန္ဒပြင်းပြသဖြင့် ကြံဖန်ရေးသားနေကြသည်မှာ ထင်ရှားပေသည်။

ကျွန်ုပ်သည် မွတ်ဆလင်များ၏ တရားသဖြင့် ရအပ်သောအခွင့်အရေး အကျိုးစီးပွားပျက်စီးစေလိုသော စေတနာ

မထားသည်ကို တာဝန်ယူပါသည်။ သို့သော် နိုင်ငံတော်သား တစ်ဦးဖြစ်ရန် တိုင်းရင်းသားတစ်ဦးဖြစ်ရန် သမိုင်းစာစောင်ဖြင့် ညှိနှိုင်း၍ ကမ္ဘာပေါ်ရှိ တိုင်းပြည်အရပ်ရပ်တွင် ကျင့်ဆောင်အပ်သော အလေ့အလာ ဓမ္မတာသဘောတရားကိုပါ ထည့်သွင်း ကာ စဉ်းစားလျက် ဥပဒေပြုထားကြရသည်ဖြစ်၍ ဤမည်သော စာတမ်းဆောင်းပါး ရေးသားခြင်းမှာ အကျိုးမရှိ ဥပဒေအကျိုး ဝင်လျှင် နိုင်ငံတော်သား တိုင်းရင်းသား ဖြစ်ပေပြီ။

ဘာသာစသော ခေတ်ပေါ်ပညာတတ်ကလေးတစ်စု သိပြီးဖြစ်သောသမိုင်းအစောင်ချစာစောင်ကို တိုင်းပြည်အုပ်ချုပ်သော ခေါင်းဆောင်ကြီးများ သိပြီးဖတ်ဘူး လေ့လာဘူးပြီး ဖြစ်ပေမည်ကိုလည်း ထည့်သွင်းစဉ်းစားသင့်ပေသည်။ သူတစ်ပါးအား ယာယီလှည့်စားနိုင်ခဲ့သော်လည်း မိမိကိုယ်ကိုမူကား မိမိမလှည့်စားနိုင်ခဲ့ချေ။ မိမိသည် မည်သူဖြစ်၍ မည်မျှသိကျွမ်းသည်၊ မည်သို့ အသိတရားနှင့်ပြည့်စုံသည် မိမိဟောပြောမှုသည် မှန်သည်မမှန်သည်ကို မိမိအသိဆုံးဖြစ်၍ ကျွန်ုပ်တို့ကထုတ်ဖော် ရန်မလိုပေ။

ဤရိုဟင်ဂျာ ရာဇဝင်အကျဉ်းချုပ်ကို ဘယ်ရာဇဝင် ဘယ်သမိုင်းမှ ကောက်နှုတ်ရေးသားသည်ဟု မသိရပါ။ ကျွန်ုပ် လည်း ငယ်စဉ်ကပင် ကျောင်းတွင်သာ သင်ဘူးခဲ့သည်မဟုတ်။ ကျောင်းမှထွက်ပြီးနောက်လည်း သမိုင်းကိုလေ့လာဘူးပါ၏။ ရိုဟင်ဂျာရာဇဝင်ဟူ၍လည်းကောင်း၊ ရိုဟင်ဂျာကဏ္ဍပါသော မြန်မာ့သမိုင်း ရခိုင်သမိုင်း ဘယ်သမိုင်းမျှ မတွေ့ဘူးသည် အမှန်ဖြစ်ပါသည်။

၁၈၇၉ခုနှစ်တွင် မှတ်တမ်းတင်ထားသည်မှာ တရားဝင်အခြေချနေထိုင်ခွင့်ရှိသော ဘင်္ဂလားနယ်မှ ဝင်လာသူ၏ အများဆုံးအရေအတွက်မှာ အိမ်နီးချင်းနိုင်ငံများနှင့် စစ်ဖြစ်ချိန်တွင် ရခိုင်နှင့်ဗမာများ ဘမ်းဆီးယူခဲ့သည့်ကျွန်ုပ်များ၏ အဆက် အနွယ်များသာ ဖြစ်ကြောင်း၊ စစ်တွေဂဏက်တီးယားတွင်ဆိုထားသည်။ သို့ဖြစ်၍ ၎င်းတို့၏ ရိုဟင်ဂျာရာဇဝင်ရေးထားသော ထိပ်ဆုံးမှစာလုံးသေးမှအစပြု၍ ဖြေရှင်းရတော့မည်။

ရိုဟင်ဂျာလူမျိုးတို့သည် အိန္ဒိယသားလည်းမဟုတ်၊ ပါကစ္စတန်သားလည်း မဟုတ်ဟု ဗမာတိုင်းရင်းသားဆာလောင် ၍ ယောင်ယောင်မှားမှား ရေးသားခြင်းဖြစ်ပေသည်။ ဗမာသမိုင်း (မြန်မာရာဇဝင်) အရပ်ရပ်မှာလည်းကောင်း၊ ရခိုင်ပြည် ရာဇဝင်အရပ်ရပ်မှာလည်းကောင်း၊ တိုင်းရင်းသားများကို ဖော်ထုတ်ရာ၌ ဤရိုဟင်ဂျာလူမျိုးကို ကျွန်ုပ်မတွေ့ဖူးသေးချေ။

သို့သော် ရှိသရွေ့မူဆလင်အားလုံးကို ချုံ၍ နိုင်ငံတော်သားမဟုတ်ဟု ကျွန်ုပ်မဆိုလိုပါ။ ဤကိစ္စအတွက် ဥပဒေရှိပြီး ဖြစ်၍ ဘာမျှထိခိုက်စရာမဟုတ်ချေ။

ကျွန်ုပ်ရေးလိုသည်မှာ ရိုဟင်ဂျာဟူသောအမည်ဖြင့် ထင်ရှားသောလူမျိုးတစ်စု ဘယ်အချိန်ကမျှ မရှိခဲ့ဘူးခြင်း နှင့်သာ သက်ဆိုင်ပါသည်။ မွတ်ဆလင်များ ဆင်းသက်လာပုံကို ရေးသားထားသော ကဏ္ဍသည် ရိုဟင်ဂျာဟူသော လူတမျိုး ရခိုင်ပြည် တွင် ရှိဘူးသည်ဟုဖော်ပြရန် ပဌမအာရပ်ကုန်သင်္ဘောပျက်၍ အာရပ်တို့ကို ဝေသာလီသို့ပို့ကြောင်းများကို ဖော်ပြသည်။ နောက်အာရပ်တို့ တိုင်းရင်းသားအမျိုးသမီးများနှင့် ဆက်ဆံကြကြောင်း စသည်ဖြင့် အာရပ်များကို ရခိုင်သို့ ထိုစာတမ်းဖြင့် ဦးစွာပို့ခဲ့သည်။

တဖန် ပထန်များတို့ကို ပို့ပြန်သည်။ ထိုနောက် အာရပ်အနွယ်များနှင့် ပထန်တို့ကို ဆက်ဆံပေါင်းသင်းစေပြန်သည်။ ထိုလူမျိုးမှ ရိုဟင်ဂျာလူမျိုးဖြစ်ပေါ်လာခဲ့သည်ဟု အသင့်အတင့်ဖော်ပြခဲ့သည်။ ကျွန်ုပ်တစ်သက်တွင် ဤအမျိုးသားတစ်စုကဲ့သို့ မိမိတို့အနွယ်ကို စော်ကားလျက် မိမိတို့ကို အာရပ်ရခိုင်ပထန်သုံးဦးစပ်ဖြစ်စေအောင် ဖန်တီးလာခဲ့သော သူများကို မတွေ့ဘူး ပေ။ မိမိတို့အနွယ်သည် မြစ်တစ်ဘက်တွင် တိုင်းကြီးပြည်ကြီးဖြင့် ရှိနေစဉ် ထိုအနွယ်မဟုတ်ပါဟု မိမိတို့အမျိုးအနွယ်ကို ဖျက်စီးဖျောက်ကွယ်ကာ လူပေါင်းစုံ ပဋိသန္ဓေမှ ပေါက်ပွားသလို ရေးဝံ့ခြင်းမှာ မည်မျှစိတ်ဓာတ် ညံ့ဖျင်းသောသူများပေတည်း။

ထိုသို့ အာရပ်နှင့် ပထန်မှဆင်းသက်လာသော ရိုဟင်ဂျာဟူ၍ မရှိသည့်ပြင် ရိုဟင်ဂျာဟူသောဝေါဟာရပင်လျှင် မကြာမီက ပေါ်လာခြင်းဖြစ်ကြောင်း ပထန်အနွယ်မဟုတ်ကြောင်းများကို ရှင်းပြခဲ့ပါမည်။ နိဒါန်းဆုံးလျှင် ကိုယ်တွေ့မေယုမြေ နှင့် ရိုဟင်ဂျာတွင်လည်း ဤမည်သော ရိုဟင်ဂျာဘယ်မှာ ဘယ်သို့ဟု တွေ့ရပေမည်။

အာရပ်

သင်္ဘောပျက်သောအာရပ်တို့ကို ရခိုင်ပြည်တွင်းသို့ ပို့ကြောင်းများကိုမူ တွေ့ဘူးပါသည်။ ဝေသာလီသို့ဟု ဘယ်သမိုင်း ကမှမဆိုစေကာမူလည်း သူတို့ဆိုလိုသောလူများ မဟုတ်နိုင်ချေ။

ဤကိစ္စ၌ ဝေသာလီထီးနန်း စတင်အုပ်ချုပ်သည်ကစ၍ ရှင်းရန်မလိုချေ။ ရိုဟင်ဂျာကိစ္စပြီးလျှင် ဖြစ်နိုင်ပါသည်။ ရှင်းလင်းခြင်းသည် အကျိုးမများချေ။ ရိုဟင်ဂျာပြဿနာသာလျှင် ပဓာနဖြစ်သည်။ လက်တွေ့သာကေနှင့် ရှင်းပါအံ့။

အာရပ်တို့သည် သက္ကရာဇ် ၇၈၈မှစ၍ ရခိုင်ပြည်တွင် ရခိုင်အမျိုးသမီးများနှင့် ဆက်ဆံလာသည်ဆိုလျှင် ခိုလှုံလာ သော မဂိုနှင့် နှိုင်းစာလျှင် နှစ်ပေါင်း ၉၀၀နီးနီး မဂိုများထက်ဦးစွာ ရောက်နှင့်ရုံမက တိုင်းရင်းအမျိုးသမီးများနှင့် ဆက်ဆံ

ပေါင်းသင်းခဲ့ကြလေသည်။ သို့သော် ကမန်ဟုခေါ်ဆိုလာသော မဂိုများမှာ ဆင်းသက်လာသူတို့မှာ ရခိုင်နှင့်မြား အပြောအဆို ယဉ်ကျေးမှုအားလုံးဟူ၍ ရခိုင်စကားပင်လျှင် သူတို့၏ စကားဖြစ်နေတော့ပြီ။ ကိုးကွယ်ရာဘာသာလွဲလျှင် အားလုံးမှာ ရခိုင်နှင့် ခွဲခြားမရနိုင်ချေ။ ဘာသာကိုချစ်၍ ဘာသာ၌ စွဲမြဲကျန်ရစ်ခဲ့လေသည်။

ပထန်အာရပ်နှင့် ရခိုင်ပါပေါင်းစပ်၍ နှစ်ပေါင်း ၉၀၀နီးနီး ဦးစွာရခိုင်၌နေသည်ဟု ဝန်ခံသောရိုဟင်ဂျာဟု ကင်မွန်း တပ်ထားသည့်မိတ်ဆွေတို့ကား ယနေ့တိုင် ရခိုင်စကားမတတ်၊ ရခိုင်လိုမဝတ်၊ ရခိုင်ယဉ်ကျေးမှုနှင့်မအပ်စပ်။ အကယ်၍မိမိ တို့ အာရပ်စကား ဝါ ပထန်စကားကို မပျောက်ပျက်အောင် ထိန်းသိမ်းထားရသည်ဆိုစေကာမူ ရခိုင်စကားကိုတတ်၍ ရခိုင်လို ဝတ်နေကြမည်မှာ ငြင်းမရနိုင်သောအချက်ဖြစ်ပေသည်။ ပထန်နှင့်အာရပ်တို့ ရခိုင်နှင့်စပ်သော ရိုဟင်ဂျာကား စစ်တကောင်း ခရိုင်၌ ပြောသောစကားမျိုးနှင့် စစ်တကောင်းဝတ်စားဆင်ယင်မှုမှ မလွတ်ကင်းသေးပါတကား။

သင်္ဘောပျက်၍ ပြည်တွင်းသို့တင်ပို့ခဲ့ရသော မွတ်ဆလင်များမှာ ယခုအခါ ရခိုင်ကဲ့သို့ ဝတ်စားဆင်ယင်ကာ ရခိုင်(ဗမာ)စကားပြောနေကြသော သံတွဲမြို့ရှိ မွတ်ဆလင်များသာ ဖြစ်နိုင်ဘွယ်ရာရှိပေသည်။ သင်္ဘောပျက်ရာနှင့် ဝေသာလီမှာ အလှမ်းကွာဝေးစွာရှိ၍ သံတွဲနှင့်မူကား အချိန်နီးကပ်နေသည်မဟုတ်ပါလား။

သို့ဖြစ်၍ သင်တို့ပြောသော ရိုဟင်ဂျာကို သံတွဲသို့ ရွှေ့ပြောင်းပြင်ဆင်လိုက်ရလျှင် ကောင်းပေမည်ထင်၏။

ဤကား အာရပ်ဝင်ရောက်မှုကို နောက်ခံကားထား၍ ဆင်လိုက်သော ရိုဟင်ဂျာဇာတ်ထုတ်၏ရှင်းလင်းချက်။

နောင်နရမိတ်လှကိုပြု၍ ပထန်များ ဝင်ရောက်ပုံကို ရေးသားထားပြန်သည်။ ဤကိစ္စကို မရှင်းမိပြောပါရစေ။ မွတ်ဆလင်မိတ်ဆွေတို့ရေးသမျှ ချဲ့ထွင်ရေးသားခဲ့သည်ချည်း ဟုတ်ပါ၏လား။

ရခိုင်သည် ယခု ပါကစ္စတန်ခေါ် အရှေ့ဘင်္ဂလားပြည်ကို နှစ်ပေါင်း ၂၀၀ကျော်အုပ်စိုး၍ မွတ်ဆလင်များ လက်ထောက်ဖြစ်ခဲ့သည်ကိုမူကား မရေးခဲ့ပါတကား။ ရခိုင်၏တန်ခိုးအာဏာစက်အောက်၌ နေရုံမက ကျွန်အရောင်းခံခဲ့ရ သည်လည်းရှိကြောင်း မိတ်ဆွေတို့သမိုင်းစာအုပ်၌ မတွေ့ဘူးပါလေလား။ မိတ်ဆွေတို့သည် ရခိုင်ပြည်ကြီးကျယ်ခြင်း၊ ရခိုင်ပြည် ဘုရင်တန်ခိုးရှိခြင်း၊ ရခိုင်လူမျိုးများ၏ ဖော်ရွေခြင်းကို မရေးဝံ့လက်တွန့်နေသည်မှာ ရခိုင်အား မလိုလား ရခိုင်နှင့်မနေလို၊ ရခိုင်ကိုမုန်းတီးကြောင်းများကြောင့် ဟု ထင်ထင်ရှားရှားထုတ်ဖော်နေသည် မဟုတ်ပါလား။

နရမိတ်လှကိုမိမိ မွတ်ဆလင်၏ဩဇာဖြစ်ပုံကို အချို့ဘုရင်တို့၏ဘွဲ့မှာ မွတ်ဆလင်ဘွဲ့ဖြစ်နေ၍ ဒဂီးသွန်းလုပ်ရာတွင် ပါရှင်းစာဖြင့် သွန်းလုပ်ခြင်းများကို တင်ပြထားရာ ထိုစာတမ်းနှစ်ရပ်ကိုပင် ဦးစွာရှင်းပါအံ့။

ပထန်အဆက်အနွယ် ရိုဟင်ဂျာဖြစ်လာပုံကို တင်ပြရာ၌ လိုရင်းအဓိပ္ပာယ် မသက်ရောက်နိုင်သောစကားများဖြင့် ပြထားသည်။ ပြဟန်မှာ နရမိတ်လှသည် မွတ်ဆလင်ဘုရင်၏ဩဇာဖြစ်ကြောင်းကိုသာ ရေးထားရာ ခုတ်ရာတခြား ရှာတခြား မဟုတ်ပါလား။

ဘယ်ကဲ့သို့အဆက်နွယ်၍ ဘယ်သူများအဆက်မှ ဖြစ်လာကြောင်း တိကျပြတ်သားသော သမိုင်းအထောက်အထား မပြနိုင်ခဲ့ချေ။

နရမိတ်လှ၏နောက်လိုက်များ ဆန်ဒီခန်ဗလီဆောက်လုပ်ခြင်းကို မငြင်းလိုပေ။ ဗလီဆောက်ရခြင်းသည် ပထန်များစွာ ရှိ၍ ဟု အကြောင်းပြခဲ့ပေသည်။ ပထန်များ၍ဗလီဆောက်ခဲ့သည်ဟု အကြောင်းပြလျှင် ခိုင်းကျီဘက်တွင် ခရစ်ယာန်ဘုရားရှိ ခိုးကျောင်းဆောက်ခဲ့ခြင်းမှာ ရခိုင်ပြည်၌ ဥရောပတိုက်သားများစွာရှိ၍ ဟုဆိုရမည်လား။ သူတို့က ဝလီခန်ကြီးမျိုးသော စစ်သည်တော်တို့သည် နရမိတ်လှကိုနန်းတင်ရန် ၁၉၄၂ခုနှစ်တွင်ရောက်ကြောင်း နရမိတ်လှမွတ်ဆလင်ဩဇာခံခြင်းမျှကို ဋီကာချဲ့၍ အရသာရှိရှိ ရေးသားခဲ့ရာ ပြီးနောက် မင်းဆက်များ၊ မွတ်ဆလင်ဘွဲ့များ ခံယူကြသည်ဟုလည်း ဖော်ပြခဲ့ပေသည်။ မိတ်ဆွေတို့လိုရင်းမှာ ဘုရင်အားလုံး မွတ်ဆလင်လက်အောက်ခံဖြစ်၍ ရခိုင်ပြည်သည် မွတ်ဆလင်ပြည်ဖြစ်ဟန်၊ မွတ်ဆလင် သခင်များအား ရခိုင်ကျွန်တော်မျိုးများက ရိုသေလေးစားစွာ တိုင်းရင်းသားအကြီးအကဲအဖြစ် လက်ခံရမည်ဟုဆိုလိုက်ရန်ရေး သည်ဟု ယူဆမိပေသည်။ ရှင်းဦးအံ့။ ယခင်လည်း မွတ်ဆလင်များကို နှစ်ပေါင်း ၁၀၀ကျော် ရခိုင်ကအုပ်စိုးခဲ့ခြင်း ရေးပြခဲ့ပေ ပြီ။

ဘွဲ့ယူရုံမျှဖြင့် လက်အောက်ခံနိုင်ငံဟု မဆိုနိုင်ချေ။ ဘွဲ့ခံယူခြင်းမှာ တပြည်နှင့်ရင်းနီးစွာဆက်ဆံနေကြလျှင် တပြည်၏ ဘုရင် (အစိုးရ)က တပြည်၏ဘုရင်ကို ဖြစ်စေ၊ သမ္မတကိုဖြစ်စေ ဘွဲ့နာမည်တည်းဟူသော လက်ဆောင်များ ပေးအပ်လေ့ ရှိပေသည်။ သားခမပြုရလျှင် မြန်မာနိုင်ငံသမ္မတက ယူရုံပြည်အာဏာရှင် မာရှယ်တီတိုးအား ဘွဲ့ပေးလိုက်ခြင်းသည် ယူရုံပြည် သည် မြန်မာနိုင်ငံ၏လက်အောက်ရောက်ခဲ့ပြီဟု ဆိုနိုင်မည်လား။

မွတ်ဆလင်မင်းသမီးများကို လက်ထပ်ခဲ့၍လည်း ယောက်ခမဘုရင်က မွတ်ဆလင်ဘွဲ့ကို ပေးအပ်ခဲ့သည်လည်း ရှိပေမည်။

မွတ်ဆလင်ဘွဲ့ဖြင့် မွတ်ဆလင်ဩဇာခံမဟုတ်ကြောင်း ပြပေအံ့။ အာလီခန်ဘွဲ့ခံ ရခိုင်ဘုရင်သည် ရာမူးကို သိမ်းယူ

ခဲ့၍ ကလီမားရှားဘွဲ့ခံသော ဘစောဖြူသည် စစ်တကောင်းကို သိမ်းယူခဲ့ခြင်းများကို ထောက်လျှင် မိတ်ဆွေတို့ စွပ်စွဲခြင်းမဟုတ် နိုင်ဟု သိသင့်ပြီမဟုတ်ပါလား။

ဤသို့ မွတ်ဆလင်တို့နေရာ ဘင်္ဂလားပြည် မြို့ကြီးများကို သိမ်းယူ၍ အရှေ့ဘင်္ဂလားပြည်လုံးကို အုပ်စိုးခဲ့ခြင်းသည် မွတ်ဆလင်ဘုရင်၏အလိုတော်ကျကို ဦးထိပ်ရွက်ဆင်၍ အမှုထမ်းခြင်းပေလော စဉ်းစားစေလိုပါသည်။

ဤအချက်တစ်ခုဖြင့်ပင်လျှင် ရခိုင်ဘုရင်များသည် ဘွဲ့ကိုယူယူ၊ မွတ်ဆလင်ဘုရင်၏သမီးတော်ကိုပင် လက်ထပ်စေ ကာမူ မွတ်ဆလင်ဘုရင်၏ ဩဇာခံမဟုတ်ကြောင်း သိအပ်ပေပြီ။

တဖန် ရခိုင်ပြည်တွင် လူတစ်မျိုးပိုစေရန် ရိုဟင်ဂျာရာဇဝင်ချုပ်က ဖော်ပြသည်မှာ မဂိုဘုရင်သည် ဘင်္ဂလားပြည် နောက်ဆုံးဘုရင် ဒေါ်အား ဘမ်း၍ကွပ်မျက်သောကြောင့် ပထန်များရခိုင်သို့ ဝင်ပြေး သည်ဟုဆိုပြန်သည်။ ကျွန်ုပ်တွေ့ဘူးသမျှ ရာဇဝင်များတွင် -ဤအချက်ကို မတွေ့ဘူးပေ။ စစ်ရှုံးသောဘုရင် ကွပ်မျက်ခံရရုံဖြင့် ဘာသာမတူ၊ လူမျိုးမတူသော တိုင်းပြည်တစ်ပြည်သို့ ဝင်ရောက်ခဲ့လှသော လူပေါင်းများစွာရှိသည်မှာ ဖြစ်နိုင်စရာ မဟုတ်ချေ။ ယုတ္တိမရှိ သဘာဝမကျသော မိတ်ဆွေတို့တွေ့ဘူးသော ရာဇဝင်မှာ လန်ကြာတ်သော်လည်း ဖြစ်ရမည်။ သို့မဟုတ် ရခိုင်ပြည်၏ အခြေအနေ ဘာသာ ယဉ်ကျေးမှု စသည်များကို လုံးဝမလေ့လာဘူးပဲ ထင်ရာကောက်ရေး၍ ရိုဟင်ဂျာအမည်ခံလိုသူများ အား ကူညီလိုက်ခြင်းပင် ဖြစ်ကောင်းဖြစ်ပေမည်။

သတိထားရန်မှာ ဘင်္ဂလားပြည်သည် ပထန်များနေထိုင်ရာ ဒေသမဟုတ်၊ ဘင်္ဂလီများနေထိုင်ရာဒေသသာလျှင် ဖြစ်ပေသည်။ ပထန်ရှိပါက အသင့်အတင့်သာရှိနိုင်ပေမည်။ ဘယ်ရာဇဝင်က ဘာဆိုဆို တိုင်းရင်းရာဇဝင်နှင့် ဆန့်ကျင်လျှင် ပယ်ရမည်။

တဖန်အလွန်ရယ်စရာကောင်းသောရေးသားချက်တစ်ခုကို တွေ့ရပြန်သည်မှာ ရခိုင်ဘုရင်လက်အောက်သို့ နှစ်ပေါင်း ၂၀၀ကျော်ရောက်နေခဲ့သော မြို့ကြီးတစ်ဆယ့်နှစ်မြို့အပါအဝင် ဘင်္ဂလားပြည်အရှေ့ပိုင်းကို မဂိုဘုရင်၏ ဘင်္ဂလားဘုရင်ခံ ရှိယစွတာခန် တိုက်ခိုက်သိမ်းယူသောအခါ မွတ်ဆလင်များ ရခိုင်ပြည်မြောက်ပိုင်းသို့ ဝင်ရောက်ခဲ့လှကြသည်ဟုဆိုခြင်းပင် ဖြစ်ပေသည်။ ဤကား လုံးဝဆီလျော်သောစကားမဟုတ်။

ရခိုင်များစစ်ရှုံး၍ ပြေးကြသူများကိုပင် ယခင်အဖမ်းခံဘူးသော မွတ်ဆလင်များက ဆီးကြိုတိုက်ခိုက်သေးသည်ဟုဆို ခြင်းကို သတိမထားမိဟန်တူပေသည်။

ရခိုင်ရှုံး၏ မွတ်ဆလင်စစ်အောင်လျှင် ပြေးဝင်လာရမည့်သူများမှာ မွတ်ဆလင်မဟုတ်၊ ရခိုင်များသာ ဖြစ်ပေသည်။ စစ်နိုင်သောအမျိုးသားက ကြောက်ရွံ့၍ ရန်သူနိုင်သည့်ပြေးလာသည်ဟုဆိုက စိတ်မနှံ့သူတစ်ဦးတစ်လေ ရှိကောင်းရှိပေမည်။

ရိုဟင်ဂျာဖြစ်လာပုံကို ပြရာ၌

သူတို့ရေးသားသောရာဇဝင်တွင် ဘင်္ဂလားနယ်မှဝင်လာကြသော ပထန်များနှင့် အာရပ်အမျိုးအနွယ်များဖြစ်သော ရိုဝန်ညာလူမျိုးများနှင့် ပေါင်းသင်းရာမှ 'ရိုဝန်ဂျာ' (ယခု ရိုဟင်ဂျာ)ခေါ် လူမျိုးဖြစ်လာခဲ့သည်ဟု ဆိုပြန်သည်။

ဤအကြောင်းပြချက်ကို သမိုင်းအရ သက္ကရာဇ်ဖြင့်လည်း မဖော်ပြ၊ ဆက်သွယ်ပုံကိုလည်းမပြချေ။ သူတို့လိုရင်းမှာ ယခု လူဦးရေအများဆုံးသော ရခိုင်ပြည်ရှိ စစ်တကောင်းနွယ်ဘွား မွတ်ဆလင်များကို ရိုဟင်ဂျာဖြစ်စေလို၍ ရေးသားနေကြ လျက်ပင် ဤကိစ္စသည် အရေးကြီးသောကိစ္စ အရေးကြီးသော သာဓကကျခါမှ ကာလဒေသစသော ယုံကြည်လောက်သည့် အထောက်အထားများ ဖော်ပြခြင်းမပြုနိုင်ခဲ့သည်မှာ ဆားမပါသောဟင်းကဲ့သို့ ကိုရွှေရိုဟင်ဂျာများအဘို့ အတော်ပင် ပေါ့သွား ပေသည်။

သူတို့ဆိုလိုသောအာရပ်များမှာ ရမ်းဗြဲကျွန်းအနီး သင်္ဘောပျက်သော အာရပ်များ မဟုတ်သောအာရပ်များ၏ အနွယ် ရိုဝန်ညာဟုဆိုလိုဟန်ရှိပေသည်။ ထိုသို့ဖြစ်လျှင် ဘယ်ကရောက်လာ၍ ဘယ်သက္ကရာဇ်၌ ဘယ်နည်းဖြင့် ပထန်များနှင့် ပေါင်းသင်းကြသည်များမှာ မသေချာ။

ပထန်စစ်မှုထမ်းအချို့ကား နရမိတ်လှနှင့်အတူ ဝင်ခဲ့ပေပြီ။ ၁၄၂၉ခုနှစ်တွင် နရမိတ်လှဝင်ခဲ့ရာ ယနေ့ဆိုလျှင် နှစ်ပေါင်း ၅၄၁နှစ်ရှိခဲ့ပြီ။ ရှာဂျာနှင့်သူ၏နောက်လိုက်များထက်ပင် စောနေခဲ့လေသည်။ သင်္ဘောပျက်သော အာရပ်မှာလည်း မိတ်ဆွေတို့က ဝေသာလီသို့ပို့ရာ ကျွန်ုပ်က မသင့်လျော်၍ သံတွဲသို့ရွှေ့ပြောင်းနေစေခဲ့ပြီဖြစ်၍ အဘယ်အာရပ်အနွယ် ရိုဝန်ညာ ပါလဲ၊ အချို့နှစ်ပေါင်း ၉၀၀ကျော် အချို့နှစ်ပေါင်း ၅၀၀ကျော်ရှိလျက် ရခိုင်ပြည်၌နှစ်ပေါင်း ထိုမျှနေထိုင်ခဲ့ပြီကို ကိုင်ပြစရာဘာမျှမရှိပါတကား၊ သံတွဲအာရပ်များ ဗမာစကားပြောကုန်ကြလျက် နရမိတ်လှပထန်များက ကမန်နှင့် ရော၍ ရခိုင်စကားပြောခဲ့ကြပြီ၊ မိတ်ဆွေတို့ဘာစကားပြော၊ အဘယ်ယဉ်ကျေးမှုကို လက်ခံနေကြပါသလဲ။

သင်တို့ဆိုလိုသောအာရပ်နှင့် ပထန်များက ကမန်ဖြစ်သွားသော သူတို့ထက်စောနေပါလျက်နှင့် သံတွဲမွတ်ဆလင်

နှင့် ကမန်မွတ်ဆလင်များမှာ ရွေးမရနိုင်အောင် ရခိုင်ဖြစ်နေပြီဖြစ်လျက် သင်တို့တစု စစ်တကောင်းသား စကားပြော၊ စစ်တကောင်းသားယဉ်ကျေးမှုကို လက်ခံနေကြခြင်းမှာ ရခိုင်နှင့်မနီးစပ်ခဲ့ခြင်း၏ အထောက်အထားတစ်ရပ် မဟုတ်ပါလား။ အဆွေတို့တင်ပြနေသော ရိုဟင်ဂျာသည် ယနေ့တိုင် ကမန်များကို မမှီနိုင်သေးပါတကား၊ သင်တို့သည် ကမန်များကို မေးကြည့်ပါက သူတို့၏ဘာသာစကားမှာ သူတို့ပြောနေသော ရခိုင်စကားပင်ဖြစ်နေဟု ဝန်ခံကြလိမ့်မည်။

ရခိုင်စကားကိုထားပါဦး၊ ရိုဟင်ဂျာအမည်ခံတို့မှာ အာရပ်နှင့်ပထန်အနွယ်များ ဖြစ်ကြပါလျက် မိဘမျိုးနွယ်မှ ဆင်းသက်လာသော အာရပ်စကားနှင့် ပထန်စကားများကိုလည်း မပြောဘဲ ဘင်္ဂလားပြည် စစ်တကောင်းခရိုင်မှ စကားတစ်မျိုးကို ဝေးဝေးလံလံသွားရောက်သင်ကြား၍ အဘယ်ကြောင့် ပြောနေကြပါသလဲဟု သိစမ်းပါရစေ။ တဖန်ယဉ်ကျေးမှုမှာလည်း တိုင်းရင်းသားယဉ်ကျေးမှုလည်း မပါ၊ နွယ်လာယဉ်ကျေးမှုလည်း မရှိ၊ ဘင်္ဂလားပြည် စစ်တကောင်းခရိုင်၏ယဉ်ကျေးမှုကိုသာ အဘယ်ကြောင့် အတုယူနေကြပါသလဲဟုလည်း မေးလိုပါသည်။

စစ်တကောင်းသား စကားပြော၊ စစ်တကောင်းသား ယဉ်ကျေးမှု ဝတ်စားဆင်ယင်ပုံများကိုချည်း မြင်ရသောသံအမတ် ဦးဖေခင်သည် ဘူးသီးတောင် မောင်တောသို့ ရောက်မိနေခြင်းကိုပင် ပါကီစတန်ပြည် တနေရာသို့ရောက်နေသကဲ့သို့ မှတ်ထင်ကာ စိတ်အပျက်ကြီး ပျက်ခဲ့သည်မဟုတ်ပါလား။

၎င်းရာဇဝင်ချုပ်ခေါ် စာတမ်းတွင်ပင် ဘာသာစာပေ ဓလေ့ထုံးစံဟူသော ခေါင်းစဉ်အောက်၌ ရိုဟင်ဂျာတို့သည် ရခိုင်နှင့် နှစ်ပေါင်းများစွာ ရောသော်လည်း ဓလေ့ထုံးစံမှာ သီးခြားရပ်တည်လျက်ရှိပေသည်ဟူသော စကားသည် သူတို့ တစ်မျိုးသားလုံး ရခိုင်စကားမတတ်ကြသည်ကိုလည်းကောင်း၊ ရခိုင်ယဉ်ကျေးမှုကင်းသည်ကိုလည်းကောင်း၊ ကာကွယ်ရန် ရေးသားခြင်းပင်ဖြစ်သည်။ ဤကားသဘာဝနှင့် ဆန့်ကျင်ခါပြောင်ကျကျ လှည့်စားလိုက်ခြင်းပင် ရှိစေဦး၊ မိမိတို့ဘာသာ၊ မိမိတို့ဓလေ့ထုံးစံဟု ယခုရှိရင်းစွဲဘာသာစကားနှင့် ရှိရင်းစွဲယဉ်ကျေးမှုမှာ အာရပ်နှင့်ပထန်တို့၏ ယဉ်ကျေးမှုလည်း မဟုတ်။ တနည်း အမိမျိုးမှဆင်းသက်လာသော ဘာသာစကားယဉ်ကျေးမှုလည်း မဟုတ်။ အဘမျိုးမှဆင်းသက်လာသောယဉ်ကျေးမှုလည်း မဟုတ် ယခု ရပ်တည်နေသော ဘာသာစကားမှာ စစ်တကောင်းသား ဘာသာစကားနှင့် စစ်တကောင်းသားယဉ်ကျေးမှုသာဖြစ်နေလျှင် မိတ်ဆွေတို့မှာ ပထန်အာရပ်၏ အဆက်အနွယ်မဟုတ်။ စစ်တကောင်းအဆက်အနွယ်မျှသာဖြစ်ကြောင်း ထင်ရှားစွာသက်သေခံလျက် ရှိနေပြီး မိတ်ဆွေတို့ကပင် မိမိတို့ဓလေ့ထုံးစံတွင် ရပ်တည်နေကြောင်း ဝန်ခံထားသဖြင့် ရပ်တည်နေသော ယဉ်ကျေးမှုနှင့် ဘာသာစကားအရ ထိုသို့ဖြေရှင်းရမည်မဟုတ်ပါလား။

မိတ်ဆွေတို့၏ဓလေ့ထုံးစံ ဘာသာစကား ဝတ်စားဆင်ယင်မှုအားလုံးမှာ စစ်တကောင်းသားနှင့် ဘာမျှခြားနားခြင်း မရှိ ဖြစ်နေခဲ့ရာ မိတ်ဆွေတို့ ဘာအငြင်းပွားစရာ ရှိပါသေးသလဲ။

ယခင်လည်း ဤကိစ္စကို ရှင်းပြခဲ့ပြီ။

ကိုးကွယ်ရာဘာသာမူကား ရခိုင်ယဉ်ကျေးမှုဖြင့် ရခိုင်ကဲ့သို့ဖြစ်နေသော ကမန်အမျိုးသားများလည်း မိမိတို့၏ မဟာမေဒင်ဘာသာကို ကောင်းစွာဆည်းကပ်လိုက်နာခဲ့ကြသည် မဟုတ်ပါလား။ ဤကား မည်သည့်ဘာသာဝင်မဆို မိမိတို့ စုဝေးရာ ကျောင်းကန်ဘုရားတည်ဆောက်မြဲပင်ဟု သိမှတ်စရာပင်။

စာပေနှင့်စပ်၍ ဖော်ပြပါဦးမည်။

ကျွန်ုပ်သည် ရခိုင်ပြည်၌ ရခိုင်မိဘတို့မှ ပေါက်ပွားလာသော ရခိုင်အမျိုးသားတစ်ဦးဖြစ်ပြီးလျှင် ကျွန်ုပ်၏အသက် အများဆုံးသောကာလမှာ ယခုမေယူခရိုင်မှ မောင်တောခရိုင်ခွဲဟု ခေါ်သော ခရိုင်တွင်သာ နေထိုင်၍ အချိန်ကုန်ခဲ့ ပါသည်။ ထို့ပြင် ယခု ရိုဟင်ဂျာအမည်ခံသူတစ်စု အမျိုးတူ ဘာသာတူ ယဉ်ကျေးမှုတူသော အမျိုးသားများနှင့် အရောနှော အဆက်ဆန် ရဆုံး ရခိုင်တစ်ဦးဖြစ်သည့်အပြင် ဒေသန္တရ ဘာသန္တရ ဗဟုသုတရှာမှီးလေ့ရှိသူတစ်ဦးလည်း ဖြစ်ပေသည်။

ဤနယ်ရှိ မွတ်ဆလင်အဆွေတော်တို့ဆိုသော ရိုဟင်ဂျာစာပေကိုကား မတွေ့ဘူးပေ။ မိတ်ဆွေတို့အလေးဂရုပြု၍ သင်ကြားကြသောစာပေများမှာ ဘာသာရေးအတွက် အာရေဗစ်ဘာသာကို အနည်းငယ်လေ့လာကြ၍ ရိုးရိုးစာပေအတွက် အူရဒူဘာသာကို ဦးစားပေး၍ သင်ကြားကြသည်ကိုတွေ့ရသည်။ သို့သော် တကယ်တတ်သူကား တထောင်တွင် တယောက် ဆိုကောင်းမှဆိုနိုင်မည်။ အူရဒူဘာသာလည်း ရိုဟင်ဂျာစာပေ မဟုတ်ချေ။ သူတို့၏စကားများမှာကား ယနေ့အရှေ့ပါကီစတန် ခေါ် ဘင်္ဂလားပြည်နယ် စစ်တကောင်းနယ်သားအား ပြောသောစကားမျှသာ ဖြစ်သည်ကို တွေ့ရသည်။

ရိုဟင်ဂျာစကား၊ ရိုဟင်ဂျာစာပေဟူသည်ကား အဘယ်မှာနည်း။

အမတ်လုပ်သွားသော ကွယ်လွန်သူ မစ္စတာအဒူဂါဖား ဘီအေ။ ဘီတီသည် မြန်မာစာလုံးဝမတတ်။ အာလီဂါ တက္ကသိုလ်မှ အူရဒူကို ဒုတိယဘာသာအဖြစ်ယူ၍ အောင်ခဲ့လေသည်။ ဗြိတိသျှခေတ်တွင် အူရဒူကျောင်းများဆိုင်ရာ ပညာအုပ် အဖြစ်ခန့်ထားခံရလေသည်။ ရိုဟင်ဂျာကျောင်းဟူ၍ ကျွန်ုပ်တသက်တွင် မတွေ့ဘူးချေ။ ထို့ပြင် အာရေဗစ်ကျောင်း ဆောက်လုပ်ပြသနေသည်မှာလည်း ထင်ရှားစွာရှိနေသည်။ ဘာသာရေးကျောင်းဖြစ်၍ အစိုးရအသိအမှတ်မပြုခဲ့လေ။ ဗုဒ္ဓ

ဘာသာလေ့လာသူများကို ပါဠိစာပေသင်ကြားပေးသကဲ့သို့ပင်။ ကျွန်ုပ်သည် ဘင်္ဂလားပြည်နယ် (ယခု အရှေ့ပါကစ္စတန်၊ တဖန် ဘင်္ဂလားဒေ့ချ်) ဒက္ကာမြို့တွင် နိုင်ငံရေးအထိန်းသိမ်းခံဘဝ၌ ရှိနေစဉ် ဘင်္ဂလီဘာသာကိုလေ့လာဘူးပေသည်။ ဘင်္ဂလီဘာသာစာပေသည်ပင် ယခု ရိုဟင်ဂျာအမည်ခံလိုသော မွတ်ဆလင်မိတ်ဆွေများ၏ ဘာသာစကားနှင့် အနီးစပ်ဆုံး ဖြစ်ပေသည်။ သို့သော် သူတို့ မတတ်ကြချေ။ သူတို့ဘာသာစကားလည်း မဟုတ်ချေ။

သူတို့၏ဘာသာစကားမှာ စစ်တကောင်းခရိုင်မှလူများပြောဆိုကြသောစကားနှင့်မူကား ထပ်တူဖြစ်သည်။ အသံအနည်းငယ်ဝဲခြင်းမျှသာ၊ ဥပမာ ဗမာအညာသားနှင့် အောက်သားဗမာချင်း စကားချင်းတူလျက် လေသံကွဲနေခြင်း၊ ရခိုင်တိုင်းရမ်းဗြဲသားများနှင့် စစ်တွေခရိုင်သားများမှာ ရခိုင်ချင်းတူလျက် စကားချင်းတူလျက် လေသံကွဲနေခြင်းကဲ့သို့ပင် ဖြစ်ပေသည်။

အချို့မှာ စစ်တကောင်းသားစကားနှင့် လုံးဝကွဲပြားခြင်းမရှိချေ။ ထို့ကြောင့် အင်္ဂလိပ်စာပေလည်း ရိုဟင်ဂျာစာပေမဟုတ်။

ရိုဟင်ဂျာစာပေနှင့် ရိုဟင်ဂျာစာဆိုတော်များကို ရခိုင်ဘုရင်က မြောက်စားခဲ့သည်ဟုဆိုခြင်းမှာလည်း ဘယ်သမိုင်းမှာမှမရှိချေ။ ရခိုင်ဘုရင်များလက်ထက်တွင် ဤရိုဟင်ဂျာဟူသော ဝေါဟာရ မပေါ်ပေါက်ဘူးသေးပေ။ ဤဝေါဟာရသည် တိုင်းသုံးပြည်သုံးဝေါဟာရအဖြစ် ဘယ်အချိန်က စတင်လေသနည်းဟု သုံးသပ်ရန်လိုပေသည်။

သို့ဖြစ်၍ တိုတိုနှင့်ရှင်းရလျှင် သူတို့၏ရိုဟင်ဂျာရာဇဝင်ချုပ်တွင် ဖော်ပြသောပညာရှင်များမှာ ရိုဟင်ဂျာဟူသော အမည်ကို ခံလိုကြသော အမျိုးသားထဲမှ မဟုတ်ချေ(မွတ်ဆလင်မဟုတ် ဟူ၍ကား မဆိုလို) သူတို့၏စာပေကို ဖော်ပြရာ။ ပါရစီ၊ ဘင်္ဂလီ၊ အူရဒူနှင့် ရခိုင်စာပေကို ရောနှောဖြစ်လာသည်ဟု တင်ပြ၊ အလွန်သနားဘွယ်ကောင်း၏။ ဤကား စာပေကို မလေ့လာဘူးသူများ ယုံကောင်းယုံမည်ဖြစ်သော်လည်း စာပေလိုက်စားသူများ ရယ်ကြပေလိမ့်မည်။

အက္ခရာ၊ စာပေအသွားအလာ၊ သဒ္ဒါ၊ အဓိပ္ပါယ်၊ အသံထွက်မှစ၍ တစမကျန်ပြောင်းပြန်လှန်ကာ ကွဲပြားနေသော ဘာသာရပ် ၄ခုပေါင်းစပ်ရန် ဘယ်နည်းဖြင့် ဖြစ်နိုင်ပါမည်လဲ၊ ထိုပေါင်းစပ်ရရှိထားသော စာပေဖြင့် ရခိုင်ဘုရင်ထံ အသုံးတော်ခံခဲ့ပါလျှင် တပုဒ်၊ တဂါထာ ပြနိုင်ပါမည်လား။ ။ မပြနိုင်ချေ။

စာပေအပြောင်းအလဲ

ဤကား ယခင်ကဏ္ဍတွင် ကျွန်ုပ်ရှင်းထားသော စကားများကို ကြိုတင်ကာကွယ်ထားခြင်းပင်။ စာပေတစ်ခုအစား၊ အခြားစာပေကို အစားထိုးသည်ဟု ဘယ်နည်းနှင့်မျှ မဖြစ်နိုင်၊ စာပေမရှိလျှင် စာပေပြုစုနိုင်၏။ ပြည်ထောင်စုအတွင်း၌ရှိနေကြသော တိုင်းရင်းသားတိုင်းတွင် စာပေအသီးသီးရှိနေကြသည်။ ဗြိတိသျှအောက်တွင် မြန်မာ၊ ရခိုင်စသောစာပေများ မှူးမိုန်နေခဲ့ကြရုံမျှသာဖြစ်၍ ပျောက်ပျက်သွားခြင်းမရှိခဲ့။ အင်္ဂလိပ်စာပေဖြင့် မြန်မာစာပေတွင် အစားထိုးခြင်းလည်းမရှိ။ အင်္ဂလိပ်စာပေကို မြောက်စားထားခြင်းသာရှိသည်။ အချို့အခေါ်အဝေါ် ဝေါဟာရအနည်းငယ်ကွဲပြားခဲ့၏။ သို့သော် ဘယ်လိုအသံထွက်ထွက် အနက်အဓိပ္ပါယ်မှာ အတူတူပင်ဖြစ်နေသည်။ စာပေတစ်မျိုးတည်းလောက်ဟု ဆိုလောက်ပေသည်။

နှစ်ပေါင်းများစွာ ဗမာစာပေ ကဗျာများကို နိုင်ငံတော်၏စာပေအဖြစ် သင်ကြားခဲ့ကြရသော်လည်း ရှေးဟောင်းရခိုင်စာပေ ရခိုင်ကဗျာ ရခိုင်အသံဖြင့် ရေးထားသောစာပေများမှာ ယနေ့တိုင်အောင် ပြောင်းလဲခြင်းမရှိသေးသဖြင့် ယနေ့ထုတ်ဖော်နေကြပြီ။

သို့ဖြစ်၍ မွတ်ဆလင်အဆွေတို့က ရိုဟင်ဂျာစာပေကိုလည်း ထုတ်ဘော်သင့်ပြီမဟုတ်ပါလား။ ရိုဟင်ဂျာစာပေ၏ နောက်ကဏ္ဍများမှာလည်း နိုင်ငံရေးအရ အချို့ပုဂ္ဂိုလ်များက သူတို့မျက်မြင်ဖြင့် ထိုဒေသရှိ လူများအကြိုက်ကို ပြောကြားရေးသားကြသည်ကိုစွဲ၍ ဤဘူးသီးတောင် မောင်တောမြို့နယ်များကို မွတ်ဆလင်ပြည်ဟု ဆိုခဲ့ဘူးကြောင်း သက်သေပြခြင်းထက် ထူးခြားခြင်းမရှိချေ။

မွတ်ဆလင်တို့က ကာလအားလျော်စွာ ရိုဟင်ဂျာဟု မိမိတို့ခံယူကြောင်း ပြောပြသောအခါ ထိုလူတစ်စုအား နှစ်သိမ့်စေရန် ‘ရိုဟင်ဂျာ’ဟုခေါ်ဝေါ်ခြင်းကိုပင် အားရဝမ်းသာ တခမ်းတနားတင်ပြနေခြင်းမှာ အားကိုးလောက်သော သမိုင်းဝင်ကားမဟုတ်ချေ။

ကျွန်ုပ်အား တစ်စုံတစ်ယောက်က သင့်နာမည် ဘယ်လိုခေါ်ပါသလဲဟုမေး၍ ကျွန်ုပ်က (ဒေဝဟုဆိုလျှင် ထိုပုဂ္ဂိုလ်သည် ကျွန်ုပ်အား ကိုဒေဝ၊ ဦးဒေဝ စသည်ခေါ်မည်မှာ ဓမ္မတာပေတည်း။ ယခုမျက်မြင် ကိုဒေဝဟုအမည်ခံသူ တစ်ဦးအား မည်သူက အကျိုးမဲ့သောစကားဖြင့် ကိုယကူဟုခေါ်မည်မဟုတ်ချေ။ ဤကား ယဉ်ကျေးသော တိုင်းပြည်တိုင်း၏ ဓလေ့ဖြစ်ပေသည်။

နိုင်ငံတော်ဝန်ကြီးချုပ် ဦးနု မွတ်ဆလင်မိတ်ဆွေတို့ ကြေနပ်စေရန်‘ရိုဟင်ဂျာ’ ဟုခေါ်ခြင်းသည် သမိုင်းအထောက်အထားဖြင့် ဆုံးဖြတ်ချက်ချကာ အသိအမှတ်ပြု၍ တိုင်းရင်းသားအဖြစ် သွင်းခဲ့သည်မဟုတ်ချေ။ နိုင်ငံရေးအဓိပတိက အနုနည်း

ဖြင့် သာယာခြင်စွာ ပြောဆိုဆက်ဆံလေ့ရှိသော ဦးနု၏နှုတ်မှ မိတ်ဆွေတို့အား စိတ်ပျော့စေရန် ချောလိုက်သော ကဗျာတစ်ပုဒ်ပေ။

ကျန်ပုဂ္ဂိုလ်များ၏အဆိုအမိန့် အရေးအသားများမှာလည်း တရားဝင်မဟုတ်သောကြောင့် ဖြေရှင်းရန်မလိုပေ။

‘သူတို့ရေးကြသည်’

ဘသာ၊ မောင်သော်နှင့် ရီဟင်ဂျာရာဇဝင်ချုပ်၏ အဆိုများကို သတ္တုချကြည်လိုက်လျှင် လိုရင်းရည်ရွယ်ချက်မှာ ရခိုင်သည် မွတ်ဆလင်၏လက်အောက်ခံဖြစ်သည်။ မွတ်ဆလင်ကို လေးစားနေရသူများဖြစ်သည်။ မွတ်ဆလင်ပြုသလို ခံနေရသူများ ဖြစ်သည်။ ရခိုင်ထက် မွတ်ဆလင် (မဂိုဖြစ်ဖြစ်၊ ဘင်္ဂလီဖြစ်ဖြစ်၊ စစ်တကောင်းသားများဖြစ်ဖြစ် ဘယ်လူမျိုးပင်ဖြစ်ဖြစ်) သာလွန်မြင့်မြတ်သည် စသည့်အဓိပ္ပာယ်ကိုဆောင်သောစကားမျိုးဖြင့် ရေးသမျှစာတမ်းတွင် ရခိုင်ပြည်ကိုလည်းကောင်း၊ ရခိုင်လူမျိုးကိုလည်းကောင်း၊ ရခိုင်ဘုရင်အားလည်းကောင်း၊ ရှုတ်ချစော်ကားထားသည်ချည်းဖြစ်၍ ရခိုင်ပြည်၌ အပေါ်စီးနေလာကြသူများ ယခုလည်း ထိုသို့နေလိုသည်။ ထိုသူများကား ဘူးသီးတောင် မောင်တောရှိနေသူ မွတ်ဆလင်များဖြစ်သည်။

ထိုအချိန်တွင် စာသင်ကျောင်းမရှိပါ။ ပူတွဲပါ မြို့မြေပုံသည် ၁၉၀၅-ခုနှစ် ကျွန်ုပ်တို့ရောက်စဉ် တွေ့မြင်ရသော ဘူးသီးတောင်မြို့မြေပုံဖြစ်သည်။ ဘူးသီးတောင်မြို့တွင် ထိုအချိန်တွင် ကုလားအိမ်ဟူ၍ ၆အိမ်မျှသာရှိနေ၍ ထိုအိမ်များအနက် ၃အိမ်မှာ ဟိန္ဒူနို့သည် အိမ်တစ်အိမ်နှင့် မုန့်ဆိုင်နှစ်ဆိုင်ဖြစ်သည်။ ကျန် ၃အိမ်သာ မွတ်ဆလင်အိမ်ဖြစ်လေသည်။

ထိုအိမ်များမှာ ထိုလမ်းမကြီးကို မှီ၍ သင်္ဘောဖြင့်လိုက်လာကြသည့် မောင်တောဘက်သို့သွားမည့် ခရီးသည်များအား အစားအသောက်ရောင်းချခြင်း၊ အတည်းအခိုခံခြင်း၊ စီးပွားရှာနေကြသူများဖြစ်ပေသည်။ ထိုအချိန်တွင် ကုန်းကြောင်းခရီးခြေလျင်သွားရမည်ဖြစ်၍ သင်္ဘောမှတဆက်တည်း ခရီးမသွားနိုင်။ ဘူးသီးတောင်တွင် တညအိပ်ရလေသည်။ ထိုလမ်းသည် မောင်တောမှတဆင့် ပါကစ္စတန် (ယခု ဘင်္ဂလားဒေ့ချ်)ယခင် ဘင်္ဂလားပြည်နယ်ဖြစ်သော အိန္ဒိယနိုင်ငံထိ သွားနိုင်သော လမ်းဖြစ်နေပါသည်။ အိန္ဒိယနှင့်တစ်နိုင်ငံတည်းဖြစ်သော အချိန်၌သွားချင်တိုင်းသွား၍ လာချင်တိုင်း လာနေကြလေသည်။

ထိုစဉ်က ဘူးသီးတောင်မြို့ဟုသာ ခေါ်သော်လည်း အစိုးရအဆောက်အဦးပါ ပေါင်း၍ အိမ်ခြေ ၁၀၀မျှပင် မရှိသေးချေ။ ဤမြို့ကို မှီ၍ စီးပွားမဖြစ်နိုင်။

ခရီးသည်များမှာ ထိုစဉ်က ၁၄မိုင်ရှည်သော ဘူးသီးတောင် မောင်တောလမ်းကို ၇မိုင်နေရာတွင်ရှိသော မေယူခေါ် မယူတောင်ထိပ်ကို ကျော်ဖြတ်ကာ ခြေလျင်လျှောက်ကြရသည်။ မိန်းမနှင့် အားနည်းသူများမှာ နံနက်စောစောမှစ၍ နေကုန်အောင် လျှောက်ကြရလေသည်။ လမ်းတွင် စခန်းများ၌ ရပ်တန့်စားသောက်သွားကြရလေသည်။ ဘူးသီးတောင်ဘက်မှ လက်ဝဲဘက်စခန်း၊ ထိန်တောစခန်းနှင့် မောင်တောဘက်၌ ၁၀မိုင်စခန်း၊ အခေါင်းပေါက်စခန်းများဖြစ်သည်။ ထို့ပြင် အစိုးရလမ်းဘက်ဌာနမှ မယူတောင်ထိပ်တွင် အလယ်ဇရပ်ဟူ၍ နားနေအပန်းဖြေရန် စခန်းတစ်ခု ဆောက်လုပ်ထားသေးသည်။

အခန်း(၃) ဘူးသီးတောင်

ဘူးသီးတောင်ကား ယခုအစိုးရသတ်မှတ်၍ မြို့တည်ဆောက်ထားသောနေရာမဟုတ်ချေ။ ယခုဘူးသီးတောင်သည် ဘူးသီးတောင်သင်္ဘောဆိပ်မျှသာဖြစ်သည်။ ဘူးသီးတောင်စစ်ကား ယခုရွာမဟုတ်သော ရွာဖြစ်လေသည်။

သင်္ဘောဆိပ်ဖြစ်ပြီးနောက် မြို့ဟုသတ်မှတ်သဖြင့်သာ လူနေအိမ်ရှိလာခြင်းဖြစ်သည်။ သင်္ဘောဆိပ်မဖြစ်မီ အိမ်ခြေ မဲ့ဖြစ်လေသည်။ သင်္ဘောဆိပ်ဖြစ်လာ၍ အိမ်ခြေယာခြေဖြစ်လာသောအခါ ဘူးသီးတောင်သင်္ဘောဆိပ်နှင့် ဘူးသီးတောင်ရွာမ ဟူ၍ ကွဲပြားလာပြီးလျှင် နှစ်ရပ်စလုံး ဘူးသီးတောင်မြို့ဟု ပူးပေါင်းခေါ်ဝေါ်လေသည်။ ထိုအချိန်မှစ၍ မူလဘူးသီးတောင် ရွာမှာ ဘူးသီးတောင်မြို့၏ တစ်စိတ်တဒေသဖြစ်သော ရပ်ကွက်တစ်ခု ဖြစ်ခဲ့ရလေသည်။ ယခုအခါ ရွာမရပ်ကွက်ဟုခေါ်လေ သည်။

မူလသင်္ဘောဆိပ်

ဘူးသီးတောင်သင်္ဘောဆိပ်မဖြစ်မီက စစ်တွေမှ အဆန်သင်္ဘောသည် ဘူးသီးတောင်မြောက်ဘက် ၄မိုင်ခန့်ကွာဝေး သော ပေါင်တော်ပြင်ရွာထိ ဆန်တက်၍ ထိုရွာ၌အိပ်ရလေသည်။ သို့ရာတွင် ပေါင်တော်ပြင်သည် အနောက်ဘက် ကမ်းမြောင်ဒေသဖြစ်သည့် မောင်တောမြို့နယ်သို့ သွားလာရန် လမ်းပန်းအဆက်အသွယ် မကောင်းချေ။ ဘူးသီးတောင် သင်္ဘောဆိပ်နေရာမှသာ သင့်လျော်သည်ဟုယူဆ၍ ဘူးသီးတောင် မောင်တောလမ်းကို ယခုရှိနေသောလမ်းအတိုင်း ဖောက်လုပ်သွားလေသည်။ ထိုလမ်း၏လမ်းဆုံး၌သာ သင်္ဘောဆိပ်ဖြစ်သင့်သည်။ ခရီးသည်များ သင်္ဘောမှဆင်းလျှင် ထိုလမ်း အတိုင်းပင်ဆက်လက်ခရီးသွားနိုင်သည်ဖြစ်၍ ဘူးသီးတောင်သင်္ဘောဆိပ်ကို ရွေးချယ်လိုက်ရလေသည်။ သင်္ဘောဆိပ်ဖြစ်ပြီး နောက် မြို့ဖြစ်လာရသည့် ဓမ္မတာသဘောတရားအရ မြို့တည်ဆောက်လိုက်သဖြင့် ပေါင်တော်ပြင်သင်္ဘောဆိပ်ဟောင်းမှာ သင်္ဘောဆိပ်ဘဝမှ သက်လျှော့ကာ သာမန်ရွာဘဝသို့ ကျရောက်ခဲ့ရလေသည်။ ဘူးသီးတောင်သာ မြို့ဖြစ်လာ၍ စစ်တွေခရိုင် ၌ မြို့နှင့်မြို့နယ်တစ်ခု တိုးလာရလေသည်။

ပေါင်တော်ပြင်မြို့

ဘူးသီးတောင်မြို့မဖြစ်မီ ပေါင်တော်ပြင်ရွာကို မြို့အဖြစ် ချဲ့ထွင်တည်ဆောက်ရန် စီစဉ်ခဲ့လေသည်။ သို့ရာတွင် လမ်းပန်းအဆက်အသွယ်မကောင်းခြင်း၊ မြို့ရာမြေအနေအထားမကောင်းခြင်းတို့ကြောင့် ပေါင်တော်ပြင်ကျေးရွာနယ်မြေ အပါအဝင်မြေဧက တသောင်းနှစ်ထောင်ခန့်ကို ဂရန်ရရှိပိုင်ဆိုင်ခဲ့သော ဂျာမန်လူမျိုး J.C. Schmidt (ဂျေ. စီ. ဆမစ်)သည် မိမိရွာပတ်ဝန်းကျင်နှင့် မိမိကျေးရွာနှင့်နီးစပ်သော မြေများရှိ တောင်ကုန်းငယ်များပေါ်တွင် လွှက်စိုက်ပျိုးလေသည်။ ထိုပုဂ္ဂိုလ် ၏လွှက်ခြံသည် သေးသေးငယ်ငယ်မဟုတ်။ စီးပွားဖြစ်စိုက်ပျိုးသောကြောင့် စစ်တွေခရိုင်အတွင်း၌ အပြန်အနှံ့ရောင်းချနိုင်ခဲ့လေ သည်။ လွှက်ခြောက်များမှာ အနံ့အရသာကောင်းသဖြင့် နိုင်ငံခြားလွှက်ခြောက်များထက် ပိုမိုနှစ်သက်ကြလေသည်။ ထိုလွှက် ခြောက်များကို စက္ကူအထုတ်ငယ်များအဖြစ် ပြုလုပ်၍လူတိုင်းဝယ်နိုင်အောင် ဈေးပေါပေါဖြင့် ရောင်းချလေသည်။

ထိုလွှက်ခြံလုပ်ငန်း၊ ဂရန်မြေကို အုပ်ချုပ်၍ သီးစားချပေးသော ရုံးနှင့်မြေခကောက်ခံသော ဌာနများတွင် လခစား အလုပ်သမားကို မန်နေဂျာ၊ လက်ထောက်မန်နေဂျာ၊ စာရင်းကိုင်၊ ငွေထိန်း၊ စာရေး၊ မင်းစေ၊ အလုပ်သမားများ အသီးသီး ခန့်ထားသဖြင့် လူပေါင်းများစွာ လခစားဘဝဖြင့် သက်မွေးဝမ်းကျောင်းပြု ခိုလှုံနိုင်သော ဌာနဖြစ်လေသည်။ ထို့ကြောင့် ပေါင်တော်ပြင်ရွာသည် မြို့ငယ်တစ်မြို့ပမာ စည်ကားသိုက်မြိုက်ပြီး ဘူးသီးတောင်နှင့်မယှဉ်နိုင်အောင် ကွာခြားနေပေသည်။

ဘူးသီးတောင်မြို့တည်ရာမြေနှင့် ထိုမြေနှင့်ဆက်စပ်နေသော လယ်မြေများသည် ထင်ရှားပြင်ပြုစုနှင့် ကကျဘက်ပြုစု အတွင်းပါဝင်ခဲ့လျက် ထိုပြုစုနှစ်ရပ်ကို (Mr. Willoby ဝိလ်ဘီ)ဟုခေါ်သော အင်္ဂလိပ်လူမျိုးက ပိုင်လေသည်။ ထို့ကြောင့် ဘူးသီးတောင်မြို့ရှိ ယခုမေယူပန်းခြံမြောက်ဘက် ကမ်းစောက်ကို ဝိလ်ဘီခံယူ ခေါ်ကြလေသည်။ ထိုဂရုမြေများမှာ (ဝိလ်ဘီ) မပိုင်မီ မောင်ဖြူနှင့် မောင်နီဆိုသော ညီအစ်ကိုနှစ်ဦးပိုင်ဆိုင်ခဲ့လေသည်။ ထိုပုဂ္ဂိုလ်နှစ်ဦးနှင့် ဆွေမျိုးတစ်စုတို့သည် ထိုနယ်တွင် ကြွယ်ဝချမ်းသာသည့်အလျောက် ဩဇာတိက္ကမကြီးခြင်းကို မှီ၍ လူအများ လေးစားရိုသေချဉ်းကပ်ကြလေ၏။ ထိုသူတို့ထံ ရခိုင်အမျိုးသားသာမဟုတ်။ ကုလားလူမျိုးများပင် ခွဲခြားခြင်းမပြုဘဲ မိမိထံကပ်ခိုလာသူများအား အထိုက်အလျောက်ချီးမြှင့်လေ ရှိလေသည်ဆို၏။ မိမိတို့ယုံကြည်ကြိုးစားသူများထဲတွင် ကုလားများလည်း ပါဝင်ကြသည်ဟုဆို၏။ သူတို့မှာ မည်သည့်အမှုကိစ္စ ကိုမဆို ကိုယ်ထိလက်ရောက်ဆောင်ရွက်ခြင်း မရှိ။ သူတစ်ပါးအား ခိုင်းစေခြင်းဖြင့်သာ ပြီးစီးစေရသည်။ ရံခါပြီးစီးအောင်မြင် သော်လည်း ရံခါမအောင်မြင် ပျက်စီးတတ်ပေသည်။ ကံကောင်းနေချိန် ထိုအပြုအမူမျိုး အရေးမကြီးသော်လည်း ကံဆိုးနိုင်စက်

ရန် အခိုက်နှင့်ကြုံလာသော် နှစ်လေးဆင့်ပျက်စီးရတတ်ပေသည်။ ဤသို့ဖြစ်တတ်သည်ကို သတိမမူဘဲ ပျော်ပါး၍သာ အချိန်ကုန်ကျလေသော ထိုပုဂ္ဂိုလ်တို့မှာ တကြိမ်၌ဘေးတွေ့မည်ကို မမြင်ကြလေ။ သူတို့ထံ ကပ်ရပ်နေထိုင်ကြသော မဟာမေဒင်ဘာသာဝင်ကုလားများမှာလည်း လယ်ယာချောင်းမြောင်းရရှိကာ ထမင်းဝလာကြပေသည်။ ရင်းနှီးယုံကြည်ခြင်းလည်း တိုးတက်လာခဲ့ကြလေသည်။ ထိုဦးမောင်ဖြူနှင့် ဦးမောင်နီမြေပိုင်ရှင်နှစ်ဦးတို့မှာ ပျက်စီးကံကြုံသောတနေ၌ မိမိတို့မှာ ဂရံမြေခွန်တော်သွင်းရန်ရှိသောငွေများကို ကိုယ်တိုင်စစ်တွေမြို့သို့ သွား၍မသွင်းဘဲ မိမိလူယုံကုလားတစ်ဦးအား အပ်နှံကာ အခွန်တော်ငွေကို သွင်းစေခဲ့လေသည်။ ကုလားသည်အခွန်တော်ငွေကို မသွင်းဘဲ မိမိကိုယ်ကျိုးအတွက် သုံးစားလျက် ပြန်လာခဲ့လေသည်။ သို့သော် မြေပိုင်ရှင်များမှာ အခွန်တော်ဆောင်ခဲ့သည် မဆောင်ခဲ့သည်ကို စုံစမ်းမေးမြန်းခြင်းမရှိ ချလန်လက်ခံကိုလည်း မတောင်းခဲ့ဘဲ နေမိနေရာ နေထိုင်လာခဲ့ကြလေသည်။ မြေခွန်တော်ပေးဆောင်ရန်ပျက်ကွက်ခြင်းကို ရုံးမှသတိပေးစာလာသောအခါမှ မိမိယုံကြည်၍ အပ်နှံလိုက်သူက အခွန်တော်မပေးဆောင်ခဲ့ကြောင်း သိရလေသည်။ အချိန်လွန်နေပြီဖြစ်၍ စစ်တွေမြို့သို့သွားခါ ချစ်တီးထံမှ ငွေချေးလျက် အခွန်တော်သွင်းလိုက်ရလေသည်။ ကိုယ်ထိလက်ရောက်လုပ်သင့်သောအလုပ်တို့ကို ထိုကဲ့သို့ပေါ့ပေါ့ဆဆပြုမိကာ များပြားသောငွေတစ်ရပ်ကို သူစိမ်းတစ်ဦးအား ယုံကြည်လျက် အချုပ်အချယ်မဲ့အပ်လိုက်မိခြင်းကြောင့် နစ်နာခဲ့ရလေသည်ကို သတိမရ ဆက်လက်၍ ပျော်ပျော်ပါးပါးပေါ့ပေါ့ဆဆပင် ထိုမြေပိုင်ရှင်များ နေထိုင်ခဲ့ကြလေသည်ဟု သိရလေသည်။

*ပြုစု-ဂရံမြေ

ခုံ-ရေနက်သောနေရာ

ချစ်တီးတို့ ဓမ္မတာအတိုင်း ငွေကျပ်တည်းမည့်အချိန်ကို ချက်ကောင်းယူကာ ရုံးတွင်လျှောက်ထားလိုက်မှသာ မျက်လုံးပြူးမျက်ဆံပြူးကာ ငွေရှာရတော့သည်။ သို့သော် မလွယ်ကူပေ။ ချစ်တီးကြွေးကို မပေးဆပ်နိုင်။ ထိုအချိန်တွင်း ထိုငွေမှုကို မစ္စတာဝီလဘီက ဝယ်ယူ၍ ဒီကရီငွေဖြင့် မြေကိုသိမ်းယူလိုက်လေသည်။ ထိုအချိန်မှစ၍ ဂရံမြေနှစ်ရပ်လုံးပင် အင်္ဂလိပ်လူမျိုး မစ္စတာဝီလဘီလက်ထဲသို့ ကျရောက်လေတော့သည်။ ဤကား ယနေ့တိုင်အောင် ရခိုင်လူမျိုးတို့၏ပြုကျင့်လေ့ရှိသော ပေါ့ဆသည် ဓလေ့ဆိုးကြီးတစ်ရပ်ဖြစ်ပေသည်။ ဤဓလေ့ဆိုးမှပေါက်ပွားကာ ရခိုင်လူမျိုးများ၏လယ်မြေများ လူမျိုးခြားများ၏လက်သို့ ရောက်ခါ အောက်ကျနောက်ကျ ဖြစ်ခဲ့ရလေသည်။

ဘူးသီတောင်မြို့မတည်မီ (မည်သည့်နှစ်ဟုမမှတ်မိသော) ကာလကပင် ဤဂရံမြေနှစ်ရပ်ကို မစ္စတာဝီလဘီသည် ပေါင်တော်ပြင် ဂရံပိုင်ရှင် မစ္စတာဂျေစီစမစ်အားရောင်းချ၍ တနေရာသို့ ထွက်သွားလေသည်။ ထိုပုဂ္ဂိုလ်သည် မြေပိုင်ရှင်ဘဝကို လိုလားပုံမပေါ်။ အခြားစီးပွားရေးဖြင့် ကြီးပွားရန်ကိုသာ လိုလားဟန်တူပေသည်။ စင်စစ်မှာ ဤဂရံမြေနှစ်ရပ်သည် သူဌေးအခေါ်ခံလောက်အောင် မြေသီးစားခရနိုင်ခဲ့သည်မဟုတ်။ သီးစားခန်းမှာ တဧကလျှင် ၇-၅ဝါးမျှသာရ၍ ဧက ၄၀ဝဝကျော်မျှသော မြေမှရငွေမှာ အင်္ဂလိပ်လူမျိုးတစ်ဦးအဖို့ မများလွန်းဟု ယူဆနိုင်ပေသည်။

မစ္စတာဝီလဘီသည် ရခိုင်တိုင်းတွင် အထူးသဖြင့် စစ်တွေခရိုင်အတွင်း ရေနံတူးဖော်ဖို့ ကြိုးစားခဲ့လေသည်။ မအောင်မြင်ခဲ့ဘဲ စစ်တွေခရိုင်တွင်ပင် သေဆုံးခဲ့လေသည်။

ထိုပုဂ္ဂိုလ်သည် ကုလားမွတ်ဆလင်များကို စတင်လက်ခံ၍ လယ်သီးစားချပေးခဲ့ဟန်တူလေသည်။ အကြောင်းမှာ ထိုပုဂ္ဂိုလ်၏လက်ထက်တွင်ပင် ကကျဘက်၊ ဘကုံးနား၊ မြောင်းနား၊ ကျောက်လှပြင်၊ ထင်ရှားပြင်၊ လက်ဝဲဘက်ရွာများတွင် ကုလားများစတင်ဝင်ရောက်ခဲ့လေသည်။ သို့သော် မပြောပလောက်သေးပေ။

မစ္စတာဝီလဘီ၏ဇစ်မြစ်ကို သေချာစွာမသိခဲ့ရပါ။ ကျွန်ုပ်တို့ ဘူးသီးတောင်သို့ မရောက်မီကပင် ထိုပုဂ္ဂိုလ်မှာ ထိုနေရာမှ စွန့်ခွာထွက်သွားလေပြီဖြစ်သောကြောင့် ဖြစ်ပါသည်။ ထိုပုဂ္ဂိုလ်နှင့်စပ်လျဉ်းသောစကားများကို ရေးသားရန်မလိုတော့ချေ။

မစ္စတာစမစ် မိသားစုနှင့် ဂရံမြေ

J.C. Schmidt ဂျေစီစမစ်မှာ ဂျာမဏီနိုင်ငံ ပရားရှားပြည်နယ်၌ မွေးဘွားသော ဂျာမန်လူမျိုးတစ်ဦးဖြစ်၍ အလွန်လိမ္မာပါးနပ်၍ လုံ့လရှိသောသူတစ်ဦးဖြစ်ကြောင်း သိရလေသည်။ စမစ်သည် ဆင်းရဲချမ်းသာမရွေး ရင်းရင်းနှီးနှီး ပေါင်းသင်းတတ်သည်။ သူ၏သီးစားများကိုလည်း ထောက်ထားညှာတာတတ်ကြောင်း၊ အခြေအနေအရ စီးပွားမဖြစ်ထွန်းသော သီးစားများအား သီးစားခပယ်လွှတ်တတ်ကြောင်း၊ ဘာသာမရွေး အလှူခံပုဂ္ဂိုလ်များအား လှူဒါန်းတတ်ကြောင်း အကူအညီတောင်းခံလာသူများအား ဖြစ်နိုင်သောအကူအညီကိုပေးလေ့ရှိကြောင်း ဟူသောသတင်းကောင်းများကို ကြားရဘူးပါသည်။ သူသည် ဂရံမြေကို ၁၈၆၂ခုနှစ်က ရရှိ၍ ပြုစုပျိုးထောင်ကာ အလုပ်အကိုင်အောင်မြင်နေချိန် ၁၉၀၄ခုနှစ် ကွယ်လွန်ခဲ့ရာ၊ လုပ်ငန်းများကို ထိန်းသိမ်းရန် တာဝန်ခံကို သူ၏သားရင်း အေစီစမစ်က လက်ခံရလေသည်။ ဂျေစီစမစ်မှာ မယားနှစ်ယောက်ရှိခဲ့ကြောင်း တစ်ယောက်မှာ ဗမာအမျိုးသမီးဖြစ်ကြောင်းကိုလည်း ကြားဘူးပါသည်။ သို့သော် A.C. Schmidt အေစီ စမစ်၏မိခင်မှာ

ကျမန်အမျိုးသမီးလား၊ မြန်မာအမျိုးသမီးလားဟု သူ၏ရင်းနှီးသော၊ သူ၏ဂရုမြေတွင် လက်ထောက် အုပ်ချုပ်ရေးမှူးလုပ်ခဲ့သော မစ္စတာ ဂျေဒီ၊ ဝီလဆင်ပင် ပြောမပြနိုင်ပါ။

အေစီစမစ်ကို စစ်တွေမြို့တွင် မွေးဘွားသည်ဟုဆိုကြသည်။ မှန်မမှန်ကို အထောက်အထားမတွေ့ဘူးပါ။ အေစီစမစ်သည် စစ်တွေမြို့သားများနှင့် များစွာရင်းနှီးခြင်းကိုမူကား မြင်ဘူးတွေ့ဘူးပါသည်။ သူလည်း သူ၏ဘခင်ကဲ့သို့ပင် နှလုံးထားကောင်းသူတစ်ဦးဖြစ်ကြောင်း၊ လက္ခဏာကိုပြု၍ အခွင့်အရေးပေးလေ့ရှိသည်။ သူ၏ကျယ်ပြန့်သော ဂရုမြေအတွင်း လစ်လပ်နေသော မြေကွက်များတွင် ကုလားအချို့ကို သီးခြားချထားပေးခြင်း၊ လွှတ်ခြံလုပ်ငန်းတွင် လုပ်သားများမှာ ကုလားများဖြစ်ခြင်းကို တွေ့ရသည်။ သို့သော် ယခုလက်ရှိ မွတ်ဆလင်အမျိုးသားများမူကား မဟုတ်ချေ။ ထိုစဉ်က ကျွန်ုပ်တို့အခေါ် ‘တီစား’ ဆိုသူများဖြစ်၍ မွတ်ဆလင်များမူကား ပေါင်တော်ပြင်ဈေးအနီး ပေါင်တော်ပြင်ရွာဆုံး၌ ဈေးရောင်းချခြင်းကိုမူ၍ စားသောက်နေကြသည်ကို တွေ့ရသည်။ သူတို့ (မွတ်ဆလင်ကုလား)ချည်းမဟုတ်ဘဲ ဟိန္ဒူကုလားများလည်း အရောင်းအဝယ်ပြုကာ နေထိုင်ကြလေသည်ကို တွေ့ရလေသည်။

လွှတ်ခြံအတွင်းကျသော ရွာတရွာရှိသည်။ ထိုရွာသည် ပေါင်တော်ပြင်အနောက်ဘက် တောင်ကုန်း၏တဘက်တွင် တည်ရှိ၍ ဆိုခဲ့သောလွှတ်ခြံအလုပ်သမား ‘တီစား’ခေါ်သူများ နေထိုင်ကြလေသည်။ ထိုရွာ၌ မွတ်ဆလင်အမျိုးသားအနည်းငယ်သာရှိပေသည်။ တဖန် ဘူးသီးတောင်၊ မောင်တောမီးရထားလမ်းကို ဖောက်လုပ်စဉ် အလုပ်ကြမ်းလုပ်ရန် ရခိုင်လူမျိုးများ မဖြစ်နိုင်၊ အခြားအမျိုးသား သို့မဟုတ် ယခုများပြားလှစွာ အခြေချနေသော မွတ်ဆလင်အမျိုးသားများလည်း ထိုအချိန်၌ အလုပ်လုပ်နိုင်လောက်အောင် မရှိသေးခြင်းကြောင့် ထိုလွှတ်ခြံအလုပ်သမားနှင့် အသွင်အပြင် ယဉ်ကျေးမှုတူသော ဒုံကာခေါ် ကုလားများကို ခေါ်ဆောင်ယူခဲ့လေသည်ကို မှတ်မိပေသည်။ တဖန် ကျွန်ုပ်သည် နိုင်ငံရေးအထိန်းသိမ်းခံဘဝမှ ထောင်မှလွတ်ကာ Restriction ခြေချုပ်နှုတ်ပိတ်ဖြင့် ရခိုင်ဒုက္ခသည်စခန်းဖြစ်သော ဒင်နာချုံပူရခရိုင်၊ နာဆီပူရအရပ်၌နေစဉ် ဤလူမျိုးနှင့် တထေရာတည်းတူသောလူတစ်မျိုးကို ဒုက္ခသည်စခန်း၏ ပတ်ဝန်းကျင်တွင် တွေ့ခဲ့ရဘူးလေသည်။ ထိုသူတို့အား ‘ဆာတာ’ဟု ခေါ်ကြသည်။

သို့သော် ဤလူသုံးစုကို လူတမျိုးတည်း ဟုတ်မဟုတ်ကို ခွဲခြား၍မသိခဲ့ရပါ။ အသွင်အပြင်၊ အသွေးအရောင်၊ အလေ့အထများမှာ တထေယတူညီနေခြင်းကိုသာ သိရပေသည်။ ပေါင်တော်ပြင်အနီးရှိ ‘တီစား’အခေါ်ခံရသူများမှာ ထိုလူနှစ်စုထက် ပိုမိုယဉ်ကျေးသည်ကို တွေ့ရသည်မှာ သူတို့၏ပတ်ဝန်းကျင်လူထုကိုမူ၍ ကွဲပြားခြင်းဖြစ်တန်ကောင်းသည်ဟု ယူဆစရာဖြစ်ပါသည်။

ဘင်္ဂလားပြည်မြောက်ဘက် (ယခု ဘင်္ဂလားဒေ့ရှ်)ရခိုင်ဒုက္ခသည်စခန်းပတ်ဝန်းကျင်၌ တွေ့ခဲ့ရသော ဆာတာများမှာ ဘူးသီးတောင်မြို့နယ်ရှိ တောင်ပေါ်သားခမီးလူမျိုးများ၏ ဓလေ့ထုံးစံများနှင့် စကားမှတစ်ပါး အားလုံးတူညီနေသည်ကိုတွေ့ခဲ့ရပေသည်။

အေစီစမစ်၏ရုံးအမှုထမ်းများမှာ အင်္ဂလိပ်စာတတ် ဟိန္ဒူကုလားနှစ်ဦးမှတစ်ပါး ကျန်အားလုံးမှာ ရခိုင်များ ဖြစ်ကြလေသည်။ မြေပိုင်ရှင်၏ရုံးနှင့် ဈေးတည်ရာဖြစ်သော ပေါင်တော်ပြင်(မောင်ကြီးထောင့်) ရွာ၌ ဈေးအနီး ဟိန္ဒူနှင့်မွတ်ဆလင်အနည်းငယ်မှတစ်ပါး လူမျိုးခြားလုံးဝမရှိချေ။ အားလုံးမှာ ရခိုင်များဖြစ်ကြသည်။

မြေပိုင်ရှင်နေသောရွာနှင့်တစ်တည်း ရခိုင်နေသောအစိပ်အပိုင်းကို မောင်ကြီးထောင့်ဟုခေါ်သည်။ ထိုရွာနှင့်မကမ်းမလှမ်း၊ စေတီပြင်၊ စဉ့်အောင်ရွာ၊ ဒါးပိုင်ဆရာစသော ရွာများတွင်လည်း ကုလားလုံးဝမရှိသေးချေ။ ခြင်သမား (ခန့်တမား) ရွာနှင့်မောင်နုရွာတို့တွင်သာ ကုလားအနည်းငယ် ရှိပေသေးသည်။ နောက်အခန်းများတွင် ကြည့်လျှင် မှန်ကန်ကြောင်း သိနိုင်ပေသည်။

ဘူးသီးတောင်မြို့နယ်၏လူနေအိမ်ခြေ

ထိုစဉ်က ဘူးသီးတောင်မြို့သည် ပြဆိုခဲ့ပြီးသည့်အတိုင်း ရွာမဟုတ် ယခုခေါ်သော ရွာနှင့် ဘူးသီးတောင်သင်္ဘောဆိပ်ကို ပေါင်းစပ်ခေါ်ဝေါ်ခြင်းဖြစ်သဖြင့် ရွာမပါမှ အိမ်ခြေနှစ်ရာနီးပါးရှိပေသည်။ ရွာမကို ဖယ်ထား၍ ယခုပြဆိုထားသော မြို့ပေါ်တွင် ဆိုလျှင် အိမ်ခြေတစ်ရာပင် မပြည့်သေးချေ။ ၁၉၀၅-၁၉၀၈ခုနှစ် မြို့မြေပုံကိုကြည့်လျှင် သိနိုင်ပါသည်။

အစိုးရအဆောက်အဦများအနက် ရဲဌာနာ၊ တိုက်ပိုင်ရဲမှူး(လုံခြုံရေးမှူး၏)နေအိမ်နှင့် ရဲသားများနေအိမ် ၁၆လုံးမှာ အတော်ပင်ခိုင်ခံ့သည်ကို တွေ့ရလေသည်။ ဆေးရုံမှာလည်း ဝါးထရုံ၊ ခန့်မိုးဖြစ်၍ ကျန်အစိုးရအဆောက်အဦအားလုံးမှာ ယာယီအဆောက်အဦများဖြစ်ကြလေသည်။

အရာရှိတည်းခိုရိပ်သာများမှာမူကား ပျဉ်းကတိုးတိုင်၊ ပျဉ်းကတိုးပျဉ်စီ၊ ဝါးထရုံ၊ ရာဇမတ်ဇလီရိုက်၊ ခန့်မိုးဖြစ်၍ အတော်ပင်ခိုင်ခံ့လေသည်။ အစိုးရစာသင်ကျောင်းမရှိ။ ဆရာကြီးဦးသူထော်ဖြူ၏ရွာကျောင်းတွင် ကလေးသူငယ်အနည်းငယ် တက်ရောက်သင်ကြားသည်ကို တွေ့ရလေသည်။

၁၉၀၇ခုနှစ်တွင် အစိုးရမူလတန်းကျောင်းတစ်ကျောင်း ဆောက်လုပ်လေသည်။ ထိုစဉ်က ထိုကျောင်းမျိုးကို ၅၀၀ တန်ကျောင်းဟု ခေါ်ကြလေသည်။ အကြောင်းမှာ အစိုးရက ငွေ ၅၀၀/-ဖြင့် ကန်ထရိုက်ပေး၍ ဆောက်သောကျောင်းဖြစ် သောကြောင့် ဖြစ်ပါသည်။

အစိုးရကျောင်းဖြစ်သော်လည်း ကျောင်းသားများမှာ ဦးသူထော်ဖြူကျောင်းတွင်သာ ဆက်လက်သင်ကြားနေကြ လေသည်။

နယ်ပိုင်နှင့် ပညာပိုင်းဆိုင်ရာမှ ဆရာကြီးဦးသူထော်ဖြူအား ကျောင်းကိုပိတ်ထားလိုက်ရန်နှင့် ဆက်လက်သင်ကြား ခြင်းမပြုရန် အမိန့်ထုတ်ဆင့်သော်လည်း ကျောင်းသားများနှင့် ကျောင်းသားမိဘများက လိုက်နာခြင်းမရှိ၊ တက်မြဲ ကျောင်းဟောင်းတွင်သာ တက်ရောက်ကြသည်။

ပညာအုပ်ကိုယ်တိုင်လာရောက်၍ ကျောင်းသားမိဘများကို ခေါ်ယူကာ အစည်းအဝေးတွင် အစိုးရကျောင်းတွင် မသင်သောတပည့်များ၏ပညာအရည်အချင်းကို အသိအမှတ်ပြုမည်မဟုတ်။ ရွာကျောင်းတွင် စာမေးပွဲပြုလုပ်မည်မဟုတ်ဟု ပြောဆိုမှသာ မိဘများ၏သဘောဖြင့် ကျောင်းသားများကိုကျောင်းသစ်သို့ တက်ရောက်ကြလေသည်။

ထိုစဉ် မူလတန်းမှ ဆဌမတန်းထိ အားလုံးကို ပညာအုပ်ကိုယ်တိုင် လှည့်လည်စစ်ဆေး၍ အတန်းတင်ပေးရလေ သည်။ ဆရာအား စာမေးပွဲအောင်သော ကျောင်းသားများအရေအတွက်အလိုနှင့် အတန်းအလိုက် ဆုချီးမြှင့်လေသည်။ လစဉ်ရသော ဆရာ၏လစာမှာ ၁၅/-မျှသာ၊ ဘူးသီးတောင်မြို့ မူလတန်းကျောင်း ပဌမဆုံးအရာမှာ ဦးစံအောင်ဖြစ်လေ သည်။ ကျောင်းတွင်ကုလားကျောင်းသားဟူ၍ လုံးဝမရှိ။

၁၉၀၈-ခုနှစ် ဘူးသီးတောင်

ထိုနှစ်ထိ ဘူးသီးတောင်မြို့နယ်မှာ ကျွန်ုပ်တို့ရောက်စဉ် လူနေအိမ်ခြေ ၅၀ခန့်မျှရှိသော ရခိုင်ရွာတရွာဖြစ်လေသည်။ သူကြီးမှာ 'ငါးခုံးစား'ဟုအမည်တွင်သော ဦးပုခိုင်ဖြစ်လေသည်။ ကြိန်ချောင်းကိုကူး၍ ဝါးငါးပြန်ခန့် ခြုံတောအုပ်ကို ကျော်မိ လျှင် လယ်ကွင်းတစ်ခုတွေ့ရမည်။ ထိုလယ်ကွင်းကိုကျော်၍ကြည့်လျှင် ရွာသစ်ကယ်ကို မြင်ရလေသည်။

ရွာသစ်ကယ်ရွာသည် သရက်၊ ပိန္နဲများထူထပ်စွာပေါက်ရောက်နေသော တောင်ကုန်းကလေးပေါ်၌ရှိ၍ အတော်သာယာပျော်ချင်စဖွယ် ရွာကလေးဖြစ်ပေသည်။ ထိုနေရာသည် ဤခေတ်တွင် လျှပ်စစ်ဓာတ်အားပေးရေးအဖွဲ့၏ စက်ရုံ၊ ရုံးခန်း လုပ်သားဂေဟာများ ဆောက်လုပ်ထားသောနေရာဖြစ်ပေသည်။

ကျွန်ုပ်တို့ ရွာသစ်ကယ်သို့ ဖြတ်သန်းသွားရသော လယ်ကွင်းမှာ ယခုအခါ ဘောလုံးကွင်းဖြစ်နေသည်။ ထိုရွာသည် နွားနို့ကောင်းရနိုင်သောရွာဖြစ်၍ နွားနို့ဝယ်ရန် သွားကြရလေသည်။ နေ့အချိန်တွင် ကျွန်ုပ်တို့ ကလေးအရွယ်များပင်လျှင် သွားရဲကြလေသည်။

သို့ရာတွင် ကြိန်ချောင်းကိုဖြတ်၍ သွားရသောတံတားငယ်၏ အနောက်ဘက်ကုန်းကလေးမှ ညအချိန် ကျားဟိန်းသံ ကို မကြာခဏ ကြားရပေသည်။ ထိုကုန်းကလေးသည် ယခုအခါ စာရေးသူ၏ အိမ်တည်ရာမြေဖြစ်နေပေပြီ။

ဘူးသီးတောင် နှင့် ဘုန်းကြီးကျောင်း

ဘူးသီးတောင်မြို့ကို ချဲ့ရန် မြေများကို သိမ်းသွင်းလိုက်ပြီးသည့်ကာလတိုင်အောင် ဘူးသီးတောင်မြို့သားများ ကိုးကွယ် ရာ ဘုန်းကြီးကျောင်းမရှိသေးချေ။ သို့သော် မြို့မှ ၆မိုင်ကွာသော တောင်ကုန်းတစ်ခုပေါ်တွင် တောရကိုယ်တော်တစ်ပါး သီတင်းသုံးလျက် ရှိနေသည်။ ထိုဆရာတော်ထံသွားရောက်၍ လှူဒါန်းရခြင်း၊ သီတင်းသီလတည်ဆောက်ရခြင်းများကို ပြုရ ပေသည်။ ဆရာတော်၏တောရကျောင်းသို့ သွားရန်မှာ တောအုပ်နှင့် သစ်ကြီးဝါးကြီးများ ထူထပ်စွာပေါက်ရောက်နေသော တောင်ငယ်များကို ဖြတ်သန်းသွားရ၏။ ခရီးတလျှောက်၌ အန္တရာယ်အမျိုးမျိုးရှိ၏။ မိန်းမများဆွမ်းပို့ရန် သွားလိုလျှင် တုတ်၊ ဒါး၊ လက်နက်ကိုင်ဆွဲသော ယောက်ျားကြီးများ စောင့်ရှောက်လိုက်ပါမှသာ ဖြစ်နိုင်သည်။

မြို့၏ပတ်ဝန်းကျင်

မကြာမီ ကျောင်း၏အရှေ့တောင်ဘက် ၂၈၀လုံးခန့်တွင်ရှိသော စေတီတောင်ရွာသားအချို့တို့ ကျောင်းအနီးသို့ ရွှေ့ပြောင်းကာ အိမ်ယာဆောက်လုပ်နေထိုင်ကြလေသည်။ ထိုရွာကလေးကို တပ်ရာရွာဟုခေါ်သည်။ တခေတ်က တပ်စွဲခဲ့ ဘူးခြင်းကိုစွဲ၍ တပ်ရာဟုခေါ်သောနေရာဖြစ်ခြင်းကြောင့် တပ်ရာရွာဟု ခေါ်ကြောင်းသိရသည်။ စေတီတောင်၏အရှေ့ဘက် မိုင်ဝက်ခန့် အကွာတွင် မောင်ဖြူရွာ သို့မဟုတ် ငဖြူရွာရှိလေသည်။ မောင်ဖြူရွာ၏ အနောက်တောင်ဘက်တိုင်ခန့်အကွာတွင် မောင်နီ ရွာတည်ရှိလေသည်။ မောင်ဖြူရွာနှင့်မောင်နီရွာကို ခြုံတောပိတ်ပေါင်း တောင်ကုန်းများ ကာဆီးထားလေသည်။

ဤမောင်ဖြူ ရွာနှင့်မောင်နီရွာတို့သည် ယခင်ဖော်ပြခဲ့သော မြေပိုင်ရှင် မောင်ဖြူ မောင်နီတို့၏ အမည်ကို အစွဲပြု၍ ခေါ်ဝေါ်သော အမည်များ ဖြစ်ကြလေသည်။

မောင်နီရွာ၏အရှေ့ဘက် ၄ဖာလုံခန့်တွင် ကံကြီးပြင်ရွာရှိသည်။ ဤမောင်ဖြူရွာ၊ မောင်နီရွာ၊ စေတီတောင်ရွာ၊ တပ်ရာရွာ၊ ကံကြီးပြင်ရွာသားများမှာ များသောအားဖြင့် ဆွေမျိုးမကင်းကြသူများ ဖြစ်ကြပေသည်။

မောင်နီရွာ၏တောင်ဘက်စူးစူး ၄ဖာလုံခန့်တွင် ကကျလက်ရွာရှိသည်။ ထိုရွာမူကား ကုလားများ ရှိနှင့်ကြလေပြီ။ ထိုကုလားများမှာ ဦးမောင်ဖြူနှင့်ဦးမောင်နီတို့ မိတ်ဆွေတော်များ ဖြစ်ကြဟန်တူပေသည်။

ထိုအချိန်တွင် ဟာမိတ်ဒါလီ၏သား အနော်ရလီ၏မိသားစု၊ အဒူဂါဖာ၏သား ဘာဆာမာ-မိသားစု၊ ဖော်ဇော်ရော် မန်၏မိသားစုများ ရှိနေကြ၍ ယနေ့တိုင် ထိုမိသားစုများ ထိုရွာ၌ရှိနေကြပေသေးသည်။ ထိုမိသားစုမှတစ်ပါး အခြားမိသားစု အနည်းငယ်ရှိသည်ဟုဆိုကြသည်။ ကျွန်ုပ်ကား မမှတ်မိချေ။ ထင်ရှားသောမိသားစုများမဟုတ်သည့်အပြင် အနေကြာသောသူ များ ဟုတ်ဟန်မတူချေ။

ထိုကကျဘက်ရွာ၏တောင်ဘက် တမိုင်ကျော်ခန့်နေရာတွင် အလယ်ချောင်းရွာရှိ၏။ အလယ်ချောင်းသူကြီး ဦးလှထွန်းဦး၏ အုပ်စုအပါအဝင်ဖြစ်သော လက်သာရွာတွင် ကုလားအနည်းငယ်ရှိပေသည်။ ကုလားဆိုသည်မှာ ဟိန္ဒူဆတ္တာ သည်များနှင့် မွတ်ဆလင်ကူလီလုပ်စားသူ အနည်းငယ်ဖြစ်သည်။ ဆတ္တာသည်ကို ရခိုင်လူမျိုးများက 'လက်သာ'ဟုခေါ်သည်။ ထိုလက်သာဟုခေါ်သော ဆတ္တာသည်များ စတင်ဝင်ရောက်နေထိုင်ခြင်းကြောင့် ထိုရွာကို အလယ်ချောင်းလက်သာရွာဟု ခေါ်ခြင်းဖြစ်သည်။

စာရေးသောအချိန်တွင် ထိုလက်သာ(ဆတ္တာသည်)ဟိန္ဒူအမျိုးသားတစ်ယောက်မျှ ထိုရွာ၌မရှိတော့ပေ။ ထိုအချိန် တွင် မွတ်ဆလင်ဦးရေမှာ မပြောပလောက်သော လူဦးရေမျှသာ ရှိသေးလေသည်။ ထိုရွာ၏တောင်ဘက်တွင် ကင်းချောင်းရွာ နှင့်သပေါ့ချောင်းရွာတည်ရှိ၍ ရခိုင်သက်သက်သာ နေထိုင်ကြလေသည်။ ထိုရွာများ၏တောင်ဘက်တွင် သပိတ်တောင်ရွာရှိ သည်။ ထိုရွာသည် ကျွန်ုပ်တို့ သင်္ဘောမှမြင်ခဲ့ရသော သပိတ်တောင်ရွာပင် ဖြစ်လေသည်။ သပိတ်တောင်ရွာအကြောင်းကို ကျွန်ုပ်ဖော်ပြခဲ့လေပြီ။ ဤရွာများသည် မြို့မှလက်လှမ်းတမီမြို့၊ ပတ်ဝန်းကျင်တွင်ရှိနေကြ၍ ထိုရွာများ၏အခြေအနေကို မွတ်ဆလင်မည်မျှရှိမည်ကို မှန်းဆနိုင်ရန် တင်ပြခဲ့လေသည်။

လွန်ခဲ့သည့်နှစ်ပေါင်းများစွာကပင် တိုင်းရင်းသားအဖြစ် ရှိနေသည်ဟု စစ်တကောင်း ကုလားစကားပြော လူတစ်စု ခံယူကြသော ရိုဟင်ဂျာလူမျိုးကိုလည်းကောင်း၊ ရိုဟင်ဂျာရွာတစ်ရွာတစ်လေကိုလည်းကောင်း၊ စစ်ကြောရှာဖွေ၍ မတွေ့ သေးပါ။

အစန်း (၄) ဘူးသီးတောင်မြို့သစ် (၁၉၁၀-၁၃)

မစ္စတာဂျေစီစမစ်၏ ဂရုမြေမှ ဘူးသီးတောင်ရွာနှင့် ရွာသစ်ကယ်ရွာတို့ကို အပါအဝင်ပြု၍ မြေများကို သိမ်းယူပြီး နောက် မြို့ကိုချဲ့လိုက်လေသည်။ ထိုအချိန်တွင် အင်္ဂလိပ်လူမျိုး အိုင်စီအက်နယ်ပိုင်များ ဘူးသီးတောင်တွင် ထားရှိလေပြီ။ ကျွန်ုပ်တို့ရောက်ခါစတွင် ရခိုင်သားနယ်ပိုင် ဦးအောင်ပန်းသာ ရှိလေသည်။ ယခု ဆေးရုံအနီးရှိ ရေကန်မှာ ဦးအောင်ပန်း တူးဖော်ခဲ့သော ကန်ဖြစ်၍ နယ်ပိုင်ကန်ဟု ယနေ့တိုင်ခေါ်ဝေါ်ကြသည်။

မြို့သစ်ချဲ့စဉ် Mr. A.J Page မစ္စတာအေဂျေပေးချ် (အိုင်စီအက်)သည် ပဌမဥရောပတိုက်သားနယ်ပိုင်အဖြစ် ရောက်ရှိနေပေသည်။

ဘူးသီးတောင်မြို့သည် ကုန်းပြင်မြင့်ပေါ်တွင် တည်ရှိလျက် ပတ်ပတ်လည် တောတောင်ပိုင်းရံနေသောကြောင့် အလွန် ချမ်းအေးသော ဒေသတစ်ခုဖြစ်ပေသည်။ ဥရောပတိုက်သား အရာရှိတို့သည် ဘူးသီးတောင်ကို များစွာနှစ်သက်ကြလေသည်။ အစိုးရကလည်း ဥရောပတိုက်သား (အများဆုံးအင်္ဂလိပ်လူမျိုး) များကိုချည်း ဘူးသီးတောင်နယ်ပိုင်အဖြစ် စေလွှတ်ခဲ့လေသည်။

ဘူးသီးတောင်သည် ၁၉၁၆ခုနှစ် လေမုန်တိုင်းကြီးမတိုက်မီတွင် အလွန်ချမ်းလေသည်။ မြို့ပတ်ပတ်လည်တောတောင် များတွင် ထူထပ်သော သစ်ကြီးဝါးကြီးများကြောင့် ပိုမိုချမ်းစိမ့်ရလေသည်။ နံနက် ၁၁နာရီ ၁၂နာရီတိုင်အောင် ရေကိုမကိုင် ရဲ ကိုင်လျှင်လက်ထုံကျင်သွား၍ ရေသောက်လျှင် သွားကျွတ်သွားမတတ် ကျင်တတ်သည်။ ရေနံမီးခွက်များ ၈နာရီမကျော်မီ ရေနံခဲ၍ မီးငြိမ်းသွားတတ်သည်။ ၁၉၁၆ခု မေလ ၁၅ရက်နေ့ တိုက်ခတ်သောလေမုန်တိုင်းကြီးသည် ထိုသစ်ကြီး ဝါးကြီးများကို တပင်မျှမကျန်အောင် လှဲပစ်ခဲ့သဖြင့် သစ်ပင်ကြီးများကင်းမဲ့သော တောင်ကုန်းများချည်းဖြစ်သွားရာ ယခုအခါ အအေးဒဏ် ဩက်သာခဲ့ရလေသည်။ သို့ရာတွင် ယနေ့တိုင် အခြားမည်သည့်မြို့နှင့်မျှမတူအောင် ချမ်း၍နေ့ဥတုပင်လျှင် ညအချိန်စောင် နှင့်ကင်း၍ မအိပ်နိုင်ကြချေ။ ဒုတိယမြေပုံကိုကြည့်လျှင် ချဲ့ပြီးသောမြို့သည် မည်သို့ဖြစ်လာသည်ကို တွေ့မြင်နိုင်ပါသည်။

မြို့ကိုချဲ့လိုက်သောအခါ မြို့မြေသည် အတော်ကျယ်ပြန့်၍ ယနေ့အတိုင်းအတာဖော်ပြရလျှင် တောင်ဘက်သဘော ဆိပ်မှ မြောက်ဘက်အဆုံးရှိ လမ်းမ ဆရာတော်ကျောင်းအထိ တမိုင်ခွဲခန့်ရှိ၍ ရွာမထိဖြစ်လျှင် ၂မိုင်ခန့်ရှိနေသည်။ တဖန် အရှေ့ဘက်သဘောဆိပ်ဟောင်းမှ မြို့စွန်နယ်ပိုင်ရုံးဆောက်ခဲ့သော တောင်ကုန်းထိ ၁မိုင်တိတိကျယ်ပြန့်နေသည်။

၁၉၀၉-၁၀ခုနှစ်အတွင်း မြို့သစ်ချဲ့ထွင်တည်ဆောက်နေစဉ် ကြာညိုပြင်ရွာ၌နေထိုင်သော သူဌေးဦးကျော်ဖံဖြူ (ကွယ်လွန်သူ)အား ဓားပြတိုက်ရန် ချိန်းခြောက်နေသောကြောင့် နယ်ပိုင်ဝန်ထောက်နှင့်တိုင်ပင်၍ ဘူးသီးတောင်မြို့သို့ ရွှေ့ပြောင်းနေရန်စီစဉ်လေသဖြင့် နယ်ပိုင်က ယခုသူဌေးကုန်းဟု ခေါ်သော ဆံခြုံချောင်းမြောက်ဘက်မြေကွက်ကို မိသားစု ဆွေမျိုးပါ တစုတရုံးတည်းနေနိုင်ရန် နေအိမ်များဆောက်ရန် ခွင့်ပြုလိုက်လေသည်။ ထိုသူဌေးမိသားစုကို အစွဲပြု၍ ထိုရပ်ကွက် ကို သူဌေးကုန်းဟုခေါ်ကြသည်။

ထိုသူဌေးမိသားစု ဝင်လာသောအခါ ဘူးသီးတောင်မြို့သည် ကျောင်းကန်ဘုရားများဖြင့် တင့်တယ်သောဗုဒ္ဓဘာသာ ဝင်များ နေထိုင်ရာ မြို့၏အသွင်ပေါ်လေတော့သည်။

သူဌေးကြီးကိုးကွယ်သော အရှင်ဦးဥတ္တမကိုပါ ပင့်ဆောင်လာခဲ့၍ မြို့နယ်နိမိတ် အနောက်ဘက်အဆုံး တောင်ကုန်း ပေါ်တွင် ယာယီကျောင်းဆောက်လုပ်၍ ကိုးကွယ်ခဲ့လေသည်။ ဘူးသီးတောင် မောင်တောလမ်းမကြီးပေါ်တွင် ရှိနေသော ထိုကျောင်းကိုလည်း လမ်းမကျောင်းဟုခေါ်ကြလေသည်။ ထိုအခါ ထိုကျောင်းကို မြို့၏မြောက်ဘက်စွန်းတောင်ကုန်းပေါ်တွင် ဧချောက်လုပ်ရွှေ့ပြောင်းယူခဲ့သော်လည်း ယခင်အမည်အတိုင်းပင် လမ်းမကျောင်းဟု ခေါ်ဝေါ်နေကြသည်။ ယခင်ကျောင်းရာ ဟောင်းတောင်ကုန်းတွင် နယ်ပိုင်ရုံးတစ်ကြိမ်ဆောက်ခဲ့ပြန်လေသည်။ ထိုနယ်ပိုင်ရုံးကိုလည်း မြို့တွင်းသို့ ရွှေ့ပြောင်းယူခဲ့သဖြင့် ထိုနေရာမှာ အဆောက်အဦးမရှိတော့ချေ။

ထိုသူဌေးကြီးမိသားစု မြို့တွင်းသို့ ဝင်ရောက်နေထိုင်သကဲ့သို့ သပိတ်တောင်မှ မြေပိုင်ရှင် ဦးမောင်ရွှေနှင့်ဘုံညိုလိပ် ရွာမှ ဦးမောင်သာအား လုံခြုံရေးအတွက် မြို့ပေါ်တွင်နေထိုင်ရန် နယ်ပိုင်က တိုက်တွန်းခဲ့လေသည်။ ထိုပုဂ္ဂိုလ်လည်း မြို့ပေါ်သို့ ရောက်လာ အခြေချနေထိုင်ခြင်းကြောင့် လူနေအိမ်ခြေတိုးတက်လျက် အတော်ပင်စည်စည်ကားကားဖြစ်လာစေသည်။ မောင်တော ရသေ့တောင် စစ်တွေမြို့တို့မှ ကုန်သည်ပွဲစားအချို့တို့လည်း ရွှေ့ပြောင်းနေထိုင်လာကြပြန်သဖြင့် ပိုမိုစည်ကား တိုးတက်လာသော မြို့ငယ်တစ်မြို့ ဖြစ်လာလေသည်။

မြို့ပေါ်တွင် လူမျိုးခြားဆိုင်များမှာ နောက်သူကြီး လုပ်သွားသော သစ်ရင်း(ဆရန်း) အနော်ရာလီဆိုင်ငယ်၊ ဟိန္ဒူမြန် ဆိုင်နှစ်ဆိုင်၊ ဟိန္ဒူလူမျိုးနွားနို့ မလိုင်ရောင်းသော ဆိုင်တန်းတစ်ခု၊ လမ်းမကြီးပေါ်တွင် ကုလားထမင်းဆိုင်နှစ်ဆိုင်မျှသာ ရှိသေးပေသည်။ မကြာမီ ဦးမောင်ရွှေ၏နေအိမ်ကို မြို့သစ်သို့ ရွှေ့ပြောင်းယူသွားသဖြင့် သူ၏အိမ်ဟောင်းတွင် စူလီယာကုလား

တစ်ဦးက အစားအသောက်ဆိုင်တစ်ဆိုင် ဖွင့်လှစ်ပြန်လေသည်။ ထို့အပြင် ဘားလမ်းဟုခေါ်သောလမ်းတွင် ခေါက်ဆွဲဆိုင် ဝက်သားဆိုင်သုံးဆိုင်မျှ တရပ်အမျိုးသားများ ဖွင့်လှစ်ခဲ့လေသည်။

၁၉၁၂ခုနှစ်တွင် လူကုတန်သုံးဦးပေါင်းကာ ဝိတိုရိယဆေးရုံဟု အမည်ပေးသောဆေးရုံကြီးကို ဆောက်လုပ်လှူဒါန်း ကြလေသည်။ ထိုမှတစ်ပါး (. . .)ကျောင်းနှင့် ခရိယာန်ဘုရားရှိခိုးကျောင်းတကျောင်းကိုလည်း ဆောက်လုပ်လှူဒါန်းလေ သည်။ ဘူးသီးတောင်မြို့သည် အခြားမြို့ငယ်များနှင့်မတူဘဲ အင်္ဂလိပ်စာသင်ကျောင်းရှိနေ၍ ထင်ရှားသောမြို့ငယ်တစ်မြို့ ဖြစ်နေလေသည်။ ကလေးသူငယ်များမှာလည်း မြန်မာစာသင်ကျောင်းမှရွှေ့ပြောင်းကာ အင်္ဂလိပ်စာသင်ကျောင်း၌ သင်ကြားမှု များလာလေတော့သည်။ မြန်မာစာသင်ကျောင်းကိုလည်း နယ်ပိုင်းသို့ရွှေ့ပြောင်းလျက် အလယ်တန်းကျောင်းဖြစ်လာစေ လေသည်။

နယ်ပိုင်ရုံး၊ မြို့ပိုင်ရုံးနှင့် တရားသူကြီးရုံးများကိုလည်း မြို့သစ်တည်ရာသို့ရွှေ့ပြောင်း၍ အုတ်တိုက်ရုံများ ဆောက်လုပ် ပေးလေသည်။ နယ်ပိုင်ဝန်ထောက်နေအိမ်ကိုလည်း ရုံးတောင်ဘက် တဖာလုံကျော်ကွာ တောင်ကုန်းငယ်တစ်ခုပေါ်တွင် သားနားစွာဆောက်လုပ်ပေးလေသည်။

ကျွန်ုပ်သည် ထိုအချိန်တွင် တိုင်းရင်းသားများနှင့် အခြားအမျိုးသားများ မည်သို့ရှိနေသည့် အခြေအနေကိုလည်း သုံးသပ်ရန်လိုပေသည်။ မြို့ပေါ်တွင် လူမျိုးခြားမည်မျှရှိနေသည်ကိုလည်း တင်ပြခဲ့လေပြီ။ ယနေ့အခြေအနေနှင့် လုံးဝကွာခြား နေသည်ကို တွေ့ရပေသည်။ လက်ဦးမြို့ ဆင်ခြေဖုံး၊ မြို့မှလက်လှမ်းမီရာ ကျေးရွာများ အခြေအနေကို သုံးသပ်ရလိမ့်မည်။ ဘူးသီးတောင်မြို့တောင်ဘက် နှစ်မိုင်သုံးမိုင်ကွာအတွင်းရှိ ရွာများတွင် ကုလားအနည်းငယ် ရောက်ခဲ့ပြီ။ ထိုသူများကို မစ္စတာ ဝီလိုဘီ (Mr. Willoby) က သွင်းယူလာကြောင်း ယခင်လည်း ဖော်ပြခဲ့ပြီ။ ထိုကျေးရွာများတွင် ရခိုင်အများစု ရှိနေသေး၍ မပြောပလောက်သော ကုလားဦးရေကပ်ခိုင်ရောက်လာခြင်းမျှသာ ဖြစ်ပေသည်။ အနောက်ဘက်မျက်နှာတွင် လက်ဝဲတက်၊ လက်ဝဲတက်၊ ပုဇွန်ချောင်း၊ အင်းဖောက်၊ ခုံးချောင်း၊ ကျောက်တန်းများတွင် ရခိုင်အပြည့်ရှိနေသေးသည်။ ကျွန်ုပ်တို့သည် နှစ်စဉ်ပင် အင်းဖောက်ရွာရှိ အင်းကြီးများတွင် နွေဥတုစပါးစိုက်ပျိုးရန် ရေကိုဖောက်ထုတ်သောအခါ ငါးပြေမ၊ ငါးရဲ့စသော အင်းငါးကြီးများကို နီးစပ်သောရွာများမှ ဘမ်းယူစားသောက်မကုန်သောကြောင့် မြို့ပေါ်မှလူများကို ဖိတ်ခေါ်၍ ဘမ်းယူစေ လေသည်။ ထိုသို့ ငါးဖမ်းရာတွင် ပျော်ပွဲစားထွက်ကြသည်မှာလည်း တပျော်တပါးကြီးပင်။ ကျွန်ုပ်တို့လည်း လိုက်ပါသွားရောက်ခဲ့ ကြဖူးရာ ကိုယ်တွေ့မြင်ရသောကျေးရွာများ ဖြစ်ကြပါသည်။ လက်ဝဲတက်ပြင်ရှည်၊ တပ်မင်းချောင်းများတွင် ကုလားအနည်းငယ် ဝင်ရောက်နေခဲ့ပြီ ဖြစ်သော်လည်း ကလေးသူငယ်များအား ဤကားကုလားဟု ခွဲခြမ်းပြသရသော အရေအတွက်မျှသာ ရှိပါ သေးသည်။ သို့ရာတွင် မြို့ပတ်ဝန်းကျင်၊ ပြင် ၃မိုင်ခန့်အတွင်း မွတ်ဆလင်ခပ်များများ ရှိနေသောရွာများမှာ တပ်မင်းချောင်း၊ နန်းရာကုန်းနှင့် မောင်နှမပုလဲတောင်ရွာများ ဖြစ်လေသည်။ နန်းရာကုန်းသူကြီးမှာ ဦးအဒူရော်ရှိတ်ဖြစ်၍ တပ်မင်းချောင်းသူကြီး မှာ ဦးဘူဇူရော်ရှိတ်ဖြစ်ကြလေသည်။ ဦးအဒူရော်ရှိတ်သည် ရခိုင်စကားကို ကောင်းစွာပြောတတ်သူ ဖြစ်လေသည်။ ဥစ္စာနေ ကြွယ်ဝသူလည်း ဖြစ်ကြလေသည်။ သူတို့နှစ်ဦးမှာ ညီအစ်ကိုတော်စပ်ကြပါသည်။ သူတို့သည် ရခိုင်များနှင့် အထူးအကျွမ်း ဝင်ကြသူများ ဖြစ်ကြလေသည်။ ဦးအဒူရော်ရှိတ်အား မွတ်ဆလင်များမျက်စေ့တွင် ထူးထူးခြားခြားမြင်ကြလေသည်။ စစ်တကောင်းသားများအား အမြဲတမ်းဆဲရေးလေသည်။ ထိုမိသားစုတို့ အကြောင်းကို သိရသလောက် ဖော်ထုတ်ရေးသားရန် မသင့်၍ မရေးသားပြီ။ အထူးသဖြင့် မြို့မသူကြီး ဦးအနော်ရာလီအား ဆဲဆိုကြမ်းမောင်းလေ့ ရှိလေသည်။ သူတို့မိသားစုအား မွတ်ဆလင်များအနက် အဦးဆုံးရောက်လာသူများ ဖြစ်ကြသည်ဟုယူဆကြသည်။ ဦးအနော်ရာလီမှာ မိမိသည် ဘူးသီးတောင် တွင် သူကြီးလုပ်နေပါလျက် မိသားစုများမှာ စစ်တကောင်း၌သာ နေကြလေသည်။ မြို့ပေါ်တွင် သူကြီးလုပ်လိုသူမရှိသော ကြောင့် အလွယ်တကူ သူကြီးဖြစ်သွားသူသာ ဖြစ်လေသည်။ ရခိုင်နှင့်ရောနှောပေါင်းသင်း ဆက်ဆံခြင်းမရှိချေ။ ဤအချက်ကို ဦးအဒူရော်ရှိတ်က မနှစ်သက်ချေ။ မြို့မသူကြီး၏သားကြီးမှာ အိန္ဒိယမွတ်ဆလင်လိဂ်၏ရန်သူဖြစ်သော ဒေါက်တာဆာနာ အူလာ ဖြစ်လေသည်။ သူသည် MA., PhD Bar-at law , အမ်အေ ပီအိတ်ချ်ဒီ၊ ဝတ်လုံတော်ရဘွဲ့များ ရရှိသူဖြစ်လေသည်။ ဦးအဒူရော်ရှိတ်သည် အခြားကုလားများကိုလည်း မိမိကဲ့သို့ ရခိုင်များနှင့် ရင်းရင်းနှီးနှီး ပေါင်းသင်းစေလိုသည်။ ရခိုင်ထမင်း၊ ရခိုင်မုန့်ပဲ၊ သွားရည်စာများကိုလည်း စားစေချင်သည်။ သူကား ရခိုင်မုန့်တီများကိုပင် နေရာမရွေးစားသောက်တတ် သူဖြစ်သည်။ သူ၏သဘောထားမှာ မွန်မြတ်သည်ဟု ယူဆနိုင်ပေသည်။ ဘာသာအတိအကျ မတားမြစ်သော အစားကို စားလျှင် အပြစ်မရှိ။ ရခိုင်မုန့်ဖြစ်စေ၊ ကုလားမုန့်ဖြစ်စေ၊ အပြစ်မရှိလျှင် စားမည်ပင်။

မောင်နှမပုလဲတောင်ရွာတွင် ဦးဝါရီလာဆိုသူစတင်၍ မိသားစုရွာအဖြစ် ရွာစွန်တွင်တည်ထောင်လေသောကြောင့် သူတို့နေသောရွာ၏ တစ်စိတ်တဒေသကို ဝါရီလာရပ်ကွက်ဟု ခေါ်ဝေါ်ကြလေသည်။ အစိုးရကအသိအမှတ်မပြုသည့် အပြင် ရခိုင်တို့ကလည်း ထိုအမည်ကို ခေါ်ဝေါ်ခြင်းမပြုကြချေ။ ဦးဝါရီလာ၏မိသားစု၏ ဇာတ်မြစ်ကို ကြားဘူးသလောက် ထုတ်ဖော် ရန်မသင့်ဟုယူဆပါသော်လည်း သူတို့မိသားစုသည် ဘူဇူရော်မိသားစုတို့ကဲ့သို့ အခြားမွတ်ဆလင်များမရှိမီ အဦးဆုံးရောက်သူ

များထဲမှ ဖြစ်ကြသည်ဟု သိရသည်။ သူတို့နွယ်လာကို သက်သေသာဓက မပြနိုင်သည့်အပြင် ဖော်ပြပါကလည်း သူတို့လက်ခံ ကြမည်မဟုတ်ဟု ထင်သဖြင့် ရေးသား၍ အကျိုးများမည်မဟုတ်ချေ။

မောင်တော အခြေအနေ

ကျွန်ုပ်၏ စိတ်အထင် ၁၉၀၈ခုနှစ်တွင် မောင်တောမြို့တွင် ဘုန်းကြီးပြန်ပွဲတော်တစ်ခု ကျင်းပလေသည်။ ဘုန်းကြီးပြန်တွင် ခုံးတိုက်၍ သင်္ဂြိုဟ်မည်ဟု ကျွန်ုပ်၏ယောက်ဖတော်သူ ဦးစံလှဘော်ကပြော၍ ခုံးပွဲကိုမြင်ဘူးလိုသော ဆန္ဒပြင်းပြသဖြင့် ကျွန်ုပ်မှာ ဦးစံလှဘော်နှင့်အတူ မောင်တောမြို့သို့ လိုက်ပါသွားလေသည်။ ခရီးလမ်းကြမ်းတမ်းမှုကို မသိ၊ ပွဲကြည့်ချင်ဇောနှင့် ခြေလျင်ခရီးဖြင့် ၁၄မိုင်မျှဝေးပြီးလျှင် တောင်ကိုကျော်ဖြတ်သွားရမည့် ခရီးကိုလွယ်လွယ်နှင့် လိုက်သွား လေသည်။ ဂမိုင်ခန့်ရောက်လျှင် သံတံတားဟုခေါ်သော လက်ဝဲတက်ချောင်းကို ဖြတ်ကူးထားသော တံတားကြီးကို တွေ့ရလေ သည်။ ထိုတံတားအနီး ရွာငယ်တစ်ရွာကို တွေ့ရလေသည်။ ထိုရွာသည် လက်ဝဲတက်ပြင်ရှည်ရွာ၏ တစ်ဝက်တဒေသဖြစ်ပေ သည်။ ရွာနက်ဘက်ကြားမှ လမ်းမကြီးဖြတ်သွားခြင်းကြောင့် လက်ဝဲလက်ယာ-ညှပ်၍ ဆိုင်ငယ်များ တည်ခင်းရောင်းချလျက် ရှိပေသည်။ ထိုဆိုင်များမှာ လွှတ်ရည်၊ မုန့်၊ ငှက်ပျောသီးစသော စားဘွယ် သောက်ဘွယ်များကို ရောင်းချကြလေသည်။ မောင်တောသွား ခရီးသည်များ ဝယ်ခြမ်းစားသောက်နိုင်စေရန်ဖြစ်သည်။ ရောင်းချသူများမှာ စစ်တကောင်းသား ကုလားများ ဖြစ်ကြလေသည်။ ထိုနေရာတွင် ခေတ္တနား၍ အပန်းဖြေကြပြီးလျှင် တဖန်ခရီးဆက်ကြပြန်သည်။ တမိုင်ခန့်သွားမိလျှင် ထိန်တောရခိုင်ရွာကို တွေ့ကြပြန်သည်။ ထိုရွာတွင် နားရန်မလို၊ ဆက်လက်ခရီးသွားကြပြန်ရာ၊ တောင်ကြား၊ တောင်ခါးပန်း များကို လျှောက်ခါ ဂမိုင်စခန်းဖြစ်သော တောင်ထိပ်ပေါ်ရှိ အလယ်ဇရပ်တွင် တဖန်အမောဖြေကြရပြန်လေသည်။ နံနက်စာ စားချိန်ကျနေပြီဖြစ်၍ အသင့်ဆောင်ယူလာသောထမင်းထုပ်များကို ဖြေ၍စားကြလေသည်။ စားသောက်ပြီး၍ အမောအပန် ပြေသောအခါ ဆက်လက်သွားရမည့်ခရီးမှာ တောင်ဆင်းသက်သက်ခရီးသာ ဖြစ်လေသည်။ သို့ရာတွင် ကျွန်ုပ်မှာ ငယ်ရွယ် သူဖြစ်၍ တောင်တက်ခရီး၌ နွမ်းရိလာခဲ့သည့် အခြေအနေကြောင့် ၂မိုင်၊ ဂမိုင်သွားမိတိုင်း ရပ်တန့်နားနေ၍သာ တရွေ့ရွေ့ သွားရလေသည်။ ဘုရားတောင်ကို လွန်သည်ချက်ချင်း အိမ်အနည်းငယ် တွေ့ရလေသည်။

ထိုအိမ်ငယ်များမှာ ခရီးသည်များကို စားဘွယ်သောက်ဘွယ် ရောင်းချသော ရခိုင်နှင့်ကုလားဆိုင်များ ဖြစ်ကြလေ သည်။ ထိုစခန်းတွင် နားကြရပြန်လေသည်။ ထိုစခန်းကို ၁၀မိုင်စခန်းဟုခေါ်သည်။ ထိုစခန်းမှ ခရီးဆက်ကြရပြန်လျှင် တမိုင်ခန့် သွားမိလျှင် အခေါင်းပေါက်ရွာသို့ ရောက်ကြလေသည်။ အခေါင်းပေါက်ရွာတွင် ရခိုင်သက်သက်သာ ရှိလေသည်။ တဖန်ဆက်လက်၍ သွားကြပြန်လျှင် တမိုင်ခန့်လျှောက်မိကြပြန်လျှင် မြို့သူကြီးပြင်ရွာသို့ ရောက်ကြလေသည်။ ကုလားခပ်များ များ ထိုရွာ၌တွေ့ရသည်။ ရွာ၏အမည်ကိုလည်း ဘာသာပြန်၍ မိမိတို့စကားဖြင့် 'ရာဇာဘီလ်'ဟု ခေါ်ထားကြလေသည်။ ထိုကုလားများသည် ဘင်္ဂလီအမည်ခံ စစ်တကောင်းသားများဖြစ်ကြလေသည်။ မောင်တောမြို့ထဲတွင် မှတ်မှတ်ရရ ကုလားအိမ် ဟူ၍ မရှိသလောက်ပင်ဖြစ်ပါသည်။ မောင်တောမြို့ကိုပတ်၍ စီးဆင်းလာသော တပ်ချောင်း၏တစ်ဘက်ကမ်းတွင်မူကား ထိုကုလားအမျိုးသားများကို တွေ့ရလေသည်။

ဘုန်းကြီးပွဲမှာ အလွန်စည်ကားလေသည်။ ပွဲတော်များတွင် အရောင်းအချများမှာ ရခိုင်များလေသည်။ ကုလားများ မှာ ယနေ့အခြေအနေမဟုတ်။ ဆင်းဆင်းရဲရဲဖြင့် အဖျော်ရည်၊ သခွားမွှေးသီး၊ ဘီဒီဆေးလိပ်များ ရောင်းချသူ အနည်းငယ်တွေ့မိ ခဲ့ပါလေသည်။ ဆင်ခြေဖုံးရပ်ကွက်များမှာ ကုလားအတော်ပင် ရှိနှင့်နေပြီဟု သိရှိခဲ့ရလေသည်။ လှည်းသမား၊ လယ်ကူလီ အလုပ်သမားများအဖြစ်ဖြင့် သက်မွေးဝမ်းကြောင်းပြုကြလေသည်။ မြို့နယ်အတွင်း ကုလားမြောက်ပိုင်းတွင် ကုလားအတော်ပင် ဝင်ရောက်နေပြီဖြစ်သော်လည်း နယ်ခံလူကြီးများ၏ပြောဆိုချက်အရ သိရသည်မှာ ရခိုင်လူဦးရေ၏ ၁၅%ထက်ပိုနိုင်မည် မဟုတ်ကြောင်း သိရှိခဲ့ရလေသည်။

ဤကား ၁၉၁၀-၁၅ခုနှစ်များ၏ အခြေအနေကို တင်ပြပါတော့မည်။ လူဦးရေစာရင်းမှာ သန်းခေါင်စာရင်းအရ စစ်တွေခရိုင်တွင်းရှိ မဟာမေဒင်ဘာသာဝင်များမှာ၁၇၈၆၄၇ ဖြစ်နေသည်ကို တွေ့ရပါသည်။ သို့သော် ထိုလူဦးရေစာရင်းရှိ မဟာမေဒင်များမှာ ပြည်တွင်အခြေအနေချနေသူများလား၊ ယာယီဝင်ရောက်လာသူများလားဟု ခွဲခြားသိရန်လိုပေမည်။

စစ်တွေခရိုင် ဂေဇက်တီယာတွင် ခရိုင်ဝန်၊ အာရုံ၊ ဘီ၊ စမတ်က ဤအချက်ကို ပြတ်သားစွာ တင်ပြထားရှိပြီးဖြစ်၍ လည်းကောင်း၊ ကျွန်ုပ်ကိုယ်တွေ့အားဖြင့်လည်းကောင်း၊ သိရှိထားပြီးဖြစ်၍ ထိုအချက်ကို ပြန်လည်ဖော်ပြသုံးသပ်ရန်လိုပေ မည်။ ဂေဇက်တီယာ၌ ထိုကုလားအားလုံးသည် တိုင်းပြည်၌ အခြေချနေထိုင်သူများမဟုတ်။ စပါးရိတ်သိမ်းချိန်တွင် စစ်တကောင်းခရိုင်မှ ယာယီဝင်ရောက်ခါ စပါးရိတ်လုပ်ငန်းကို လုပ်ကိုင်၍ အလုပ်ပြီးသောအခါ ပြန်သွားကြသည့် ယာယီ လယ်ကူလီများနှင့်ပေါင်း၍ ဘော်ပြထားခြင်းမျှသာဖြစ်ကြောင်း၊ ထိုသို့လူဦးရေ ရောနှောပါသွားခြင်းမှာ မြန်မာပြည်ကို အိန္ဒိယနိုင်ငံ၏ ပြည်နယ်တစ်ခုအဖြစ်ဖြင့် သွင်းထားချိန်တွင် အတားအဆီးမရှိ ဝင်ရောက်သွားလာ နေနိုင်ခဲ့သည့်အပြင်

၁၀နှစ်တစ်ကြိမ် သန်းခေါင်စာရင်း ကောက်ယူချိန်သည် ဒီဇင်ဘာလအတွင်းဖြစ်နေရာ သန်းခေါင်စာရင်းယူချိန်သည် ထိုစပါးရိတ် လယ်ကူလီများ ဝင်ရောက်နေနှင့်ပြီးအချိန်နှင့် တိုက်ဆိုင်နေခြင်းတို့ကြောင့်ပင် ဖြစ်ရလေသည်။ ထိုသို့ဖြစ်ခြင်း ကိုလည်း ဂေဇက်တီယာတွင် ရှင်းလင်းပြသပြီးဖြစ်၍ ယုံမှားမရှိရ။

ဤစကားကို အထောက်အကူဖြစ်စေရန် ကျွန်ုပ်ကိုယ်တွေ့နှင့် နှိုင်းယှဉ်ဖော်ပြလိုပါသည်။ စစ်တကောင်းခရိုင်မှ လယ်ကူလီများအဖြစ်ဖြင့် လာရောက်၍ပြန်သွားကြသူ မည်မျှရှိမည်ကိုလည်း ကောင်းစွာခန့်မှန်းနိုင်ကြပါလိမ့်မည်။ ကျွန်ုပ်၏ အထောက်အထားများမှာ မည်သူမျှမငြင်းဆိုနိုင်သော သာဓကများ ဖြစ်ကြပါသည်။

စစ်တကောင်း လယ်ကူလီ ဦးရေ

ပေါ်ရဲဘာရီဟု ကျွန်ုပ်တို့ ခေါ်ဝေါ်ကြသော စစ်တကောင်းသား လယ်ကူလီများသည် နှစ်စဉ်နိုဝင်ဘာလကပင် အစပြု၍ မောင်တောမြို့နှင့် ဘူးသီးတောင်မြို့များကို ဖြတ်သန်းလျက် စစ်တွေခရိုင်သို့ လာရောက်ကြလေသည်။ သူတို့လုပ်ငန်း များမှာ မတ်လတွင် ပြီးဆုံးလေသည်။ ထိုနောက်မိမိတို့ ခရိုင်သို့ လာလမ်းအတိုင်း ပြန်ကြရလေသည်။ ကျွန်ုပ်တို့၏မျက်မှောက် တွင်ပင် ထုထည်ကြီးမားသော မဟာမေဒင်အလုပ်သမားထုကြီးသည် မိမိတို့နေရပ်သို့ ကျွန်ုပ်တို့၏ မြို့ကို ဖြတ်သန်း၍ ပြန်သွားကြလေသည်ကို တွေ့ကြုံခဲ့ကြရလေသည်။ ဤကားတနှစ်မဟုတ် နှစ်စဉ်ပင်ဖြစ်ပါသည်။ အိန္ဒိယပြည်မှ မြန်မာပြည်ကို ခွဲထုတ်လိုက်ပြီးနောက်မှသာ ရပ်တန့်တော့သည်။ ဤစကားကို မည်သူမျှ မငြင်းနိုင်ချေ။ ယခုအချိန်ရှိနေကြသူများ၏ ဝင်ရောက် ပုံကိုလည်း ဖော်ပြပါဦးမည်။

ထိုစစ်တကောင်းသားလယ်ကူလီများ ဝင်ရောက်ချိန်တွင် စစ်တွေမြို့မှဖြစ်၍ တခြားမြို့နယ်များသို့ သွားနိုင်ရန် ဘူးသီးတောင်နှင့် စစ်တွေသွားရလမ်းခရီးအတွက် ရခိုင်မီးသင်္ဘောကုမ္ပဏီမှ နေ့စဉ်သင်္ဘောနှစ်စင်းကျစီ အသွားအပြန် စီစဉ်ပေးသည့်အပြင် ကုလားကုမ္ပဏီနှစ်ခုမှလည်း တစ်စင်းကျစီစေလွှတ်၍ တင်ပို့ကြရလေသည်။ တနေ့လျှင် သင်္ဘောအသွား လေးစင်း အပြန်လေးစင်းကျစီဖြင့် စပါးရိပ်ကူလီများကို တင်ပို့ပေးနေကြရလေသည်ကို တွေ့ရဘူးပါသည်။ ကျွန်ုပ်တို့ သိရ သလောက်မှာ စပါးရိပ်ကုလားအလုပ်သမား တသိန်းခွဲခန့် နှစ်စဉ်ဝင်ရောက်ပြန်သွားခြင်းရှိကြကြောင်း စစ်တွေမှအပြန်တွင် သာ သင်္ဘောစီးရလျက်၊ ဘူးသီးတောင်မှ မိမိနေအိမ်သို့ အရောက်သွားရမည်မှာ ခြေလျင်ခရီးသာဖြစ်လေသည်။ ထိုအချိန်တွင် မည်သည့်ယဉ်ကျေးမှုမရှိချေ။ ယခင်ကျွန်ုပ်ဖော်ပြခဲ့သည့်အတိုင်း ဤခရီးသည် မယူတောင်ကို ကျော်ဖြတ်မသွားက မဖြစ်နိုင်သောခရီး ဖြစ်လေသည်။ ခရီးခဲတစ်ခု ဖြစ်နေလေသည်။ သူတို့လာချိန်နှင့် ပြန်ချိန်၌ ထိုခရီးခဲလမ်းတစ်လျှောက်လုံးတွင် အပန်းဖြေစခန်း များနှင့် စခန်းမဟုတ်သောနေရာများစွာတွင် စခန်းချနားနေသူများနှင့် ပြည့်နှက်နေတော့၏။ သွားသူလည်းမဝ၊ နေရာလည်း မလပ်လောက်အောင် ဖြစ်နေ၏။ မြို့တွင်းမှာလည်း ထိုလူအုပ်ကြီး၏ သွားလာလှုပ်ရှားကြသော အသံများကြောင့် မြို့သူမြို့ သားများအအိပ်ပျက်၊ အနေပျက်ဖြစ်ကြရပေသည်။ လမ်းခရီးတွင် ခိုက်ရန်ဖြစ်ခြင်း၊ လူယက်ခြင်းများ ဖြစ်ပေါ်လာသောကြောင့် အစိုးရက ရဲအစောင့်ချထားပေးရသည်။ ဤစကားသည်မှန်၏။ ထိုလူထု၏ပမာဏနှင့်အရေအတွက်ကို သူကြီးများ လူခွန်ကောက်ခံရသော ငွေများကို ကြည့်ကလည်း မှန်းဆနိုင်ပါသည်။

ထိုအချိန် ဘူးသီးတောင် မြို့မသူကြီးလုပ်သွားသော ဦးအနော်ရလီသည် လူခွန်ဘလာပြေစာဟုခေါ်သော မစည်း ကြပ်ရသေးသောသူများကို ကောက်ခံရမည့်ပြေစာများနှင့် စစ်တကောင်းသား လယ်ကူလီများထံမှ ကောက်ခံ၍ တနှစ်လျှင် လူခွန် ငွေတစ်သိန်းကျော်တင်သွင်းနိုင်ခဲ့သည်ကို ကျွန်ုပ်တို့ ကိုယ်တွေ့ဖြစ်ပေသည်။ ထိုမျှငွေမှ ၁၀ခိုင်ကြေး ကော်မရှင် ငွေ တစ်သောင်းကျော် ရရှိလေသည်။ သူကြီးသည် လူတိုင်းထံမှ ကောက်ခံသည်မဟုတ်။ တချို့ထံမှ လာဘ်ယူကာ မကောက်ဘဲ လွတ်လိုက်သူများလည်း ရှိပေသေး၏။ အချို့မှာ အခွန်တော်ပြေစာလက်ဝယ်ပါလာသူများလည်း မနည်းပေ။ သူကောက်ခံ ရရှိသော ငွေသက်သက်ဖြင့်တွက်ချက်သော် လူတစ်ကိုယ်လျှင် ၅/၅၀၊ နှုံး လူပေါင်းလေးသောင်းကျော် ခရိုင်အတွင်း သူတို့ အလုပ်လုပ်ခဲ့သော ကျေးရွာအုပ်စုများမှ ရွာသူကြီးများလည်း ကောက်ခံ ထားလိုက်သောသူများလည်း ရှိကြ၏။ လက်လှမ်းမမှီ၍ မကောက်ခံလိုက်ရသော လူစုမျှလောက်ကိုသာ စခန်းအဆုံးရှိ ဘူးသီးတောင်နှင့် မောင်တောသူကြီးများက ဘမ်း၍ ကောက်ရ ခြင်းသာ။ မောင်တောသူကြီးကောက်ခံသော အခွန်တော်ငွေမှာလည်း မနည်းလှပေ။ ဤအခွန်တော်ငွေကို ကြည့်ခြင်းဖြင့် လယ်ကူလီတစ်သိန်းကျော်ရှိနေမည်ကို ခန့်မှန်းနိုင်ပေသည်။ ဤနောက်ဆုံး စခန်းမှ လေးသောင်းကျော်သော အလုပ်သမားများ ကို အခွန်တော်ကောက်ခံနိုင်ပါလျှင် တခရိုင်လုံးသူကြီးများ ကောက်ခံသောလူဦးရေမှာ လေးဆထက်ပိုနေမည်မှာ သေချာ လောက်ပါသည်။ သန်းခေါင်စာရင်း၌ဖော်ပြသော မဟာမေဒင်လူဦးရေ ဂေဇက် တီယာပြုစုသော ခရိုင်ဝန် အာရုံ ဘီ၊ စမတ် ဖော်ပြသော ယာယီအလုပ်သမားများသာဖြစ်ကြ၍ အခြေချနေသူမဟုတ်ဟုဆိုခြင်းကို ကောင်းစွာထောက်ခံနေ ပါတော့ သည်။ ထို့ကြောင့် ထိုအချိန်တွင် တိုင်းပြည်အတွင်း အခြေချနေထိုင်သူမှာ စစ်တွေခရိုင်အတွင်း အများဆုံးရှိနိုင်မည်မှာ မွတ်ဆလင်နှစ်သောင်းမှ သုံးသောင်းအထိသာ မှန်းဆနိုင်ပါသည်။

တဖန်ထိုစကားကို ပိုမိုရှင်းလင်းရန်မှာ ကိုယ်တွေ့သာကေများ ရှိနေပါသေးသည်။ သာကေကား. . .

စစ်တကောင်းအလုပ်သမားများကို မြင်သော အင်္ဂလိပ်အရင်းရှင်ကြီးများသည် ထိုသူများခြေလျင်ဖြတ်သန်းသွားလာကြသော ဘူးသီးတောင် မောင်တောလမ်းမကြီးမှ မိရထားလမ်းဖောက်လုပ်ခါ ထိုသူတို့ထံမှ မီးရထားခအဖြစ်ဖြင့် ငွေညှစ်လိုသဖြင့် မီးရထားလမ်းဖောက်လုပ်ခါ တင်ဆောင်ပို့ကြလေသေးသည်။ ယခုရှိနေသောလမ်းသည် ယခင်လမ်းဟောင်းကိုပြုပြင်၍ ရထားလမ်းအဖြစ်လုပ်ထားသော လမ်းသာဖြစ်ပေသည်။ နောက်အခန်းများတွင် သေချာစွာဖော်ပြပါဦးမည်။

၁၉၁၁ခုနှစ် သန်းခေါင်စာရင်းအရ ဖော်ပြထားသော မဟာမေဒင် လူဦးရေစာရင်းတွင် အခြေချနေထိုင်သူ မည်မျှရှိနေသင့်သည်ကို ချင့်ချိန်နိုင်ရန် ထပ်မံဖော်ပြပါဦးမည်။

မြို့ပတ်ဝန်းကျင်၌ ရှိသောကျေးရွာများတွင် ကုလားမည်မျှရှိနေပြီဟု အသင့်အတင့်သိနိုင်ကြပေပြီ။ အထက်ဖော်ပြခဲ့သောအခန်းများ၌ အတော်ပင်ဖော်ပြလျက်ပါရှိပြီ။ ထိုမွတ်ဆလင်များကို အင်္ဂလိပ်အစိုးရက (Chittagonian) စစ်တကောင်းသားများဟုခေါ်လျက်၊ ရခိုင်များက ကုလားဟုခေါ်ကြလေသည်။ သို့သော် မွတ်ဆလင်သက်သက်ကိုသာ ကုလားဟုခေါ်သည်မဟုတ်။ ဟိန္ဒူလည်း ကုလားအခေါ်ခံရသူများထဲတွင် ပါဝင်လေသည်။ စစ်တကောင်းသား မွတ်ဆလင်များ ဝင်နေသောရွာကို မွတ်ဆလင်အချို့ဝင်နေလျှင် ရခိုင်ရွာအမည်ရင်းအတိုင်း ခေါ်ဝေါ်ကြ၍၊ မွတ်ဆလင်အများစု၌ ရွာအသွင်ယူကာ ရွာ၏တစ်ဝတ်တဒေသတွင် ဝင်နေလျှင် ရွာအမည်ဟောင်းတွင် ကုလားဟုဆက်ထည့် ပေါင်းစပ်ခေါ်ဝေါ်ကြလေသည်။ ဥပမာ ကျောင်းတောင် ရခိုင်ရွာ၊ ကျောင်းတောင် ကုလားရွာ၊ ဒိုးတန်းရခိုင်ရွာ၊ ဒိုးတန်းကုလားရွာ စသည်များဖြစ်ပါသည်။

သို့ရာတွင် ရိုဟင်ဂျာရွာဟူ၍ကား မခေါ်ကြပါ။ ကုလားရွာအမည် သီးခြားခေါ်ဝေါ်ကြခြင်းလည်း မရှိပါ။ ရှေးကပင် တည်ရှိနေနှင့်ပြီးသော ရပ်ရွာဟူ၍လည်း တရွာမျှမရှိ။ ဒိုးတန်းရိုဟင်ဂျာရွာ၊ ကျောင်းတောင်ရိုဟင်ဂျာရွာ ဟူသောအမည်များမှာ ယနေ့တိုင် မည်သူ၏ပါးစပ်ကမျှ မခေါ်ကြသေးချေ။ ထို့ကြောင့် ထိုစဉ်က အခြေချနေထိုင်ကြသူ မွတ်ဆလင်များမှာဆိုခဲ့သော ကျေးရွာအနည်းငယ်အတွင်း မှီတင်းနေ ထိုင်ကြသော လူနည်းစုကလေးမျှသာဖြစ်၍ ဘူးသီးတောင်မြို့နယ်လူဦးရေ၏ ၁၀%မျှလောက်သာရှိမည်။ သို့ရာတွင် တခရိုင် လုံးရှိ မွတ်ဆလင်ဦးရေ၏ ၁၀%မူကား ရှိနိုင်ပေမည်။

၁၉၁၀ခုနှစ်တွင် မြို့သစ်တည်ဆောက်ပြီးစီးခဲ့၍ ၁၉၁၂ခုနှစ်တွင် နှစ်ထပ်တိုက်ရုံသစ်ကြီးကို မြို့သစ်ရပ်ကွက်၌တည်ဆောက်လေသည်။ ထိုအခါ ပျဉ်းကတိုးသစ်များနှင့် တည်ဆောက်ထားသော ယခင်ရုံးဟောင်းကို မြန်မာစာအလယ်တန်းကျောင်းအဖြစ် ပြောင်းလဲလိုက်လေသည်။ စာတိုက်ကြေးနန်းရုံးကိုလည်း စာသင်ကျောင်းအနောက်ဘက်တွင် ခိုင်ခန့်စွာဆောက်လုပ်လေသည်။ ရွာသစ်ကယ်ရွာသားများမှာ လယ်ကွင်းမှာလည်း ဖော်ကီကစားကွင်း(ယခု ဘောလုံးကွင်း) ဖြစ်ခဲ့လေသည်။ ရွာသစ်ကယ်ရွာသားများကိုလည်း သပြေကုန်းရပ်ကွက်သို့ ရွှေ့ပြောင်းနေထိုင်စေလေသည်။ ဥရောပတိုက်သားနယ်ပိုင်များ နေထိုင်ရန်နေအိမ်ကိုလည်း ရွာသစ်ကယ်ရွာ၏ အရှေ့ဘက်တောင်ကုန်းကလေးပေါ်တွင် ဆောက်လုပ်လေသည်။ မြို့သစ်အတော်ကျယ်ဝန်းလျက် လှပသောမြို့တစ်မြို့ ဖြစ်နေခဲ့လေပြီ။ အင်္ဂလိပ်စာသင်ကျောင်း၊ မြန်မာစာသင်ကျောင်း၊ ဘုန်းကြီးကျောင်း၊ ခရစ်ယာန်ဘုရားရှိခိုးကျောင်း၊ ဈေးသစ်ကြီးတို့ပါ ပြည့်စုံလျက် နေချင်စရာ ဖြစ်နေခဲ့ပြီ။ အင်္ဂလိပ်စာသင်ကျောင်းနှင့် ခရစ်ယာန်ဘုရားရှိခိုးကျောင်းတို့ကို တပ်ရာရွာတောင်ကုန်းငယ်များတွင် တည်ဆောက်ထားသဖြင့် အသွားအလာလွယ်ကူစေရန် ဂိတ်လံဘတ်လမ်းအမည်ပေးထားသော လမ်းကိုဆက်လက်၍ ထိုကျောင်းများသို့အရောက် ဖောက်လုပ်ပေးလေသည်။ မစ္စတာဂိတ်ဘတ်မှာ မြို့ကိုပြီးစီးအောင် တည်ဆောက်ခဲ့သော (A.S.A.S Gilvert (I.C.S) အေ၊ အက်စ်အေ၊ အက်စ် ဂိတ်ဘတ် အိုင်စီအက်(စ်)နယ်ပိုင် ဝန်ထောက်ဖြစ်လေသည်။ ထိုလမ်းကို ယခုအခါ အောင်ဆန်းလမ်းဟုခေါ်ကြသည်။ ခရီးခဲတစ်ခုဟုယူဆကြသော တောရကျောင်းသွားရာလမ်းမှာလည်း လွယ်ကူစွာသွားလာနိုင်သော လမ်းတစ်ခုအဖြစ်သို့ ခရစ်ယာန်ကျောင်းများ၏ ကျေးဇူးကြောင့် ရောက်ခဲ့ရလေပြီ။

မီးရထား ကုမ္ပဏီ

ရခိုင်မီးသင်္ဘောဝင်ငွေမှ စစ်တကောင်းသား စပါးရိပ်သမားများ၏ အသွားအပြန် စရိတ်များကို နှုတ်၍ တွက်စစ်ကြည့်သောငွေကို ချင့်ချိန်ခြင်းဖြင့် ဘူးသီးတောင် မောင်တော ကုန်းလမ်းခရီးတွင် မီးရထားလမ်းဖောက်လုပ် သယ်ပို့ဆောင်ရလျှင် ဝင်ငွေနှစ်သိန်းကျော် ရနိုင်ဘွယ်ရှိသည်ဟု တွက်ချက်လျက် မီးရထားလမ်းဖောက်လုပ်ရန် ဆုံးဖြတ်ကြလေသည်။

သို့သော် ၁၉၁၄ ခုနှစ်တွင် ပထမကမ္ဘာစစ်ကြီးဖြစ်ပွားခဲ့သောကြောင့် ရပ်ဆိုင်းထားခဲ့လေသည်။ ထိုမီးရထားကုမ္ပဏီသည် ၁၉၁၆ ခုနှစ်မှသာ စတင်ဖောက်လုပ်ခဲ့လေသည်။ ဤကိစ္စနှင့်ပတ်သက်သော အတ္ထုပ္ပတ္တိကို နောင်ဆက်လက်ရေးသားပါအံ့။

ကျောင်းများနှင့် မွတ်ဆလင်

ဘူးသီးတောင်မြို့ပေါ်တွင် မြန်မာစာသင်ကျောင်းတစ်ကျောင်းနှင့် အင်္ဂလိပ်စာသင်ကျောင်းဟူ၍ နှစ်ကျောင်းရှိလေသည်။ သို့ရာတွင် ကျောင်းနှင့်ကျောင်းလုံး၌ မွတ်ဆလင်ကျောင်းသားဟူ၍ မရှိသလောက် နည်းပါးပေသည်။ ထိုစဉ်က ကျောင်းသားအရွယ်ဖြစ်သော ကျွန်ုပ်တို့၏အရွယ်အနက်မှ အင်္ဂလိပ်စာတတ်သူကိုထားဦး၊ မြန်မာစာတတ်သူ မွတ်ဆလင်ပင်လျှင် ကျွန်ုပ်တို့မှတ်မိသလောက်မှာ (၁) ယင်းမဈေးမှ ဆရာအဒူဘာရီ (၂) နန်းရာကုန်းမှ နူရာလောင် (၃) ဝက်ခေါင်းအဒူဆလင် (၄) တည်မြဲဖဆပလမှ နောက်ဆုံးအမတ်လောင်း အဒူဇော်ယော် (၅) ကကျဘက်ရွာမှ လျှောက်လွှာစာရေးဟာတင်း(၆) လျှောက်လွှာစာရေးဆင်များ (၇) ထိုစဉ်ကပင် ထင်ရှားသော လျှောက်လွှာစာရေး ဦးရှော်မူလုတ်၊ ထိုပုဂ္ဂိုလ်မှာ ကျွန်ုပ်ထက် ကြီးသူဖြစ်ပါသည်။ သို့သော် ဤနယ်သား ဇာတိမဟုတ်၊ စစ်တွေမြို့မှ ရွှေ့ပြောင်းလာခဲ့သူသာ ဖြစ်ပါသည်။ ထို့ပြင် စစ်တွေမြို့ မှ ပြောင်းလာသူ (ဒုလုံခြံရေးမှူး၊ အငြိမ်းစား ဦးရွှေဖြူ၏ဘခင်) ဦးအဒူဇော်လီသည် မြန်မာစာကို ကောင်းစွာတတ်သူတစ်ဦး ဖြစ်ပါသည်။ (၉) အငြိမ်းစား ဒုလုံခြံရေးမှူး ဦးမောင်နီ ခေါ် အဒူရှုကူရ်တို့ ဖြစ်ကြပါသည်။ ကျွန်ုပ်ထက်တဆင့်ငယ်သောသူများအနက် ဘူးသီးတောင်မြို့မသူကြီး ဦးအဒူဆလင်နှင့် တပ်မင်းချောင်းသူကြီး ဦးအဘူဘာဆေရ် တို့မှာ မတောက်တခေါက် စာတတ်ကြသူများ ဖြစ်ကြပါလေသည်။ နယ်တွင်လည်း စာသင်ကျောင်းဟူ၍ မရှိသလောက် ဖြစ်ပါသည်။ အကယ်၍ နယ်တွင် ကျောင်းများရှိနေခဲ့ပါလျှင်၊ ထိုစဉ်ကပင် စာတတ်ပေတတ် မွတ်ဆလင်များနှင့် ရခိုင်စကားတတ် မွတ်ဆလင်များစွာ ရှိမည်မှာ ယုံမှားမရှိရာ။ ကျောင်းသားဦးရေမှာလည်း ယခုနှင့်များစွာ ခြားနားမည် မဟုတ်ပေ။ ယနေ့ကျောင်းသားဦးရေမှာ အတော်ပင်ရှိနေခဲ့ပြီဖြစ်သော်လည်း ရခိုင်စကားကောင်းစွာ တတ်မြောက်သော မွတ်ဆလင်မှာ တရာလျှင် ငါးယောက်ရှိဦးမည်မဟုတ်ချေ။

အခမ်းအနားများနှင့် ရာသီပွဲများ

ကျွန်ုပ်တို့ ငယ်စဉ်က ရိုးရာလှေပြိုင်ပွဲ၊ ကျင်ပွဲ(ရခိုင်နပန်းလုံးပွဲ)ကို နှစ်စဉ် မေလအတွင်း ကျင်းပလေ့ရှိပေသည်။ ဘူးသီးတောင်မြို့နယ်တွင် လှေပြိုင်ပွဲကျင်းပတိုင်း ကုလားလှေဟူ၍ ပါဝင်ခြင်းလုံးဝ မရှိခဲ့ပေ။ မပါဝင်ရဟူ၍လည်း စည်းကမ်းမရှိ။ လှေပွဲတွင် ပါဝင်လေ့ရှိကြသော လှေများမှာ၊

- အညာမှ . . .
- (၁) စဉ့်အောင်ရွာလှေ   ၁စင်း
- (၂) ပေါင်တော်ပြင်လှေ   ၂စင်း
- (၃) မြောချောင်းလှေ   ၁စင်း
- (၄) ကျောက်ရစ်လှေ   ၁စင်း

ဤစဉ်မှာ ရခိုင်သက်သက်စီးကြသောလှေများ ဖြစ်ကြပါလေသည်။ လှေတစ်စင်းလျှင် လှေစီး ၅၄ယောက်မှ ၅၆ယောက်ထိ ပါဝင်ကြလေသည်။ လှေများမှာယ ၁၅လံထက် မတိုကြလေ။ အညာမှ အခြားလှေစီးနိုင်သည့် ကျေးရွာများ ရှိကြပါသော်လည်း မြစ်ကျဉ်းမြောင်းသဖြင့် လှေလှော်လှေကျင့်ရန် မဖြစ်နိုင်သောကြောင့် လှေလှော်မကျွမ်းကျင်၊ မကျွမ်းကျင်သဖြင့်လည်း မပါဝင်လိုကြပေ။

ထိုလှေပါဝင်ကြသော ကျေးရွာများအနက် မြောချောင်းရွာနှင့် ၎င်းရွာနှင့် မျက်နှာချင်းဆိုင်ရှိနေသော ဝန်းချောင်းရွာတို့မှာ လုံးဝပျောက်ကွယ်သွားခဲ့ပြီ။ များစွာဝမ်းနည်းစရာ ကောင်းပါသည်။

- အကြေမှ ပါဝင်သောပြိုင်လှေများမှာ
- (၁) ဘူးသီးတောင်ရွာမလှေ   ၀
- (၂) သပိတ်တောင်လှေ   ၀
- (၃) ဝါးရကျွန်းလှေ   ၀
- (၄) ကင်းချောင်းလှေ   ၀
- (၅) သဇင်တော(သန့်ဇင်တောလှေ)   ၀
- (၆) ဘုံညိုလိပ်လှေ   ၀
- (၈) ကြာညိုပြင်လှေ   ၀
- (၉) သရက်ပြင်လှေ   ၀
- (၉) ဦးကျော်ရွာလှေ   ၀
- (၁၀) လိုင်ရှည်ပြင်လှေ   ၀

- (၁၁) စိန်ညှင်းပြာလှေ ၀
- (၁၂) ခိုးတန်းလှေ ၀
- (၁၃) ညောင်ချောင်းလှေ ၀
- (၁၄) ခွဆုံလှေ ၀
- (၁၅) စက်ခေါ်ရွာလှေ ၀
- (၁၆) ပြင်လှရွာလှေ ၀
- (၁၇) ကျောက်ဖြူသားရွာလှေ ၀

ဤရွာများမှတစ်ပါး အာကျီတွေ့တိုက်ရုံ အခြားကျေးရွာများမှလည်း ရံခါဝင်ရောက်ပြိုင်လာကြသည်ကို ကျွန်ုပ်တွေ့ရှိ ဘူးပါသည်။ ထိုလှေများမှာ မွတ်ဆလင်နှင့် အခြားအမျိုးသားလုံးဝ ပါဝင်ခြင်းမရှိ။ ရခိုင်သက်သက်သာ ပါဝင်ကြလေသည်။ ရိုဟင်ဂျာရွာမှ လှေဟူ၍ကား ထိုစဉ်အခါ အိမ်မက်မျှ မက်ကြမည်မဟုတ်ချေ။ ရိုလည်းမရှိ၊ ထိုစဉ်က လူများ ရိုဟင်ဂျာဆိုလျှင် ဘာမှန်းမှသိကြမည်လည်း မဟုတ်ချေ။ လှေတစင်းတွင် လူကြီးလူသန် ၅၄ယောက်မှ ၅၆ယောက်ထိ ပါဝင်ကြလျက် အရံ ၁၀ယောက်ထက်မနည်း လိုလေသည်။ တဖန် ထိုသူတို့၏ပစ္စည်းများနှင့် လှေကိုထိန်းရန် ကျွေးမွေးရန် အတီးအမှုတ် တူရိယာ ဝိုင်းပါဆိုလျှင် လှေတစင်းပါဝင်နိုင်ရန် အလုပ်သမားနှင့်လှေစီးလူပေါင်း ၁၀၀ကျော်လိုသဖြင့် သာမန်ရွာသိန်ရွာငယ်များ လှေစီးနိုင်ကြသည်မဟုတ်။ အိမ်ခြေ ၁၀၀ကျော်ရှိသည့် ရွာမှသာ လှေစီးနိုင်ကြလေသည်။ အထက်ဖော်ပြပါ လှေစာရင်းကား နှစ်စဉ်အမြဲပါဝင်ကြသော ကျေးရွာများမှ လှေများဖြစ်ကြပါလေသည်။ ရံခါဝင်ရောက်ယှဉ်ပြိုင်ကြသော လှေများလည်း ရှိပါ လေသေးသည်။

အကယ်၍ အစိုးရက ရွာတစ်ရွာလျှင် လှေတစ်စင်းကျ ထွက်ရမည်ဆိုလျှင် မြစ်ညာကို ချန်လှပ်လျက် အကြေမှ မြစ်ကမ်းပေါ်တွင် ရှိကြသည့် ကျေးရွာပေါင်း ၄၀ကျော်မှ ထိုသို့လှေကြီးများ ထွက်လာနိုင်ပေလိမ့်မည်။ လှေပြိုင်သော နေ့များ တွင် မြစ်၏ကမ်းနှစ်ဘက်တွင် မိမိတို့ကျေးရွာမှလှေကို အားပေးနေကြသော သက်ဆိုင်ရာကျေးရွာများမှ တီးမှုတ်နေကြသော တူရိယာသံများမှာ ဆူညံနေလေသည်။ လူထူထပ်သောလူတန်းကြီးများမှာ ဘူးသီးတောင် သင်္ဘောဆိပ်ဟောင်းမှ ဝိလဘီဒုံး ခေါ် မြစ်ကွေ့ထိ ရှိနေကြလေသည်။

ဤပျော်ပွဲကြီးများကို ယနေ့တိုင် မမေ့နိုင်အောင် မျက်စိထဲတွင် တရေးရေးမြင်ယောင်နေမိပါသေးသည်။ မည်သည့် မွတ်ဆလင်စုမျှ မွတ်မိသတိရလောက်အောင် ကျွန်ုပ်တို့ မတွေ့ဘူးကြချေ။ မွတ်ဆလင်အနည်းငယ်မှာ အဖျော်ရည်ရောင်းနေသူ အနည်းငယ်နှင့် ယပ်တောင်(ဝါးကိုရက်သောယပ်တောင်) ရောင်းကြသူ အနည်းငယ်အပြင် လူများငှားရမ်းက အသင့်လိုက်ပါ ရန် စောင့်နေကြသော သံပန်ကုလားအနားငယ်မျှသာ ထိုပွဲ၌ တွေ့မြင်ကြရမည်မှာ သေချာပါသည်။ ပွဲကြည့်ပရိသတ် အတွင်း၌ မွတ်ဆလင်လုံးဝမပါဟူ၍ကား မဆိုလိုပေ။ သို့ရာတွင် ကြီးကျယ်သော ရခိုင်လူထုကြီးအတွင်း ပျောက်နေလောက် အောင်ပင် နည်းပါးပါပေသည်။

ကျင်ပွဲ

ကျင်ပွဲဆိုသည်မှာ နပန်းတစ်မျိုးပင် ဖြစ်ပါသည်။ ရခိုင်က ကျင်ဟုခေါ်ပါသည်။ ထိုပွဲများတွင် ယခုစာရေးသော အချိန်မှာကဲ့သို့ ကုလားနပန်းသမားဟူ၍လည်း မရှိ၊ ကုလားနပန်းပွဲလည်း ကျင်းပခြင်းမရှိသေးပေ။ အကြောင်းမှာ ရခိုင်များ စိတ်မဝင်စားသည့်အပြင် ကုလားနပန်းပွဲကြည့်ရန် ပရိသတ်လည်း မရှိသလောက်ဖြစ်နေသောကြောင့်ဖြစ်ပါသည်။ ထို့ပြင် မွတ်ဆလင်နပန်းသမားများဟူ၍လည်း ရှားပါးနေခြင်းကြောင့်လည်း ဖြစ်ပါသည်။

ရခိုင်ကျင်ဟုခေါ်သော နပန်းတစ်မျိုးတည်းကိုသာ ကျင်းပကြလေသည်။ ရခိုင်တိုင်းအရပ်ရပ်မှ လာရောက်ကြသော နာမည်ကျော် တံဆိပ်ရကျင်သန် (နပန်းသမား)များမှာ များလှ၏။ ထိုစဉ်အခါ မြန်မာပြည်သည် အိန္ဒိယပြည်၏ ပြည်နယ်မျှသာ ဖြစ်နေသေးသောကြောင့် အိန္ဒိယနှင့်ထွက်ဝင်သွားလာရန် လူဝင်မှု ကြီးကြပ်ခြင်းလည်း မရှိသေးခြင်းကြောင့် ယခု ဘင်္ဂလားဒေ့ချ် ခေါ် ဘင်္ဂလားပြည်နယ်ဘက်မှ ရခိုင်ကျင်သန် (ရခိုင်နပန်းသမား) များပင် လာရောက်ယှဉ်ပြိုင်ကြလေသည်။ ထိုကျင်ပွဲသည် လည်း အလွန်စည်ကားသော ပွဲတစ်ပွဲဖြစ်ပါလေသည်။ လှေပြိုင်ပွဲကဲ့သို့ မွတ်ဆလင်မှာ ရှားရှားပါးပါး အနည်းငယ်မျှသာ ရှိပါသည်။

သာသနာရေး

ဘူးသီးတောင်မြို့နယ်တွင် မြစ်ညာမှ မြစ်ဝထိ တစ်လျှောက်လုံးတွင် တည်ရှိသမျှကျေးရွာအုပ်စုကြီးများတွင် ဘုရား စေတီကျောင်းကန်ရှိနေကြသဖြင့်လည်းကောင်း၊ ရွာအမည်အားဖြင့်လည်းကောင်း၊ ဗုဒ္ဓဘာသာများနေထိုင်ရာ ဒေသဟူ၍

ထုတ်ဖော်ပြောဆိုရန် မလိုဘဲ သိရှိနိုင်ကြပေသည်။ ထိုခေတ်က ဘုရားစေတီကျောင်းကန်များမှာ ၁၉၄၂ခုနှစ် လူမျိုးရေး အဓိကရုဏ်းတွင် တဘက်ရန်သူများ ဖျက်ဆီးခြင်းခံရသောကြောင့် ပြန်လည်နေရာချထားသောအခါ မူလရှိသော စေတီပုထိုး များကို မဖူးမြော်ကြရတော့ချေ။

ထိုစဉ်က သီတင်းကျွတ်နှင့် မဟာသင်္ကြန်အခါတော်များတွင် ထေရ်ကြီး၊ ဝါကြီး၊ ဆရာတော်ကြီးများကို ကန်တော့ ရန် အတီးအမှုတ်အကအခုန် စုံလင်စွာဖြင့် သွားလာကြသော ဗုဒ္ဓဘာသာဝင်ပရိသတ်များမှာ တရွာနှင့်တရွာ စပ်ကြားမြို့သို့ သွားရာ ခရီးလမ်းများတွင် တင်းကြပ်ပြည့်နေသောကြောင့် ပျော်စရာတစ်မျိုးဖြစ်နေပါသည်။ အကြေအညာ ကျေးရွာများမှ ရဟန်းတော်များနှင့် တကာတကာမများမှာ ဘူးသီးတောင်မြို့ပေါ်တွင် သီတင်းသုံးနေတော်မူကြသော ဆရာတော်ကြီးများ အား လာရောက်ကန်တော့ကြသည်မှာ သင်္ကြန်ကျသည်မှ မိုးဦးကျသည်ထိ အဆက်မပြတ် ရှိနေကြပါသည်။

တခြံမြဲခြံမှ တီးမှုတ်သံများနှင့် လူပရိသတ်ဆူညံစွာ ထွက်ဝင်သွားလာနေကြသည်မှာ နှစ်လနီးပါးရှိနေလေသည်။ လူနေအိမ်ခြေမများမီကပင် ဘူးသီးတောင်မြို့ကလေးမှာ အလွန်ပျော်စရာ ကောင်းနေတော့သည်။ ထိုသာသနာပွဲများနှင့် လှေပွဲကျင့်ပွဲများမှာ ဆက်သွားလေသည်။ ထို့ကြောင့် မိုးဥတုကျရောက်သည်ထိ ပွဲမပြတ်ဟု ဆိုနိုင်သည်။ ထိုပွဲများကား ဗုဒ္ဓဘာသာရခိုင်များ ပွဲများပေ။

ဗိုလ်ကလေး၊ ကျွဲနုတ်သီး စသော အညာကျေးရွာအစမှ မယူ(မေယူ)ကျွန်းဆွယ်အဆုံးထိ ကျေးရွာများတွင် ထိုအချိန်၌ အရေးယူဂရုစိုက်လောက်အောင်များသည့် မွတ်ဆလင်ဦးရေကို မတွေ့ဘူးပေ။ ရပ်ရွာသီးခြားတည်ထောင် နေထိုင်ခြင်းကိုလည်း လုံးဝ မတွေ့ဘူး။

ယခင်ဖော်ပြခဲ့ပြီးဖြစ်သော အင်္ဂလိပ်များက (Chittagonian) စစ်တကောင်းသားဟု ခေါ်ကြသည့် မွတ်ဆလင် အနည်းငယ်မှာ ၁၈၂၄ခုနှစ်၊ အင်္ဂလိပ်မြန်မာစစ်ပွဲအပြီးတွင် ရခိုင်ပြည်ကို အင်္ဂလိပ်သိမ်းယူစဉ် နယ်ချဲ့အင်္ဂလိပ်တို့ နောက်မှလိုက်ပါလာကြသော လူအနည်းငယ်၊ ရခိုင်ဘုရင်လက်ထက် ကျွန်အဖြစ် ဝယ်ယူထားသော သူတို့၏အဆက်အနွယ်နှင့် အချို့ ဂရံမြေပိုင်ရှင်လူမျိုးခြားများက သွင်းယူလက်ခံထားသော လူအနည်းငယ်မျှသာ ရှေ့နေပေသေးသည်။ သို့ရာတွင် ရိုဟင်ဂျာဟူသော ဝေါဟာရနှင့် လိုလူမျိုးကား ပဋိသန္ဓေပင် မရှိသေးသည်မှာ မှန်ပါသည်။

နောက်ပိုင်းတွင် သန်းခေါင်စာရင်းနှင့် ကိုယ်တွေ့များကို ဖော်ပြပါဦးမည်။ သာဓကတစ်ခု ပြလိုသေးသည်မှာ ဂျော့ ဘုရင်နန်းတက်ပွဲတော်ပင် ဖြစ်ပါသည်။

ပဉ္စမြောက် ဂျော့ဘုရင် နန်းတက်ပွဲ

၁၉၁၁ခုနှစ်တွင် ပဉ္စမြောက် ဂျော့ဘုရင်နန်းတက်ပွဲကို ကျွန်ုပ်တို့၏ ဘူးသီးတောင်မြို့ကလေးတွင် ခမ်းနားသိုက်မြိုက် စွာ ကျင်းပခဲ့လေသည်။ ထိုပွဲတော်သည် ဗြိတိသျှအင်ပါယာတစ်ခုလုံးတွင် ကျင်းပသောပွဲတော်ဖြစ်လေသည်။ ထိုပွဲတွင် ဘူးသီးတောင်မြို့၌ ဗမာဇာတ်ပွဲ၊ တောင်ပေါ်သား မြို့အမျိုးသားကပွဲ၊ ခမီးကပွဲ ရခိုင်အမျိုးသားကပွဲများ ပါဝင်လေသည်။ ရခိုင်ကပွဲတွင် ကျွန်ုပ်၏ ယောက်ခမ၊ ဦးလှဖြူသံ၊ ဦးရေချမ်းအမည်ခံ ဦးမောင်ငြိမ်း၊ ဦးထွန်းအောင်နှင့် ဦးနီထွန်းတို့ ခေါင်းဆောင် ကြလေသည်။ သို့သော် မွတ်ဆလင်ကပွဲဟူ၍ ကား လုံးဝမပါ။ ဂရုတစိုက်ပြုလုပ်နိုင်သည့် လူလည်းမရှိ၊ လူဦးရေလည်း မရှိချေ။ မွတ်ဆလင်များမှာ စပါးရိတ် လယ်ကူလီ၊ ရာသီအလုပ်သမား၊ ဧည့်သည်များသာရှိ၍ နိုင်ငံတွင်း အခြေချနေထိုင်သူ များမှာ ပြောပလောက်အောင် မရှိချေ။

၁၉၁၃-၁၈ ခုနှစ်များ

ကျွန်ုပ်တို့သည် မြို့သစ်တည်ရာဘက်၌ အိမ်ရာမြေအတွက် လျှောက်ထားခဲ့လေသည်။ ထိုအတူ အခြားမြို့များမှ ဘူးသီးတောင်သို့ ရွှေ့ပြောင်းလာလိုသူများမှာလည်း အိမ်ရာမြေကွက် လျှောက်ထားရရှိကြလေသည်။ သို့ရာတွင် မူလမြို့မ အတွင်းဖြစ်စေ၊ မြို့သစ်အတွင်းဖြစ်စေ၊ မွတ်ဆလင်ဟူ၍ မှတ်မှတ်ရရ ယခင်ဖော်ပြခဲ့ပြီးသော မြို့တွင်းရှိ အိမ်နှစ်လုံး သုံးလုံးမှ တပါး တစ်တယောက်မျှ ဝင်ရောက်ခဲ့သည်ဟု မတွေ့ခဲ့ရပါ။

ဈေးသစ်အတွင်း ဆိုင်ခန်းများတွင်မူကား ကုလားအချို့ ဝင်ရောက်ဆိုင်ခင်း ရောင်းချနေသည်ကို တွေ့ရသည်။ သို့ရာတွင် မွတ်ဆလင်သက်သက်မဟုတ်။ ဟိန္ဒူများလည်း ပါဝင်နေကြသည်ကို တွေ့ရသည်။ အထည်ဆိုင်နှင့် ဆိုင်ကြီးများမှာ ရခိုင်နှင့် ဟိန္ဒူများသာ ဖြစ်သည်။ သူကြီး ဦးအဒူဆလင်၏ဆိုင်မှတစ်ပါး မွတ်ဆလင်ဆိုင်အနည်းငယ်မှာ ဆိုင်ငယ်များသာ ဖြစ်၍ အသေးအဖွဲ့ တိုလီမိုလီများ ရောင်းချကြ လေသည်။

တံငါများ

တံငါများမှာ ဟိန္ဒူဇာတ်ညွှန်းများ ဖြစ်ကြလေသည်။ ထိုတံငါများထံမှ ငါးများကို ဝယ်ယူ၍ တဆင့်ရောင်းစားသော ဖောက်သည်များမှာ ရခိုင်များ ဖြစ်ကြလေသည်။ ဝက်သားကို ရခိုင်ရောင်း၍ နွားသားကို မွတ်ဆလင်ရောင်းလေသည်။ ဟင်းသီးဟင်းရွက်ကို မွတ်ဆလင် ခေါင်းရွက်ဈေးသည်များနှင့် တိန်တောရွာနှင့် နီးစပ်သောကျေးရွာများမှ ရခိုင်များရောင်းချ ကြလေသည်။ ဟင်းသီးဟင်းရွက်ရောင်းချသော ရခိုင်အမျိုးသမီးများ ဈေးတွင်း၌သာ ရောင်းချကြသည်မဟုတ်။ မြို့တွင်း၌လည်း လှည့်လည်ရောင်းချကြလေသေးသည်။

ယနေ့ အာလူး ကြက်သွန်တော်တော်များများထွက်နေသော မယု(မေယု)မြေသည် ထိုစဉ်က ဘင်္ဂလားအာလူး၊ ဘင်္ဂလားကြက်သွန်များကိုသာ အားထားနေခဲ့ရလေသည်။ အကြောင်းမှာ အလွန်ပျင်းရိသော ကျွန်ုပ်တို့ ရခိုင်အမျိုးသားများမှာ ထိုစဉ်က မြေလက်ရှိပိုင်ဆိုင်ကြသူများဖြစ်ကြလျက်၊ စပါးတသီးစိုက်ပျိုးကာ၊ ဘာမျှမလုပ်ဘဲ တနေ့လုံးထိုင်ကာ ကြက်တိုက် ဖဲရိုက် အရက်သောက် အပျော်လိုက်နေကြသောကြောင့် ဖြစ်ပါသည်။ လူတို့၏အစားအသောက်တွင် အလွန်အရေးကြီးသော ဟင်းသီးဟင်းရွက်၊ အာလူး၊ ကြက်သွန်၊ မြေပဲ စသည်တို့ကို မစိုက်ပျိုး လျစ်လျူရှုကာထားလျက် စပါးမှရသော ငွေတချပ်တပြား ကို အများကြီးထင်ကာ၊ ဝယ်ယူစားသောက်နေကြသည်မှာ ကြီးလေးသောချွတ်ယွင်းချက် တစ်ခုဟု မသိကြလေ။ ယနေ့တိုင် မသိကြသေးသူ များစွာရှိကြပါသေးသည်။

ထိုမျှသာမဟုတ် တစ်ပေါက်တည်းသာ ဖြစ်နေသော ငွေဝင်ပေါက်ဖြစ်သည့် စပါးစိုက်ပျိုးခြင်းကိုပင် လက်ရောက် မလုပ်ဘဲ သူရင်းငှါးကုလားများကို ငှါးရမ်းကာ လုပ်ကြသဖြင့် မကုန်ထိုက်သော ငွေကုန်ပေါက်တစ်ပေါက် ပိုမိုလာရသည်။ ထိုသူတို့မှာ မြေတစ်ကွက်ကို အပိုင်ခံရုံမျှသာရှိ၍ လုပ်ကိုင်စားသောက်ကြသူများဟုဆိုရန် ခက်ခဲလေသည်။ အချို့မှာ မိမိပိုင် မြေကွက်ပေါ်တွင် ခြေမျှမချဘူးကြချေ။

ကုလား ဝင်လမ်း

ထိုအချိန်တွင် ကုလားအလုပ်သမားများမှာ လုပ်ခသက်သာ၍ကောင်းသော အလုပ်သမားများ ဖြစ်နေကြသည်။ အစားအသောက်မှာလည်း ဆန်၊ ငရုပ်၊ ဆားရလျှင် ကြေနပ်သဖြင့် ကုလားသူရင်းငှါးများကိုသာ ငှါးရမ်းလုပ်ကိုင်ကြလေသည်။

ဤကား ရခိုင်လူမျိုး၏ လယ်ယာမိုးမြေ၊ စည်းစိမ်ဥစ္စာများ ပျက်စီးပြုတ်တီးသွားရခြင်း အကြောင်းရင်းများ ဖြစ်ပေ သည်။ စည်းစိမ်သာပြုတ်သည်မဟုတ်။ လူမျိုးပါ ပျောက်တော့မည်လို ဖြစ်နေပြီ။

ယနေ့မွတ်ဆလင်များက ဤမယု(မေယု)မြေသည် သူတို့၏ နယ်မြေဖြစ်သည်ဟု ဆိုနေကြပြီ။ ယနေ့ မွတ်ဆလင် ခေါင်းဆောင်အချို့တို့က ရခိုင်များသည် သူတို့၏လက်အောက်ခံများ ဖြစ်ခဲ့ပြီဟုဆိုနေကြပြီ မဟုတ်ပါလား။ ဤကား သင်တို့၏ ပျင်းရိပေါ်တန်၊ အကျင့်မမှန်၊ အမှုမဲ့၊ အမှတ်မဲ့နေကြခြင်းကို မှီ၍၊ လယ်ယာမိုးမြေလက်လွတ်ကာ ရွာကိုစွန့် ပြည်ကို စွန့်၍ နေကြချိန်တွင် ဧည့်သည်တစ်စုက အိမ်ရှင်ပြု၍ နေကြသည်မှာ အဆန်းမဟုတ်ပေ။

နောင်ကို ထိုထက်ဆိုးရွား အခြေပျက်စရာရှိနေသေးသဖြင့် ကြောက်ချ၍ မျှ ဓားပြမှန်းမသိသေးလျှင် သင်တို့မှာလူမျိုး ပါ ပျောက်ကွယ်သွားရမည်မှာ သေချာလှပါသည်။ ယနေ့ သင်တို့သတိရသင့်ကြပြီဖြစ်ကြောင်း။

အကယ်၍ သတိမရသေးလျှင် မယု (မေယု)မြေသည် ဒုတိယကမ္ဘာမိရ် ဖြစ်နိုင်ဘွယ်ရာ ရှိပေသည်။ ဘူးသီးတောင် မြို့ကလေးမှာ တကယ့်မြို့ကလေးတစ်မြို့ဖြစ်၍ အရပ်ရပ်မှရွှေ့ပြောင်းလာကြသူ လူပေါင်းစုံတို့ဖြင့် ပျော်စရာကောင်းနေပြီ။ ကြိန်ချောင်း ဝါးတံတားသည် သစ်သားတံတားမှ အုတ်တံတားကြီးဘဝသို့ ကူးပြောင်းခဲ့လေပြီ။ မြို့သစ်ဘက်၌ အကွက်ချ၍ ဝေခြမ်းပေးသော အိမ်ရာမြေတွင်လည်း စည်းမျဉ်းတကျဆောက်လုပ်ထားသော အိမ်ကလေးများမှာ ရှုချင်စရာ သင့်တင့် သပ်ယပ်လှပေသည်။

ကျွန်ုပ်အထင် ၁၉၁၃ခုနှစ်တွင် (St. Ann Convent) ဆိန့်အင်ကွန်ဗင့် မီးလောင်သွားလေသည်။ ထိုစဉ်က မီးသတ် တပ်ဖွဲ့ ဟူ၍လည်းမရှိသေး။ တတ်နိုင်သရွေ့ အရပ်သားများ ကူညီပါသော်လည်း ကျောင်းတစ်ဆောင်လုံး ပြာကျသွားရ လေသည်။ ဘုရားရှိခိုးကျောင်းနှင့် ကျောင်းဆောင်အဆောက်အဦးတို့မှာ ကျန်ရစ်နေကြလေသည်။ အချို့လူကုန်တန်သားသမီး များမှာ စစ်တွေမြို့နှင့် ကာလကတ္တားမြို့ရှိ အင်္ဂလိပ်ကျောင်းများသို့ပို့၍ သင်ကြားခဲ့လေသည်။ မြန်မာစာသင်ကျောင်းတွင်လည်း ကျောင်းသားဦးရေတိုးတက်လာသည်နှင့်အမျှ မူလတန်းကျောင်းမှအလယ်တန်းကျောင်းအဖြစ်သို့ တိုးတက်ဖွင့်လှစ်ပေးခဲ့သည်။

၁၉၁၄ခုနှစ် ပထမကမ္ဘာစစ်ကြီး စတင်ဖြစ်ပွားလာပြီးနောက် နယ်သူနယ်သားများမှာ လှုပ်လှုပ်ရွရွဖြစ်လာကြသည်။ အင်္ဂလိပ်တို့လည်း စစ်စရိတ်ငွေများ စတင်ချေးငှါးနေလေသည်။ လူထုသည် ထိုအပြုအမူတို့ကြောင့် အင်္ဂလိပ်ကို အထင်သေး ၍ ကြေးငွေဥစ္စာ ဆန်ရေစပါးများကို သိုဝှက်လာကြ၏။ လက်နက်စုဆောင်းရေးကိုလည်း ပြုလုပ်လာကြ၏။ အင်္ဂလိပ်အရေး နိမ့်၍ ထွက်သွားလျှင် ထိုလက်နက်များဖြင့် မိမိတို့ရပ်ရွာကို ကာကွယ်ရန်ဖြစ်သည်။ အချို့လူဆိုးလူမိုက်များတွင်မူကား အုပ်ချုပ်

ရေးပျက်ပြားချိန်တွင် လူယက်တိုက်ခိုက်ရန် ဖြစ်လေသည်။

၁၉၁၆ ခု မေလ ၁၅ ရက်နေ့ ညနေ ၆ နာရီခန့်ကပင် နံနက် ၃ နာရီခန့်ထိ လေပြင်းမုန်တိုင်းကြီးကျယ်စွာ တိုက်ခတ်သောကြောင့် နှစ်ထပ်တိုက်ရုံးကြီးပင် မခံနိုင်ဘဲ ပြိုပျက်ခဲ့လေသည်။ စာသင်ကျောင်း၊ ရဲမှူးအိမ်နှင့် အိမ်ကြီးအနည်းငယ်မျှ ကျန်ရစ်ခဲ့၍ တမြို့လုံးပျက်စီးသွားကြလေသည်။ မြို့၏ပတ်ဝန်းကျင်တောတောင်များမှာလည်း သစ်ဝါးဟူ၍ ဘာတစ်ခုမျှမကျန်လဲပြိုပျက်စီးခြောက်သွေ့သွားလေသည်။ ထို့ကြောင့်မြို့ပတ်ဝန်းကျင်တောင်များမှာ အားလုံးပင် တောင်ကတုံးများဖြစ်၍ ကျန်ရစ်ခဲ့လေသည်။ ကျွန်ုပ်မှာ ထိုနှစ်တွင်ပင် နယ်ပိုင်ရုံးတွင် စာရေးတစ်ဦးအဖြစ် ဝင်ရောက်အမှုထမ်းရလေသည်။ ထိုစဉ်က နယ်ပိုင်မှာ မစ္စတာ ဂျေ. အီ. ဂီလီခ် (J.E. Gillies) အိုင်စီအက်ဖြစ်လေသည်။

၁၉၁၇ ခုနှစ်၊ ဇူလိုင်လနှင့် ဩဂုတ်လတို့တွင် ဆန်အဆမတန် ရှားပါးသဖြင့် ရပ်ရွာတိုင်းပင် စိုးရိမ်ကြီးစွာဖြင့် ရုံးတွင် အစီရင်ခံကြလေသည်။ ငွေတစ်ကျပ်လျှင် ဆန်လေးသိုက် (နို့ဆီဘူးနှင့် ၁၆လုံး) ဖြစ်သွားလေသည်။ ဤမျှဆန်ရှားပါးသွားရုံမျှကို ဒုက္ခိတန္တရကပ်ဆိုက်ရောက်တော့မည်ဟု ထင်မြင်ကြောက်လန့်လာကြလေသည်။ ဆန်ထွက်နည်းသောကျေးရွာများတွင် ငတ်ကြရတော့မည်လိုပင် ဖြစ်လာလေသည်။ သူကြီးများ မနေသာတော့ဘဲ နယ်ပိုင်ရုံးတွင် အစီရင်ခံကြလေသည်။ နယ်ပိုင်လည်း ခရိုင်ဝန်ထံ ကြေးနန်းရိုက်၍ အကြောင်းကြားရလေသည်။ သက်ဆိုင်ရာ သူကြီးများထံမှ လူဦးရေစာရင်းနှင့် လက်ကျန်ဆန်စာရင်းများကို တောင်းယူလေသည်။ သူကြီးများ ဆန်စာရင်းသွင်းကြသောအခါ ဆန်ပိုသောရွာဟူ၍ မပြောပလောက်သာတွေ့ရသည်။ ဆန်လျော့သောကျေးရွာသာလျှင် များလေသည်။ လူများမငတ်သေးသော်လည်း ဆန်ဈေးကြီးမြင့်လာလေပြီ။ မြို့ပေါ်တွင် ငတ်လုမတတ် ဖြစ်နေလေပြီ။

မှတ်ချက်။ ။ ယခုခေတ် ဆန်ပေါ့ချိန်တွင် ငွေတစ်ကျပ်လျှင် ဆန်နို့ဆီဘူး ၆လုံး ၇လုံး ရနေပုံနှင့် နှိုင်းယှဉ်လိုက်လျှင် ဤခေတ်လူများ ရယ်စရာလို မြင်နေကြမည်ပင်။ ယုံကြည်ကြမည်ပင် မဟုတ်ဟု ဆိုချင်သည်။

စစ်တွေမြို့မှ ဆန်အိတ်ပေါင်းများစွာကို အစိုးရသင်္ဘောနှင့်ဆွဲ၍ အမြန်ဆုံးရောက်အောင် ပို့လိုက်၏။ ဆန်ပိုသောရွာများမှ ဆန်များကို နီးစပ်သောရွာများသို့ ပို့ပေးရလေသည်။ မြို့ပေါ်တွင် သက်သာခွင့်ရကြလေပြီ။ ဆန်ပိုသော ရွာနီးစပ်မရှိလျှင် အစိုးရထံမှ ပေးပို့သော ဆန်ကို သက်သာသောဈေးနှုန်းနှင့် ရောင်းချပေးလေသည်။ ဤနည်းဖြင့် တစ်နယ်လုံး အငတ်ဘေးမှ လွတ်ကြရလေသည်။ မြေခွန်တော်မူကား ကောက်ခံ၍မရချေ၊ ကြေးငွေများကို သိုဝှက်ထားကြ၏။ လူချမ်းသာများမှာမူကား စစ်စရိတ်လည်းပေးရ၊ အခွန်တော်လည်း ပေးရ၏။ စစ်စရိတ်ချေးငွေများမှာ ခွဆုံရွာမှ ယာကုပ်အာလီထံမှ ငွေ ၁၀၀၀၀/- နှင့် အာရှရော့ဖ်အာလီထံမှ ငွေ ၅၀၀၀/- အများဆုံးချေးလေသည်။ ငွေချေးစာချုပ်များမှာ ငွေ ၁၀၀/- တန်မှ ငွေ ၁၀၀၀၀/- ထိဖြစ်၍ အတော်ပင်ရရှိလေသည်။ ငွေကောက်ခံပုံမှာ လူချမ်းသာများနှင့် သူကြီးများပါဝင်သော အစည်းအဝေး၌ သူကြီးက လက်ညှိုးထိုးပြသူများကို လိုအပ်သောငွေကို တောင်းခံလေသည်။ ရခိုင်လူချမ်းသာများအနက် ဦးမွှေးသာအောင် ၅၀၀၀/-၊ ဦးမောင်ရွှေ ၂၀၀၀/-၊ ဦးသာမောင် ၁၀၀၀/- စသည်ဖြင့် လူကိုကြည့်၍ ကောက်ခံလေသည်။ ငွေချေးစာချုပ်များကို အစိုးရကိုယ်စား ခရိုင်ဝန်က လက်မှတ်ရေးထိုးပေးလေသည်။ ငွေရှင်များကလည်း ကြေနပ်စွာ ထိုစာချုပ် များကို လက်ခံယူကြလေသည်။ ဥပမာ ၅၀၀/- တန်စာချုပ်ကို ငွေ ၁၀၀/- နှင့် ဖြစ်စေ၊ ၁၀၀၀/- ကို ၁၅၀/- ။ ၅၀၀၀ တန်ကို ၅၀၀/- စသည်ဖြင့် ရောင်းချသူများ ရှိကြလေသည်။ သူတို့စိတ်တွင် အင်္ဂလိပ်စစ်ရှုံး၍ တိုင်းပြည်ကို လက်လွတ်သွားရလျှင် ထိုစာချုပ်များမှာ တန်ဘိုးမဲ့ဖြစ်သွားမည်ကို စိုးရိမ်ခြင်းဖြစ်လာခြင်းကြောင့်ပင် ဖြစ်လေသည်။ သို့ရာတွင် စစ်ကြီးပြီးစီးသောအခါ ချေးငွေများကို တစ်နှစ်လျှင် ငွေ ၁၀၀၀/- လျှင် ၃/- တိုးနှုန်းနှင့် ပြန်ဆပ်ကြောင်း သိရပါသည်။

ထိုစစ်ဖြစ်နေချိန်တွင် တနယ်လုံးလက်နက်ပြည့်နေသောကြောင့် နယ်ဆူလျက် တိုက်ခိုက်မှု၊ လူယက်မှုများ ဖြစ်ပွားလာလေသည်။ ထို့ကြောင့် လျှို့ဝှက်ကိုင်ဆောင်နေကြသော လက်နက်များကို သိမ်းရန် အစိုးရက ကျွန်ုပ်၏ဘခင်အား စေခိုင်းလေသည်။ တိုက်ပိုင်ရဲမှူး၏အစီရင်ခံချက်အရ အမိန့်ဖြစ်လာဟန်တူသည်ဟု ကျွန်ုပ်၏ဘခင်က ယူဆလျက် ဤမျှများပြားသော သေနတ်များကို ဘယ်နည်းနှင့် သိမ်းဖြစ်မည်နည်း။ အန္တရာယ်မလွယ်သော လုပ်ငန်းဖြစ်သည်ဟု ငြင်းလေရာ ဘယ်နည်းနှင့်မဆို ရာထူးတိုးပါစေမည်၊ ကြိုးစားဆောင်ရွက်ပါ။ ကျွန်တော် ကတိပေးပါသည်။ ဟု အကြိမ်ကြိမ်ချော့မော့ပြောဆိုခြင်းကြောင့် ပရိယာယ်သုံးခါ သိမ်းယူလာခဲ့ရာ ထင်းစည်းကြီးများကဲ့သို့ အစည်းပေါင်းများစွာယူလာလေသည်။ ခရိုင်ရာဇဝတ်ဝန်ကြီးမှာ များစွာအံ့ဩလျက် ချီးမွမ်းပါ၏။ သို့ရာတွင် မကြာခင်တစ်လခန့်အတွင်း တိုက်ပိုင်မှာ ဝန်ထောက်ရာထူးဖြင့် ပြောင်းသွားလေသည်။ ကျွန်ုပ်၏ဘခင်မှာ ဘာမျှအကျိုးထူးမခံစားရ။ ကတိပြုသောသူလည်း မရှိတော့ပြီ။ လက်နက်အတော်ပင် သိမ်းယူရခဲ့ပါသော်လည်း လက်နက်ကိုင်တိုက်ခိုက်မှုများမှာ မငြိမ်းချမ်းသေးချေ။ ထို့ကြောင့် လက်နက်ကျန်သေးသည်။ ထပ်မံသိမ်းပါဦးဟု အမိန့်ပေးလေသည်။ သို့ရာတွင် ကျွန်ုပ်၏ဘခင်မှာ ပရိယာယ်ဖြင့်ရှောင်လိုက်ပြီး မဆောင်ရွက်ဘဲ နေလိုက်လေ၏။ မည်သူမျှ သိမ်းနိုင်စွမ်း မရှိသောကြောင့် ဆူပူမြဲ ဆူပူနေလေသည်။

ထို့ကြောင့် အစိုးရသည် စီမံကိန်းတစ်ခုလုပ်ရလေသည်။ ထိုစီမံကိန်းမှာ သေနတ်လျှို့ဝှက်ကိုင်ဆောင်၍ တွေ့လျှင်

ကြီးလေးသောပြစ်ဒဏ်ကိုပေးမည်။ အကယ်၍သေနတ်ကိုင်ဆောင်လိုက တရားဝင်ကိုင်ဆောင်ခွင့် ထုတ်ပေးမည်။ မည်သူမဆို လျှောက်ထားနိုင်သည်ဟု ကြေငြာလေသည်။ နယ်ပိုင်ဝန်ထောက်ကိုလည်း သေနတ်လိုင်စင်ထုတ်ပေးနိုင်သော အာဏာ အပ်နှင်း ထားလေသည်။ နယ်သူနယ်သားများလည်း မိမိတို့၏သေနတ်များကို နယ်ပိုင်ရုံးတွင် တင်ပြလျက် လျှောက်ထားကြ သဖြင့် လူတိုင်းလက်ဝယ် သေနတ်ရှိနေခြင်းကြောင့် နယ်မှာ အတော်ပင် ငြိမ်းချမ်းတော့မလို ဖြစ်သွားလေသည်။ သို့ရာတွင် လိုင်စင်မှာ ယာယီလိုင်စင်မျှသာဖြစ်၍ ဖလသာ ကိုင်ဆောင်ခွင့်ရပြီးလျှင် ဖလစေ့သောအခါ လိုင်စင်လဲရန် လာရောက်ကြရပြန် လေသည်။ လိုင်စင်လဲရာတွင် အလွန်ယုံကြည်ထိုက်သော လူကုန်တန်းများကိုသာ ထုတ်ပေးလျက် ကျန်လက်နက်များကို သိမ်းထားလိုက်ပေသည်။

အခွန်တော် ကောက်ခံခြင်း

လူတို့၏စိတ်တွင် အခွန်တော်ပေးလိုခြင်း မရှိတော့ဘဲ ရှောင်တိမ်းလိုလာကြပေသည်။ သူကြီးများ အခက်ကြုံနေကြရ ပြန်လေသည်။ သူကြီးများမှာ မကြံတတ်တော့ဘဲ အခွန်တော်ပြေစာများကို ရုံးတွင် ပြန်အပ်ရသည်ထိ ဖြစ်လာရပေသည်။ ပြန်အပ်သောပြေစာများကို အမှုဖွင့်၍ သာ ကောက်ရမည်ဆိုပါလျှင် အမှုပေါင်းများစွာ ဖွင့်ရမည်။ အခွန်တော်စာရေးပေါင်း များစွာကိုလည်း ခန့်ပေးရဦးတော့မည်။ ထို့ပြင် သမ္မာန်စာနှင့် ဝါးရမ်းစာများကို အတည်ပြုရန် သမ္မာန်လုလင်ပေါင်း များစွာကိုလည်း ထပ်မံခန့်ထားရပြန်ဦးမည်သာ။ ထိုသို့မဖြစ်နိုင်ချေ။ အလုပ်နည်း၍ လွယ်ကူစွာ ကောက်ခံရန် ရုံးစာရေးများ၊ အကူစာရေးများကို ယာယီစာရေးခန့်လျက်၊ ထိုစာရေးများကို နယ်ဆင်းစေ၍ ကောက်ခံရန် စီမံလေသည်။ စာရေးများကို တိုက်နယ်အလိုက် တာဝန်ခွဲလျက် နယ်သို့သွားစေမည်။ ထိုစာရေးများလက်တွင် သမ္မာန်စာနှင့် ဝါးရမ်းစာများကို မြို့ပိုင်ရုံးတံဆိပ် ခတ်နှိပ်ကာ မြို့ပိုင်လက်မှတ်ရေးထိုး၍ ပေးအပ်လိုက်လေသည်။ ၎င်းတို့နှင့်အတူ သမ္မာကျွန်းလုလင်လည်း တစ်ဦးစီထည့်လိုက် လေသည်။ သမ္မာန်ကျွန်းလုလင်များမှာ အရေးရှိက၊ သမ္မာန်စာ နှိုတစ်စာများကို အတည်ပြုရန် ဖြစ်သည်။ မြို့နယ်ကို ၇ပိုင်း (တိုက်အလိုက်) ခွဲလျက် စာရေး (၄)ဦးကို တာဝန်ပေးလေသည်။ ထိုစာရေးများကို ရောက်ရာကျေးရွာများမှ သူကြီးများနှင့် ကျေးရွာကော်မတီများက အကူအညီပေးရသည်။

ထိုစာရေးလေးယောက်တွင် ကျွန်ုပ်လည်း တစ်ယောက်ပါဝင်နေလေသည်။ ကျွန်ုပ်၏တာဝန်မှာ မြို့နယ်မြောက်ပိုင်း အညာဒေသများ ဖြစ်လေသည်။ ကျွန်ုပ်တို့မှာ ကျေးရွာအကူအညီနှင့် မြို့ပိုင်လက်မှတ်နှင့် ရုံးတံဆိပ်ပါသော ဝါးရမ်းနှင့် နှိုတစ်စာပုံစံများကို အားကိုး၍ သွားရလေသည်။

ထိုပုံစံကိုသုံးခြင်း၌ ကျွန်ုပ်တို့အပေါ်တွင် ဥပဒေလွတ်ကင်းသော ဆောင်ရွက်ချက်ဟု မစွဲဆိုနိုင်ပေ။ တရားဝင် ဝါးရမ်းနှင့် သမ္မာန်စာများသာ ဖြစ်ကြလေသည်။ ကျွန်ုပ်နှင့်အတူ ပါလာသော သမ္မာပျာတာမူကား အသက်အရွယ်လည်းကြီး နယ်ကိုလည်းကျွမ်းကျင် လုပ်သက်လည်း ရင့်သောပုဂ္ဂိုလ်တစ်ဦးဖြစ်၍ အားကိုးလောက်ပါပေသည်။

အခွန်တော်ကောက် စာရေးအဖြစ်

ကျွန်ုပ်မှာ မြို့မှမြစ်ညာဒေသများသို့ တရွာဝင်တရွာထွက် သွားရတော့မည်။ လမ်းကြို၍ ခရီးဆက်ရန် အချိန်ရသော ကျေးရွာများတွင် ညမအိပ်ဘဲ မြန်နိုင်သမျှမြန်အောင် ဆောင်ရွက်ကြလေသည်။ ထိုသို့ မဆောင်ရွက်လျှင် ဤများပြားသော ကျေးရွာများတွင် လွယ်လွယ်နှင့်အချိန်မီ ကောက်ခံနိုင်မည် မဟုတ်သောကြောင့် ဖြစ်လေသည်။

လက်ဦးကြိုတင်၍ နှိုတစ်ထုတ်ရမည်။ အခွန်တော်မပေးလျှင် ဝါးရမ်းထုတ်ရမည်။ ဝါးရမ်းဖြင့် ဖမ်းဆီး၍လည်း မပေးသူ ရှိက သင့်အား ယခု ဖမ်းထားပြီဖြစ်ကြောင်း အခွန်တော်မပေးလျှင် ထောင်သို့ ပို့ရမည်ဖြစ်ကြောင်း ဖြားယောင်း၍ ကောက်ခံ ကြရမည်။ ထိုသို့ ချောမောပြောဆိုလျက်လည်း မပေးပြန်လျှင် ဝါးရမ်းစာနှင့် လူကိုပါ မြို့ပိုင်ရုံးသို့ ပို့ပေးရမည်။ ကျွန်ုပ်မှာ မိမိရောက်မည့်ကျေးရွာများကို နီးစပ်သောကျေးရွာများမှ ကြိုတင်၍ နှိုတစ်ထုတ်ထားလိုက်လေသည်။ ထိုရွာသို့ ကျွန်ုပ်တို့ ရောက်လျှင် ထိုအခွန်တော်ပျက်ကွက်သူမှာ နှိုတစ်စာရပြီး ရှိနှင့်ရန်ဖြစ်သည်။

ခရီးစတင်၍ ထွက်ကြလေပြီ။ လက်ဦးကျောက်ရစ်ရွာသို့ ရောက်ကြလေသည်။ ထိုရွာ၌ အချိန်အတော်ကြာအောင် ကောက်ခံကြလေသည်။ တဖန် ထိုနေ့ပင်၊ ဖွတ်ကိုက်ချောင်းရွာသို့ ရောက်ကြလေသည်။ ထိုရွာမှ အသင့်အတင့်ကောက်ခံ ရရှိလေသည်။ ကျန်ရှိသောအခွန်တော်ကို အပြန်တွင် ပေးသွင်းကြရန် တာဝန်ယူကြလေသည်။ ကျေးရွာသားများမှာ အလွန် ရိုးသားသော ရခိုင်အမျိုးသားများ ဖြစ်ကြသည်။ ယုံကြည်နိုင်လေသည်။ ကုလားလုံးဝမရှိ။ ဆင်အိုးပြင်ရွာမှ အခွန်တော်များကို မူကား မြို့ပေါ်မှကောက်ခံရန် ချန်ထားခဲ့လေသည်။ မြောချောင်း၊ ငန်းချောင်း၊ ပေါင်တော်ပြင်ရွာများသို့လည်း နှိုတစ်စာပို့ ထားပြီးဖြစ်၍ ဝင်ရောက်ကောက်ခံသွားကြလေသည်။ ကျန်နေသူ အနည်းငယ်ကို အပြန်တွင်ပေးကြရန် ညွှန်ကြားခဲ့လေသည်။ ဤရွာများတွင်လည်း ပေါင်တော်ပြင်ရွာမှတပါး၊ ကုလား၊ စစ်တကောင်းသား၊ ယနေ့ပေါ်လာသော ရိုဟင်ဂျာအမည်ခံ

တစ်ယောက်မျှမရှိပါ။ ရခိုင်ရွာသားများသာ ဖြစ်ကြလေသည်။ အချိန်မှာ ခရီးသွားခွင့်မပြုသော အချိန်ဖြစ်နေပြီဖြစ်၍ ပေါင်တော်ပြင်ရွာတွင် စခန်းချ၍ ညအိပ်ရလေသည်။ ဆိုခဲ့သည့်အတိုင်း ပေါင်တော်ပြင်ရွာတွင်မူကား ဈေးကုန်၍ ကုလား အနည်းငယ် နေထိုင်လျက်ရှိကြလေသည်။ ဂျေ. စီ. ဆမစ် (J.C. Schmit) ၏ ဌာနချုပ်ရုံးတည်ရှိရာဖြစ်၍ အတော်ပျော်စရာ ကောင်းနေသည်။ မြို့ငယ်တစ်မြို့နှင့်မခြား စည်ကားနေလေသည်။

အတူပါလာသူ သမ္မာန်ပျာတာက ကျွန်ုပ်သည် မြို့အုပ်ကလေးတစ်ဦးဖြစ်ကြောင်း ပြောထားရာ၊ ရွာသားများ လာရောက် ကြည့်ကြလေသည်။ ဂျေစီစမစ်၏ရုံးသား၊ စာရေးစာချိများမဟုတ်မှန်းသိကြသော်လည်း ဘာမျှဝင်စွက်ဖက် ပြောဆို ကြခြင်း မရှိကြလေ။ ပျာတာ၏ဆန္ဒမှာ အခွန်တော်ကောက်ခံသူမှာ မြို့အုပ်ဟုဆိုလျှင် ရွာသားများကြောက်လျက် လွယ်ကူစွာ ပေးကြမည်ဟု မျှော်လင့်ချက်ကြောင့် ဖြစ်ပါသည်။

သူကြီးအိမ်တွင် တည်းခိုရလေသည်။ သူကြီးကိုယ်တိုင် မြို့အုပ်ဟုတ်မဟုတ် သိပြီးဖြစ်သော်လည်း ရွာသားများအား မပြော၊ မြို့အုပ်မှသာ ဝါရမ်းထုတ်နိုင်သဖြင့် သူကြီးကပါ ရောနှော၍ လိုမ့်လိုက်ရပြန်သည်။ သူကြီးတွင် မိမိအကျိုးလည်း ပါဝင်နေသောကြောင့် မပြောလျှင်ပို၍ ကောင်းပေသည်။ လူရိုးလူအများသာဖြစ်၍ ဝါရမ်းကိုကြောက်သည်။ ထောင်ကို ကြောက်ကြလေသည်။ ထို့ကြောင့် အခွန်တော်ပြေလွယ်လေသည်။ သူကြီးလည်း ကော်မရှင်ရလေသည်။

သူကြီးက ရိုသေလေးစားစွာ ဆက်ဆံပြလေသည်။ အရက်အလွန်ပေါသောနေရာဖြစ်၍ မြို့အုပ်အမည်ခံကျွန်ုပ်နှင့် လူလည်ပျာတာတို့မှာ အရက်နှင့်ကြက်သားဟင်းကို အလွန်ပွဲတော်တည်ရလေသည်။ ဤအဖြစ်ကို တွေးမိတိုင်း ရှက်မိပါသည်။ ပေးကမ်းကြသူ လူရိုးလူအများမှာလည်း သနားဘွယ်ကောင်းလှပါသည်။ ကျွန်ုပ်မှာ ပျာတာက ခန့်ထားသော မြို့အုပ်ဖြစ်နေရာ အလွန်အနေရခက်နေလေသည်။ မျက်နှာပင်မထားတတ်အောင် ရှိနေပါလေသည်။

နယ်ချဲ့တို့၏အခွန်တော်ရရေးအတွက် ကျွန်ုပ်ကပင် မြို့အုပ်ယောင်ဆောင်ရန်ကို လက်ခံသကဲ့သို့ ဖြစ်နေသည်မဟုတ် ပါလား။

ပျာတာက ကျွန်ုပ်နှင့်တိုင်ပင်၍ ပြောထားခြင်းမဟုတ်။ သူကမြို့အုပ်ဟု ကြေငြာပြီးမှ ကျွန်ုပ်အားပြောခြင်းဖြစ်နေရာ မဟုတ်ဟုလည်း ပြောရခက်သည်။ ဟုတ်သည်လည်း ဝန်မခံနိုင်သည့်အခြေတွင် ကျရောက်နေလေသည်။ မျက်နှာထားခက် သဖြင့် အရက်ကိုသာ ဖိသောက်ရလေသည်။ ထိုပြင်းထန်သော ဆန်အရက်ဒဏ်ကို မခံနိုင်သောအခါ မျက်စိမျက်နှာပူရိုန်းလျက် နီရဲကာစိတ်ဓါတ်လည်း ဖောက်ပြန်လာလေတော့သည်။ ထိုအခါမှ တကယ်မြို့အုပ်မင်းက တောလက်ကျေးရွာများတွင် မင်းမူ နေသကဲ့သို့ ပုံပေါ်လေတော့သည်။ ကျေးရွာသားများမှာ မြို့အုပ်မင်းနှင့်အကျွမ်းဝင် ရင်းနှီးလို၍လာကြပါလျက် အရက်ရှိန် တေဇော်က လှုံ့ဆော်ပါသဖြင့် ပြင်းထန်သောကျွန်ုပ်မြို့အုပ်တု အနားကို လားလားမျှမကပ်ဝံ့။ ရွံ့ရွံ့နှင့်ရှောင်ကြမှသာ ကျွန်ုပ်မှာ နေသာထိုင်သာရှိလေတော့သည်။ အဟောသုခံ၊ အဟောသုခံ၊ ဩဂျာ ချမ်းသာစွ၊ ချမ်းသာစွ၊ ကောင်းစွာမွေးရှက် အိပ်စက်လေ တော့သတည်း။ သူကြီးမှာ ကော်မရှင် ၁၀%ရရန်အတွက် ကျွန်ုပ်အား သူပါ ပါဝင်အရူးလုပ်လိုက်ခြင်းပင်။ အခွန်တော်မူ မဖွင့်ဘဲ ကောက်ခံသမျှ အခွန်တော်ငွေများအပေါ်တွင် သူကြီးများ ကော်မရှင်ရကြလေသည်။ ထို့ပြင် အခွန်တော်ကောက် ကောင်းသောလူကြီးများမှာ မြို့ပိုင်၊ နယ်ပိုင်၊ အရေးပိုင်များ၏ မျက်နှာသာပေးခြင်းကို ခံကြရပေသည်။ ဤကား ကျွန်ုပ်စိတ်မကင်း သော ကျွန်ုပ်တို့ လူမျိုးများ၏ စရိုက်ပင်။ ဤသို့ မိမိတို့အကျိုးအတွက် ကျွန်ုပ်အား မြို့အုပ်လုပ်စေကာ အသားယူလိုက်ခြင်း သည် မည်သူ၏အပြစ်နည်း။

ရှေးကျသောကျေးရွာသားများကို ရှေးမြို့အုပ်တို့က ကျွန်တော်မျိုးများဟုမြင်၍၊ ကျေးရွာသားများက မြို့အုပ်လုပ်စား သူကို မင်းစိုးရာဇာဟု မြင်ကြလေသည်။ မြို့အုပ်ရေကြောင်း ခရီးဖြင့်လာ၍ ကုန်းပေါ်သို့တက်မည်ပြုစု မြို့အုပ်မင်း ရွံ့ပေမည်ကို စိုး၍ ရွာသားတစ်ဦးအာ ကုံးပိုး၍ ကုန်းပေါ်သို့ တင်စေသည်။ မြို့အုပ်မင်းကလည်း ထိုသို့အလိုရှိကြသည်။ မည်သည့်ရွာသား မျှမငြင်းနိုင်ချေ။ ထိုစဉ်က မြို့အုပ်များသည် သူမြို့နယ်တွင် သူရှင်ဘုရင်တစ်ဦး မဟုတ်ပါလား။ ဘယ်သူငြင်းဝံ့ပါမည်နည်း။ ဤမင်းဘုရားများသည် ပဒေသရာဇ်တမျှ တန်ခိုးကြီးကြသည်မှာ အများအသိပင်ဖြစ်သည်။ ကျွန်ုပ်မှာ မူမမှန်သော မြို့အုပ်ကလေး ဘဝဖြင့် တန်ခိုးအရှိန်အစော်ကလေး ခပ်လာသဖြင့် ထိုနေရာတွင် စိတ်ကြီးဝင်လျှင်လည်း အပြစ်မဆိုသာပေ။ တန်ခိုးအာဏာသည် လူကိုဖျက်ဆီး၊ ပြည်ကိုဖျက်ဆီး၊ ကမ္ဘာကို ဖျက်ဆီးနေသည် မဟုတ်ပါလား။

ကျွန်ုပ်လည်း မြို့အုပ်စိတ်ပေါက်လာ၏။ အခွန်တော်တောင်းမရလျှင် သူတပါးထံမှ ခိုးထားသောအာဏာငြိမ့် ဝါးရမ်း ထုတ်ရမလား၊ ထောင်ကျချင်သလားဟူသော ရာဇသံပါသော မေးခွန်းများကို မေးလားမြန်းလား လုပ်လာလေတော့သည်။ မြို့အုပ်စိတ်ပေါက်ခြင်းမှာ သူကြီးမင်း ဆန်အရက်၏ လှုံ့ဆော်မှုကလည်းရှိနေပြန်ရာ အဘယ်မှာမြို့အုပ်မဖြစ်ဘဲ နေနိုင်ပါမည် နည်း။

ထိုရွာမှနေ၍ ဒပိုင်ဆရာ၊ ခြင်သမား၊ စေတီပြင်၊ မောင်နုရွာ၊ အုတ်တောင်ပြင်ရှည်ရွာများသို့ သူကြီးနှင့် ကော်မတီများ ၏အကူအညီဖြင့် နို့တစ်စာပေး၍ ကျွန်ုပ်အပြန်တွင် အခွန်တော်ပေးရန် နေ့ချိန်းသတ်မှတ်ခဲ့လေသည်။ ထိုရွာများအနက်

ခြင်သမားတရွာနှင့် မောင်နုရွာတစ်ရွာတွင်သာ ကုလားအနည်းငယ် ရှိလေသည်။ ကျန်ရွာများတွင် ရခိုင်ချည်းသက်သက်ရှိလေသည်။ အဘယ်မှာ ရိုဟင်ဂျာရွာ ရှိလေသလဲ၊ မတွေ့ရသေးချေ။

ထိုရွာနှစ်ရွာရှိ ကုလားများလက်သို့ လယ်မြေအနည်းငယ် ရောက်စပြုလေပြီ။ သို့သော် ကုလားတိုင်းလက်သို့ မဟုတ်ချေ။ လယ်ပိုင်သူ ကုလားများမှာ လယ်လက်ပြုတ်မည်ကို စိုး၍ အခွန်တော်ဆောင်ရန် ဝန်မလေးကြလေ။ နို့တစ်ရလျှင် ချက်ချင်း လာရောက်ပေးကြလေသည်။

နံနက်စောစော ခရီးဆက်ရန် အိပ်ရာမှ အစောဆုံးထကြရလေသည်။ သို့သော် မြို့အုပ်တု ကျွန်ုပ်နှင့် ပျာတာလူလည်သောက်ရန်အရက်နှင့် ကြက်ပေါင်ကင်များကို အသင့်တွေ့ရာ များစွာအံ့ဩမိလေသည်။ အရက်နှင့်ကြက်ပေါင်ကို ခရီးတွင် စားရန် ခွင့်ပြုပါက ယူသွားလိုကြောင်း သူကြီးအားပြောဆိုနှုတ်ဆက်ပြီးလျှင် သမ္မာန်သို့ ဆင်းခဲ့ကြလေသည်။

ကျွန်ုပ်ကောက်ခံရရှိပြီး အခွန်တော်ငွေများကို မြို့ပိုင်ရုံးတွင် သွင်းရန်သူကြီးအား အပ်နှံစေလွှတ်ခဲ့ရလေသည်။ ခေတ်ဆိုးထဲတွင် ငွေဆောင်၍ သွားပါက မြို့အုပ်တု ကျွန်ုပ်ခမျာမှာ ခန္ဓာနှင့်အသက် အဆက်ပြတ်မည်ကိုလည်း စိုးရိမ်ရပေသည်။

ထိုနေ့ ခရီးတွင် ဘဒနာခိုင်းနက်ရွာ၌ စခန်းချရလေသည်။ ထိုရွာမှနေ၍ ငကျဉ်တောက်၊ ဆင်စွယ်ရ၊ လောင်းချောင်း၊ မီးကျောင်းစီး၊ မီးကျောင်းခေါင်းဆွဲ၊ ဗိုလ်ကြီးချောင်း၊ အင်းချောင်း၊ ယင်ပေါင်၊ ကျေးရွာများမှ သက်ဆိုင်ရာသူကြီးများနှင့် ကော်မတီများကို ခေါ်ယူလိုက်ရလေသည်။ ရောက်လာသော ကော်မတီလူကြီးများနှင့် ကျေးရွာသူကြီးများမှာ ရခိုင်နှင့် ခိုင်းနက် ချည်းဖြစ်ကြလေသည်။ စစ်တကောင်းကုလားများနှင့် ရိုဟင်ဂျာ အခေါ်ခံလိုသူများ လုံးဝမပါပါ။ ရွာများမှာလည်း ရခိုင်နှင့် ခိုင်းနက်ရွာများသာ ဖြစ်ကြလေသည်။

အင်္ဂလိပ် စစ်နိုင်နေပြီဖြစ်ကြောင်း၊ အကယ်၍ ရှုံးစေကာမူ မြန်မာပြည်ကို အပ်ရန်မလို၊ ရှုံးလည်းရှုံးမည်မဟုတ်၊ စသည်များကို သတင်းစာ အကိုးအကားများနှင့် ရှင်းလင်းပြောပြရလေသည်။ သူကြီးများမှတစ်ဆင့် အခွန်တော်ပျက်ကွက်သူများကို နို့တစ်စာပေးလိုက်ရလေသည်။ ထိုနေ့ညနေတွင်ပင် အခွန်တော်အတော်ရရှိလေသည်။ ထိုစခန်းမှ နှစ်ရက်ခန့် ဆိုင်းငံ့ကောက်ခံရလေသည်။ မရသေးသူများကို ကျွန်ုပ်အပြန်တွင် ပေးရန် သတိပေးမှာကြားခဲ့ရပြန်လေသည်။

နောက်တနေ့တွင် ယင်းမဈေးတွင် စခန်းချကြလေသည်။ ထိုစခန်းမှနေ၍ ဘဒနာရခိုင်ရွာ၊ အင်းချောင်း၊ ငါးရဲ့ချောင်း၊ ဒုံးပိုင်း၊ သင်္ကန်း၊ စုတောင်၊ ယင်းမကျောင်းတောင်၊ နဂရရွာများမှာ သူကြီးများနှင့် ကော်မတီများ၊ သူကြီးမရှိလျှင် ဆယ်အိမ်ခေါင်းများကို ခေါ်ယူလိုက်လေသည်။ ထိုသူတို့မှတစ်ဆင့် နို့တစ်စာကို ထုတ်ပေးလိုက်ရလေသည်။

ယင်းမဈေး၊ ငါးရဲ့ချောင်း၊ ဒုံးပိုင်း၊ သင်္ကန်းရွာများတွင် ရှိနေကြသော ကုလားများမူကား အခွန်တော်ကို လွယ်လွယ်ကူကူနှင့်လာရောက်ပေးကြလေသည်။ ရခိုင်အချို့မူကား ဝါးရမ်းထုတ်ရသည်ထိ ဆောင်ရွက်ကောက်ခံရလေသည်။ ကျွန်ုပ်သည် ဝါးရမ်းထုတ်နိုင်သူမဟုတ်ဟု ယူဆ၍ ပေကပ်နေသူအချို့နှင့် မရှိနွမ်းပါးသူအချို့မှာ ဝါးရမ်းဘမ်းခံရလေသည်။ ဝါးရမ်းကို အတည်ပြုသောပျာတာအား သူကြီးနှင့် ကျေးရွာကော်မတီများက ကူညီရလေသည်။ အဘမ်းခံရသူများကို ကျွန်ုပ်ထံသို့ ယူခဲ့လေသည်။ ကျွန်ုပ်က အကျိုး အကြောင်းကိုပြောပြချော့မော့ကာ ထပ်မံတောင်းခံ၍ ပေးနိုင်သူက ပေးလျှင် လက်ခံပြီး မပေးနိုင်သူများကို မြို့အုပ်ရုံးများသို့ ပို့ရလေသည်။

အချို့ဆင်းရဲသားများက ငွေရှာပါရစေဟု တောင်းပန်သဖြင့် လွှတ်ပေးလိုက်ရလေသည်။ ငွေရှာ၍ ရလျှင် လာ၍ ပေးကြလေသည်။ မရနိုင်သူများလည်း ထွက်ပြေးခြင်းမရှိဘဲ ကျွန်ုပ်ထံပြန်လာ၍ အကျိုးအကြောင်း ပြောကြလေသည်။ အလွန်ရိုးသားကြသူများတည်း။

ကုလားရွာ

ယင်းမဈေးတွင် ရခိုင်နှင့်ကုလားနှစ်မျိုးလုံး ရှိနေကြလေသည်။ ကုလားများကား ကျွန်ုပ်ဖော်ပြခဲ့ပြီးဖြစ်သော စစ်တကောင်းနယ်သား ဘင်္ဂလီအမည်ခံများသာ ဖြစ်ကြလေသည်။ ယင်းမဈေးသူကြီးမှာ ကုလားဖြစ်နေပေပြီ။ ထိုတခွင်တွင် ကုလားရွာကလေးတရွာ နှစ်ရွာဖြစ်နေပေပြီ။ သို့သော် လုံးဝကုလားအမည်ဖြင့် ကုလားရွာမဟုတ်၊ ရခိုင်ရွာကို မှီ၍ဖြစ်လာသဖြင့် ထိုရခိုင်ရွာအမည်တွင် ကုလားတပ်ထားသောအမည်သာ ဖြစ်လေသည်။

နှစ်ရက်ကောက်ခံ၍ သုံးရက်မြောက်နေ့တွင် ရသမျှအခွန်တော်ငွေများနှင့် မပေးဆောင်ပျက်ကွက်၍ ဝါးရမ်းဖမ်းခံရသူများကို မြို့ပိုင်ရုံးသို့ သူကြီးမှတစ်ဆင့် ပို့ရလေသည်။

ထိုနေ့ ခရီးဆက်ရပြန်လေသည်။ ပန်းပဲချောင်းရွာတွင် စခန်းချကြရလေသည်။ ပန်းပဲချောင်းမှာ ကုလားလုံးဝမရှိ။ ပန်းပဲချောင်းမှနေ၍ မောင်နုမ၊ ပြင်ခေါင်၊ ဇီးခုံ၊ မျောက်ရဲ၊ စသောရွာများသို့ သူကြီးများနှင့် ကော်မတီများ လာရောက်ရန် သတင်းပေးလိုက်ရာ အားလုံးပင် ရောက်လာကြလေသည်။ ယခင်နည်းအတိုင်း အခွန်တော်ကောက်ခံလေသည်။ ထိုစခန်း၌ နှစ်ရက်သာနေရလေသည်။ ထိုရွာများနှင့် အရံရွာငယ်များအားလုံး လုံးဝကုလားမရှိ ရခိုင်ချည်းသာ

တဖန် ပန်းဖဲချောင်းမှထွက်လာရာ ဂုပွီတွင် တရက်နားသည်။ ဂုပွီဈေးတွင် ကုလားအတော်ပင် ရောက်နေကြပြီ။ သို့သော် စစ်တကောင်းသားကုလား (Chittagonian) များသာ ဖြစ်ပါလေသည်။ ၎င်းတို့သည် စစ်တကောင်းနယ်မှ နတ်မြစ်ကို ကူး၍ မောင်တောမြို့နယ် ဘော်လီဈေးမှတစ်ဆင့် ကုန်းလမ်းခရီးဖြင့် ဂုပွီဈေးသို့ ရောက်နေကြသူများ ဖြစ်လေသည်။ ထိုစခန်း၌ အခွန်တော်ငွေကောက်ခံပြီး နောက်တစ်နေ့တွင် ကြွီချောင်းရွာတွင် စခန်းချလေသည်။ ကြွီချောင်းနှင့် နီးစပ်သော ကျွန်းပေါက်၊ သိုင်းတပုတ်၊ စဟုံ၊ လက်ပန်ပြား၊ အိုပြု၊ စသော ရခိုင်ရွာများကို ယခင်နည်းအတိုင်း အခွန်တော်ကောက်ခံလေသည်။ ကြွီချောင်းတွင် (၂)ရက်ခန့် ဆိုင်းငံ့ကောက်ခံလေသည်။

ကြွီချောင်းသူကြီးသည် အလွန်ရိုးအသော လူကြီးတစ်ယောက်ဖြစ်လေသည်။ သူကိုယ်တိုင်ပင်လျှင် ကျွန်ုပ်အား အခွန်တော်ကောက်ခံရန် အထူးစေလွှတ်လိုက်သော လက်ထောက်မြို့ပိုင် တစ်ဦးဟုထင်၍ အလွန်ရိုသေလေသည်။ ထိုအရပ်များရှိ ရခိုင်များမှာ အလွန်အရက်ကြိုက်၍ ရွာလုံးကျွတ် အရက်ချက်ကြလေသည်ဟုဆိုလျှင် မှားမည်မထင်ချေ။ နံနက်စောစော အိပ်ရာမှထလျှင် လဘက်ရည်နှင့် မုန့်အစား အရက်နှင့် ကြက်သား မြည်းကြလေသည်။ သမ္ဗန်ပြာတာမူကား အလွန်ပျော်ပေသည်။ ကျွန်ုပ်ကား အရက်ကို အလွန်ကြိုက်သူမဟုတ်။ သူတို့စိတ်ကျေနပ်ရုံမျှသာ သောက်၍ မှန်မှန်နေလေ သည်။ ပေးတိုင်းမသောက်နိုင်၊ သောက်လျှင် အခွန်တော်မရသည့်အပြင် ဖြစ်ချင်တိုင်း ဖြစ်သွားနိုင်လေသည်။

ထိုကုလားပန်းဖဲမြစ်ညာရှိ လူမျိုးမှာ ဘိန်း၊ ဖဲ၊ အရက်အလွန်ကြိုက်သဖြင့် လယ်ယာ၊ မိုး၊ မြေများဆုံးရှုံးလက်ပြုတ်ကာ ကြက်ပျောက်ငှက်ပျောက် ပျောက်သွားရာ တရွေ့ရွေ့ကုလားတိုးဝင်ခွင့် ရလေသည်။ အလွန်ဝမ်းနည်းစရာ ကောင်းလေသည်။ ထိုနည်းဖြင့် ထိုကျောင်းတောင်ရွာသို့ ရောက်လေသည်။ ကျောင်းတောင်ရွာသည် (၃)ရွာခန့် ကွဲပြားနေလေသည်။ ကျောင်းတောင်ဈေးနှင့် ကျောင်းတောင်(၂)ရွာဖြစ်လေသည်။ ထိုကျောင်းတောင်(၃)ရွာ၊ ဝန်ဒရူး၊ ပဲသတူ၊ တင်းမေ၊ စာကိုင်း ကျေးရွာများကို ယခင်နည်းအတိုင်း အခွန်တော်ကောက်ခံလေသည်။

ကျောင်းတောင်ဈေးတွင် ကုလား(စစ်တကောင်းသား) (Chittagonian) အတော်ပင် ဝင်ရောက်နေပြီ။ တင်းမေရွာလည်း နှစ်ရွာဖြစ်နေ၍၊ တင်းမေရခိုင်ရွာ၊ တင်းမေကုလားရွာဟုခေါ်သည်။ သူကြီးတစ်ဦးတည်းဖြစ်နေသည်။ သူကြီးမှာ ဂူလန်ဆူပန် ခေါ် ကုလားသူကြီး ဖြစ်လေသည်။

ထိုရွာမှတဖန် ပန်ဇေဈေးသို့ ရောက်၍ ထိုပန်ဇေဈေးတွင် စခန်းချကြလေသည်။ ပန်ဇေရွာ၊ တံခွန်တိုင်ရွာ၊ ပေါက်ကြပ်ရွာ၊ ဘဒကားရွာများမှာ အခွန်တော်ငွေကို ကောက်ခံလေသည်။

ထိုရွာမှနေ၍ နေ့ချင်းပြန် ဗိုလ်ကလေးနှင့် ကျွဲနှုတ်သီးရွာများသို့ သွားရောက်၍ ကောက်ခံလေသည်။ ဆိုခဲ့သော ရွာများမှာ ရခိုင်ရွာချည်းဖြစ်၍ ကုလားမရှိသေးသော ရွာများဖြစ်နေသည်။

ကျွန်ုပ်တို့မှာ ပန်ဇေဈေးမှအပြန်ခရီးတွင် လာစဉ်က ကောက်ခံမရခဲ့သော အခွန်တော်များကို ထပ်မံကောက်ခံ၍ မရနိုင်သောသူများအား လူဘမ်းဝါရမ်းထုတ်ပေးလျက် သူကြီးအား တာဝန်ပေးကာ ပြန်လာကြလေသည်။ ရှေးကျလျက် ရိုးအသော ကျွန်ုပ်တို့၏ ရခိုင်များအား ထိုနည်းများဖြင့် ခြောက်တလှည့် ချောတလှည့်ဖြင့် အခွန်တော်ကောက်ခံသဖြင့် အတော်ပင် ရရှိခဲ့လေသည်။

ကျွန်ုပ်မှာ အပြန်ခရီး၌ ကြွီချောင်းသို့အဝင် မြို့ပိုင်ရောက်နေနှင့်သည်ကို တွေ့ရလေသည်။ မြို့ပိုင်ကား သံတွဲမြို့သား ဦးသက်နှင့်ဖြစ်လေသည်။ မြို့ပိုင်သည် အရပ်ရပ်သို့ လှည့်လည်ကာ အခွန်တော်ကောက်နေသော စာရေးများအား အကူအညီ ပေးနေခြင်းဖြစ်သည်။ ကျွန်ုပ်ကို တွေ့သည့်ချက်ချင်း အခြေအနေကိုမေးရာ အခြေအနေကောင်းကြောင်း ပြောကြားခြင်းဖြင့် များစွာအားရလေသည်။ နောက်တနေ့ပြန်ရက်ပြောပြီးလျှင် ထိုရွာ၌ ညအိပ်ကြလေသည်။

ကျွန်ုပ်မှာ သမ္ဗန်ပြာတာခန့်ထားသော မြို့အုပ်ကလေးဘဝကို တွေးမိတိုင် ရှက်သည့်အပြင် မြို့ပိုင်သိသွားပါက အပြစ်တင်မည်ကိုလည်း စိုးရိမ်မိလေသည်။ သို့သော် မြို့ပိုင်သိနှင့်ပြီးဖြစ်နေသည်။ သူကလည်း ထိုစကားအတိုင်း ရော၍ မတင်မကျပြောထားရာ လက်ထောက်မြို့ပိုင်ကလေးဟုပင် ယုံကြည်ဆဲဖြစ်လေသည်။ ညနေထမင်းစားခါနီးတွင် မြို့ပိုင်က သူနှင့်အတူ ထမင်းစားရန် ကျွန်ုပ်အားခေါ်သဖြင့် ထမင်းအတူစားခဲ့ရလေသည်။ ထိုစဉ်က မြို့ပိုင်တစ်ဦးသည် စာရေးကဲ့သို့ အတန်းအစားများနှင့် ထမင်းအတူ ထိုင်စားခဲ့သည်။ ထိုမြို့ပိုင်ကူး သဘောထားကောင်းသည့်အပြင် လုပ်ထားသောအလုပ်တွင် ထိရောက်အောင်မြင်၍ အခွန်တော်ရရန်အတွက်သာ အရေးကြီးသောကြောင့် ယခင်အတိုင်းပင် ကျွန်ုပ်အား ထင်မှတ်နေစေချင်လေသည်။ သို့သော် တိုက်ရိုက်မပြောဘဲ ဆက်ဆံမှုဖြင့် ယုံကြည်အောင် လုပ်ပြခြင်းဖြစ်လေ သည်။ မြို့ပိုင်ကိုယ်တိုင်ကလည်း လူတန်းစားခွဲခြားတတ်သူမဟုတ်သောကြောင့် ပိုမို၍ ခရီးရောက်လေသည်။

အပြန်ခရီး၌မြို့ပိုင်၏ကိုယ်ပိုင်မော်တော်ဘုတ်ဖြင့် ပြန်လာကြလေသည်။ မော်တော်ဘုတ်ပေါ်တွင် မိမိတို့လူသိုက် ချည်းရှိနေစဉ် မြို့ပိုင်က ကျွန်ုပ်အား မြို့အုပ်မင်း သည်ကိုကြွပါဟု ပြောင်လိုက်ရာ ကျွန်ုပ်မှာ မျက်နှာမထားတတ်အောင်

ဖြစ်သွားလေသည်။ မြို့ပိုင်က မရှက်ပါနှင့် ကျီစယ်ခြင်းသာဖြစ်ကြောင်း၊ ထို့အပြင် ဤအသွင်အပြင်ကြောင့် မြို့ပိုင်တစ်ဦးထင် သွားခြင်းပင်လျှင် အခွန်တော်ကောက်ခံရေး အထောက်အပံ့ကြီးတစ်ခုဖြစ်သွား၍ ကျွန်ုပ်တို့လုပ်ငန်း အောင်မြင်သည်ချည်းဟု ပြောပြလေသည်။ သို့သော် ပြောင်ကျကျလုပ်ပြီး မိမိကိုယ်တိုင်က ဝန်မခံပါနှင့်ဟု အကြံပေးလေသည်။ ကျွန်ုပ်မှာလည်း အတန်ငယ်သက်သာရာရလေသည်။ ကျွန်ုပ်တို့ ဘူးသီးတောင်သို့ ပြန်မရောက်မီပင်လျှင် ကျွန်ုပ်အား အောက်ပိုင်းတွင်လည်း သွားရောက်ကူညီပေးပါဟု ပြောသဖြင့် ကျွန်ုပ်၏ ခရီးမဆုံးသေးဟု သိရလေသည်။ သို့သော် စိတ်မညစ်ပေ။ ရုံးတွင် တကုတ်ကုတ် ထိုင်၍ လုပ်နေခြင်းထက် နယ်ထွက်ခြင်းက ပျော်စရာကောင်းပေသည်။

ကျွန်ုပ်အညာပိုင်တွင် တွေ့ခဲ့ရသော ကုလားများမှာ စစ်တကောင်းသား (Chittagonian) ခေါ် လူမျိုးဖြစ်ကြလေ သည်။ အခြားလူမျိုးများမှာ ရခိုင်လူမျိုး၊ ဒိုင်းနက် ဒုတိယလူများစုနှင့် မြို့၊ ခမီး လူနည်းစုများအပြင် စစ်တကောင်းသား ဟိန္ဒူအနည်းငယ်မှတစ်ပါး၊ မည်သည့်အမျိုးသားမျှ မတွေ့ဘူးချေ။ ဟိန္ဒူများမှာ ဆိုင်ငယ်တည်ခင်းရောင်းချ၍လည်းကောင်း၊ ဆံပင်ညှပ်ခြင်းအလုပ်လုပ်ခြင်းလည်းကောင်း၊ ဈေးများကိုဖို့၍ အသက်မွေးနေကြသူများ ဖြစ်ကြလေသည်။ မြို့သို့ပြန်ရောက်ပြီး နောက် အခွန်တော်စာရင်းကို ရှင်းလင်းပြီးစီးပြီး၊ မကြာမီပင် အမိန့်စာတစ်စောင်ရရှိလေသည်။ ထိုအမိန့်စာမှာ ကျွန်ုပ်သည် အောက်ပိုင်းကျေးရွာများတွင် ကောက်ခံနေသောစာရေးများကို သွားရောက်ကူညီပေးရမည်ဟု ပါရှိလေသည်။

လက်ဦး၌ပျော်သလိုလို ရှိသော်လည်း ယခင်ကလို အခြေအရံမပါ။ တာဝန်မဲ့တကိုယ်တည်း သွားရမည်ဖြစ်ကြောင်း သိရှိရသဖြင့် စိတ်မကောင်းဖြစ်မိပေသည်။ ကျွန်ုပ်သည် အဖော်တစ်ဦးပါစေချင်သဖြင့် စဉ်းစားရာ ကျောင်းနေဘက်ဖြစ်ခဲ့သော ထိုစဉ်က ကျောင်းသား၊ နောက်လောင်းချောင်းရွာ မူလတန်းပြဆရာ၊ ယခုကွယ်လွန်ပြီးဖြစ်သူ ဦးစံညိုအောင်ကို သိတိရမိလေ သည်။

စံညိုအောင်မှာ ကျောင်းသားဘဝ၌ အလွန်ပျင်းရိ၍ ကျောင်းပြေးသူတစ်ဦးဖြစ်လေသည်။ သူ့အားခေါ်လျှင် လွယ်လွယ်ကူကူရနိုင်မည်ဟု ယုံကြည်၍ သွားခေါ်ရာ လွယ်လွယ်ကူကူပင်လိုက်ပါရန် ကတိပေးလေသည်။ သို့ရာတွင် ကုန်ကျ သမျှစရိတ်ကို ကျွန်ုပ်က ကျခံရန် ကတိပေးရလေသည်။

နောက်တနေ့တွင် ခရီးထွက်ကြလေသည်။ နံနက်စာဟူ၍ လဘက်ရည်တစ်ခွက်စီနှင့် ပေါင်မုန့်နှစ်ချပ်မျှသာ စားခဲ့ ရလေသည်။

ထိုအချိန်ကား မတ်လအတွင်း ဖြစ်နေပြီး ဘဏ္ဍာတော်နှစ်မကုန်မီ အခွန်တော်ကိစ္စပြီးစီးရမည်ဖြစ်၍ အရေးတကြီး သွားရလေသည်။

ကျွန်ုပ်တို့ သမ္ဗန် ရှမ်းမပေါက်သို့ မရောက်မီ လေပြင်းတိုက်ခတ်၍ မိုးသည်းထန်စွာ ရွာလေတော့သည်။ လေဆန် တွင် ခတ်ရသော သမ္ဗန်ကုလားမှာ ခွန်အားကုန်ခမ်း၍ မချိတရိဖြစ်လာလေသည်။ ခိုလှုံစရာနေရာလည်း မမြင်သေးချေ။ သမ္ဗန်ကလေးမှာ ဟိုဘက်ပါ။ သည်ဘက်ပါနှင့် မြစ်လယ်ထဲတွင် တဝဲလည်လည်နှင့်ပင် နေ့လွဲ(၂)နာရီခွဲခန့်တိုင် ရှိနေခဲ့ရလေ သည်။ လေလည်းအတော်ငြိမ်၊ မိုးလည်းသက်သာလာသဖြင့် ကျွန်ုပ်တို့သမ္ဗန်ငယ်မှာ ရှမ်းမပေါက်သို့ တရွေ့ရွေ့တိုးဝင်နေ လေသည်။ ထမင်းစားချိန်လည်း လွန်ပြီ၊ စားစရာလည်း ဆောင်ယူမလာ၊ ရွာကိုသာ အားကိုးခဲ့သော ကျွန်ုပ်တို့မှာ အခက်အခဲ ကြီးနှင့် ရင်ဆိုင်တိုးနေရတော့လေသည်။ ကျွန်ုပ်တို့ လက်ဦးရောက်ရမည့်ရွာမှာ ကျောက်ဖြူသားရွာဖြစ်ပေသည်။ ထိုရွာ၌ အခွန်တော်ကောက်နေသော စာရေးတစ်ဦးရှိကား၊ အစားအသောက်လွယ်ကူမည်၊ သို့မဟုတ်လျှင် သူကြီးအိမ်ကို အားကိုး ရမည်။ သူကြီးအိမ်၌ ထမင်းစားလိုက ညနေစာနှင့် နီးနေပြီဖြစ်၍ ညနေစာစားရန် စောင့်ဆိုင်းနေရမည်။ ထိုသို့နေရလျှင်လည်း တရွာတည်းနှင့်တစ်ရက်ကုန်သွားမည်ကိုလည်း တွေးမိ၏။ သို့သော် ဆာလောင်ခြင်းကား ပြင်းလှ၏။ ကျောက်ဖြူသားရွာသို့ ရောက်ကြလေသည်။ ချက်ချင်းသူကြီးအိမ်သို့ တန်းဝင်သွားကြလေသည်။ သူကြီးလည်း အိမ်တွင်မရှိ၊ စာရေးများလည်း ထိုရွာတွင်မရှိကြောင်း သိရပြန်လေသည်။ သူကြီးကတော်အား မိမိ၏တာဝန်များကို ပြောကြားလျက် ထမင်းမစားခဲ့ရသေး ကြောင်း ဖြည့်စွက်ပြောလေသည်။ သူကြီးကတော်က နေရာမှမထ စစ်အကြောင်းကိုသာ မေးနေလေသည်။ စစ်အခြေအနေကို သိသလောက်ပြောပြပြီးလျှင် တစ်နေ့လုံး ဒုက္ခခံခဲ့ရပြီး နံနက်စာမစားရသေးကြောင်း ထပ်မံပြောပြလေသည်။ သူကြီးကတော် ကား တုတ်တုတ်မျှ မလှုပ်၊ နေမြ၊ ပြောမြပင်။

စံညိုအောင်ကား သည်းမခံနိုင်တော့ချေ။ ကျွန်ုပ်အား လက်တို့၍ ပြင်လှရွာသို့ ခရီးဆက်ရန် အကြံပေး၏။ ကျွန်ုပ်ကား စိတ်မလျော့ဘဲ သူကြီးကတော်အား သွယ်ဝိုက်မနေဘဲ တည့်တည့်ပင် ထမင်းချက်ရန်ပြောပြီး သမ္ဗန်သမားအား နို့ဆီဘူး(၂)လုံး စာ ဆန်ပို့ပေးရန် ပြောလေသည်။ သို့မှသာ သူကြီးကတော်က ဩော်အစက ဘာဖြစ်လို့ မပြောသလဲဟုဆိုကာ ထမည်အပြု၊ စံညိုအောင်ကား သည်းမခံနိုင်တော့ဘဲ ပြည်လှရွာတွင် စားတော့မည် မချက်နှင့်တော့ဟု ပြောကာ ကျွန်ုပ်အား အတင်းဆွဲချ ယူလာလေသည်။

ပြင်လှသို့ ရောက်ကြလေသည်။ သူကြီးနှင့်လှေဆိပ်တွင်ပင် တွေ့ကြလေသည်။ ဝမ်းသာအားရ အိမ်သို့ဖိတ်ခေါ်

၍ ထမင်းစားရန် စီစဉ်လေသည်။ ပြင်လှသို့ ရောက်ချိန်မှာ ညနေ (၃)နာရီထိုးခါနီးနေပြီ ဖြစ်လေသည်။ တောရွာများခလေ အတိုင်း ထိုအချိန် ထမင်းကျက်နေလေပြီ။

မှတ်ချက်။ ကျောက်ဖြူသားနှင့် ပြင်လှရွာတို့ကား ယနေ့ကျောက်ဖြူသားနှင့် ပြင်လှရွာကဲ့သို့ မဟုတ်ပါ။ ရခိုင် သက်သက်သာရှိသောရွာကြီးများ ဖြစ်လေသည်။ ကုလားဆိုချိန်လားဟု မေးရမလောက် ကုလားမရှိသော ရွာများဖြစ်လေ သည်။

ကျွန်ုပ်တို့မှာ သူကြီးနှင့်လည်း ရင်းနှီး၊ ဆာလောင်ခြင်းလည်း ပြင်းပြသောကြောင့် ဣန္ဒြေမဆည်နိုင်ဘဲ ထမင်းပွဲပြင်ဆင် ချထားသည်နှင့် တပြိုင်နက် အခေါ်မခံဘဲ ဝင်ထိုင်ကာ စားသောက်ကြလေသည်။ ပြင်လှသူကြီးလည်း ကျွန်ုပ်တို့နှင့်အတူ ဝင်ရောက်စားသောက်လေသည်။ သူကြီးလည်း လူတိုင်းကဲ့သို့ပင် စစ်အခြေအနေကို မေးမြန်းလေသည်။ ထိုအချိန်တွင် လူတိုင်း လိုလိုပင် အင်္ဂလိပ်ကို မုန်းစိတ်ဝင်နေကြသဖြင့် လူမျိုးခြင်းတူလျှင် ဂျာမန်၊ ပြင်သစ် စသည့်လူမျိုးများကိုပင် လိုလားကြ လေသည်။ အင်္ဂလိပ်အား စစ်ရှုံးစေချင်သည်။ ကျွန်ုပ်တို့မှာ ထိုက်သလိုပြောကြားလျက် မိမိတို့တာဝန်ဖြစ်သော အခွန်တော်၏ အခြေအနေကိုသာလျှင် သိလိုကြလေသည်။ ထိုပြင်လှကျေးရွာနယ်မြေတွင် အခွန်တော်မကျန်ကြောင်း အခွန်တော်ကောက် သော စာရေး များမှာ စေတီတောင်တွင် ရှိနေကြောင်းကို သူကြီးက သတင်းပေးလေသည်။

ထိုည ထိုပြင်လှရွာတွင်ပင် စစ်စကားတလှည့် အခွန်တော်စကားတလှည့်ဖြင့် ကုန်စေခဲ့လေသည်။ သန်းခေါင်ကျော်မှ အိပ်ရသောကြောင့် နိုးနေကျအာရုဏ်တက်တွင် မနိုးဘဲ ရှိနေလေသည်။ စေတီတောင်မှ ထွက်ခွာတော့မည့်ဆဲဆဲဖြစ်နေသော တာဝန်ကျစာရေးတို့ လူစုက ကျွန်ုပ်တို့ပြင်လှတွင် ရှိနေကြောင်း သတင်းကြားရ၍ အခေါ်လွှတ်သော လူတယောက် နံနက် (၈)နာရီခန့် ရောက်လာပြီး နှိုးမှသာ နိုးကြလေသည်။

ကျွန်ုပ်တို့ အိပ်ရာမှ ကပျာကယာထကာ စာရေးထံမှ ပေးလိုက်သော စာကိုဖတ်ရာ စေတီတောင်သို့ ချက်ချင်းလိုက် လာရန် သိန်းတန်ရွာသို့ဝင်၍ အခွန်တော်ပြေစာများပြတ်မပြတ်ကို ကြည့်ခဲ့ရန် လိုအပ်က သူကြီးအကူအညီဖြင့် ဝါးရမ်းကို သုံးခဲ့ရန် သူတို့လူစု စေတီတောင်မှ စောင့်နေမည် စသည်များပါဝင်လေသည်။

ကျွန်ုပ်တို့ သမ္မာန်ဖြင့် အမြန်ဆင်းကာ ထွာခွာလာခဲ့ကြလေသည်။ တနာရီပင်မကြာမီ သိန်းတန်ရွာသို့ ရောက်ကြလေ သည်။ သိန်းတန်ရွာကား အလွန်စည်ကားသော ရွာကြီးတစ်ရွာဖြစ်လေသည်။ ရခိုင်သက်သက်နေသောရွာဖြစ်သည်။ အိမ်ခြေ ၂၀၀နီးပါးရှိလေသည်။ ရှမ်းမပေါက် မြောက်ဘက်ကျသော ကျောက်ရန်၊ ထိပ်ထူးပေါက်၊ နန္ဒင်းတူး စသော ကျေးရွာများတွင် လည်း ကုလားဟူ၍ လုံးဝမရှိ။ ရခိုင်သက်သက်သာရှိသော ရွာများဖြစ်လေသည်။ ယနေ့မှ ပေါ်နေသော ရိုဟင်ဂျာကိုမူကား မည်သူမျှ မသိကြသေးပေ။

သိန်းတန်ရွာတွင် အခွန်တော်ကောက်ခံရပြီးဖြစ်ကြောင်း သူကြီးထံမှသိရသောကြောင့် ချက်ချင်းပင် စေတီတောင်သို့ ထွက်လာခဲ့ရလေသည်။

နံနက်စာမစားမီ ရောက်ခဲ့လေသည်။ စေတီတောင်အနား ပတ်ဝန်းကျင်ကျေးရွာများမှာ အခွန်တော်ငွေများ မကျန် လောက်အောင်ပင် ရှိနေပြီဟု သူတို့ပြောကြားသဖြင့် ဆက်လက်လုပ်ရန် အခြားကျေးရွာများအတွက် အလုပ်တာဝန်များကို ခွဲဝေဆောင်ရွက်ရန် တိုင်ပင်ကြလေသည်။

တာဝန်ကျစာရေးက ဘော်လီရွာ၊ သေကံ၊ ဝက်မကျ၊ သုံးဆောင်ရွာ၊ ခွဆုံရွာများမှ အခွန်တော်များမှာ အနည်းငယ်မျှ သာကောက်ခံရန် ကျန်တော့သည်။ သို့သော် အကျန်ကို သူတို့ပင် ဆက်ကောက်တော့မည်။ စံဂိုးတောင်၊ နွားရုံတောင် (ယခု အောင်ဇေယျ)၊ ဥယျာဉ်သာ၊ ဆင်သေပြင်၊ ဝါးပထုံး၊ ထိပ်ထူးပေါက်ရွာများမှာ အခြားစာရေးတစ်ဦး ကောက်ခံလေသည်။ အခက်အခဲရှိသော်လည်း အကူအညီလိုမည်မဟုတ်၊ ရခိုင်များမှာ အင်္ဂလိပ်ကို မလိုလား၍ အခွန်တော်ပေးလိုခြင်းမရှိ။ အင်္ဂလိပ် ပြေးရတော့မည့် ကောလဟာလကို ယုံကြည်သဖြင့် တင်းမာနေကြလေသည်။ ကုလားရှိသောရွာများမှာ ဘော်လီရွာတရွာ ခွဆုံရွာမျှသာဖြစ်၍ ရခိုင်နှင့်ရောနေသောရွာများ ဖြစ်လေသည်။ သို့ဖြစ်၍ စပါးထား၊ ကွန်းတောင်၊ စေတောင်(တောင်မော် ဟုလည်းခေါ်ကြသည်။) ကျောက်ပြင်ဆိပ်၊ သိုင်းတပုတ်စသော အရှေ့ဘက်နယ်အဆုံး ကျေးရွာများမှာ သူတို့နှင့် လမ်းမဆုံ၍ ကျွန်ုပ်တို့ အကူအညီလိုကြောင်း ပြောသဖြင့် ကျွန်ုပ်တို့မှာ သွားရောက်ရန် စီစဉ်ကြလေသည်။ ထိုနယ်များ၌ ကုလားမရှိ၊ ရခိုင်သက်သက်ဖြစ်၍ ပရိယာယ်သုံးခါ ကောက်ခံကြရန် စိတ်ကူးရလေသည်။ အကြံရ၍ သတင်းစာ တစ်စောင်ကိုလည်း ယူထားလိုက်လေသည်။ သူရိယရက်ခြားသတင်းစာဖြစ်ပြီး သတင်းအတော်ပါလေသည်။ ကျွန်ုပ်တို့ ရောက်နေသော စေတီတောင်ရွာသည် မြို့ကလေးတစ်မြို့မျှ စည်ကားလေသည်။ လူချမ်းသာများပြားသော ရခိုင်သက်သက် သာနေထိုင်သည့်ရွာ ဖြစ်လေသည်။

ကျွန်ုပ်တို့ တာဝန်ကို ထမ်းဆောင်ရန်အတွက် စတင်ထွက်ကြလေပြီ။ စပါးထားရွာသို့ဝင်၍ သူကြီးနှင့်ကော်မတီများကို တွေ့ဆုံဆွေးနွေးလေသည်။ အင်္ဂလိပ်စစ်နိုင်ကြောင်းကို ပြောပြလေသည်။ စစ်နိုင်သောအင်္ဂလိပ်မှာ တိုင်းပြည်ကို အပ်ရန်မရှိ။

လက်လွှတ်ရန်လည်း အကြောင်းမရှိ၊ အခွန်တော်ကိုသာ ကောက်ခံပါရန် အကယ်၍ အခွန်တော်ပျက်ကွက်သူတွေ့လျှင် ဝါရမ်းထုတ်၍ ဖမ်းရမည်။ ဟု သူကြီးအား ညွှန်ကြားပြောဆိုခဲ့ပြီးလျှင် ကျွန်ုပ်တို့အပြန်တွင် ဝင်မည်ကိုလည်း ပြောခဲ့သည်။ ထိုညနေ စေတောင်ရွာတွင် စခန်းချကြလေသည်။ စေတောင်မှနေလျှင် ပတ်ဝန်းကျင်ရွာအားလုံးကို လက်လှမ်းမီသည်။ ထိုနယ်၌ အခွန်တော်မပြေသော်လည်း ဝါရမ်းကို မသုံးဘဲ နို့တစ်ပေးလျက် ကောက်ခံကြလေသည်။ မရလျှင်လည်း ပြန်ရုံသာဟု ဆုံးဖြတ်ထားကြလေသည်။ ထိုနယ်ကြမ်းတွင် ဝါရမ်းထုတ်ခြင်း၊ ခပ်ကြမ်းကြမ်းပြောဆိုကောက်ခံခြင်းပြုခဲ့သော် လက်နက်ကိုင် မပါသည့်ဧည့်သည်များသာဖြစ်သော ကျွန်ုပ်တို့မှာ အခက်အခဲနှင့် ယဉ်ဆိုင်ရမည်မှာ သေချာပါသည်။ တွေ့ရမည့်အန္တရာယ်မှာ သေးငယ်မည်မဟုတ်ချေ။

ထိုကျေးရွာများမှ လူများကို ဖိတ်ကြား၍ အခွန်တော်ကို ဧဇဆေးဆေးနှင့် ပေးလျှင်ကောင်းကြောင်း၊ မပေးပျက်ကွက် လျှင် ကျွန်ုပ်တို့ကူး ပြန်တော့မည်၊ သို့သော်မကြာမီ စစ်တပ်လာ၍ ကောက်ခံလျှင် လွတ်နိုင်မည်မဟုတ်ကြောင်း၊ အင်္ဂလိပ် စစ်နိုင်ကြောင်းများကို အထောက်အထားများနှင့် ပြောပြ၍ ကောက်ခံကြရလေသည်။

ဤကျေးရွာများ၌ မည်သည့်ကုလားမျိုးမျှ မရှိကြလေ။

မှတ်ရန်။ ကျွန်ုပ်သည် ဤမြို့နယ်ရှိ ကျေးရွာများ၏ ရခိုင်အိမ်ခြေ(ဒုတိယကမ္ဘာစစ်ကြီးအတွင်း လူမျိုးရေးအဓိကရုဏ်း ဖြစ်၍နယ်ပြိုပျက်သည့်နှစ်) ၁၉၄၂ခုနှစ်တွင် တည်ရှိသည့် အရေအတွက်များကို စာရင်းနှင့်တကွ ဖော်ပြပါဦးမည်။

ကျွန်ုပ်တို့သည် သူကြီးများအကူအညီဖြင့် အသင့်အတင့်ကောက်ခံရရှိသော အခွန်တော်ငွေဖြင့် ကြော်နပ်ကာ ပြန်လာ ကြပါသည်။ မပြေကျန်နေသူများအတွက် နို့တစ်စာများထုတ်လျက် သူကြီးထံတွင်ပေးအပ်ခါ ထွက်လာကြလေသည်။

နောက်တစ်နေ့တွင် ခွဆုံရွာသို့ ရောက်လာကြလေသည်။ ခွဆုံရွာတွင် တာဝန်ကျသော စာရေးနှင့် ငွေတောင်တိုက် တွင် တာဝန်ကျသောစာရေးများကို ခွဆုံရွာတွင်ပင် တွေ့ရလေသည်။ ငွေတောင်တိုက် တာဝန်ကျစာရေးက သူ၏ငွေတောင် တိုက်ရှိ ကျေးရွာများဖြစ်ကြသော တောင်မော်ရွာ၊ သိန်တောင်ပြင်ရွာ၊ ငွေတောင်၊ ပြိုင်းတောင်၊ သာစည်ကုန်း၊ မောင်နှမ၊ ဇင်းခါမ၊ အိုးသည်မ၊ ငါးလှမ်းပြင်၊ စက်ခွာသား၊ ထိန်ပင်၊ ပေါက်တော၊ ပြင်ရှည်၊ (ကျိန်ကျောင်း) သာစည် အောင်ဇေယျ၊ ခိုးဝေရွာ စသောရွာများသည် အားလုံးရခိုင်နှင့် ဒိုင်းနက်ရွာသားများသာ ဖြစ်ကြသဖြင့် ခွဆုံတိုက်ကဲ့သို့ပင် အခက်အခဲရှိသည်။ ကြမ်းကြမ်းလုပ်လျှင် ခံမည့်သူများမဟုတ်။ ဝါရမ်းထုတ်လျှင်လည်း ခံကြမည်မဟုတ်၊ နို့တစ်ထုတ်ရုံဖြင့်သာ အလုပ်လုပ်ကြလေ သည်ဟု ပြောပြလေသည်။

ထိုအချိန်၌ ထိုနယ်ရှိ ရခိုင်များအခြေအနေမှာ ကျွန်ုပ်တစ်ဦးတည်းကောက်ခံသော အညာဒေသရှိရခိုင်များနှင့် လွန်စွာခြားနားလေသည်။ အညာဒေသရှိရခိုင်များမှာ နိုင်ငံရေးစိတ်ဓာတ် မပြင်းထန်ချေ။ ရိုးအကြသေးသဖြင့် မင်းစိုး ကိုအောက်ဒေသများက လူများထက် ကြောက်ရွံ့ရုံသေကြလေသည်။ ထို့ကြောင့် ကျွန်ုပ်မှာ မြို့အုပ် တုဘဝဖြင့် လွယ်လွယ်ကူကူ ကောက်ခံနိုင်ခဲ့လေသည်။ အောက်ဒေသများရှိ ရခိုင်များမှာ လူလည်းကြမ်း၊ စိတ်ဓာတ်လည်းပြင်း၊ နိုင်ငံရေးစိတ်ဓာတ်လည်း ရှိနေကြခြင်းကြောင့် လွယ်ကူစွာကောက်ခံမရနိုင်ချေ။ ရခိုင်များသည် အင်္ဂလိပ်ကို မကြည့်ချင်၊ မမြင်ချင်အောင် မုန်းတီးလျက်၊ အင်္ဂလိပ်စစ်ရှုံးမည်ဆိုလျှင် ရန်သူဘက်က ဝင်တိုက်လိုသော စိတ်ရှိကြလေသည်။ အခွန်တော် မပေးလိုကြ။ အစိုးရအမှုထမ်း များကို မကူညီလိုကြ။ ဤသို့ဖြစ်ခြင်းမှာ အကြောင်းအမျိုးမျိုးတို့ကြောင့် ဖြစ်လေသည်။

ကျွန်ုပ်တို့မှာ ရခိုင်သမားကိုကောက်ခံရပေသည်။ အညာတွင်သုံးခဲ့သော စနစ်ကိုသုံးလျှင် မကြာမှီအသက်ပျောက် မည်ပင်။

ယခုတိုင် ကျွန်ုပ်ကိုယ်တိုင် မယူမြေ(မေယူ)၌ တွေ့ရှိသော ကုလားအရေအတွက်နှင့်အမျိုးအစားမှာ ဖော်ပြခဲ့ပြီးသည် ထက် မပိုသေးချေ။ မြေပုံတွင်ကြည့်လျှင်လည်း သိနိုင်ပေသည်။ ဘယ်မှာကုလားရွာတစ်ရွာဟု ထောက်ပြစရာမရှိပါ။

၁၉၁၀ခုနှစ် ဆန်းခဲပြီ။ ဤနှစ်တွင်ပင် အာရက်လိုက်ရေးလ်ဝေး (Arakan Light Railway) ခေါ် မီးရထားလမ်းကို ဖွင့်လှစ်ခဲ့လေပြီ။

မီးရထားလမ်းနှင့် ကုလား

ထိုမီးရထားလမ်းကို ၁၉၀၆ခုနှစ်ကပင် ဖောက်လုပ်ခဲ့လေသည်။ မီးရထားလမ်းဖောက်လုပ်ရာ၌ အခက်အခဲများစွာ ရှိလေသည်။ ယခင်လူသွားလမ်းအတိုင်း ဖောက်လုပ်ရန် မဖြစ်နိုင်လေ။ ယခင်လမ်းမှာ တောင်ကိုတည့်တည့် ဖြတ်ကျော်ရသဖြင့် ရထားပြေးရန် ထိုလမ်းအတိုင်း မဖြစ်နိုင်။ ဥမင်လှိုက်ခေါင်းဖောက်ယူရလေသည်။ ထိုလှိုက်ခေါင်းမှတစ်ပါး အခြားနေရာတစ်ခု လည်း လှိုက်ခေါင်းငယ်တစ်ခု ဖောက်ရလေသေးသည်။ အမြင့်ဆုံးတောင်ထိပ်ကို ဖြတ်ရန် ဖောက်သောဥမင်လှိုက်ခေါင်း မှာ ၆၅ဝပေရှည်၍၊ လှိုက်ခေါင်းငယ်မှာ ၉၈ပေ ရှည်လေသည်။ ထိုသို့ဖောက်ရန်မှာ သာမန်အလုပ်သမားတစ်ဦးဖြင့် မဖြစ်နိုင် ချေ။ ရခိုင်များလည်း ထိုအလုပ်ကြမ်းကို မလုပ်နိုင်ကြလေ။ ကုလားစစ်တကောင်းများသာ အလုပ်ကြမ်းကို လုပ်နိုင်ကြလေသည်။

မြေတူးခြင်း၊ မြေဖိုခြင်းအလုပ်ကို သူတို့သာလုပ်ကြပေသည်။ သို့သော် စစ်တကောင်းသားများလုံလောက်အောင် ဤနယ်တွင် မရှိသောကြောင့် (ဝါ) စစ်တကောင်းသားဦးရေနည်းပါးလွန်သောကြောင့် ‘ဒုံကာ’ခေါ် ကုလားရာပေါင်းများစွာကို အိန္ဒိယပြည်မှ ခေါ်ယူလာပြီးလျှင် စေခိုင်းကြရလေသည်။ ထိုအချိန်တွင် ယခု (မေယု)မယုမြေရှိသော ကုလားဦးရေမျိုးသာ ဤနယ်တွင် ရှိခဲ့ပါမူ ဒုံကာများကို စရိတ်ပို အကုန်ခံ၍ အဘယ်ကြောင့်ခေါ်ယူသုံးစွဲပါမည်လဲ။ ဤနယ်ရှိ ကုလားများနှင့်ပင် လုံလောက်သည့် ပြင် ထိုငွေကိုလည်း ထိုနယ်ရှိလူများပင် ရရှိလိုက်ကြပေမည်သာ။

မီးရထားစတင်ဖွင့်လှစ်သောအချိန်တွင် ကျွန်ုပ်မရှိတော့ချေ။ ကျွန်ုပ်မှာ ရန်ကုန်မှာ သင်တန်းတက်နေရလေပြီ။

ကျွန်ုပ်နှင့်မေယု (မယုမြေ)

ကျွန်ုပ်မှာ ထိုနှစ်ပင် တိရိစ္ဆာန်ဆေးကုပညာသင်ကျောင်းမှ ရွေးချယ်ကြောင်း ကြေးနန်းရသဖြင့် စက်တင်ဘာလ တစ်ရက်နေ့အရောက် ကျောင်းဝင်ရန် ထွက်သွားရလေသည်။ ရုံးကြမ်းပိုးဘဝဖြင့် ဘဝကို မမြှုပ်နှံလိုသောကြောင့် မိဘနှစ်ပါး တားမြစ်ခြင်းကို ဖိဆန်ကာ ဘင်္ဂလားအော်တွင် ဂျာမန်တိုက်သင်္ဘောအင်မဒန်သည် အင်္ဂလိပ်သင်္ဘောတွေ့သမျှကို မြှုပ်ပစ်နေ သည့်အန္တရာယ်ကို ရင်ဆိုင်ကာ သွားရန် ဆုံးဖြတ်လိုက်လေသောကြောင့် မိဘနှစ်ပါးခွင့်ပြုလိုက်ရလေသည်။ ထိုအချိန်တွင် ခရီးသည်စီးသင်္ဘောကို မဆိုထားနှင့် အစိုးရ သင်္ဘောများပင် ပင်လယ်သို့ လုံးဝမထွက်ဝံ့ကြလေ။ ဩဂုတ်လ (၂၃)ရက်နေ့ ကျွန်ုပ်သည် ရေဝန်ရုံးသို့ သွားရောက်စုံစမ်းလေသည်။ ထိုအချိန်တွင် လေယာဉ်ခရီးလည်း မရှိသေး။ ကျွန်ုပ်မှာ မျှော်လင့်ချက် ကင်းနေစဉ် ရေဝန်ရုံးစာရေးကြီးက အစိုးရ အမှုထမ်းများ အရွှေ့အပြောင်းတွင် လိုက်ပို့ပေးမည့် မေယုခေါ် အစိုးရသင်္ဘော သည် ဩဂုတ်လ (၂၅)ရက်နေ့တွင် ရန်ကုန်မြို့သို့ ထွက်သွားမည်ဖြစ်ကြောင်း၊ ထိုသင်္ဘောသည် တိုက်ရိုက်ရန်ကုန်သို့မသွားဘဲ လမ်းတွင် မီးပြများ၍ စားနပ်ရိက္ခာများပေးပို့ရန် တာဝန်လည်း ပါနေသောကြောင့် အတန်ငယ်ကြာ လိမ့်မည်။ ဩဂုတ်လ ၃၀ရက်နေ့ခန့်တွင်သာလျှင် ရန်ကုန်သို့ရောက်ရန် မှန်းထားကြသည်ဟု ပြောပြလေသည်။ သင်္ဘောတွင်လိုက်လိုလျှင် ဩဂုတ်လ (၂၅)ရက်မတိုင်မီ လျှောက်လွှာတစ်စောင် ရေဝန်ထံတင်ပါဟု အကြံပေးသဖြင့်၊ နောက်တနေ့တွင် လျှောက်လွှာတစ်စောင် ရေဝန်ထံတင်လိုက်လေသည်။ ထိုစဉ် ယာယီ ရေဝန်ရုံးကို အုပ်ချုပ်နေသော စက်ရှင်တရားသူကြီး မစ္စတာဘာဂူလေသည် ကျောင်းသားများကို ကြင်နာလိုက်လျှောက်တတ်သူ ဖြစ်သည့်အတိုင်း၊ အခန်းမရနိုင်သော်လည်း ရိုးရိုးကုန်းပတ်စီးအဖြစ်နှင့် လိုက်သွားနိုင်ရန် လက်မှတ်စာတစ်စောင်ကို အခလွတ် ရရှိလေသည်။ ကျွန်ုပ်မှာ ဝမ်းသာမဆုံး၊ အခန်းမရသော်လည်း အလွန်ကျေးဇူးတင်ကြောင်း ပြောဆိုကာ ရုံးခန်းမှထွက်လာခဲ့ လေသည်။

ရန်ကုန်၌ ကုလား

သင်္ဘောမှာ ဩဂုတ်လ ၂၆ရက်နေ့တွင် စစ်တွေမှထွက်ခွာလေသည်။ ဩဂုတ်လ ၃၀နေ့ နံနက်စောစော ရန်ကုန်သို့ ရောက်လေသည်။ ရန်ကုန်သို့ရောက်ပြီးနောက် မေယု (မယု)မြေ၏ အခြေအနေအဖြစ်အပျက်ကို သိရှိရန် ဝေးခဲ့လေပြီ။ ရန်ကုန်နှင့် အင်းစိန်တွင် ကုလားများကို တွေ့ရပြန်သည်။ ဗမာများက သူတို့ကို ခေါ်တောဟု ခေါ်ကြသည်။ ခေါ်တောဟု ခေါ်ခေါ်၊ ဘင်္ဂလီဟုခေါ်ခေါ်၊ စစ်တကောင်းသားဟုခေါ်ခေါ်၊ ဤလူမျိုးကား ကျွန်ုပ်တို့ မေယု(မယု)မြေမှာ ကျွန်ုပ်တို့တွေ့ခဲ့ သောလူမျိုးသာဖြစ်နေသည်ကို တွေ့ရလေသည်။ အချို့မှာ သမ္မာန်ခပ်၊ အချို့တိုလီမိုလီရောင်း၊ အချို့ ကူလီလုပ်ကြသည်။ ကျွန်ုပ်အထင်မှာ ဆံပင်ညှပ်သမား၊ ဟိန္ဒူများပင် သူတို့ထက်များ ကောင်းများပေဦးမည်။ အခြားအလုပ်ကြမ်းသမား လန်ချား ဆွဲသူများမှာ အူရီယာကုလားများ ဖြစ်ကြလေသည်။

ကျွန်ုပ်သည် နှစ်စဉ်နေ့ဥတုကျောင်းပိတ်ရက်များတွင် အိမ်သို့ပြန်လေ့ရှိသည်။ ကျောင်းပိတ်ချိန်သည် စစ်တကောင်း သားများ စပါးရိပ်ချိန်နှင့် ကြုံကြိုက်သည်ချည်း ဖြစ်ပါသည်။ စစ်တကောင်းသား မွတ်ဆလင်အလုပ်သမားများမှာ ရခိုင်ပြည်၌ အခြေချနေကြသူများမဟုတ်။ ရာသီအလိုက် အလုပ်လုပ်နေကြသူများသာ ဖြစ်ကြလေသည်။ အခြေချနေသောသူများမှာ ကျွန်ုပ်ဖခင် ဖော်ပြခဲ့ပြီးသော ကျေးရွာအချို့တွင် ရှိနေကြသူများသာ ဖြစ်ကြလေသည်။ ၁၉၁၁ခုနှစ် ဘူးသီးတောင်မြို့နယ် လူဦးရေမှာ ရခိုင်ရော ကုလားပါ ၆၃၆၇၉ မျှရှိလေသည်။ ထိုဦးရေတွင် ကုလားဦးရေမှာ ၁၀ရာခိုင်နှုန်းမျှသာ ရှိပေဦးမည်။ ယခုလူဦးရေကိုပြ၍ အသားယူနေခြင်းမှာ တရားဝင်မဟုတ်သောလူဦးရေမျှ သာ ဖြစ်ပါသည်။

သို့ရာတွင် မောင်တောနယ်တွင်မူကား စစ်တကောင်းခရိုင်နှင့် တစ်စည်းလိုလိုဖြစ်နေခြင်းကြောင့် မောင်တော နယ်တွင် ဘူးသီးတောင်နယ်ထက် ပိုမိုဝင်ရောက်ခိုလှုံနေကြမည်ဟု ယုံကြည်ရသည်။ သို့သော် ရခိုင်ထက်များဦးမည်တော့ မဟုတ်သေးချေ။ မစ္စတာစမတ်က သူ၏ ဂေဇက်တီယာတွင် မဟာမေဒင်များသည် ကျွန်ုပ်ဖမ်းယူလာသူများမှ အကျန်အကြွင်း များ အခြေချနေဟန်ရေးသားလေသည်။ ဤကိစ္စကို နိဒါန်း၌ ရှင်းလင်းဖော်ပြခဲ့လေပြီ။ အခြေချသူများမှာ စစ်တကောင်းသား ဟုမဆို၊ မဟာမေဒင်များဟုသာဆိုသည်။ ထို့ကြောင့် ဝိဇယမင်းသားနှိမ်နင်း၍ ကျွန်ုပ်တို့ခံရသူများလည်း မဟာ မေဒင်များ

ဖြစ်နေရာ ထိုသူများကိုပင် ရောနှောပြောဆိုရေးသားသည်ဟုလည်း ယူဆနိုင်ပေသည်။ သူတို့ကား ယနေ့ကမန် ဖြစ်နေကြလေပြီ။ အခြားမွတ်ဆလင် မည်မျှရှိလေဦးမည်နည်း။

နွေဥတုကျောင်းပိတ်ရက်အတွင်း ဘူးသီးတောင်တွင်နေစဉ် ကျွန်ုပ်သည် ခါးတောင်းကျိုက်ဖြင့် ဘောလုံးကန်နေရာမှ သင်္ဘောဆိပ်သို့ ဆင်းလာခဲ့လေသည်။ သင်္ဘောဆိပ်ကပ်ပြီးနောက် ခရီးသည်များတို့သည် မိမိတို့တွင် ပါလာသော ပစ္စည်းများကို သယ်ယူရန် ကူလီရွာကြလေသည်။ သင်္ဘောဆိပ်အလုပ်သမားများမှာ ထိုစဉ်က ကုလားများမဟုတ်ကြပါ။ ကျေးရွာများမှ ဆင်းရဲသော ရခိုင်အချို့နှင့် ရခိုင်ဘိန်းစားများသာ ဖြစ်လေသည်။ ခရီးသည်များလွန်း၍ အလုပ်သမားမရနိုင်ကြသဖြင့် လူတယောက် ခါးတောင်းမြောင်အောင် ကျိုက်ထားသော ကျွန်ုပ်အား ကူလီမှတ်၍ခေါ်ကာ သူ၏ပစ္စည်းများကို အသယ်ခိုင်းဘူးခြင်းနှင့် ကြံ့ခဲရပါလေသည်။ ထိုအချိန်၌ ယခုကဲ့သို့ အောထွက်အောင် များပြားသောကုလားများ ရှိနေခဲ့ပါလျှင် ယခုကဲ့သို့ ကုလားကူလီများစွာ ရှိနေပါမူ ကျွန်ုပ်ကဲ့သို့ ရခိုင်လူငယ်တစ်ဦးအား ကူလီမှတ်ထင်ပါမည်လား။ ခေါ်မည်လည်းမဟုတ်၊ ခေါ်ရန်လည်းလိုမည်မဟုတ်၊ ကျွန်ုပ်လည်း ကူလီအထင်ခံရမည်မဟုတ်ပေ။ ဤကားမှတ်မှတ်ရရ ကျွန်ုပ်တသက်တွင် မမေ့နိုင်သောအချက်တစ်ခုဖြစ်ပါသည်။

၁၉၂၁ခုနှစ်တွင် ကုလားဦးရေသည် ဘူးသီးတောင်မြို့၌ ၂၀% ရှိနေပြီဟု ကျွန်ုပ်၏မိတ်ဆွေ စာရေးကြီး ဦးဘိုးစိန်က ကျွန်ုပ်အားပြောဖူးပါသည်။ ထိုပုဂ္ဂိုလ်သည် ယနေ့တိုင်အောင် အသက်ထင်ရှားရှိနေပါသေးသည်။ သူသည် ကျွန်ုပ်အား သန်းခေါင်စာရင်းကို အမှီပြု၍ပြောခြင်းဖြစ်ပေသည်။ သန်းခေါင်စာရင်းတွင် စပါးရိပ်ရာသီအလုပ်သမားများလည်း ပါဝင်နေမည်မှာ မှန်ဖြစ်ပါသည်။ သန်းခေါင်စာရင်းမှာ အိမ်ရှိလူအားလုံး၊ လေ့၊ သင်္ဘောပေါ် တွေ့သမျှလူများကို သိမ်းကြုံးရေးမှတ်ထားသော စာရင်းဖြစ်သည်။

တဖန် ရခိုင်များလည်း အသုံးအဖြူးကြီး၍လည်းကောင်း၊ အပျော်အပါးလိုက်စားလွန်းသောကြောင့်လည်းကောင်း၊ ဘိန်းဖဲ အရက်ဘက်သို့ ပါသွားသူများလာခြင်းကြောင့်လည်းကောင်း၊ မိမိတို့ လယ်ယာမိုးမြေများမှာ သူရင်းငါးများလက်သို့ တစ်ချို့၊ သူဌေးများလက်သို့တစ်ချို့၊ ချစ်တီးဟိန္ဒူများလက်ထဲသို့တစ်ချို့ အပ်လိုက်ရသောကြောင့် မွဲတေကာ၊ ရောက်မိရောက်ရာ ထွက်ခွာသွားကြသူ များလာသည်အလျောက်၊ ထိုသူတို့နေရာများတွင် ကုလားတိုးဝင်ခွင့်ရကြလေခြင်းလည်း ရှိပါသည်။ ဤနှစ်ချက်နှင့် တွက်ချက်ပါက ကုလားဦးရေတိုးနေသည်ကိုမူကား မငြင်းသာပေ။ အတော်အသင့်တိုးနေမည်ကား မှန်ပေလိမ့်မည်။

ကျွန်ုပ်ကို တိရိစ္ဆာန်ဆရာဝန်ခန့်၍ ကျောက်ဖြူသို့ ရွှေ့ပြောင်းလိုက်လေသည်။ ကျွန်ုပ်သည် ၁၉၂၁ခုနှစ် မေလ ၂၅ရက်နေ့တွင် ကျောက်ဖြူမြို့တွင် အလုပ်လက်ခံလေသည်။ ကျွန်ုပ်သည် ရမ်းဗြဲမြို့နယ်၊ ကျောက်ဖြူမြို့နယ်၊ မြို့ဟောင်းမြို့နယ်များတွင် ၁၉၂၀ခုနှစ်ထိ တိရိစ္ဆာန်ဆရာဝန်အဖြစ် အမှုထမ်းနေခဲ့သော်လည်း မိဘရပ်ရွာဖြစ်သော ဘူးသီးတောင်မြို့နှင့် ကင်းကွာသူမဟုတ်ပေ။ အခါအခွင့်သင့်တိုင်း လာရောက်လည်ပတ်နေခဲ့သည်သာ ဖြစ်လေသည်။

၁၉၂၁-၃၃ခုနှစ်များ ကျောက်ဖြူခရိုင်ရှိ မဟာမေဒင်များ

ကျောက်ဖြူခရိုင်တွင် ကျွန်ုပ်သည် ရမ်းဗြဲမြို့ကို ရုံးထိုင်ရာ ပြုလုပ်လျက် မာန်အောင်နယ်ကိုပါ တာဝန်ယူ၍ အမှုထမ်းရပါသည်။ ရမ်းဗြဲမြို့တွင် ကုလားမွတ်ဆလင်ဟူ၍ မော်လဝီအနည်းငယ်သာ ရှိပါသည်။ ကျန်မဟာမေဒင်များမှာ အားလုံးပင် ကမန်များ ဖြစ်ကြလေသည်။ မြို့နယ်၌ ကျောက်နီမော်ရွာတွင် မဟာမေဒင်တစ်စုရှိကြသည်။ သူတို့ကား စကားပြောရာတွင် စစ်တကောင်းသားစကားကို မပြောကြပေ။ သို့ရာတွင် သူတို့၏စကားမှာ စစ်တကောင်းသားများ၏ စကားနှင့် ခပ်ဆင်ဆင်အချို့နေရာ၌ တူကြသည်။ များသောအားဖြင့် ကွဲပြားကြသည်။ ဝတ်ပုံစားပုံမှာမူကား ပြကတေ့ ရခိုင်ကဲ့သို့ ဝတ်ဆင်ကြလေသည်။ အများအားဖြင့် ရခိုင်စကားကိုသာ ပြောလေ့ရှိကြသည်။ အချင်းချင်းပြောဆိုမှ ရံခါသူတို့၏ စကားကိုသုံးကြသည်။ ကမန်များ၏အကြောင်းကို ယခင်ကလည်း ဖော်ပြခဲ့ပြီ။ ကမန်တစ်ဦးအားတွေ့၍ ပြောဆိုလာကြစေကာမူ သူစိမ်းတစ်ဦးသည် ဤသူကား ကမန်ဟုမသိနိုင်။ ရခိုင်တစ်ဦး ဟုသာ မှတ်ထင်ကြပါလိမ့်မည်။ သူတို့နှင့်ရခိုင်မှာ ကိုးကွယ်သည့်ဘာသာမှတစ်ပါး ယဉ်ကျေးမှုအားလုံး တူညီနေကြသောကြောင့် ခွဲခြားရန်မဖြစ်နိုင်ပါ။ ရခိုင်ယဉ်ကျေးမှုအားလုံးကို လက်ခံနေကြပြီမဟုတ်ပါလား။ ကမန်များထဲတွင် အများဆုံး မဂိုအဆက်အနွယ်သာရှိပေလိမ့်မည်။ ကျန်အနည်းငယ်မှာ မြို့တော်တွင် လုပ်ကိုင် စားသောက်နေကြသော ကျွန်လွတ်ဘင်္ဂလီ မဟာမေဒင် အနည်းငယ် ပါကောင်းပါပေမည်။ ရခိုင်ဘုရင်ကို တော်လှန်စဉ်က မဂိုချည်းမဟုတ်၊ မြို့တော်ရှိ မဟာမေဒင်များပါ ပါဝင် ကြောင်း သမိုင်းတွင်ဆိုထားသည်။ စန္ဒဝိဇယနိမိနင်း၍ ကျွန်းပို့သောအခါ အားလုံးပါဝင်သွားလေပြီ။ အကျန်အကြွင်းလုံးဝမရှိနိုင်တော့ချေ။ ကျန်များမှာလည်း ရပ်စုပြည်ထောင်ဖွဲ့၍ နေနိုင်ကြမည် မဟုတ်၊ တရွာလျှင် တစ်ယောက်စ နှစ်ယောက်စသာ ရှိနိုင်ပေသည်။ ထိုစဉ်ကာလက ကျေးရွာများတွင် အခြေချနေထိုင်ရန်မှာ သူရင်းငါးမှတစ်ပါး

မရှိနိုင်ချေ။ လယ်ယာကိုင်ကျွန်း ပိုင်ဆိုင်ခွင့်လည်း သူတို့မှာ မရှိကြချေ။ ထို့ကြောင့် ကျေးရွာများ၌ ကျွန်ုပ်တို့က ကုလားဟူ၍ မရှိနိုင်ချေ။ ကုလားဟုဆိုလျှင် ယနေ့ပေါ်လာသော ရိုဟင်ဂျာလည်း ပါဝင်သည်ဟု မှတ်ပါ။

အချို့မွတ်ဆလင် စာတတ်ပေတတ် တချို့က ရခိုင်ဘုရင်ထံ ရာထူး၌နန္ဒရ ရရှိခဲ့ကြောင်း အမှုတော်ထမ်းများရှိကြောင်း ဖော်ပြလိုကြပေသည်။ ကျွန်ုပ် မငြင်းလိုပေ။ အရာရှိပိုင်းတွင် မွတ်ဆလင်မည်မျှ များပြားနိုင်ပါသလဲ။ တယောက်တလေ၊ တခါတရံ အခါအခွင့်အားလျော်စွာ ခန့်ထားခြင်းရှိမည်။ တပ်မတော်ရှိ မွတ်ဆလင်အားလုံးကိုလည်း ပုန်ကန်မှုကြောင့် ကျွန်းပို့ခံရလျက် ကမန်ဖြစ်ခဲ့လေပြီ။ ဘယ်မွတ်ဆလင်ကျန်နေသေးသည်ဟု လက်ညှိုးထိုးပြစရာ ရှိပါသေးသလား၊ လက်ညှိုးထိုးပြလျှင်လည်း ရခိုင်ချည်းဖြစ်နေသည်ကို တွေ့ရပါလိမ့်မည်။

မှတ်ရန်။ ။ ရခိုင်ရေတပ်မတော်တွင် မွတ်ဆလင်ကိုချည်း သွင်းထားသည်ဟု မကြားပါနှင့်။ ရခိုင်တပ်မတော်တွင် လူမျိုးစုံပါဝင်ကြောင်းကို ယခင်အခန်းများတွင် ဖော်ပြခဲ့ပြီးဖြစ်သည်။

မြို့ဟောင်းမြို့နှင့် ကုလား

မြို့ဟောင်းမြို့သည် ရှေးရခိုင်ဘုရင်များ နန်းစိုက်ခဲ့သော မြောက်ဦးမြို့ပင်ဖြစ်ပါသည်။ ရခိုင်ဘုရင်၏နေပြည်တော်နှင့် အစိုးရဌာနချုပ်တည်ရာလည်း ဖြစ်ပေသည်။ သို့သော် မြို့ဟောင်းမြို့တွင် ကုလားကိုရှာမှရှားပေသည်။ မြို့ဟောင်းနယ်ထဲတွင် မူကား ပုရိန်မြို့ဟောင်းဖြစ်သော ပရိန်ရွာတွင် ကုလားများဝင်ရောက်နေထိုင်လျက် တွေ့ခဲ့ရလေသည်။ ကုလားရွာရှိသော်လည်း မပြောပလောက်ချေ။ ယနေ့ဘူးသီးတောင် မောင်တောမှာ ကုလားရှိသကဲ့သို့ မဟုတ်ချေ။ အဘယ်ကြောင့်နည်း။ ဘူးသီးတောင်၊ မောင်တောနယ်များသည် ဘင်္ဂလားပြည်နယ်မှ အရှေ့ပါကီစွတန်၊ တဖန် ဘင်္ဂလားဒေ့ချ်၊ ဖြစ်သော သူတို့၏ပြည်နှင့် နီးကပ်သောကြောင့် အလွယ်တကူ ခိုးဝင်ရန် ဖြစ်နိုင်ခြင်းကြောင့်ဖြစ်သည်ကို မည်သူမျှ မငြင်းနိုင်ပါ။ ဤကား ထိုမေးခွန်း၏အဖြေတည်း။

မွတ်ဆလင် စာတတ်ပေတတ်တစုက သူတို့၏စာတမ်းတွင် မြို့ဟောင်း၊ ကျောက်တော် မလွတ်အောင် ရှေးရခိုင်ဘုရင်ခေတ်က ပို့ထားခဲ့၍ စည်ကားပြန့်ပွားနေဟန် ရေးထားသည်မှာ ကိုယ်တွေ့နှင့်လည်းကောင်း၊ သမိုင်းနှင့်လည်းကောင်း၊ စာတမ်း၊ မှတ်တမ်းများနှင့်လည်းကောင်း လွန်စွာခြားနားနေပေသည်။

ထိုနယ်ရှိ မွတ်ဆလင် အနည်းငယ်မှာလည်း ပဌမအင်္ဂလိပ်မြန်မာစစ်ပွဲတွင် အင်္ဂလိပ်များနှင့်အတူ ဝင်လာကြသူများသာ ဖြစ်လေသည်။

ကျွန်ုပ်သည် လက်ထောက်ညွှန်ကြားရေးဝန် ကပ္ပတိန်ရစ်ပွန်နှင့် စကားများသောကြောင့် အလုပ်မှနှုတ်ထွက်ခဲ့ပြီးနောက် ရမ်းဗြဲသို့ပြန်သွားလေသည်။ ရမ်းဗြဲအမျိုးသားကျောင်းဆရာအဖြစ်ဖြင့် နှစ်ပေါင်းအနည်းငယ်လုပ်ခဲ့လေသည်။

ကျွန်ုပ် ရမ်းဗြဲတွင်နေစဉ် ကမန်များနှင့် များစွာရင်းနှီးလေသည်။ ကမန်များက ဘူးသီးတောင်နယ်မှ စာတတ်ပေတတ် ကုလားတစ်စု၏ အဆိုကို လက်မခံကြချေ။ ဘူးသီးတောင်နယ်မှ ထိုစာတတ်ပေတတ်တစုတို့က မိမိတို့သည်လည်း ကမန်များကဲ့သို့ပင် သူတို့နှင့်အတူ ရခိုင်ပြည်တွင် လာရောက်အခြေချသူများဟု အဆိုရှိကြသည်။ ကမန်များက သူတို့သည် စစ်တကောင်းသား ကုလားများမဟုတ်ကြောင်း၊ သူတို့၏ဇာစ်မြစ်နှင့် ဘူးသီးတောင်နယ်သား ကုလားနှင့် လုံးဝကွဲပြားသည်။ စစ်တကောင်းကုလားမျိုးတို့ကား ငြင်းမရနိုင်အောင် စစ်တကောင်းယဉ်ကျေးမှုအပြည့်အဝနှင့်၊ စစ်တကောင်းသားများပြောဆိုသောစကားအတိုင်း ပြောဆိုနေကြသူများ ဖြစ်ကြသည်။ ဘူးသီးတောင်နယ်ရှိကုလားများမှာ သူတို့ဘယ်လိုပင်ပြောပြော၊ ယနေ့တိုင် ထိုယဉ်ကျေးမှုနှင့် ထိုစကားများကို ဖျောက်ဖျက်၍ မရကြသေးချေ။ သူတို့သည် ရခိုင်ပြည်တွင် ကျန်နေသော ကျွန်အဆက်အနွယ်အနည်းငယ်သာဖြစ်သည်။ ကမန်များမှာ ကျွန်မျိုးမဟုတ်ဟုဆိုကြသည်။ သူတို့၏စကားကို ကမန်များ နားမလည်ကြချေဟု ခါးခါးသည်သည် ငြင်းဆိုကြပေသည်။ ဘူးသီးတောင်မွတ်ဆလင်များက သူတို့နှင့်မျိုးတူဟု ထပ်မံ၍ ဆိုချင်သေးသလား။ ကျွန်မျိုးနွယ်မှအပဖြစ်သော မွတ်ဆလင်များ ဝင်ရောက်လာပုံကို ကျွန်ုပ်အထက်က ရှင်းလင်းပြသခဲ့ပါပြီ။ စာတတ်သူတို့ နားလည်းလောက်ပေပြီ။ ကျွန်ုပ်သည် မာန်အောင်မြို့သို့မူကား တိရိစ္ဆာန်ဆရာဝန်ဘဝကပင်ရောက်ဘူးခဲ့လေပြီ။ မာန်အောင်မြို့နယ်သည်လည်း ကျွန်ုပ်ကြီးကြပ်ရသော မြို့နယ်တစ်ခုဖြစ်၍ တစ်လတစ်ကြိမ်ဖြစ်စေ၊ နှစ်လတစ်ကြိမ်ဖြစ်စေ၊ မရောက်မနေရသောနယ်ဖြစ်ပေသည်။ မာန်အောင်မြို့တွင် ဗုဒ္ဓဘာသာရခိုင်သက်သက်သာ ရှိလေသည်။ မြို့နယ်တစ်နယ်လုံးတွင် ကုလားဖြစ်စေ၊ အခြားနိုင်ငံခြားသားဖြစ်စေ၊ လုံးဝမရှိ။ ဆိုင်ဖွင့်လှစ်ရောင်းချနေသော ဦးစိန်သာအမည်ရှိသော ကမန်တစ်ဦးရှိလေသည်။ နောင်ကျောင်းဆရာဘဝနှင့် ရောက်ခဲ့စဉ်အခါ ဦးစိန်သာပင် မရှိတော့ချေပြီ။ ဦးစိန်သာမနေနိုင်၍ ကျောက်ဖြူသို့ ရွှေ့ပြောင်းနေထိုင်လေသည်ဟုဆိုကြပါလေသည်။ မာန်အောင်မြို့တွင် ဆတ္တာသည်၊ ခဝါသည်ကအစ အလုပ်တိုင်းတွင် ရခိုင်ချည်းလုပ်ကိုင်ပါလေသည်။ သင်္ဘောဆိပ်ကူလီလုပ်ငန်းကိုပင် လက်မလွှတ်ဘဲ သူတို့ဝင်ရောက်လုပ်ကိုင်လေသည်။ အားကျနည်းယူစရာတစ်ခုပင်။

ကျွန်ုပ်သည် ကျောင်းဆရာအလုပ်၌ မပျော်သောကြောင့် စစ်တကောင်းတွင် ပညာဆက်လက်သင်ကြားပြီးလျှင် ဥပစာတန်အောင်လျှင် အထက်တန်းရှေ့နေစာမေးပွဲကို ဝင်ရောက်ဖြေဆိုရန် အလုပ်မှထွက်လာခဲ့လေသည်။

၁၉၃၃-၄၂ ခုနှစ်များ ဘူးသီးတောင်သို့ ပြန်ရောက်

၁၉၃၃-ခုနှစ် မတ်လမကုန်မီ ဘူးသီးတောင်မြို့သို့ ပြန်ရောက်လာလေသည်။ ကုလားများအခြေအနေကို လေ့လာပြန်လေသည်။ ၁၉၃၁-ခုနှစ် သန်းခေါင်စာရင်းအရ မြို့နယ်လူဦးရေ၏ လေးပုံတစ်ပုံမှာ ကုလားများဝင်ရောက်နေပြီဟု သိရလေသည်။ ထိုလူဦးရေတွင် စပါးရိပ်ကူလီများလည်း ပါဝင်ရပေဦးမည်။ ကျွန်ုပ်သည် မိခင်၏ဩဝါဒအတိုင်း ရှေ့နေအလုပ်ကို မလိုလားတော့ဘဲ၊ ဘူးသီးတောင်တွင် လုပ်ကိုင်စားသောက်နေလေသည်။ ၁၉၃၆ခုနှစ်တွင် နိုင်ငံရေးနယ်ပယ်သို့ ဝင်ရောက်ခဲ့လေသည်။

၁၉၃၅ခုနှစ် မြန်မာပြည်ကို အိန္ဒိယပြည်နှင့် ခွဲခွာရန် ဗြိတိသျှပါလီမန်မှ ဆုံးဖြတ်လိုက်လေသည်။ ထိုဆုံးဖြတ်ချက်အရ အိန္ဒိယပြည်မှ ခေါင်းဆောင်ကြီး မစ္စတာဆာကာ ခေါင်းဆောင်သောအဖွဲ့နှင့် မြန်မာပြည်မှ ဂဠုန်ဦးစောအစိုးရတို့ လူဝင်လူထွက်စာချုပ်တစ်ခုကို ကြိုတင်ချုပ်ဆိုလိုက်ကြလေသည်။ ထိုဥပဒေ၌ဖြစ်လတ္တံ့သော မြန်မာပြည် လူဝင်လူထွက်ဥပဒေများ အရ လိုက်နာဆောင်ရွက်ခြင်းများကို စာချုပ်ချုပ်ဆိုသောနေ့မှစ၍ ခုနှစ်အတွင်း ရပ်တန့်ထားရန်များ ပါဝင်လေသည်။ ဦးစော၏ လူဝင်လူထွက်စာချုပ်ကို နိုင်ငံရေးပါတီအသီးသီးမှ ဆွေးနွေးကြလျက် အချို့အချက်အလက်များကို ထောက်ခံ၍ အချို့အချက်များကို ကန့်ကွက်ကြ၍ မိမိတို့ပါတီ၏ ထင်မြင်ချက်များကို တင်ပြဝေဖန်ကြလေသည်။

ကျွန်ုပ်တို့၏ဆန္ဒမှာ မြန်မာပြည်ကို ခွဲထုတ်လိုက်သည်နှင့်တစ်ပြိုင်နက် လူဝင်လူထွက်ဥပဒေကို အတည်ပြု၍ လူဝင်မှုကို ရပ်စဲလိုက်စေလိုသည်။ သို့သော် ကြိုတင်၍ပြည်သူ့ဆန္ဒယူလျက် ချုပ်ဆိုသောစာချုပ်မဟုတ်သည်တစ်ကြောင်း နှစ်ဘက်အစိုးရတို့ သဘောတူ လက်မှတ်ရေးထိုးကာ မင်းတိုင်ပင် အစည်းအဝေးမှ အတည်ပြုလိုက်ပြီဖြစ်နေသောကြောင့် တကြောင်း ကျွန်ုပ်တို့၏ဆန္ဒသည် ဘာမျှခရီးမရောက်ချေ။

ခွဲခြားရေးကို စတင်ဆွေးနွေးလိုက်သည်နှင့်တစ်ပြိုင်နက် စစ်တကောင်းခရိုင်ပြု၍ ပြေးလာကြသည့်အလား ဝင်လာလိုက်ကြသည့်ကုလားများမှာ အဆုံးအစမရှိတော့ချေ။ လမ်းဘေး၊ သင်္ဘောဆိပ်၊ လှေဆိပ်၊ မြို့တွင်း၊ မောင်တောမှ ဘူးသီးတောင်သို့ လာရာလမ်းမကြီးတို့တွင် ကုလားများနှင့် ပြည့်ကျပ်နေလေတော့သည်။ ဤလည်းကုလားတိုးဝင်မှုကြီး တစ်ရပ်ဖြစ်ပေသည်။ ထိုဝင်လာသောကုလားများသည် ယခင်စပါးရိပ်ရန် ဝင်လာကြသော ကုလားများနှင့် သူတို့၏ ခရိုင်အတွင်းမှ ရခိုင်ပြည်ကို မှီ၍ အလုပ်လုပ်ကိုင်စားသောက်လိုသော ကုလားများဖြစ်ကြလေသည်။ ယခင်က လာသူ ပြန်လေ့ရှိသူများမှာ လည်း မလာနိုင်၊ ပြန်လည်းမပြန်နိုင်မည်ကို စိုးရိမ်လျက်၊ ဦးစော၊ ဆာကာစာချုပ်ကို အကာအကွယ်ယူလျက် အမြဲနေနိုင်ရန် ဝင်လာကြသူများဖြစ်လေသည်။ ဤသို့မဟုတ်လျှင် သူတို့တိုင်းပြည်တွင် တင်းကြပ်ပြည့်လျှံနေသော လူဦးရေကြားတွင် ငတ်မွတ်ခေါင်းပါးသော အန္တရာယ်နှင့် ရင်ဆိုင်ရမည်ကို စိုးရိမ်သောကြောင့် အတင်းတိုးဝင်လာကြပေသည်။

မြို့နယ်အခြေအနေ

ဤသို့ကုလားများ ခုနှစ် ခုမိုးကာလအတွင်း ဒလဟောဝင်လာနိုင်ကြသဖြင့် မည်သည့်အခါမျှ ရပ်ရွာဟူ၍ မရှိဘူးသော လယ်စပ်၊ တောင်ခြေများ၌ ကုလားရွာများ တည်ရှိလာကြသည်ကို တွေ့ရလေသည်။ ရှိရင်းကုလားရွာများ နှစ်ဆသုံးဆကြီးလာလေသည်။ အချို့အိမ်ခြေလျော့ပါးလာသော ရခိုင်ရွာကြီးများတွင်လည်း ဝင်ရောက်နေထိုင်ကြလေသည်။ အင်္ဂလိပ်လက်အောက်၌ ကျန်သဘောက်ဖြစ်နေသည့်အပြင် လက်ရှိဦးစောအစိုးရကလည်း သဘောတူနေပြီဖြစ်၍ ကျွန်ုပ်တို့မှာ ဘာမျှ ပြောခွင့်မရှိ။ ကြည့်နေရရှိသကဲ့သို့လေသည်။ အရာရှိများမှာလည်း ခရိုင်အဆင့်ရှိ အရာရှိများမှာ အားလုံးပင် အင်္ဂလိပ်လူမျိုးများချည်းသာ ဖြစ်နေကြ၍ မည်သူမျှ ဤကိစ္စကို အရေးယူရန်မရှိ။ အရေးလည်း မယူနိုင်ချေ။ စာချုပ်က ခွင့်ပြုပြီးသားဖြစ်နေလေပြီ။ လူများလာသည်နှင့်အမျှ တိုင်းရင်းသား၊ ရခိုင်ခိုင်းနက်၊ ခမ်း၊ မြို့စသောသူများကို မထိမဲ့မြင်ပြုလာကြလေတော့သည်။ နောက်ပိုင်းတွင် အခွန်တော်ပင် မပေးလိုကြတော့ချေ။ အစိုးရအမိန့်ကို သွယ်ဝိုက်သောနည်းဖြင့် ဆန့်ကျင်လာကြ၏။ ဥပမာ။ ရွက်ညှိုးတောင်ရွာတွင် ရခိုင်လုံးဝမရှိတော့သောအခါ အခွန်တော်ပင် မပေးကြတော့ဘဲ၊ ရှောင်တိမ်းလာကြ၏။ အခွန်တော်ကောက်ခံရန်လာသူကို လူစောင့်ထား၍ ကြည့်စေ၏။ အစိုးရလူလာလျှင် ‘ကာဝါအိုက်ရှေ့’ဟု အော်ဟစ်ပြောဆိုလိုက်လျှင် အားလုံးယောက်ျားများ ရှောင်တိမ်းသွားကြလေသည်။ ကာဝါအိုက်ရှေ့ဆိုသည်မှာ ကျီးကန်းလာသည်ဟုဆိုခြင်းဖြစ်လေသည်။ ထိုရွာတွင် အခွန်တော်ကောက်ခံရန်အတွက် အလွန်ခက်သည်ဟု ပြောသံကြားဘူးပါသည်။ မည်မျှမှန်ကန်သည်ကို

မူကား ကောက်ခံသူများသာ သိပေလိမ့်မည်။ သူတို့မှာ စာပေတတ်မြောက်သူဟူ၍ လုံးဝမရှိ။ ငွေရမှုတစ်ခုတည်းကိုသာ ထင်မိထင်ရာ စွပ်လုပ်နေကြသူများ ဖြစ်ကြလေသည်။ ဤအခြင်းအရာကို မကြည့်ရက်သော မစ္စတာအဒူဂါဖားသည် မိမိစရိတ်ဖြင့် မိမိ၏ရွာဖြစ်သော လက်ညှိုးတောင်ရွာတွင် မူလတန်းကျောင်းတစ်ကျောင်းကို ဖွင့်လှစ်ပေးလေသည်။ မစ္စတာ အဒူဂါဖားသည် ထိုစဉ်က အူရဒူကျောင်းများဆိုင်ရာ ပညာအုပ်ဖြစ်လေသည်။ အစဉ်သဖြင့် သွေးခွဲရေးကို ဦးစားပေးလေ့ရှိသော ဗြိတိသျှတို့၏ အုပ်ချုပ်ရေးသည် မြန်မာပြည်တွင် မြန်မာစာကို သင်ကြားရန် အားမပေးဘဲ အူရဒူကျောင်းများကို အသိအမှတ် ပြုလျက် ပညာအုပ်များ ခန့်ထားပေးခဲ့လေသည်။

ကျွန်ုပ်မှာ ရည်ရွယ်ရင်း ဥပစာတန်းကို ဖြေဆိုရန်ကို လက်လျှော့လျက်၊ ဆေးဆရာ၊ ဓာတ်ပုံအလုပ်နှင့်၊ ဘယဆေး နှင့် ကုန်နုတ်ရောင်းသော ဆိုင်ငယ်တည်ခင်းရောင်းချ၍ အသက်မွေးရန် ကြံစည်လေသည်။ မကြာမှီ ရခိုင်တိုင်းလုံးဆိုင်ရာ ကြီးပွားရေးအဖွဲ့ချုပ်၏ တွဲဘက်(အကျိုးဆောင်) အတွင်းရေးမှူးဖြစ်လာလေသည်။

နိုင်ငံရေးပါတီ မဝင်မီ

ကျွန်ုပ်သည် လူငယ်များ ကြီးပွားရေးအဖွဲ့တစ်ခုကို ဘူးသီးတောင်မြို့၌တည်ထောင်၍ လူငယ်များ အလုပ်လက်မဲ့ ပြဿနာကို ဖြေရှင်းရန် ကြိုးစားခဲ့လေသည်။ ထိုအဖွဲ့ကို ကြီးကြပ်ကြသောသူများမှာ ဥက္ကဋ္ဌအဖြစ် (ယခု ရဟန်းဖြစ်နေသော) အင်ဂျင်နီယာ ဦးအောင်ထွန်းဦး၊ အတွင်းရေးမှူးမှာ ကျွန်ုပ်ဖြစ်၍ နာယကအဖြစ် အေစီစမစ်၏သားကြီး ဦးမောင်မောင်ခေါ် ဘီစီစမစ်နှင့် သူဌေး ဦးကျော်ဇံဖြူ၏သား ဦးစောလှိုင်တို့ဖြစ်ကြလေသည်။ ကျွန်ုပ်တို့လေးဦး အမြဲတိုင်ပင်ခါ ဘူးသီးတောင် မြို့ပေါ်ရှိ လူငယ်များအား နိုင်ငံခြားသားများ တိုးဝင်လုပ်ကိုင်နေသောအလုပ်များကို ညွှန်ပြလျက် ထိုလုပ်ငန်းများ မိမိတို့ လက်သို့ရောက်အောင် ကြိုးစားကြရန် အားပေးကြလေသည်။ ကျွန်ုပ်တို့လေးဦး တတ်သမျှပညာရပ်များကို သူတို့အား သင်ကြား ပေးရန် တာဝန်ယူလိုက်ကြသည်။ ရံပုံငွေစုဆောင်းခြင်း၊ ဆံပင်ညှပ်ဆိုင်ဖွင့်လှစ်ခြင်း၊ ပန်းဘဲလုပ်ငန်းများကို လုပ်ရန် ဦးအောင် ထွန်းဦးက မိမိတတ်သောပညာများဖြင့် သင်ကြားပေးရန် စီမံလေသည်။ ပန်းရံအတတ်ကိုလည်း ထိုပုဂ္ဂိုလ်ပင် တာဝန်ယူလေ သည်။ ထိုပြင် အတိုအထွာရောင်းသောလုပ်ငန်းများလည်း နေ့စဉ်ဝင်ငွေကောင်းသဖြင့် ရောင်းချရန် စီမံပြုပြန်လေသည်။ တဖန် ရခိုင်လက်မှလွတ်ကင်းသွားမည့် လယ်ယာများကို မလွတ်ကင်းစေရန် အကြံဉာဏ်ပေးခြင်း၊ ဟောပြောပြသခြင်း၊ အလုပ် အကိုင်များကို မပျင်းမရိ စနစ်တကျလုပ်ကိုင်ကြရန် ညွှန်ကြားပြသခြင်းများကိုလည်း စတင်ဆောင်ရွက်လာခဲ့ကြလေသည်။ ထိုအခြင်းအရာကို မြင်သောဆရာသည် ဟိန္ဒူကုလားများမှအစ နိုင်ငံခြားသားမြေပိုင်ရှင်များအထိ ကျွန်ုပ်တို့လေးဦးကို ဂရုတစိုက် ကြည့်ရှုလာကြလေတော့သည်။ သို့သော် ကျွန်ုပ်ကို မဆိုထားနှင့်၊ ကျန်ပုဂ္ဂိုလ်သုံးဦးတို့မှာ ရှေးကလူချမ်းသာများ ဖြစ်ခဲ့ကြသော်လည်း ထိုအချိန်တွင် စီးပွားရေးမခိုင်လုံသော ဘဝသို့ကျရောက်နေကြသဖြင့် မည်သူမျှအရင်းမတည်ပေးနိုင်ကြ လေ။ စေတနာမျှသာရှိ၍ ငွေသပြာမတတ်နိုင် ဖြစ်နေကြလေသည်။ ထို့ကြောင့် ရံပုံငွေကို ဆံပင်ညှပ်ဆိုင်မှ စတင်ကြရန် ဆုံးဖြတ်ကြလေသည်။ ဤသို့ဖြစ်နေစဉ် ဦးအောင်ထွန်းဦးခမာမှာ မလွဲသာသဖြင့် ဒီစကြိတ်ကောင်စီ အင်ဂျင်နီယာအလုပ်ကို လုပ်ရန် စစ်တွေမြို့သို့ ထွက်သွားပြန်လေရာ တအားလျော့ရပြန်၏။ တဖန် ဦးမောင်မောင်သည်လည်း လက်ကျန်မြေဧက တစ်ရာကျော်ကို ရောင်းချလျက် တခြားနေရာသို့ ထွက်သွားပြန်၏။ ဦးစောလှိုင်လည်း မိမိမြေရှိရာ ကျောက်တော်အပိုင် အပေါက်ဝသို့ ပြောင်းရွှေ့သွားပြန်သည်။ ကျွန်ုပ်တစ်ယောက်တည်း တတ်နိုင်သလောက် ကြိုးစားနေစဉ် အဖျက်သမားတစ်စု ပေါ်ပေါက်လာခါ အဖွဲ့ကိုလု၍ လူကြီးလုပ်ပြလေသည်။ တလမကြာမီအဖွဲ့လည်း ပြိုပျက်သွားလေသည်။ ရည်ရွယ်ချက်ပျက်စီး ၍ ရခိုင်လူငယ်များလက်သို့ ရောက်သင့်သောလုပ်ငန်းများ မရောက်သည့်ပြင် လက်ရှိဆံပင်ညှပ်လုပ်ငန်း ပင်လျှင် ပျက်စီးသွားလေတော့သည်။ ဤအဖျက် သမားတစ်စု မောင်ပိုင်စီးခါ ထိုဖျက်စီးခြင်းမျိုးကား နောင်လည်းအကြိမ်ကြိမ် ကြုံခဲ့လေသေးသည်။ ဤကား နိုင်ငံရေးပါတီ ကြောထောက်နောက်ခံမရှိဘဲ လူမျိုးခြား ဝါးမျိုမည်ကို တားဆီးရန် ကြိုးစားခဲ့ခြင်းများ ဖြစ်လေသည်။

၁၉၃၆ခုနှစ် နိုဝင်ဘာလ ၂၆ရက်နေ့တွင် ရခိုင်ခေါင်းဆောင်ကြီး ဦးမြထွန်း၏ ဖိတ်ခေါ်ချက်အရ နိုင်ငံရေးနယ်ပယ်သို့ ခြေစုံပစ်ဝင်ရောက်လေသည်။ ကျွန်ုပ်၏တာဝန်မှာ ယခင်ထက်ပိုမို လေးလံလာလေတော့သည်။

ရခိုင်တိုင်းကြီးပွားရေးနှင့်ကုလား

ကျွန်ုပ်မှာအဖွဲ့၏ရည်ရွယ်ချက်နှင့် စည်းကမ်းများကို ဖတ်ပြီးနောက် အဖွဲ့၏ခေါင်းဆောင်တစ်ဦးအဖြစ်ကို လက်ခံ ကြောင်းကို အဖွဲ့ချုပ်၏ကတိစာချုပ်တွင် လက်မှတ်ရေးထိုးလေသည်။ မကြာမီပင် တွဲဘက်အတွင်းရေးမှူးနှင့် စည်းရုံးရေးမှူး တာဝန်များကို ဆောင်ရွက်ရလေသည်။ ရုံးတာဝန်ကိုလည်း တစ်ဦးတည်း ဆောင်ရွက်၍ အမြဲတမ်းလုပ်သားတစ်ဦးဖြစ်လာ လေသည်။

ကျွန်ုပ်သည် အတွင်းရေးမှူးတာဝန်မျှသာမဟုတ်၊ စည်းရုံးရေးလည်း ပါဝင်နေခြင်းကြောင့် မိမိမြို့နယ်ကို စတင်စည်းရုံးလေသည်။ ဘူးသီးတောင်မြို့နယ်တွင် စိတ်ဓာတ်အပြင်းထန်ဆုံး အတိုက်အခံမှာ ရှေ့နေ ဦးညိုပင်ဖြစ်လေသည်။ ထိုပုဂ္ဂိုလ်အား သခင်ညိုအဖြစ် ပြောင်းလဲကာ စည်းရုံးယူခဲ့လေသည်။ ဦးညိုသည် မြို့နယ်ဥက္ကဋ္ဌအဖြစ်ကို လက်မခံသော်လည်း မြို့မဥက္ကဋ္ဌအဖြစ်ကို လက်ခံ၍ ဆောင်ရွက်နေလေသည်။ ထိုပုဂ္ဂိုလ်အကြံပေးချက်အရ သူတို့က ဘင်္ဂလီ၊ ကျွန်ုပ်တို့က ကုလား၊ ဗြိတိသျှအစိုးရက စစ်တကောင်းသား (Chittagonian) ဟုခေါ်သော မွတ်ဆလင်များကို အဖွဲ့ချုပ်ထဲပါလာအောင် စည်းရုံးရန် စတင်လေ၏။ ကျွန်ုပ်၏စိတ်တွင် သူတို့အား စည်းရုံး၍ ရလျှင် အမြတ်ပင်၊ မရလျှင်လည်း အရှုံးမရှိ အမြတ်ပင်။ အကြောင်းမှာ သူတို့အား စည်းရုံး၍ မရလျှင် သူတို့၏စိတ်နေသဘောထားကို သိရခြင်းတည်းဟူသော အမြတ်တည်း။

ကျွန်ုပ်သည် ဦးစွာ ဖုံညိုလိပ်ရွာသို့ သွား၍ မွတ်ဆလင်ထဲတွင် ပညာအတတ်ဆုံးအနက် တစ်ဦးဟုယူဆသော ဦးအဘူဘော်ရှောထံ သွားရောက်စည်းရုံးလေသည်။ ထိုပုဂ္ဂိုလ်သည် တစ်ခေတ်က ပါလီမန်အမတ်ဖြစ်ခဲ့သူဖြစ်သည်။ ထိုပုဂ္ဂိုလ်က နိုင်ငံရေးထဲမပါချင်ပါ။ သို့သော် အဖွဲ့၏ရံပုံငွေအဖြစ် ငွေ ၁၀/- ကျပ်လျှင်ဒါန်းပါမည်ဟုဆိုလျက် ငွေတစ်ဆယ်ပေးလိုက်ပါလေသည်။ ထိုမစ္စတာအဘူဘော်ရှောသည် မိမိရပ်ရွာတွင်း တိုးတက်နေသော မွတ်ဆလင်ဦးရေ၏မဲကို အားကိုး၍ လက်ရှိ ဖုံညိုလိပ်သူကြီး ဦးသာလှကို ဖြုတ်ချရန် ကြိုးစားနေသူဖြစ်လေသည်။ သို့သော် အလွန်လိမ္မာပါးနပ်သော ဦးသာလှသာလျှင် မဲအနိုင်ရလျက် လူကြီးအဖြစ်၌ တည်မြဲနေလေသည်။

ဖုံညိုလိပ်နှင့် မျက်နှာချင်းဆိုင်တည်ရှိသော သရက်ပြင်ရွာတွင်ပင်လျှင် ကုလားအတော်ပင် ဝင်ရောက်နေလေပြီ။ မည်သို့ဖြစ်စေ ကုလားဦးရေမှာ ရခိုင်ဦးရေထက် နည်းသေးကြောင်း၊ ထိုဖုံညိုလိပ်ရွာသူကြီး ရွေးကောက်ပွဲက သက်သေခံလေသည်။ ထိုအချိန်တွင် တနယ်လုံး၌ ဘူးသီးတောင် မြို့မသူကြီး၊ ယင်းမသူကြီးနှင့် ယင်းမေသူကြီးတို့မှတစ်ပါး ကုလားသူကြီးဟူ၍ မရှိသေးချေ။ ဖရုံချောင်းတွင်လည်း ကုလားဝင်နေပြီဖြစ်၍ သူကြီးရွေးကောက်ပွဲတွင် ကြေးကုန်ငွေကျခံကာ ရခိုင်နှင့်အားစမ်းသော အရွေးခံခြင်းကို ပြုလုပ်ခဲ့သေးသည်။ သို့သော် ဦးကျော်ဇံဦးသာလျှင် အနိုင်ရလေသည်။ ဦးကျော်ဇံဦးကား အခြေအနေအရ ယခုအခါ ဘူးသီးတောင်တွင် နေထိုင်လျက် ရှိနေသည်။ ဤသည်လည်း ကုလားဦးရေနည်းကြောင်း သာမကတစ်ခုဖြစ်ပေသည်။ အိန္ဒိယနှင့် မြန်မာပြည်ခွဲခွာရေးတွင် ချုပ်ဆိုထားသောစာချုပ်ပါ သဘောတူညီချက် မကုန်ဆုံးမီအတွင်း ဝင်ရောက်လာသောဘင်္ဂလီအမည်ခံ စစ်တကောင်းသားများသည် ခရိုင်တစ်ခုလုံးတွင် အပြန်အနှံ့ရောက်သွားကြလေသည်။ ဘူးသီးတောင်နယ်တွင်မူကား ဆန့်ရုံမျှသာ ကျန်ရစ်ခဲ့လေသည်။

ကျွန်ုပ်သည် စည်းရုံးရေးအတွက် နေရာအနှံ့အပြားသို့ ရောက်ခဲ့လေသည်။ ဤအဆွေတော် ကုလားတစ်စုတို့ကား ကျွန်ုပ်တို့နှင့် ဆိုးတူကောင်းဘက် လွတ်လပ်ရေးကို တိုက်ရန်ပါဝင်လိုခြင်း၊ မရှိကြလေ။ ကောင်းမွေကိုသာခံ၍ ဆိုးမွေကို မခံလိုကြသော လူစုပေတည်း။ လွတ်လပ်ရေးတိုက်ရန်မှာ မြန်မာပြည်၌ မြန်မာ၊ ရခိုင်၊ မွန်စသောတိုင်းရင်းသားများ၏ တာဝန်မျှသာဖြစ်သည်။ သူတို့၏တာဝန်မဟုတ်ဟု ယူဆကြဟန် လက္ခဏာရှိပေသည်။ ရင်းနှီးစွာ ရောနှောဆက်ဆံမှုလည်း မရှိကြချေ။ ကျွန်ုပ်ရမ်းဗြဲတွင် ပေါင်းသင်းဆက်ဆံခဲ့သော ကမန်များနှင့် နှိုင်းစာလျှင် အကွာကြီးကွာပေသည်။ သူတို့ကား ရခိုင်နှင့်ရခိုင်ပြည်ကို ထိလျှင် မချီအောင်နာကြသည်။ ဘာသာကိုးကွယ်မှုမှတစ်ပါး နေရာတိုင်းတွင် ပူးပေါင်းဆောင်ရွက်၍ သေဘော်ရှင်ဘက်ရကြသည်။ ကျွန်ုပ်တို့ ရမ်းဗြဲအမျိုးသားကျောင်းဆရာကြီး (နောင်ကမာရွတ်အထက်တန်းကျောင်းဆရာကြီး ဦးရိန်း)သည် တိုင်းပြည်နှင့် အမျိုးသားကို မြတ်နိုးကြောင်း ကောင်းစွာပြသနိုင်ခဲ့သော ပုဂ္ဂိုလ်ဖြစ်လေသည်။ ထိုပုဂ္ဂိုလ်ကား ကမန်တစ်ဦးပင်ဖြစ်လေသည်။ အခြားပုဂ္ဂိုလ်များလည်း ရှိကြပေသေးသည်။ နှစ်ပေါင်းသုံးရာကျော်မျှသာနေထိုင်သော ထိုအမျိုးသားများသည်ပင်လျှင် တိုင်းပြည်ကို ချစ်မြတ်နိုးပါလျက်၊ ဘူးသီးတောင် မောင်တောနယ်ရှိ ရခိုင်စကားတစ်လုံးမျှမတတ်ရခိုင်ကိုမြင်လျှင် မျက်မှောင်ကုတ်၊ မျက်နှာလွဲနေလေ့ရှိသော ဤဘင်္ဂလီအမည်ခံ တဖန် သူတို့၏ရိုဟင်ဂျာ ရာဇဝင်အကျဉ်းချုပ်အရ အနှစ်တထောင်နီးပါး နေထိုင်သည်ဟုဆိုသော ဤအမျိုးသားတစ်စုကား တိုင်းပြည်ကို စားကျက်သဖွယ် အကျိုးခံစားရုံမျှသာ မှတ်ယူကျက်စားနေထိုင်ကြသည်ကို တွေ့ရပေသည်။ ကျွန်ုပ်တို့၏ စည်းရုံးရေးတွင် တစ်ဦးတစ်လေမျှ ဝင်ရောက်ခြင်းမရှိဘူးကြလေ။ သူတို့အားကိုးရာ အကြီးကျယ်ဆုံးပုဂ္ဂိုလ်မှာ တချိန်က နိုင်ငံခြားသားအမတ်အဖြစ် အရွေးခံခဲ့ရသော ဆူလတန်မာမုတ် ဖြစ်ပါသည်။ ကျွန်ုပ်မှာ စည်းရုံးရေးကို ရံခါတစ်ကိုယ်တည်း ရံခါ နန္ဒမာလာဦးထွန်းစိန်နှင့် အတူသွားလာဆောင်ရွက်ရလေသည်။

ဌာနချုပ် အလုပ်အမှုဆောင်အဖွဲ့တွင် ဦးဘိုးခိုင်နှင့် ဦးယာဆိမ်း၊ မွတ်ဆလင်နှစ်ဦးပါဝင်လေသည်။ ဦးဘိုးခိုင်မှာ ကမန်အမျိုးသားဖြစ်၍ ဦးယာဆိမ်းမှာ ကမန်မဟုတ်ချေ။ ထိုပုဂ္ဂိုလ်များ ပါဝင်နေကြသော်လည်း ဘူးသီးတောင် မောင်တော မွတ်ဆလင်များ ပါဝင်လိုသောဆန္ဒမရှိကြချေ။ သို့သော် မြို့ဟောင်းမြို့နယ်မှ မပြောပလောက်သော မွတ်ဆလင်တစ်စု ပါဝင်ခဲ့လေသည်။ ထိုတစ်စုသည် ယခုဆူပူ၍ ရိုဟင်ဂျာအမည်ကို တောင်းခံနေကြသော သူများမဟုတ်ကြောင်း သိရပါသည်။ ထိုသူများသည် ဘူးသီးတောင် မောင်တော မွတ်ဆလင်များထက် ရှေးကျသောသူများဖြစ်ကြောင်း သိရပါသည်။

ကျွန်ုပ်ရေးလိုရင်းမှာ မေယုမြေကိုအခြေထား၍ ရေးရမည်ဖြစ်ရာ၊ အခြားနေရာတို့တွင် ရှိနေသော မွတ်ဆလင်များ အကြောင်းကို ငိုကာချဲ့ရန်လိုမည်မထင်ချေ။ မရေးလိုပါပြီ။ ကျွန်ုပ်မှာ စစ်တွေဌာနချုပ်တွင်သာ အချိန်အများဆုံးနေရသူဖြစ်၍ ဘူးသီးတောင်နယ် စည်းရုံးရေးတာဝန်ကို ရှေ့နေဦးညိုနှင့် လွှဲအပ်ထားခဲ့ပါလေသည်။ ပညာတတ်နှင့် ဩဇာရှိသော မွတ်ဆလင် များကို ဦးစွာသိမ်းသွင်းရန် မှာထားခဲ့လေသည်။ ရှေ့နေဦးညိုလည်း ကုလားအကြည်ညိုခံရသော ပုဂ္ဂိုလ်တစ်ဦးဖြစ်၍ တတ် နိုင်သမျှ ကြိုးစားစည်းရုံးပါသော်လည်း အဖွဲ့ချုပ်၌ မည်သူမျှ မဝင်ခဲ့လေ။

အဖွဲ့၌မဝင်ရုံမျှသာမဟုတ်၊ လွတ်လပ်ရေးကြိုးပမ်းမှု၌လည်း တတ်နိုင်သည့်ဘက်က ပါဝင်ကူညီခြင်းလည်း မရှိဘူးပါ။ ထိုအချိန်တွင် ကုလားဝင်လမ်း၊ ကုလားဝင်ခွင့်တို့ကြောင့် မြို့နယ်အတွင်း ကုလားရွာများစွာ ရောက်ရှိနေကြလေပြီ။ အချို့ ကုလားရွာများတွင် ကိုယ်ပိုင်လယ်ယာများဖြင့် လုပ်ကိုင်စားသောက်နေကြလေပြီ။ သို့သော် တိုင်းပြည်၏ တာဝန်ထမ်းဆောင်မှု ၌ ပါဝင်ထမ်းဆောင်ခြင်း လုံးဝမရှိကြချေ။

၁၉၃၇-ခုနှစ် ဘူးသီးတောင်မြို့ပေါ်၌ ရခိုင်တိုင်း စိုက်ပျိုးရေးညီလာခံ ရခိုင်တိုင်း၊ မင်းကြီးက ကြီးကြပ်၍ ကျင်းပလေ သည်။ ညီလာခံဖြစ်မြောက်ရေး စီစဉ်သောအခါ ကျွန်ုပ်အား အညကြတစ်ဦးအနေဖြင့် ဖိတ်ခေါ်ခြင်းမရှိခဲ့လေ။ ညီလာခံ ၃ရက် ကျင်းပရာ၊ ပဌမနေ့တွင် ပြပွဲပြိုင်ပွဲ၊ ဒုတိယနေ့တွင် ဆွေးနွေးပွဲ၊ ဟောပြောပွဲနှင့် တတိယနေ့တွင် အခြားနည်းဖြင့် ဝါဒဖြန့်ရေးတို့ဖြစ်လေသည်။ ပဌမနေ့တွင်လည်း ကျွန်ုပ်အား ဧည့်သည်အဖြစ်ပင် ဖိတ်ခေါ်ခြင်းမရှိခဲ့လေ။ ထိုညီလာခံ အခမ်း အနားများမှာ ကျွန်ုပ်တို့အဖွဲ့ မြို့မဥက္ကဋ္ဌ၊ ရှေ့နေဦးညိုပင်ဖြစ်လေသည်။ ထိုညီလာခံဖြစ်မြောက်ရေး ကော်မတီတွင်လည်း ထိုပုဂ္ဂိုလ်ပင် အတွင်းရေးမှူးဖြစ်လေသည်။

ဒုတိယနေ့နံနက်တွင် ဦးညိုလက်မှတ်ဖြင့် ကျွန်ုပ်အား ဖိတ်ကြားသောစာတစ်စောင်ကို ပေးသွားလေသည်။ ညီလာခံ မဏ္ဍပ်တွင်းရှိ ကုလားထိုင်များတွင်မူကား ကုလားမရှိသလောက်ဖြစ်နေသော်လည်း မဏ္ဍပ်ပြင်ဘက်၌ ဝန်းရံကြည့်ရှုနေကြသော မွတ်ဆလင်ဦးရေမှာ မနည်းလှပေ။ ကျွန်ုပ်လည်း ဖိတ်စာအရ အစည်းအဝေးသို့ တက်ခဲ့လေသည်။ မဏ္ဍပ်တွင်း၌ ကျွန်ုပ်နေ ရာယူပြီးနောက် မကြာမီပင် ညီလာခံစတင်ဖွင့်လှစ်လေသည်။ ထိုညီလာခံ၌ သမဝါယမအရာရှိ တစ်ဦးက သမဝါယမ၏အကျိုး ကို ဟောပြောရန်၊ စိုက်ပျိုးရေးအရာရှိတစ်ဦးက ခေတ်မီစိုက်ပျိုးနည်းများကို ဟောပြောရန် ကျန်းမာရေးဌာနမှ အရာရှိတစ်ဦး က ရောဂါကာကွယ်ရေး၊ တိရိစ္ဆာန်ဆေးကုဌာနမှ အရာရှိတစ်ဦးက ရောဂါကာကွယ်ရန်နှင့် တိရိစ္ဆာန်မွေးမြူရေးနှင့် ရဲဌာနမှ အရာရှိတစ်ဦးက ရာဇဝတ်ပြစ်မှုကာကွယ်ရေးများကို ဟောပြောရန်ဖြစ်လေသည်။

အခမ်းအနားမှူး ဦးညိုက အခမ်းအနားဖွင့်လှစ်ကြောင်း ကြေငြာပြီးနောက် သဘာပတိတစ်ဦး ရွေးကောက် တင်မြှောက်ရန် ပြောပြီးလျှင် ကျွန်ုပ်အားပင် တင်မြှောက်သင့်ကြောင်း အကြံပေးသွားပါလေသည်။ ထိုအဆိုကို မောင်တောမြို့ မှ ရှေ့နေ ဦးထွန်းအောင်ဖြူက တင်သွင်းလျက် ဘူးသီးတောင်မြို့မှ ဦးစောလှ(ရှေ့နေ)ကထောက်ခံရာ ကန့်ကွက်သူ မရှိသော ကြောင့် ကျွန်ုပ်မှာ သဘာပတိဖြစ်လာလေသည်။ ကျွန်ုပ်သည် သဘာပတိစင်မြင့်ပေါ်တွင် ထိုင်မိလျှင်ပင် မဏ္ဍပ်တွင်းရှိ ပရိသတ်များ ငြိမ်သွားကြလေသည်။ သို့သော် အပြင်ဘက်တွင်ရှိနေသောမွတ်ဆလင်များမူကား ရုတ်ရုတ်သဲသဲပြောဆိုနေကြဆဲ ပင်ဖြစ်လေသည်။ ဟောပြောဆွေးနွေးပွဲ ပြီးစီးသဖြင့် သဘာပတိနိဂုံးချုပ် မိန့်ခွန်းပြောဆိုရန် ကျွန်ုပ်ထလိုက်သောအခါ ကျွန်ုပ်တို့ ၏ ရဲဘော်သခင်များ ဆူညံအောင်လက်ခုပ်တီးလိုက်ကြရာ၊ အဆွေတော်မူဆလင်များလည်း ရောင်ရမ်းကာ လက်ခုပ်လိုက် တီးကြသည်ကို သတိထားမိလိုက်လေသည်။

ကျွန်ုပ်သည် ဌာနတိုင်းမှ တင်ပြဆွေးနွေးသော စီမံကိန်းများကို ရှင်းလင်းကာ ထောက်ခံသင့်သောအရာများကို ထောက်ခံ၍ ပြောလေသည်။ ရဲဌာနမှ ဝန်ထောက်နှစ်ဦးဖြစ်သော ဦးဇော်ဝင်းနှင့်ဦးထွန်းစံ (M.M) တို့၏တင်ပြချက်များကို အသေးစိတ်ရှင်းလင်းလျက် ဦးထွန်းစံ၏တင်ပြချက်မှာ လက်တွေ့နှင့်လည်းမညီ၊ ဘုရားဟောနှင့်လည်းမညီသော စကားဖြစ်၍ လက်ခံနိုင်ဘွယ် မဟုတ်သည်ကို လက်တွေ့နှင့် ဘုရားဟောကိုပါ တင်ပြရှင်းပြလိုက်ပြီး နိဂုံးချုပ်လိုက်လေသည်။ ဦးထွန်းစံမှာ . . ကျွန်ုပ်ဇနီး၏ဦးလေးဖြစ်ပေသည်။

နိဂုဏ်းဆုံးသည်နှင့်တစ်ပြိုင်နက် အရာရှိမှတစ်ပါး ပရိသတ်အားလုံးပင် လက်ခုပ်တီးချီးကျူးကြလေစဉ် အဆွေတော် မွတ်ဆလင်များလည်း ပါဝင်ပေသည်။ သူတို့ကား ဤသခင်စုသည် အစိုရကိုလည်း မကြောက်၊ ဧရာမအရာရှိကြီးဟု သူတို့ ယူဆကြသော ရဲဝန်ထောက်ကြီးကိုပင် မတွန့်တို ဝေဖန်သွားရဲကြပါသည်တကားဟု ယူဆခြင်းဖြင့်ရော၍ လက်ခုပ်တီးကြလေ ခြင်းသာ။ သို့သော် အဖွဲ့ချုပ်ဝင်လာသူ တစ်ဦးတစ်လေမျှမရှိခဲ့ပါလေ။

မကြာမီ သီးစားခနှုန်း ကန့်သတ်ရေးဥပဒေအရ ပြန်တမ်းဝင်အရာရှိများအား 'Rent Settlement Officer' သီးစားခကန့်သတ်ရေးအရာရှိအဖြစ် ခန့်ထားလျှက် သီးစားခကန့်သတ်စေလေသည်။ အရာရှိများသည် မြေပိုင်ရှင်များ၏ လက်နက်မိကာ မြေပိုင်ရှင်များ အကျိုးဖြစ်စေမည့် သီးစားခနှုန်းများ ကန့်သတ်သဖြင့် သီးစားများ မကျေနပ်ကြပေ။ အယူခံ ကြလေသည်။ မွတ်ဆလင်များစွာပါဝင်သော အများဆုံးလူတစ်စုသည် အယူခံနေချိန်၊ နောက်ဆုံးနေ့တွင် မြို့သို့ ချီတက်လာကြ

လေသည်။ လျှောက်လွှာအသီးသီးရေးပြီး လက်မှာကိုင်ကာ ရုံးရှေ့တွင် လာရောက်နေကြလေသည်။ သီးစားအမှုသည်ပေါင်း (၄၀၀)ကျော်ကောင်း ကျော်ပေမည်။ ရုံးမှလက်မခံတော့၊ ကျွန်ုပ်၏ဆိုင်မှာ ရုံးနှင့်ကပ်နေလေသည်။ ကျွန်ုပ်ဆိုင်ပေါ်ထိုင်နေစဉ် လာပြီး ကျွန်ုပ်ကိုယ်တိုင် ခေါင်းဆောင်၍ သီးစားကန့်သတ်ရေးကို အရေးဆိုပါရန် ပြောကြလေသည်။ ကျွန်ုပ်လည်း ကတိပေးလိုက်သည်။ ယခုကွယ်လွန်ပြီဖြစ်သော မိတ်ဆွေလှမောင်သာအားခေါ်၍ ရုံးသို့သွားကြလေသည်။ ရုံးမှယနေ့ နေ့ချိန်းအဆုံး ရောက်နေသဖြင့် ဤမျှများပြားသောလျှောက်လွှာကို လက်မခံနိုင်ဟု ငြင်းပယ်သောကြောင့် ကျွန်ုပ်ခေါင်းဆောင်ကာ သင်္ဘောကလေးဖြင့် ခရီးထွက်လာ၍ ရောက်ရှိနေသော စစ်တွေခရိုင်ဝန် မစ္စတာဂရေစီရှိရာသို့ ချီတက်ဆန္ဒပြကြလေသည်။ ကျွန်ုပ်ရှေ့ဆုံးမှနေ၍ ကျွန်ုပ်၏နောက်တွင် ရခိုင်လယ်သမားအနည်းငယ် ထိုသူတို့၏နောက်တွင် မွတ်ဆလင်များ စီတန်းချီတက်လာကြသည်။ ထိုအချိန်တွင် ရခိုင်များမှာ ဘိုးဘွားမိဘပိုင် လယ်မြေများကို လုပ်စားရသူများသောကြောင့် သီးစားပြဿနာနှင့် ရင်ဆိုင်သူ နည်းလေသည်။ မွတ်ဆလင်ကုလားများမှာမူကား မြေပိုင်ဆိုင်သူနည်းပါး၍ သီးစားချည်းဖြစ်နေသဖြင့် မွတ်ဆလင်အများစုက ဤပြဿနာကို မလွဲမရှောင်နိုင်ချေ။

မစ္စတာဂရေစီလည်း ကိုယ်ပိုင်သင်္ဘောပေါ်မှဆင်းလာပြီး ရုံးပေါ်တွင်ထိုင်လျက် လာသမျှလျှောက်လွှာကို လက်ခံလေသည်။ တစ်နေ့တည်းနှင့်ပြီးစီးအောင် ရှိသမျှအရာရှိကြီးငယ်ကို အကူအညီခေါ်၍ ဆုံးဖြတ်လေသည်။ တညလုံးမီးထွန်းလျက် အလုပ်လုပ်ရသောကြောင့် အရာရှိများသည် သခင်များအား ဆဲရေးတိုင်းထွာကြလေသည်ကိုလည်း ကျွန်ုပ်တို့ ကြားခဲ့ရပါလေသည်။

မွတ်ဆလင်တို့ကား ရဲဝန်ထောက်ကို ဝေဖန်ရဲသော ကျွန်ုပ်အား မိမိတို့ကိုယ်ကျိုးဖြင့် တစ်နေ့တာခေါင်းဆောင်တင်လိုကြဟန်တူပါသည်။ သူတို့အားပေးသောဆုံးဖြတ်ချက်များမှာ အောင်မြင်သောဆုံးဖြတ်ချက်များဖြစ်၍ ဝမ်းသာမဆုံး၊ တပြုံးပြုံးအိမ်ပြန်ကြလေသည်။ ကျွန်ုပ်အား မေ့လျော့ကာ နှုတ်ခွန်းဆက်သခြင်းပင် မပြုခဲ့ကြပေ။ အဖွဲ့ချုပ်ဝင်ရန်မူကား ဝေးပါဘိ၏။

အကယ်၍ ထိုကိစ္စအတွက် သူတို့၏ခေါင်းဆောင်လူမျိုးခြားအမတ် မစ္စတာဆူလတန်မာမွတ်အား ပင့်ခေါ်ခဲ့သော် ရှေ့နေခပေးရမည်မှာ မလွဲချေ။

ဤကား လက်တွေ့ကိုယ်တွေ့ သူတို့၏ စေတနာပင်၊ စကားမစပ်ပြောပါရစေ။ ထိုသို့ ကျွန်ုပ်ထံလာရောက် အကူအညီတောင်းကြသော မွတ်ဆလင်လယ်သမားစုတွင် ရိုဟင်ဂျာဟူသော အမျိုးသားသည်လည်းကောင်း၊ ရိုဟင်ဂျာအမည်ခံလိုကြသူလည်းကောင်း မတွေ့ဘူးပါလေ။ ကြားလည်းမကြားဘူး ပေ။ ကိုရွှေရိုဟင်ဂျာ ဘယ်ဆီသွား၍ ဘာများလုပ်နေကြပါသလဲ။

ကျွန်ုပ်မှာ ဌာနချုပ်တာဝန်များ ရှိနေခြင်းကြောင့် ဘူးသီးတောင်မှ ပြောင်းရွှေ့လျက် စစ်တွေတွင်အိမ်ငှားကာ နေရလေသည်။ သို့သော် ဘူးသီးတောင်နှင့် သွားလိုက်လာလိုက် မျက်ခြေမပြတ် နေခဲ့သည်။ ကျွန်ုပ်၏ဇနီးမှာ ဘူးသီးတောင်တွင် နေခဲ့လေသည်။

ရခိုင်ညီလာခံ နှင့် မွတ်ဆလင်များ

၁၉၃၈၊ ၁၉၃၉နှစ်မှာ ကျွန်ုပ် မအားလပ်ဆုံးသောနှစ် ဖြစ်လေသည်။ ၁၉၄၀ခုနှစ်တွင် ရခိုင်တိုင်းရှိအဖွဲ့များ ပူးပေါင်းလိုက်ပြီးလျှင် ရခိုင်တိုင်းညီလာခံကို ပေါက်တောမြို့တွင် ကျင်းပရန်အတွက် ပြင်ဆင်စိုင်းပြင်းနေရလေသည်။

၁၉၄၀-ခုနှစ်၊ ဧပြီလ ၂၄-၂၅ရက်နေ့များတွင် ရခိုင်တိုင်းလုံးဆိုင်ရာ အဖွဲ့ချုပ်ညီလာခံကို ကျင်းပလေသည်။ ညီလာခံကို အဖွဲ့ကိုယ်စားလှယ်များချည်းသာမဟုတ်၊ လေ့လာလိုသူများကိုပါ ဖိတ်ခေါ်လေသည်။

ညီလာခံသို့ ရခိုင်တစ်တိုင်းလုံးမှ ကိုယ်စားလှယ်များ၊ မြို့နယ်တိုင်းမှလေ့လာသူများ၊ ဗမာပြည်မမှ အထူးဧည့်သည်တော်များ တက်ရောက်ကြလေသည်။ ယခု ဘင်္ဂလားဒေ့ရှ်၊ မကြာသေးမီက အရှေ့ပါကိစ္စတန်၊ ယခင် ဘင်္ဂလားပြည်နယ်ရှိ ရခိုင်အမျိုးသားများ၏ကိုယ်စားလှယ်များနှင့်၊ လေ့လာသူများတက်ရောက်ကြလေသည်။ တစ်ချိန်က အလံနီကွန်မြူနစ်ခေါင်းဆောင် သခင်စိုးနှင့် သခင်ဘသောင်းတို့လည်း ထိုညီလာခံသို့ တက်ရောက်ကြလေသည်။ သို့သော် မြို့ဟောင်းမြို့နယ်မှ မွတ်ဆလင်တစ်ဦးနှစ်ဦးမှတစ်ပါး၊ အဖွဲ့ချုပ်ခေါင်းဆောင် ကမန်အမျိုးသား အထက်တန်းရှေ့နေ ဦးဘိုးခိုင်တစ်ဦးသာ မွတ်ဆလင်အမျိုးသားဟူ၍ ညီလာခံ၌တွေ့ရပါလေသည်။ ဘူးသီးတောင် မောင်တောနယ်များရှိ ဘင်္ဂလီအမည်ခံ စစ်တကောင်းသား မွတ်ဆလင်ကုလားဟူ၍ တယောက်မျှမပါဝင်၊ မတက်ရောက်ခဲ့ကြပါ။

ပေါက်တောနှင့်ကုလား

ညီလာခံမှာ အလွန်စည်ကား၍ မြို့မဆန့်အောင် ရှိချေသည်။ ညီလာခံသဘာပတိမှာ ဝတ်လုံးတော်ရ ဦးသာဇံလှဖြစ်၍ အခမ်းအနားများမှာ ကျွန်ုပ်ဖြစ်လေသည်။ ကျွန်ုပ်မှာ အပြင်အပင်ကိစ္စ ရုံးကိစ္စနှင့် ညီလာခံအခမ်းအနားကိစ္စဖြင့် မအားမလပ်ဖြစ်နေရသည်။ ကိစ္စတစ်ခုကြောင့် ညီလာခံမစမီ ညီလာခံမဏ္ဍပ်အတွင်း၌ ကျွန်ုပ်တို့ရုံးခန်းတွင် ကျွန်ုပ် မရှိစဉ်တွင်

ဘင်္ဂလားနယ်မှ ကိုယ်စားလှယ်တစ်ဦးက ဘင်္ဂလီဘာသာဖြင့်ထုတ်ဝေသော သတင်းစာတစ်စောင်ကို သခင်စိုးအား ပြ၍ အိန္ဒိယပြည် လွတ်လပ်ရေးရတော့မည်ဟု ပြောဆိုလေသည်။ သခင်စိုးသည် မယုံကြည်ဖြစ်ကာ ထိုသတင်းစာ၌ပါဝင်သော စကားများကို အတိအကျသိရန် ဘင်္ဂလီစာတတ်သောကုလားတစ်ဦး ရှာဖွေရန် ကျွန်ုပ်ထံသို့ လာခဲ့လေသည်။ ကျွန်ုပ်လည်း ဘင်္ဂလီစာ လုံးဝမတတ်သောကြောင့် ကုလားတစ်ဦးရရန် ပေါက်တောမြို့အတွင်း၌ လှည့်လည်ရှာဖွေကြလေသည်။ ကုလား ဟူ၍ အလွန်ရှားပါးလေသည်။ ကံအားလျော်စွာ ဆံပင်ညှပ်ဆိုင်တစ်ဆိုင်ဝင်မိမှ ဆံပင်ညှပ်သော ဟိန္ဒူကုလားကို တွေ့ရလျက် သတင်းစာကို ပြရလေသည်။ ထိုဟိန္ဒူကုလားသည် ဘင်္ဂလီစာကောင်းစွာ ဖတ်တတ်သဖြင့် ရှင်းလင်းပြောပြမှ ကျွန်ုပ်တို့နှစ်ဦး သိခဲ့ရလေသည်။

ထိုညီလာခံတက်ရောက်သောကိုယ်စားလှယ်များနှင့် လူထုပရိသတ်များမှာ လွန်စွာစိတ်ဓာတ်တက်ကြွ၍ လွတ်လပ်ရေးကို ရှေးရှုကာ ၁၉၄၁-ခုနှစ်ညီလာခံကိုလည်း ယခုကဲ့သို့ တတ်နိုင်လျှင် ယခင်ထက်ပိုမိုစည်ကားစွာ ကျင်းပရန်တောင်းဆိုကြလေသည်။

ထိုညီလာခံကို ၁၉၄၁-ခုနှစ်တွင် ကျောက်တော်မြို့တွင် ကျင်းပရန်ဆုံးဖြတ်ကြသည်။ ကျောက်တော်မြို့သူ မြို့သားများ ဝမ်းမြောက်ဝမ်းသာ လက်ခံကြလေသည်။ ဤအချိန်၌ စာတတ်ပေတတ်၊ ကုလားဟူ၍ လွန်စွာရှားပါးလေသည်။

၁၉၄၁-ခုနှစ် ကုလားအခြေအနေ

၁၉၄၁-ခုနှစ်တွင် ကျွန်ုပ်သည် ဘူးသီးတောင်မှ စစ်တွေမြို့သို့ ကူးလူးသွားလာနေရလေသည်။ ကမ္ဘာ့အခြေအနေလည်း ပြောင်းလဲလာလေပြီ။ လာလတ္တံ့သောအခြေအနေနှင့် ရင်ဆိုင်ရ၍ ကြိုတင်ပြင်ဆင်မှုများ ပြုနေရလေသည်။ ထို့နောက် ညီလာခံကို ကျောက်တော်မြို့၌ ကျင်းပခဲ့လေသည်။ ပေါက်တောညီလာခံတက်ပိုမိုစည်ကား၍ လူထု၏စိတ်ဓာတ်တက်ကြွခဲ့လေသည်။ အဖမ်းအဆီးလည်း များခဲ့လေသည်။ ထိုညီလာခံတွင် ယခင်မူဆလင် (၂ဦး ၃ဦး)မှတစ်ပါး ဘူးသီးတောင်မှ နောင်တခေတ်တွင် ရိုဟင်ဂျာအမည်ယူလိုကြသော ဘင်္ဂလီအမည်ခံ စစ်တကောင်းသားများဟူ၍ မတွေ့ရပေ။ လေ့လာရုံမျှပင် ရောက်ပေါက်ခြင်းမရှိကြပေ။ ထိုနှစ်တွင် လုပ်ရိုးလုပ်စဉ်ဖြစ်သော (၁၀)နှစ်တစ်ကြိမ် သန်းခေါင်စာရင်း ကောက်ယူခြင်းကို ဒီဇင်ဘာလတွင် ပြုလုပ်ခဲ့လေသည်။ သန်းခေါင်စာရင်းတင်သွင်းရာတွင် သူတို့လူမျိုးကို မည်သို့သော အမျိုးသားစာရင်းတွင် တင်သွင်းရမလဲဟု ကျွန်ုပ်ထံလာရောက်တိုင်ပင်ကြလေသည်။ သူတို့က ရခိုင်မွတ်ဆလင်ဟု အမည်ပေးလိုကြသည်။ ကျွန်ုပ်က အထောက်အထားလုံလောက်လျှင် ယုတ္တိရှိသောအမည်ပင်ဖြစ်ကြောင်း အဖြေပေးလေသည်။ သို့သော် သက်ဆိုင်ရာမှ ၎င်းတို့အားလုံးအား စစ်တကောင်းမွတ်ဆလင် (Chittagonian Muslim) ဟု ပြင်ဆင်ရေးသားမှတ်တမ်းတင်လိုက်ကြသည်။

ထိုစစ်တကောင်းသားကုလားဦးရေ ၈၈၀၀ ကျော်ကိုမူကား မမှတ်မိတော့ပေ။ သို့သော် ဘူးသီးတောင်နယ်၌ (၄၀)ရာခိုင်နှုန်း ရှိနေပြီဟု သိရလေသည်။ မောင်တောတွင် ထိုထက်များပြားနေပြီဟုလည်း သိရလေသည်။

ဘူးသီးတောင်နယ်ရှိ လူဦးရေမှာ (၉၀၀၀၀)ခန့် ထိုအချိန်၌ ရှိနေပြီဟု မှတ်မိပါသည်။ အတိအကျကိုမူကား မပြောဆိုနိုင်ပေ။ သို့သော် ထိုဂဏန်း၏ပတ်ဝန်းကျင်တွင်မူကား ရမည်မှာ သေချာပါသည်။

၁၉၄၂-၄၅ ခုနှစ်

၁၉၄၂ခုနှစ် မတ်လ ၁၁ရက်နေ့တွင် ကာကွယ်ရေးဥပဒေပုဒ်မ ၂၆အရ ကျွန်ုပ်အား ဖမ်းဆီးပါလေသည်။ စစ်တွေထောင်တွင် မတ်လ ၂၄ရက်နေ့ထိထား၍ စစ်တကောင်းထောင်မှတစ်ဆင့် ဒက္ကားထောင်သို့ပို့လေသည်။ ထိုထောင်တွင် နှစ်နှစ်ကျော်ခန့် ထိမ်းသိမ်းထားပြီးမှ ဒင်းနာချီပူရ်ထောင်သို့ ပြောင်းရွှေ့ထားလေသည်။

ကျွန်ုပ် ဒက္ကားထောင်တွင် ရှိနေစဉ် စစ်တွေခရိုင်တွင် ရခိုင်နှင့် မွတ်ဆလင်လူမျိုးရေး အဓိကရုဏ်းဖြစ်သဖြင့် ရခိုင်များ စစ်တွေခရိုင်၊ အရှေ့ပိုင်းသို့ တိမ်းရှောင်သွားကြလေသည်။ မွတ်ဆလင်များမူကား စစ်တကောင်းခရိုင်သို့ ထွက်ပြေးတိမ်းရှောင်လာကြလေသည်။ ထိုသူတို့ကို ဘင်္ဂလားပြည်အစိုးရက ရောင်းပူရ်ဒုက္ခသည်စခန်းတွင် နေရာချထားလေသည်။ ထိုစခန်းတွင် မူဆလင်သက်သက်ကိုသာ လက်ခံလေသည်။ အတိအကျဦးရေကို မသိရသော်လည်း သုံးသိန်းခန့် ထိုစခန်းတွင် ရှိနေကြောင်း ကြားသိရလေသည်။ ထိုစဉ်အခါ ဘူးသီးတောင်၊ မောင်တောနယ်အပါအဝင် စစ်တွေခရိုင်၊ မွတ်ဆလင်သုံးသိန်းခန့် ရှိပါသေး၏လား ဟူသည်မှာလည်း ပြဿနာတစ်ရပ်ပင်။

ဘယ်နည်းဖြစ်ဖြစ်၊ ယခုရှိနေသော မွတ်ဆလင်ကျေးရွာ အခြေအနေနှင့် နောက်ဆုံးကျေးရွာများ ပြုပျက်၍ ထွက်ပြေးကြရသော ၁၉၄၂ ခုနှစ်အခြေအနေမှာ အလွန်ကွာဝေးပါသည်။ ယခုမွတ်ဆလင်သက်သက်ရှိနေသော ရွာများတွင် ရခိုင်များစွာ ရှိနေလေသည်။ ၁၉၄၂ခုနှစ် ဘူးသီးတောင်မြို့နယ်ရှိ ကျေးရွာများတွင် ရခိုင်ကျေးရွာများ အခြေအနေကို ကျွန်ုပ်သိသလောက် ရှာဖွေစုံစမ်း၍ရသလောက်မှာ ယခု ဤစာတမ်းတွင် ဖော်ပြသည့်စာရင်းသည် အနီးကပ်ဆုံးစာရင်းဖြစ်လေသည်။ လူတိုင်း

နားလည်းသွားနိုင်ရန် ခိုင်းနက်၊ ခမီး၊ ကုလားရှိနေသောရွာများကိုလည်း ဖော်ပြထားပေသည်။

ရွာအမည်ကို မြင်ခြင်းဖြင့် ရခိုင်ရွာဟု သိနိုင်ပေသည်။ ကုလားအမည်ပါသောကျေးရွာဟူ၍ မရှိချေ။ ကုလားများ သက်သက်နေထိုင်ကြသော ရွာများ၏အမည်ကိုကြည့်လျှင်လည်း ရခိုင်အမည်သာဖြစ်နေသည်ကို တွေ့ရပေလိမ့်မည်။ စင်စစ် မှာ ရခိုင်ရွာများတွင် ကုလားဝင်နေခြင်းမျှသာ ဖြစ်ပါသည်။

သို့သော် ရိုဟင်ဂျာဟူ၍လည်းကောင်း၊ ရခိုင်ရွာတွင် ရိုဟင်ဂျာဟူသော လူတစ်မျိုးနေထိုင်သည်ဟူ၍ လည်းကောင်း၊ ရိုဟင်ဂျာကျောင်းတောင်ရွာဟူ၍လည်းကောင်း၊ ရိုဟင်ဂျာတင်းမေရွာဟူ၍လည်းကောင်း၊ ခေါ်ဝေါ်ကြဘူးသည်ကိုလည်း မကြားဘူးကြပါ။ ရိုလည်းမရှိဘူးပါ။ အချို့ကျေးရွာများမှာ မြေပုံပေါ်တွင် မဆန့်၍ မထည့်လိုက်သော်လည်း ဤစာရင်းတွင် ဖော်ပြလိုက်ပါသည်။

အဓိကရုဏ်းအတွင်း မောင်တောနယ်မှ လူများထွက်ပေါက် ပြေးပေါက်မရှိဖြစ်နေစဉ် ကံအားလျော်စွာ ကွယ်လွန်သူ ပြည်ထောင်စုလွတ်တော် တရားဝန်ကြီး (ထိုစဉ်က စက်ရှင်တရားသူကြီး) ဦးအောင်သာကျော်က တပ်နှင့်လာယူလျက် ဘင်္ဂလား ပြည်မြောက်ပိုင်း ဒင်းနာချိရ်ပူအရပ်တွင် ရခိုင်ဒုက္ခသည်စခန်း ဖွင့်လှစ်ထားရှိလေသည်။

ထိုသို့ အရှေ့နှင့်အနောက်သို့သာ ပြေးကြသူများသောကြောင့် ဘူးသီးတောင်မြို့နယ်တွင် အုတ်ရောကျောက်ပါ လူပေါင်းနှစ်သောင်းပင် ရှိကောင်းမှ ရှိပေလိမ့်မည်။

ကျွန်ုပ်တို့အား ဒက္ကာထောင်မှ ဒင်းနာချိရ်ပူထောင်သို့ ၁၉၄၄ခုနှစ် မေလတွင် ရွှေ့ပြောင်းယူသွားလေ၍ ထိုနေရာတွင် ၁၉၄၅ခုနှစ် မတ်လ ၁၅ရက်နေ့တိုင် ထိမ်းသိမ်းထားလေသည်။ ထိုထောင်တွင် ရခိုင်ဒုက္ခသည်စခန်းမှ ထောင်ကျလာသူများ ကို တွေ့ရလေသည်။ ထိုသူတို့ထံမှ ဘူးသီးတောင် မောင်တောအခြေအနေကို ကောင်းစွာ သိရပါလေသည်။ တဖန် ထိုထောင် တွင် အထိန်းသိမ်းခံနေစဉ်ပင် ဘူးသီးတောင်နယ် တပ်မင်းချောင်း ရွာသားတစ်ဦးကို အတင်းဖမ်းဆီးယူလာ၍ ထိုထောင်တွင် ချုပ်ထားသည်ကို တွေ့ရပြန်သည်။ ထိုသူလည်း လူမျိုးရေးအဓိကရုဏ်း အခြေအနေကို ကောင်းစွာရှင်းပြသဖြင့် ထပ်မံသိကြရ ပြန်လေသည်။ ထိုပြင် ထိုသူထံမှ ရောင်ပူရုံမှတ်ဆလင်ဒုက္ခသည်စခန်းအကြောင်းကိုလည်း စေ့စုံအောင် သိရပါသည်။ ထိုဒုက္ခ သည်စခန်း၌ ၁၉၄၄ခုနှစ် ဒုဗ္ဗိက္ခန္ဓရက်တွင် ငတ်မွတ်၍ပြေးဝင်လာသော စစ်တကောင်းနယ်သား မွတ်ဆလင်များစွာရှိကြောင်း ကိုလည်း သူကပြောပြခဲ့လေသည်။

၁၉၄၅ ခု၊ မေလ ၁၅ရက်နေ့တွင် မျိုးချစ်ကျော်ဦးမှတစ်ပါး ကျွန်ုပ်တို့အားလုံးကို ထောင်မှလွတ်၍ နာဆီပူရ် ရခိုင်ဒုက္ခ သည်စခန်းသို့ ခြေချုပ်နှင့်ပို့ထားလေသည်။ ၁၉၄၅ခု၊ ဒီဇင်ဘာ ၂၀ရက်နေ့တွင် မြန်မာနိုင်ငံသို့ပြန်ပို့ရန် Identity Card အသိအမှတ်ပြုလက်မှတ်များ ထုတ်ပေးလေသည်။ ဒီဇင်ဘာလ ၂၁ရက်နေ့တွင် စစ်တကောင်းသို့ပြန်ပို့လေသည်။ ပြန်မပို့မီ ၄လခန့်က ကျော်ဦး လွတ်လာလေပြီ။ အပြန်တွင် ကျော်ဦးနှင့် ကျွန်ုပ်တို့မှာ အတူတူပင်ဖြစ်လေသည်။ မောင်တောမြို့သို့ မော်တော်ကားဖြင့် ပြန်ပို့လေသည်။ မောင်တောဒုက္ခသည်စခန်းမှ ၁၉၄၅ခု ဒီဇင်ဘာလ ၂၈ရက်နေ့တွင် ဘူးသီးတောင်သို့ ပြန်ပို့လေသည်။ စစ်ပြီးခေတ် (မေယူမြေ) ဘူးသီးတောင်မြို့ပေါ်တွင် လူနေအိမ်ခြေ မရှိသလောက်ပင် ဖြစ်နေ၏။ မြို့လယ်ဖြစ် သော မြို့မ ရပ်ကွက် (ယခု မေယူလမ်း) ယခင် ဘူးသီးတောင် မောင်တောလမ်း၏ ဝဲယာရပ်ကွက်များ၊ မြို့သစ်မြောက်ရပ်ကွက်၊ သူဌေး ကုန်း၊ သင်္ဘောဆိပ်ဟောင်းရပ်ကွက်၊ ဘားလမ်း၊ ကသည်းရွာ၊ အနောက်စုများတွင် အိမ်ခြေလုံးဝမရှိသည့်ပြင်၊ ကိုင်းပင်ကျူပင် များပေါက်ရောက်၊ ခြံတောစီးကာ မြို့နှင့်မတူသောကြောင့် ကျွန်ုပ်မှာ ကားမှဆင်းလျှင် မိမိသည် ဘယ်နေရာသို့ ရောက်နေမှန်း ကို မသိချေ။ မြို့တောင်ပိုင်းတွင် သပြေကုန်းရပ်ကွက်တွင် အိမ်ခြေလုံးဝမရှိ၊ တောစီးနေလေပြီ။ မြို့သစ်တောင်ရပ်ကွက်တွင် အိမ်အနည်းငယ်ရှိရာ လက်ချိုး၍ ရေတွက်နိုင်ပါသည်။ ထိုအိမ် ၄-၅အိမ်မှာ အစိုးရအမှုထမ်း မြေတိုင်းဌာနအရာရှိများ နေအိမ်များဖြစ်လေသည်။ ထိုစဉ်က ဂိတ်ဘတ်လမ်း(ယခု အောင်ဆန်းလမ်း)တွင် မြို့ပိုင် ဦးနှုန်မောက် ၏ နေအိမ်တစ်လုံးသာရှိ၍ အခြားအိမ်မရှိ။ ကျွန်ုပ်၏ယောက်ခမအိမ်ရာတွင် လက်ထောက်မြို့ပိုင် ဦးအဘူဘော်ရှော၏ နွားရုံသာရှိနေလေသည်။ ထိုရပ်ကွက်လည်း တောခြံပိတ်ပေါင်းထူထပ်လျက် ရှိနေပေသည်။ အရာရှိအိမ် စုစုပေါင်း ဆယ်ကိုး အိမ်မှာလည်း ယာယီအိမ်ငယ်များသာ ဖြစ်ကြလေသည်။ ယခုသင်္ဘောဆိပ် (ယခင် မီးရထားဆိပ်ရပ်ကွက်)တွင် ကုလား ကုန်သည် အနည်းငယ်နှင့် ဦးသင်ချို၊ ဦးစောလှဖြူ(နာရီပြင်ဆရာ) တို့နေအိမ်မှတစ်ပါး အိမ်ဟူ၍မရှိချေ။

ဘယ်လိုအခြေအနေနှင့်ပင်တွေ့တွေ့ ကျွန်ုပ်မှာ ဆုံးဖြတ်ပြီးရှိသည့်အတိုင်း ဘူးသီးတောင်တွင် အခြေချရမည်။ ထိုဆုံးဖြတ်ချက်ကို လွဲဖယ်၍မဖြစ်နိုင်။

ကျွန်ုပ်မှာ အိမ်မဲ့ယာမဲ့လူဖြစ်နေသောကြောင့် ဆွေမျိုးမကင်းသည် မြေတိုင်းစာရေး ဦးအောင်မင်းနေအိမ်တွင် တည်းခို နေရလေသည်။ မိမိအိမ်ရာတွင် တောစီးနေပြီဖြစ်၍၊ ယောက်ခမ၏အိမ်ရာကို မြို့ပိုင်ထံမှ တောင်းခံရလေသည်။ မြို့ပိုင်လည်း ထိုအိမ်ရာတွင် ရှိနေသော ဦးအဘူဘော်ရှော၏ နွားရုံကိုဖျက်စေ၍ ကျွန်ုပ်အားပေးလေသည်။ ကျွန်ုပ်လည်း ထိုနေရာ၌ပင် ယာယီဝါးအိမ်ငယ်တစ်အိမ် ဆောက်လုပ်ရလေသည်။

ထိုအချိန်တွင် ကျွန်ုပ်တွေ့ရသောရွာများမှာ ယခုကဲ့သို့ စည်ကားခြင်းမရှိ။ ရှေးကဈေးရှိခဲ့သော ကကျဘက်ရွာပင်လျှင် လူနေအိမ်ခြေအနည်းငယ်နှင့် ခြောက်ကပ်ကပ်ဖြစ်နေသည်ကို တွေ့ရလေသည်။ ဈေးမှာလည်း ထိုနည်းပင် မစည်ကားချေ။ ဈေးစည်ကားရန်မှာ ဈေးခံရပ်ကွက် စည်ကားရုံနှင့်လည်း မဖြစ်ချေ။ ဈေးမှလက်လှမ်းမီရာ ကျေးရွာများလည်း စည်ကားရန် လိုပေသည်။

မြို့နှင့်နီးကပ်သော ထိုကကျဘက်၊ ကံကြီးပြင်၊ မောင်နီရွာ၊ အလယ်ချောင်းများပင်လျှင် အိမ်ခြေသုံးဆယ်ကျော်မည် မဟုတ်သေးပေ။ ကုလားပန်ဇင်းကျေးရွာများမှာလည်း ထိုနည်းတူပင် ဖြစ်လေသည်။ ရခိုင်ဆို၍ပြစ်ရာမရှိသေးသော ထိုအချိန် တွင်ပင် ထိုကျေးရွာများသည် ဤမျှအခြေအနေရှိနေသေးသည်ဖြစ်ပါလျက် ၁၉၄၈ခုနှစ်တွင် လူဦးရေ တစ်သိန်းနှစ်သောင်း ကျော်နေခဲ့နိုင်ရာ၊ ဘယ်ပုံဘယ်နည်းနှင့် ဝင်လာကြသည်ကို တွေးကြည့်က သိနိုင်ပေသည်။ အစိုးရအုပ်ချုပ်ရေးအခြေမကျမီ ခိုးဝင်လာကြသူများကို ရှိရင်းမွတ်ဆလင်များက လက်ခံ၍၊ ထိုမှတဆင့် စစ်တွေခရိုင်၊ အခြားမြို့နယ်များသို့ပင်လျှင် ပို့နေကြ လေသည်။ ရပ်ရွာသားများမှာလည်း ရခိုင်မရှိစဉ် မွတ်ဆလင်သက်သက်ဖြစ်နေရာ သူကြီးများမှာလည်း မွတ်ဆလင်သာဖြစ်နေ ပြန်သဖြင့် မိမိ၏ပိုင်နက် ကျေးရွာနယ်မြေမှဖြစ်ကြောင်း သက်သေခံအထောက်အထားပေးကာ ခရီးသွားခွင့်ရှိနေသဖြင့် ဝင်ချင်တိုင်း ဝင်ခဲ့ကြ လေသည်။ သူကြီးလုပ်သူက တာဝန်ယူထားရာ အခြားအထောက်အထားရနိုင်ရန် ခက်ခဲနေလေသည်။

**အခန်း (၁၂)
(၁၉၄၈-နောက်ပိုင်း)**

၁၉၄၈-ခုနှစ်၊ လွတ်လပ်ရေးရရာ၊ ဤစာတမ်း နိဒါန်းတွင် ဖော်ပြခဲ့သော မူဂျာဟစ်တစ်စုက သောင်းကြမ်းဆူပူလျက်၊ ပါကီစတန်မှ ဝင်လာသူများကို အကာအကွယ်ပေးလျက် ပြည်တွင်းသို့ ပို့ပေးခြင်းကလည်း အလွန်ခရီးရောက်သော လုပ်ငန်း တစ်ခုဖြစ်ပေသည်။

ဘယ်နည်းနှင့်မဆို နှစ်ပေါင်းများစွာ ငယ်စဉ်ကပင် ဤနယ်၌နေထိုင်၍၊ မွတ်ဆလင်အမျိုးသားများနှင့် အရင်းနှီးဆုံး ဖြစ်သောကျွန်ုပ်မှာ လူပုံပန်းကို မြင်လျှင်ပင် ဤနိုင်ငံသို့ ရှေးကပင် ရောက်နှင့်ပြီးသော မွတ်ဆလင် ယခုမကြာသေးမီက ရောက်လာသောမွတ်ဆလင်ဟူ၍ လွယ်ကူစွာ ခွဲခြားသိနိုင်ပါသည်။

မောင်တောသားကျောင်းဆရာ မွတ်ဆလင်အမျိုးသားတစ်ဦးကပင် ယင်းမဈေးအနီး ကုလားပန်ဇင်းမြစ် အထက်ပိုင်း တွင် ပါကီစတန်မှပြောင်းလာသူ များစွာရှိကြောင်း ကျွန်ုပ်အား ပြောဘူးပါသည်။ ထိုဆရာက ပါကီစတန်သား များပြားသော နယ်မြေတွင် ကျောင်းဆရာဘဝဖြင့် မနေချင်ပါ။ အူရဒူစာနှင့် အာရေဗီစာများကိုသာ တန်ဘိုးထား၍ မြန်မာစာကို တန်ဘိုး မထားကြသူများနှင့် ရောနှောနေ၍မဖြစ်ပါဟု ဆက်လက်ပြောဘူးလေသည်။

၁၉၄၈-ခုနှစ်တွင် ဘူးသီးတောင်-မောင်တောနယ်သို့ ပါကီစတန်နှင့်ပူးပေါင်းရန် သို့တည်းမဟုတ် ပြည်နယ်အဖြစ် ခွဲထုတ်ရန်ဟူသော ရည်ရွယ်ချက်ဖြင့် မူဂျာဟစ်ဟူသောအမည်ဖြင့် သောင်းကြမ်းနေကြသော မွတ်ဆလင်တို့ကို နောက်နောင် ၌ ထိုဒေသနေ မွတ်ဆလင်များက လက်မခံဟုဆိုစေကာမူ မူလက သူတို့က လက်မခံခဲ့ကြဟု ငြင်းနိုင်ကြပါမည်လား-

ကျွန်ုပ်သည် ရခိုင်ရွာများကို ပြန်လည်အခြေချနိုင်ရန် အစိုးရထောက်ပံ့ရေးဌာနမှ ထောက်ပံ့ရေးအရာရှိ မေဂျာ ဂေါ်ဒိုင်၏အကူအညီဖြင့် ကြိုးစားဆောင်ရွက်ခဲ့လေသည်။

ကျွန်ုပ်တို့သည် ကုလားပန်ဇင်းမြစ်အထက်ပိုင်းသို့ ရခိုင်အမျိုးသားဦးရေတစ်သောင်းကျော် ပို့ခဲ့လေသည်။ အောက်ပိုင်း တွင်လည်း အလိုအလျောက် ပြန်ဝင်လာသူနှင့် ကျွန်ုပ်ပို့ပေးသောသူ ရခိုင်ဦးရေသည် ထိုအထက်ပိုင်း ဦးရေထက် နည်းမည် မဟုတ်ချေ။ ထိုသူတို့ အခြေချနေထိုင်ကြပေပြီ။ ရခိုင်အမျိုးသားကျေးရွာများမှာ အခြေအနေအရ လူနည်းစုဖြစ်နေခြင်း၊ ရှိရင်းလူများစုဖြစ်နေသော မွတ်ဆလင်တို့က မလိုလားခြင်း၊ ထို့ကြောင့် ရောက်ရှိ အခြေချနေပြီးဖြစ်သော ရခိုင်တို့မှာ ကျီးလန့် စာစားဖြစ်နေစဉ်၊ မူဂျာဟစ်အမည်ခံများက ခြောက်လှန့်နှင့်ထုတ်သဖြင့် လယ်ယာလုပ်ခင်းများကို စွန့်ပစ်ကာ ကြောက်လန့် တကြား ထွက်ပြေးကြလေသည်။ ထိုသို့ ခဏခဏပြေးရသဖြင့် ပို့ထားသောသူများ၏ထက်ဝက်မျှပင် မကျန်သလောက်ဖြစ် နေသည်။ သာဓကပြရသော် ဆေးအိုးကျရွာတွင် အိမ်ခြေအတော်အသင့် ရောက်ရှိလာရာ၊ သူကြီးဟောင်း၏သား ဦးသာပွင့် အား သူကြီးခန့်ထားအုပ်ချုပ်စေလေသည်။ မွတ်ဆလင်များက မရွံလို၍ ဦးသာပွင့်အား နေလည်ကြောင်တောင် သတ်ပြီးလျှင် သူကြီး၏အိမ်တွင် အလောင်းကို သွင်းလျက် အိမ်ကိုပါမီးရှို့လိုက်သောကြောင့် ရွာပြိုပျက်ကာ ယခုတိုင်ပြန်မလာကြတော့ဘဲ ရှိနေသဖြင့် ထိုရွာတွင် မွတ်ဆလင်များ ဝင်ရောက်နေထိုင်ကြရာ မွတ်ဆလင် ရွာဖြစ်နေတော့သည်။ ဤကိစ္စကို ထိရောက်စွာ အရေးယူရန်မှာ ရဲဌာနတွင် ရဲဌာနာပိုင်ကအစ မွတ်ဆလင်ဖြစ်နေသောကြောင့် အခက်အခဲတစ်ရပ် ဖြစ်ခဲ့ရလေသည်။ ခရိုင် ရဲဝန်ကပင်လျှင် ထိုဌာနပိုင်များကို အမှုထမ်းကောင်းကြီးအဖြစ် ချီးကျူးထားသဖြင့် ကျွန်ုပ်၏အစီရင်ခံချက်မှာ အယုံအကြည်မရှိ နိုင်သလောက်အောင်ပင် ဖြစ်ခဲ့ရလေသည်။ ကျွန်ုပ်ကအတင်းပြောဆိုရှင်းလင်းပြမှသာ အရေးယူပါမည်ဟု ပြောခဲ့ဘူး

ပါလေသည်။

ကျွန်ုပ်ကား မည်သည့်ပုဂ္ဂိုလ်ကိုမဆို တတ်နိုင်လျှင် အစိုးရကိုပင် ဝေဖန်လေ့ရှိသူတစ်ဦးဖြစ်သောကြောင့် ကျွန်ုပ်အား မလိုလားအပ်၍ပေးလား မပြောတတ်ပါ။ ဘူးသီးတောင်နယ်တွင် မွတ်ဆလင်များ သြဇာတိုးတက်လာစေရန် ဖန်တီးသကဲ့သို့ ဖြစ်လာမည့် စီမံကိန်းတစ်ရပ်ကို ပါတီထဲမှနေ၍ ဖဆပလအစိုးရကို ရှုတ်ချဘူးသောကြောင့် ကျွန်ုပ်အား *Black Sheep in A.F.P. F. L (ဖဆပလသိုးမဲ) ဟုခေါ်သည့် အမဲစက် စွန်းခဲရဘူးပါလေသည်။ ကျွန်ုပ်ကား မဖြူပေ၊ ကျွန်ုပ်သည် ကိုယ်ကျိုးကို လိုလား၍ နိုင်ငံရေးလုပ်ခဲ့ဘူးသူမဟုတ်။ ကိုယ်ကျိုးကို မျှော်မှန်းချက်မထားသောကြောင့် ဘာဘဲခေါ်ခေါ် ဘာဘဲလုပ်လုပ် အရေးမစိုက်ခဲ့ပေ။

စင်စစ်မှာ ဘူးသီးတောင်နယ်၌ စစ်အတွင်း လူအနည်းငယ်မျှသာ ကျန်ရစ်ခဲ့၍ စစ်ပြီးသောအခါ ပြန်ဝင်ခွင့်ပြုသူများ နှင့် ရောနှောဝင်လာကြသူ မွတ်ဆလင်များနှင့် မတရားသောနည်းမျိုးစုံနှင့် ဝင်လာခဲ့သော မွတ်ဆလင် အများဆုံးသာ ရှိခဲ့လေသည်။ ဘင်္ဂလားပြည်နယ်၌ ရခိုင်မှ စစ်ပြေးဒုက္ခသည်စခန်းတစ်ခု ဖြစ်သည့်ရောင်ပူမြို့ ဒုက္ခသည် စခန်းတွင် ထမင်းငတ်၍ ဒုက္ခသည်အယောင်ဆောင်ကာ ဝင်ရောက်နေသူများစွာလည်း ရောနှောပါဝင်ခဲ့ပေသေးသည်။

ယနေ့တွင် လွတ်လပ်ရေးရက ပြန်ပို့ခဲ့သော ရခိုင်ကျေးရွာများမှာ ပြန်လည်ထွက်ပြေးကြခြင်းကြောင့် မွတ်ဆလင်ရွာ များဖြစ်ခဲ့ရလေပြီ။ ထွက်ပြေးကြရသော ရခိုင်လယ်ယာကိုင်းကျွန်းများမှာလည်း မွတ်ဆလင်များလက်ထဲသို့ ရောက်ကြရလေပြီ။

ရွေးကောက်ပွဲနှင့် မွတ်ဆလင်

မွတ်ဆလင်များ ရွေးကောက်ပွဲ၌ ဝင်ရောက်အရွေးခံခွင့် ရခဲ့ကြသောကြောင့် အမတ် (၅)ဦးဖြစ်ခဲ့လေသစဉ်။ ထိုအခါမှစ၍ ထိုလူမျိုးစုသည် တိုင်းရင်းသားအဖြစ် ခံယူလို၍ အရေးဆိုလာကြလေသည်။

တိုင်းရင်းသားဟူသည်မှာ တခြားနိုင်ငံတစ်ခုမှ လောလောဆယ် ရွှေ့ပြောင်းလာသူများကို မဆိုလိုပါ။ မူလကပင် ထိုတိုင်းပြည်တွင် ရှိနေပြီး ယနေ့တိုင် တည်ရှိနေသူ ရခိုင်၊ ချင်း၊ ဒိုင်းနက်၊ မြို့၊ ခမီး အမျိုးသားများသာလျှင် ရခိုင်တိုင်းရင်းသား များဖြစ်ကြသည်။ ရခိုင်အမျိုးသားများမှာ နီးစပ်ရာဒေသအလိုက် လေယူလေသိမ်းစကားအသုံးအနှုန်း အနည်းငယ်မတူရုံဖြင့် ရခိုင်အမျိုးသားအဖြစ်မှ ပယ်ထုတ်ရန်မလို၊ အင်္ဂလိပ်တို့၏ သွေးခွဲစနစ်ဖြင့် ရခိုင်သား၊ ချောင်းသား၊ ရမ်းဗြဲသား စသည်ဖြင့် ခွဲခြမ်း၍ အမည်တပ်ဆင်ခဲ့ကြလေသည်သာ ဖြစ်ပေသည်။

ထိုရခိုင်အမျိုးသားများ ချင်းစသော အခြားအမျိုးသားများမှာ ရှေးပဝေသဏီကပင် ရခိုင်ပြည်၌နေထိုင်လာခဲ့ကြ၍ ရခိုင်ပြည်နယ်နိမိတ်သည်ပင်လျှင် ထိုထိုသောတိုင်းရင်းသားများ၏ တိုင်းပြည်နယ်နိမိတ်ဖြစ်၍ ထိုသူတို့သာ တိုင်းရင်းသား စစ်စစ်ဖြစ်ကြလေသည်။

မွတ်ဆလင်များ ရေးသားကြသော ဘယ်ရာဇဝင်၊ ဘယ်သမိုင်းက ဘယ်လိုဆိုဆို၊ ရခိုင်ရာဇဝင်၊ မြန်မာရာဇဝင်၊ အင်္ဂလိပ်များ၊ ဥရောပတိုက်သားများ ရေးကြသမျှသော သမိုင်းရာဇဝင်များတွင် ဤရခိုင်အစရှိသော လူမျိုးမှတစ်ပါး တခြားလူမျိုး များ မပါဝင်ခဲ့သည့်အပြင် ရိုဟင်ဂျာဟူသော လူမျိုးကို တစ်ခါမျှ မတွေ့ဖူးခဲ့ပါ။ သင်တို့ ဤလူတစ်မျိုး ရာဇဝင်တင်၍ ရှိခဲ့သည်ဟုဆိုလျှင် လန်ကြာတ်သမိုင်းမျှဖြစ်ချေမည်။

ဤမွတ်ဆလင်တစ်စုမှာ ရခိုင်ပြည်သူပြည်သားများ မဟုတ်ကြသည့်အပြင် မိမိတို့ကပင် မိမိတို့ကိုယ်ကို ယနေ့တိုင် ဘင်္ဂလီဟု အမည်ခံယူဆဲဖြစ်ကြခြင်း၊ ဖော်ပြပြီးသောနည်းမျိုးစုံဖြင့် ရခိုင်ပြည်သို့ မကြာသေးမီက ဘင်္ဂလားပြည်နယ်၏ တစ်စိတ်တဒေသဖြစ်သော စစ်တကောင်းခရိုင်မှ ဝင်ရောက်လာခဲ့သည်ကို ထင်ရှားစွာသိကြလျှက် အဘယ်မှာ တိုင်းရင်းသား ဖြစ်ကြပါမည်နည်း။

ရိုဟင်ဂျာ

ဤရိုဟင်ဂျာဟူသော ဝေါဟာရသည် ရခိုင်ပြည်မြို့ဟောင်းမြို့နယ်တဝိုက်တွင် အခြေချနေကြသော မွတ်ဆလင်တို့ ပါးစပ်မှ လွင့်ထွက်လာသော ဝေါဟာရဖြစ်ပေသည်။ ဘူးသီးတောင် မောင်တောနယ်တွင် ဤဝေါဟာရကို မည်သူမျှ မသုံးကြ ပါ။ အဓိပ္ပာယ်မှာလည်း မြို့ဟောင်းသားဟူ၍သာဖြစ်ပါသည်။ နိဒါန်းမှာပြခဲ့ပြီး သူတို့ စကားမပီ၍ မြို့ဟောင်းအမည်မှ ထွက်လာသော ‘ရိုဟင်’မျှသာ ဖြစ်လေသည်။ ယနေ့မွတ်ဆလင်ကလေးတစ်စုက အကြံကုန် ဂဠုန်ဆားချက်သဘောဖြင့် ထိုရိုဟင်ဂျာအမည်ကို မြို့ဟောင်းသား မွတ်ဆလင်များထံမှ အတင်းယူလှသုံးစွဲကာ လန်ကြာတ်သမိုင်းထွင်လိုက်ခြင်း ဖြစ်ပေ သည်။ ယနေ့ပင်လျှင် အမှတ်တမဲ့မေးကြည့်စမ်းပါ။ မွတ်ဆလင်ပါးစပ်မှ ဘင်္ဂလီသာထွက်လာမည်။ ရိုဟင်ဂျာဟုမထွက်ပါ။ သို့သော် ယခုခေတ် စာတတ်ကလေးတစု ပါးစပ်ကမူကား ရိုဟင်ဂျာဟုပင်ထွက်မည်။

ဤရိုဟင်ဂျာသည် လွတ်လပ်ရေးရသည့်တိုင် မပေါ်ပေါက်၊ သူတို့အရေးဆိုစဉ်ကလည်း မပါ။ ယခုမှသာ မသုံးမဖြစ်

သော ဝေါဟာရဖြင့် ကင်ပွန်းတပ်လိုက်ကြသည်။

ရိုဟင်ဂျာရာဇဝင်ပေါ်လာခြင်းမှာလည်း အထောက်အထားတစ်ခုပြလို၍ ကြံမိကြရာ ရေးသားလိုက်ကြခြင်းပင် သို့သော် ဘယ်သမိုင်း၊ ဘယ်ရာဇဝင်ကမှ အထောက်အကူမပြုဘဲ ၁၉၆၀ခုနှစ်ကုန်တွင် အတင်းထိုးထွက်လာခဲ့သော ရိုဟင်ဂျာ ရာဇဝင်ပေ။ ဘယ်မင်းလက်ထက်တွင် ရိုဟင်ဂျာရှိခဲ့သည်ကို နိုင်ငံခြားသမိုင်းဆရာများကဖြစ်စေ၊ ရခိုင်သမိုင်းစာပေမှဖြစ်စေ၊ ထောက်ခံနိုင်အောင် အဆက်အစပ်ဖြင့် တစ်ခါမျှမတွေ့ဘူးချေ။ တွေ့လည်းတွေ့မည်မဟုတ်။ ရိုလည်းမရှိပါ။

ဘူးသီးတောင် မောင်တောမွတ်ဆလင်နှင့် နိုင်ငံတော်သား

ဤလူထုထဲတွင် နိုင်ငံတော်သားအဖြစ်ကိုပင် ခံယူနိုင်မည့်သူ အလွန်နည်းပါးပါသည်။ ဒုတိယကမ္ဘာစစ်ကြီးအတွင်း ဘူးသီးတောင် မောင်တောနယ်များအတွင်း လူအနည်းငယ်မျှသာ ကျန်ရစ်ခဲ့၍ အိန္ဒိယပြည်၊ ဘင်္ဂလီပြည်နယ်၊ ရောင်ပူဒုက္ခ သည်စခန်းတွင် အနည်းငယ်နေထိုင်ကြပြီး အချို့မှာစစ်တကောင်းခရိုင်တွင် ရှိနေသော မိမိတို့၏ဒေသရင်းတွင် ပြန်လည် အခြေချနေထိုင်ခဲ့လေသည်။ လွတ်လပ်ရေးရပြီးနောက် အတန်ကြာမှ စုဆောင်းမိကြသော ခိုးဝင်လာသူသာ များပြားလေသည်။ သို့ဖြစ်၍ နိုင်ငံတော်သား အက်ဥပဒေနှင့် မညီညွတ်ကြလေ။ ကောင်းစွာစစ်ဆေးလျှင် လူဦးရေ (၃)ပုံ (၂)ပုံမှာ တိုင်းရင်းသားကို မဆိုထားဘိ၊ နိုင်ငံခြားသားများကိုပင် ခွင့်ပြုသော နိုင်ငံတော်သားများအဖြစ်ကို ရနိုင်မည့်သူမှာ အနည်းနည်းပါးပါလေသည်။ ယတေမွတ်ဆလင်ဦးရေကား မပြောဝံ့လောက်အောင် တိုးဝင်နေခဲ့ပြီ။ သူတို့သည် နည်းအမျိုးမျိုးဖြင့် ဟစ်အော်ကြွေးကြော်ပြီး ရခိုင်များကို နှင်ထုတ်ကာ တိုင်ရှင်၊ ပြည်ရှင်လုပ်လိုလာကြကား သတိထားသင့်ကြပြီဖြစ်သည်။

သာဓကတစ်ခုပြရသော် ကျွန်ုပ်ခရိုင် ဗတလစ ဥက္ကဋ္ဌလုပ်နေစဉ် ခရိုင်သီးစားချထားရေးကော်မတီ ဒုတိယဥက္ကဋ္ဌ အဖြစ် ဆောင်ရွက်ရလေသည်။ ကျွန်ုပ်တို့အဖွဲ့သည် သီးစားအယူခံအမှုတို့ကို စစ်ဆေးရန် ခရိုင်ဝန် ဦးညီပုနှင့်အတူ ဘူးသီးတောင်မြို့နယ် ပြင်လှရွာသို့ ရောက်ကြလေသည်။ ဦးညီပုသည် အမှုစစ်ဆေးသည့်နေရာနှင့် မနီးမဝေး သစ်ပင်အောက် တွင် ထိုင်နေလျက် ကျွန်ုပ်နှင့်ကော်မတီများအား စစ်ဆေးကြရန် တာဝန်ပေးလိုက်လေသည်။ အယူခံတရားခံမှာ နိုင်ငံခြားသား တစ်ဦးဖြစ်နေသည်ကို တွေ့ရလေသည်။ နိုင်ငံခြားသားအဖြစ်ကို ရိပ်မိသော ကျွန်ုပ်သည် သတိနှင့်စေ့စပ်စွာ စစ်ဆေးလေသည်။ အယူခံတရားခံအား ဘယ်အရပ်သားဖြစ်ကြောင်း မေးမြန်းရာ ဇာတိပြင်လှသားဖြစ်ကြောင်း မိဘဘိုးဘွားလည်း ပြင်လှရွာသား များဖြစ်ကြောင်း ပြောလေသည်။ ကျွန်ုပ်က ဤကျွန်းတစ်ကျွန်းလုံးမှာ ကုလားရွာနှင့် ကုလားဟူ၍ တယောက်မှမရှိခဲ့ဘူးဘဲလျက် သင့်မိဘများနှင့် သင်တို့မှာ ပြင်လှဇာတိ ဘယ်နည်းဖြစ်သလဲဟုထပ်မေးရာ ကျွန်ုပ်အား ခရိုင်ဝန်ဘဝနှင့် အဝေးမှရွှေ့ပြောင်းလာ သူဟုထင်၍ သူက ကျွန်ုပ်အား ဤနယ်အကြောင်းကို ကျွမ်းကျင်သူမဟုတ်၍၊ မသိခြင်းမျှဟု စွပ်စွဲလိုက်လေသည်။ ကျွန်ုပ်သည် ထိုအချိန်မှသာ ထုတ်ဖော်၍ ကျွန်ုပ်သည် ဘူးသီးတောင်သားဖြစ်၍ ဤကျွန်းတွင် ဆွေမျိုးများစွာ နေထိုင်ခဲ့ကြသဖြင့် ကျွန်ုပ် သည် ဤဒေသကို မကျွမ်းကျင်ဟု စွပ်စွဲခြင်းမှာ အလွန်ရယ်စရာကောင်းကြောင်း ပြောပြလျက် အမှန်ကိုပြောရန်၊ ငေါက်ငန်း မေးမြန်းမှသာ ဇာတိဟူသောစကား မှားသွားပါသည်ဟု ပြင်လှတွင်နေ၍ ပြင်လှသားဟုပြောခြင်းသာဖြစ်ကြောင်း ပြောပြန် လေသည်။ ကျွန်ုပ်ကတဖန် ဇာတိနေရပ်ကို မေးရာ ရသေ့တောင်မြို့နယ်မှဟု တစ်ကြိမ်ပြောပြီး တဖန်မေးပြန်ရာ မောင်တော နယ်က ရသေ့တောင်နယ်သို့ ပြောင်းလာခြင်း၊ ထိုမှတဖန်န ပြင်လှသို့ရောက်ကြောင်း၊ ထွက်ဆိုပြန်ရာ ရွာအမည်များကို ပြောရန်မေးမြန်းရာ သူ့အနီးတွင် ထိုင်နေသော ရသေ့တောင်နယ်မှ ရွှေ့ပြောင်းလာသူတစ်ဦးအား ရွာအမည်ကို မေးမြန်းရုံမက ထိုသူအား ပြောပြရန် တိုက်တွန်းရလေသည်။ ဤမျှရွာအမည်များကိုပင် မပြောတတ်သေးသော အသစ်စက်စက်နိုင်ငံခြားသား တစ်ဦးအား လယ်သီးစားချထားသော ကျေးရွာသီးစားချထားရေးကော်မတီအား အထူးချီးမွမ်းဘွယ်ကောင်းပါပေသည်။ ဤသို့ အရှေ့ပါတီစွတန်(ယနေ့ ဘင်္ဂလားဒေ့ရှ်)ပြည်မှ မတရားဝင်ရောက်ကာ နိုင်ငံတော်သားတို့၏အခွင့်အရေးများကို ခံစားနေ ကြသူမှာ ဒုနှင့်ဒေးရှိနေသည်ဆိုက မမှားနိုင်ချေ။ တိုင်းပြည်တွင် ကာလကြာမြင့်စွာနေ၍ နိုင်ငံတော်သားဖြစ်ထိုက်သော မွတ်ဆလင်များပင်လျှင် သူတို့အား ကြောက်ရွံ့နေကြရသည်ဟု သိရပါသည်။

ဤကိစ္စများကို ဤသို့သိရသည်မှာ ကျွန်ုပ်သည် မွတ်ဆလင်တို့၏ အဆွေတော်ကြီးအဖြစ် ရင်းနှီးရုံမက၊ မွတ်ဆလင်များ အားကိုးခံရသူလည်း တဦးဖြစ်၍ မွတ်ဆလင်ဟောင်းများ ခဏခဏလာရောက်ပြောပြခြင်းကို ကြားရခြင်း ကြောင့်ဖြစ်ပေသည်။

ဤမေယုနယ်၌ရှိသော မွတ်ဆလင်များကား ဘယ်သူနည်း။ သူတို့ ဘယ်မှာနေကြသနည်း။ ဘယ်အချိန်မှစ၍ ပေါ်ပေါက်လာသလဲ၊ တိကျပြတ်သားစွာ ဘာမှမရှိ၊ သမိုင်းရာ

၁၉၄၂-ခု ဘူးသီးတောင်မြို့နယ်ရှိ ကျေးရွာများ အခြေပြုစာရင်း
အုပ်စုနံပါတ် ၁၃-အာကျိတ်တော်အုပ်စု

ရခိုင်	ခမီး	ဒိုင်းနက်	ကုလား
ငလှမ်းပြင် =၁၀၀			
စက်ခေါ်ရွာ =၁၂၀			
ပေါက်တော =၁၂၀			ကာလာရွာ
အောင်ဇေယျ =၄၀			
အတွင်းပြင်ရွာသစ် =၅၀			
အတွင်းပြင်ရွာဟောင်း =၄၀	ရွှေကန်ခြုံ		
မောင်နှမ =၁၂၀			
အိုးသေမ =၈၀			ဒုတိယအိုးသေမ
ဒိုးဝေရွာ =၈၀			
ထိန်စေရွာ =၅၀			
သာစေရွာ =၅၅			
ကျိန်ကျောင်			
ဒုတိယပြင်ရှည်			
တောင်ချောင်း			
ဇင်းခါမ			
သာဇေကုန်း =၃၀	တောင်ပေါ် =၆၅		
ပြိုင်းတောင် =၆၀	ရွှေတောင် =၆၀		
ကျွဲကြိုမော် =၃၀			
ညောင်ချောင်း =၈၀			
ညောင်ချောင်း =၄၀	သိန်တောင်ပြင် =၈၀		
ရွာသစ်			

အုပ်စုနံပါတ် ၁၄-ငွေတောင်အုပ်စု

ဒိုးတန်း =၈၀	ဒိုးတန်း
ဖရုံချောင်း =၅၀	
ငှက်ပျောချောင်း =၇၅	
ဂူဒါပြင် =၃၀	ဂူဒါပြင်
ကျောက်စာတိုင် =၅၀	ကျောက်စာတိုင်
ဒိုးတန်းရွာသစ် =၈၀	သရက်တောင်
+ကံပြင်	
အတွင်းပြင် =၆၀	
စိန်ညှင်းပြား =၃၀	စိန်ညှင်းပြား
ကံသေ =၂၀	သပြေတော =၃၀
သပိတ်တောင် =၁၅၀	ဘုရားတောင် = ၂၀
ကင်းချောင်း =၈၀	ကင်းချောင်း =၆၀
အတွင်းပြင် =၂၀	လက်ပန်ကိုင်း =၄၀
သပေါ့ချောင်း =၃၀	အလယ်ချောင်း
အလယ်ချောင်း =၄၀	လက်သာရွာ
အုံးတပင် ၂၀	ကကျဘက်
	မြောင်းနား

**ကိုယ်တွေ့မေယုမြေ
အုပ်စုနံပါတ် ၁၅ ဘူးသီးတောင်**

၆၉

ဦးစံထွန်းအောင်

ငဖြူရွာ	=၄၀
စေတီတောင်	=၂၅
တပ်ရာ	=၂၀
ဘူးသီးတောင်မြို့	
ရွာမ	=၈၀
လေးဆောင်စု	=၁၅
လက်ဝဲတက်	=၃၀
တိန်တော	=၂၀
အထက်တိန်တော	=၂၀
ဖွတ်ကိုက်ချောင်း	=၁၅
ပေါင်တော်ပြင်	=၉၀
မောင်ကြီးတောင်	
စဉ်အောင်ရွာ	=၄၅
စဉ်အောင်ရွာသစ်	=၅၀
စေတီပြင်	=၃၀
ဒါးပိုင်ဆရာ	=၄၀
မီးကျောင်းခေါင်းဆွဲ	=၁၃၀
အင်းချောင်း	=၄၀
အင်းချောင်းချိုလှိုင်းပြင်	=၃၀
ဇီးထုံ	=၁၁၀
ပြင်ခေါင်ချေ	=၆၀
ပြင်ခေါင်ကြီး	=၂၈၀
တောင်ကြီးရင်း	=၈၀
မျောက်ရဲ	=၁၅၀
လိပ်ပုတ်	=၄၀
ဘဒနာ	=၄၀
ယင်ဘောင်	=၃၀

ကျောက်တန်း
ဆင်အိုး-၃၀
ခုံးချောင်း

ကကျဘက်ကံပြင်
ဘကုံးနား
ခုံးချောင်း

ရွာမ
ချာရီကုန်တန်း
ကျောက်လှပြင်
ကံကြီးပြင်
လက်ဝဲတက်ပြင်ရှည်
လက်ဝဲတက်
ကျောက်ဖြူတောင်
တပ်မင်းချောင်း
ပုဇွန်ချောင်း
ဆင်အိုးပြင်
မောင်ဂူရွာ
ပေါင်တော်ပြင်
စဉ်အောင်ရွာ

ငကျည်တောက်
လောင်းချောင်း-၈၅
ကြိမ်ချောင်း-
ဆင်စွယ်ရ-၅၅
မီးကျောင်းခေါင်းဆွဲ-၄၀
အင်းချောင်း-၄၀
ခယင်ခုံး-၄၀

အင်းချောင်း
ဘဒနာ
ငရန့်ချောင်း

ပြင်ခေါင်

ယင်ဘောင်-၃၀
ဘဒနာ-၈၀

၁၆-ကုလားပန်ဇင်းအုပ်စု

ပန်းဖဲချောင်း	=၁၅၀
မောင်နှမ	=၆၀
သပေါက်သားရွာ	=၂၀
ကုတီးလှ	=၁၅
ဆယ်ခုံ	=၄၀
ကြွီချောင်းနှစ်ရွာ	=၁၂၀

ကျွန်းပေါက်=၂၀
ကြွီချောင်း=၄၀

ပန်းဖဲချောင်း
မောင်နှမ
ကျွန်ပေါက်
ကုပ်ဖေ

ကိုယ်တွေ့မေယုမြေ

ဂုဏ

ဦးစံထွန်းအောင်

ကြွချောင်းရွာသစ်	=၄၀
ပဲသကူ	=၁၅
ကျောင်းတောင်	=၄၀
စာကိုင်း	=၄၀
ဘဒကား	=၂၀
ပန်းဇေး	=၈၁
ဘိုကလေး	=၈၀
တင်ခွန်တိုင်	=၂၀
ကျီးနှုတ်သီး	=၃၀
ပေါက်ကျပ်	=၃၀
ဂန့်ဒရူး	=၁၆
လက်ပန်ပြင်နှစ်ရွာ	=၆၀
စခုံ	=၂၀
စခုံတောင်ကြား	=၂၀
အိုပြုရွာ	=၅၀၀
ကြိန်ချောင်း	=၁၅
နဂရာ	=၃၀
ယင်းမကျောင်းတောင်	=၂၀
ပိရွက်	=၄၀
ငဟိတ်ချောင်း	=၄၀
တရုဠ	=၃၀
အုပ်တောင်	=၈၆

ကျောင်းတောင်=၂၀

ကျောင်းတောင်=၂၀

ဘဒကား=၁၅

ဘိုကလေး=၂၀

ပေါက်ကျပ်=၁၅

ဂန့်ဒရူး=၁၅

အုပ်တောင်=၁၅

ပေါက်ကျပ်

အင်းချောင်း

ပန်းကုန်းမ

သံပုရာ

ပဟိုးပြင်

မိုင်းစရီ

ပဲသကူ

ကျောင်းတောင်

စာကိုင်း

ဘဒကား

ဘိုကလေး

ယင်းမ

ပေါက်တောပြင်

ခုံးဝိုင်း

မီးကျောင်းဇီး

ခိုက်မူရာ

ပေါက်တော

ပြင်ရွာသစ်

ဝေါချောင်းခွဆုံ	=၅၀၀
ကန်းပိုင်ချောင်း	=၁၅
ဝင်းတွင်း	=၂၄
ပြင်ရှည်	=၄၀
စံညင်းဝေ	=၅၀
ကျောက်တောင်	=၃၀
ကျောက်ရစ်	=၅၀
သံခြေရွာ	=၅၀
ရှားပြင်	=၂၅
ခယင်ပြင်	

ခယင်ပြင်-၅၀

စံညင်းဝေ

သရက္ကင်းမနု

မောင်နှမ

နန်းရာကုန်း

မောင်နှမပုလဲတောင်

ကွန်တိုင်

၁၈-စိုင်းတင်အုပ်စု

အတွင်းငှက်သေ	=၂၀
ငှက်သေ	=၄၀
တောင်မွေးချ	=၂၀
လေးမြို့	=၈၀
ကညင်ချောင်း	=၁၅
အရာချ	=၁၅

စိုင်းတင်ခမီးရွာများ

ဒပြုချောင်း

ရွက်ညိုတောင်

ဦးလှဖေ

ကျောက်ဆိပ်

သိန်တောင်

တန်းရွှောက်ခန်း

ကိုယ်တွေ့မေယူမြေ

ပြင်ချောင်း	=၂၀
သရက်ပြင်	=၆၅
ဘုံညိုလိပ်	=၉၀
ပျာရေ	=၄၀

ဂုဏ

လက်ပန်ကိုင်း

ဦးစံထွန်းအောင်

အတွင်းငှက်သေ
ကင်းတောင်
အင်းချောင်း
ကြိန်ချောင်း
ဝရကျွန်း

၁၉-ခွဆုံအုပ်စု

ဆေးအိုးကျ	=၆၉
သင်္ဃာတော	=၃၀
နန္ဒင်းတူး	=၄၀
ကျောက်ရန်	=
ကံပြင်	=၇၀
ဇီးကျော်ရွာ	=၃၀
လိုင်ပြင်ရှည်	=၉၀
ပြင်လှရွာ	=၁၄၀
သိန်းတန်	=၂၃၀
စေတီတောင်	=၁၀၀
ဘော်လီရွာ	=၄၀
ခွဆုံ	=၁၄၀
ကျောက်ဖြူသားသေကံ	=၆၅
ခေါင်းကြီးရွာ	=၆၀
ဝက်မကျ	=၁၀
ငါးမကုန်း	=၂၀
ဦးယဉ်သာ	=၇၀
ကိုးထောင်ရွာဟောင်း	=၄၀
ရှစ်ရွားတောင်	=၃၅
စပါးထား	=၄၀
တောင်ပေါ်ကံပြင်	=၅၀
စပါးထားပျာရေ	=၅၀
ဆင်သေပြင်	=၂၅
ကျောက်ပြင်ဆိပ်	=၄၀
သိုင်းတပုတ်	=၆၀
ထိပ်တူးပေါက်	=၅၀
တွန်းတောင်	=၃၅

ဝရကျွန်း
ကြိန်ချောင်း
ဒိုးတန်း
ဖိုးခေါင်ချောင်း

ဆင်သေပြင်

ဦးစံထွန်းအောင်

ကိုယ်တွေ့ မေယူခြင်း